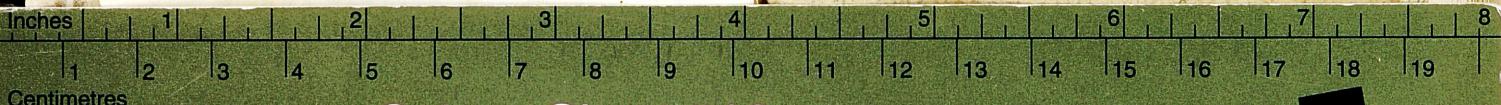

b 17032295

RELECTIO
DE POENI-
TENTIA HABITA IN
ACADEMIA SALMANTI-
CENSIS, ANNO
M. D. XLVIII.

Colour Chart #13

DANES
PICTA
COM

Compluti,
Ex officina Ioannis
Brocarii

1558
Ginevra

RELECTIO
DE POENI-
TENTIA HABITA IN
ACADEMIA SALMANTIC-
ENSIS, ANNO
M. D. XLVIII.

A FRATRE MEL-
chiore Cano ordinis Prædicato-
rum, sacraeq; Theologiæ pro-
fessore, super. 14. distin-
ctione quarti sen-

Compluti,
Ex officina Ioannis
Brocarij

1558

Prior Conclusio.

Pœnitentiam infusa virtutis a-
etum, his qui mortaliter peccau-
runt semper fuisse necessariā, nō
ad salutem modò, sed ex præce-
pto quoque peculiari.

Posterior conclusio.

Pœnitentiæ verò sacramētum,
peccatoribus post baptismū ad vi-
tam æternam consequendam, ne-
cessariū esse. Quo fieri, ut & mor-
alia peccata omnia sacerdotibus
confiteri, & ad eorum arbitrium
satisfacere, diuino iure teneamur.

secundum iurine
Surgit surgit

228 Andreas a Porto-
NARIIS LECTO-
RI. S. D.

*benedictus
venit glori*

*V*M ad amus in perpendicularumq; apud me reuoluere,
lector beneuole, quā aliquod
iam annis per vniuersam hanc Hispaniæ regionem à te celebrata, sparsa, ac
disseminata fuerit nominis mei fama, in
ciuile sat, atq; in humanū à me fore exi-
stimaui, si à tam præclaro pro repub. &
haec tenus in uiso instituto meo nunc de-
sistere viderer, & de me conceptam fidē
inter priuatos saltē parietes non conser-
uarem. Ac me prorsus huiuscē almæ, ne
dicam vniuersitatis, sed etiā totius Hispaniæ indignum officio ipse prædicare,
si ad extremum usque spatiū aliquem
vitæ meæ spiritum pro rep. ociosum atq;

Epistola.

tranquillum ducerem. Tanta enim est
in me reip. benevolentia, tantus deniq;
ardor, vt si officia duntaxat, nō autem
animum atque voluntatem remetiar, in
gratus pculdubio sim moriturus. Quæ
quidem officia animū meū noctes diesq;
concitent atque admonent: non cum vi
tæ tempore dimittendam esse commemo
rationem nominis mei, sed cum omni po
steritate adæquandam. At cum elapsis
seculis nec non præsentibus, statuas eꝝ
imagines animorum simulachra sed cor
porum, studiosè multi summi homines
in sui commemorationē reliquerint: ego
tamen præclarior semper præstantiusq;
duxi: laborum virtutumq; mearum effi
giem in sempiternam mei memoriam,
ac reip. vtilitatē relinquere. Quare quis
tandem me reprehendat: aut quis mihi
iure succēseat? si quantū cæteris ad suas

res obeundas, quātum ad alias voluptates, quantū ad ipsam requiem animi & corporis conceditur temporis: quantum alij tribuunt in tēpestiuis cōuiuijs, quantum deniq; aleæ, tantū mihi egomet ad hæc studia his meis characteribus recolenda sumpsero. Verū cum superioribus his diebus domini Ioannis Medinæ volumen de pœnitentia tā acutè, ac subtiliter tractantem, ac disputantem tibi obtulerim: nihilominus quia varia letio auditoris & lectoris animum oblectat, ego nunc tibi domini Melchioris Cani codicē non minori cū ingenij acumine de pœnitentia & sacramentis differentem prodo, & quò clarior, elucidiorquè per docta virorum ora volitarei postremam in excudendo ab eo adii ci manum curaui. Quamobrem, lector celeberrime, à te iterum atque iterū con-

Epistola.

rendo, ut codicem hunc à tanto viro edi-
tū, semper præ manibus habeas hic enim
est, qui ardet amore iuuandi recta stu-
dia, in quo tanta est in disputando præ
cæteris eloquentia, ut perfectus eius à te
dogmatibus ipsum prorsus Ciceronem
audisse, aut perlegisse videaris. Conser-
ua quæso hominem hunc pudore eo: quæ
amicorum studiis vides comprobari, tū
dignitate, tum venustate, ingenio autē
tanto, quanto id conuenit existimari,
quod summorum hominum ingeniis ex-
petitū esse videoas. Vale. Ex officina no-
stra typographica. Anno D. 1550.

die verò. 17. mensis

Martij.

THEMA RELECTIO
nis. Nisi pœnitentiā habueri
tis, omnes peribitis.

Luc. 13 C.

O C V M hodierna mihi dispu-
tatione tractādum, viri grauis-
simi, qui de summa facie (quod
aiunt) spectauerit, apertiorem
fortasse existimabit, quām vt no-
stram explicando diligentiam desideret, aut
laborem. Qui verò intropicere curiosius ve-
lit, coiperiet sanè, multas in profundo veri-
tates delitescere, plusque habere in recessu, q̄
in fronte promittit. Nisi pœnitētiā (inquit
apud Lucā dñs) habueritis, omnes peribitis.
Qui quidem locus, quæstionem licet simpli-
cem continere videatur, multiplicem tamen
differendi materiam subministrat. Nam cùm
duplex in pœnitētiæ nomine significatio sit
& virtutis & sacramenti, mox animaduertitur
disputationem meam in duas esse partes diui-
dendam: quarum altera versetur circa pœni-
tentiæ virtutem, altera circa pœnitentiæ sa-
cramentum. Hęc enim tractandi forma, atq;
particio, à magistro sententiarum dist. 14. pri-
mū accepta, vniuersis deinde theologis usur-

F. MELCHI. CANO.

pata est. Cumq; de utroq; partitionis mēbro infinitas prope modum quēstiones authores scholastici persequantur: at ego, sex mihi præcipuas ex intimis huius loci visceribus eruedas putauit: quibus omnino expositis, nihil esse video, quod amplius ad thēmatis intelligentiam, desideretur. A c principio statim, cōtrouersia illa veniet in mediū, quā fundamētum est cæterarū. An pœnitēcia sit dolor de peccatis, qua ratione contra Deū fuere commissa. Euestigio sequeretur altera: Sit ne pœnitentia virtus. Succedit suo ordine, tertia, An sine pœnitentiæ virtute salus peccatibus esse possit. Quarto loco id quæremus, an sit de pœnitentiæ virtute peculiare præceptum. Quinto in dubium vocabitur. Num etiā pœnitentiæ sacramentum sit ad salutem necessarium. Postremò, an hoc idem sacramentum, euangelico iure præceptum sit. Has controv̄ersias, tātis per dū definire cōtēdo vos, viros ornatissimos, nostrę huius cōsultatiōis & auditores & iudices, quæsio diligēter attendite.

P R I M A P A R S.

PRINCEPS igitur quēstio ea erat: an pœnitentia sit dolor de peccatis, quia contra Deum fuere commissa. Vbi in uestigare compellimur, quidnam pœnitentia sit, quidq; sua definitione & natura cōtineat: id quod in hac materia difficultimum est, egerq; disqui-

DE POENIT. RELECTIO. I. §

disquisitione non parua. Et quanuis controuersiae omnes sine discrimine apud scholasti-
cos soleat in utramque partem disceptari: ego
tamē hanc primam (quoad per aduersarios li-
cebit) sine argumentis ultrò citroque iactatis, ex
ponere cupio, Quod (nisi me mea fallit opinio)
res alioqui explicatu difficilis, hoc serua-
to tenore facilius explanabitur.

Pœnitentiam ergo definituris, ut à facilli-
mis ordiamur, tenenda primū est ipsius vo-
cis origo. Nam sine huiusmodi notione rem
de qua differimus probè tenere nō possumus.
Pœnitentiam itaque à pœna deriuari, nemo est
qui possit ambigere. Pœna autem, vindicta
quedam est præteritæ culpæ. Vnde & Prisci
authores, verbū pœnio, pro eo quod punio,
vsurpauere. Sed, & cùm rerum malè gestarū,
quasi, vindicante natura, ipsi intra nos de no-
bis supplicium sumimus, tum, pœnitere pro
priè dicimur. Pœnitentiæ autem vocabulum
tametsi latius pateat, vñ tamē doctissimorū,
in bonā partē deflecti solet: vt nō, nisi quæ iu-
stè p culpis assumitur, Pœnitentiæ nūc upetur.

Iustæ autem vindictæ duo sunt genera: al-
terum publicum, in quo aliis est reus, aliis iu-
dex, accusator, & testis: alterum priuatum, in
quo, & reus, & vindicationis administer idem
est. In illo, aliena culpa vindicatur: in hoc pro-
pria. Illa vindicta inuoluntaria patienti est:

hæc

F. M E L C H I . C A N O .

hæc contra, voluntaria. Pœnitentię igitur omen, non quamlibet culpæ vindictam, sed il lam voluntariā designat, qua reus ipse spon te pœnas eligit, vt in proprias culpas animad uerrat. Augustinus (siue quis alius eius operis fuit author) in libro de vera & falsa pœnitentia. cap. 19. Pœnitere (inquit) est pœnam tene

dist. 3. ca. re, vt semper puniat in se vlciscēdo, quod cō pœnitentia misit peccando, & cap. 8. Pœnitentia est quædam dolentis vindicta, voluntariè punientis

in se, quod cōmisissē se, dolet. Quo & Ambroſius videtur allusisse, super Psal. 27. cōcio ne. i. dicens. Plena est difinitio pœnitentię cō memoratio delictorum, vt vnuſquisque pec cata sua, velut quodam quotidiani sermonis flagello castiget, & cōmissa sibi flagitia condē net. Literæ quoq; sacræ paſſim admonēt pœnitentiam agere, ad quā profecto non exhortarentur, niſi spontanea eſſet: nec pœnitentiā ab alio inflictam, agendā eſſe monerent: ſed potius patiendam. Quod noſtro in themate etiam intelligituriſi verba diligentius expen dantur. Niſi pœnitentiā habueritis ait. Id autē habere dicimur, quod in noſtra potestate eſt: vt D. Thom. annotauit. i. p. q. 38. art. i.

At verò, cūm nemo in malū aſpiciens ope retur, vt Diony. 4. c. de diui. nomi. ſcite tra dit, qui volens prudēſq; pœnam eligit, eum alicuius boni gratia, tanquam finem ſibi prä ſtituat,

DE POENIT. RELECTIO. I. 7

stituat, hoc facere necessum est.

Finis autē primus iuste vindictę, is habetur ut qui Iesus per culpā est ei per pœnā satissiat. Eatēnus quippe iudex nocētē plectit, quatenus opus esse censet ut iniuriæ, & priuatæ & publicæ faciat satis. Sic igitur et pœnitens, ob eā causam vindicat culpā quā admisit, ut deo quē offendit debitā satisfactionē impendat.

Sed enim, per offensam culpę, nō solūm iustitia legislatoris, sed et amicitia violatur, qua propter, alter finis pœnitentis est placare deū quē offenderit, eūq; sibi cōciliare. Inde enim vindictā, cōpēlationēq; delicti: opportuit in pœnitēte vltroneā esse, quoniā oportebat amicā esse. Nā neq; apud homines, redintegra tur amor, per coactā satisfactionē offendētis.

Cum autem amicus, pœnis amici non delectetur, & alioqui etiā (Aristotele authore) pœnæ medicamenta sint, quæ velut per contrarium dolorem: morbum pelluntē voluptate progenitum, tertius pœnitētiæ finis est salus animi. Dolet namq; pœnitens, lachrymatur & gemit, ut per huiusmodi quasi antidotum, morbo spirituali medeatur. ut Diuus Thomas tertia parte. quæst. 90. art. 3. docuit, & Augustinus tracta. in P̄al. 57. Sed & Hieronymus in Ecclesiastes caput septimum, inquietus. Nouit Hirundo pullos de succo oculari chelidonia, & dictamum capræ appetunt

tūt vulneratæ, cur nos ignoremus medicinā
pœnitentiæ ptopositam esse peccatibus? Ean
dem quoq; tentiam eisdē ferè verbis, Ter
tullianus dixit in libro de pœnitētia. Et Chry
stos.homil.7.ad populum Antioch. Iudices
(inquit) cùm latrones ceperint, ac sacrilegos,
non quomodo ipsos meliores reddant cōsi-
derant: sed quomodo ab ipsis peccatorū pœ-
nas exigant: Deus autem cōtra: quim aliquē
ceperit peccatorē, non considerat quomodo
supplicium sumat, sed quomodo ipsum cor-
rigat. Itaq; & iudex, pariter & medicus. &c.
Paulus deniq;.2.ad Corin.7.tristitia(ait) quæ
secundum Deum est, pœnitentiam in salutē
operatur. Quamobrem, pœnitentiæ iudiciū
vt amicū, ita quoq; salutare est, plusquā vin-
dicatiuum, cuius, scilicet, finis, non tā vindicta
quām vindicta salutaris est.

Igitur (vt quæ tan multis diximus, in breuē
summā redigamus) pœnitentia dolor de pec-
catis est, aliás & in beatis esset, nec esset iuxta
nomē suū, pœna. Et dolor est spōte pro pec-
catis assumptus, vt sit, vindicta culparum vo-
luntaria, nec vindicta solūm satisfactoria, sed
etiā amica & salutaris. Ac poterant hæc apud
omnes, in conuulsa ratione consistere: nisi ab
iis, qui linguarum eruditione, proprioq; sen-
su iactantur (vana licet fiducia) quaterentur.

Obiicit tamen nobis Lutherus apud Ro-
fens.

DE POENIT. RELECTION. I.

fens. ar. §. Imò & Erasmus in annotationibus
super tertium Marth. caput, quòd apud Græ
cos μετανοϊα nō pœna aut dolor est, sed resi
piscētia: & μετανοεῖν resipiscere. At vbi inter
pres noui testamenti usurpat pœnitentiā vo
cabulum, græco in fonte μετανοϊα est: vbi pœ
nitent agite, Græca lectio habet μετανοεῖτε,
non ergo in usu scripture sacræ pœnitētia do
lor aut pœna est, sed mutatio cōsilij & mētis
& pœnitere, sapere post erratū, instituereq;
animum ad viuēdum rectè. Scilicet hoc irre
fragabili argumento, in illam hēræsim incidē
re Germani, vt crederent, veram pœnitentiā
nihil aliud esse, quam nouā vitā. Iuxta quod
Ambros. apud Magistrum. 14. dist. ait, veram
pœnitentiam esse, cessare à peccato. Hinc ve
rò nos, paucis extricare possem⁹, si veteris in
terpretis, & Christianorum omnium latinè
loquentium autoritate contenti, latini no
minis notionē & originē lequeremur: q̄ satis
(vt arbitror) ante nobis explicata est. Quin
etiam, si rerum ordo, fuerit diligenter inspe
ctus, resipiscētia atque tristitia, usque adeò
sibi vicissim hærent, vt, si alteram tollas, vtrā
que necesse sit esse sublatam. Etenim, si sapis,
protin⁹ incipit displicere, quod placuit. Imò,
si erratū tuum semel intelligis, tu ipse incipis,
tibi illico displicere. Cùm verò, quicquam di
splicet quod placebat. id quemadmodū quo
tem

F. M E L C H I . C A N O :

tempore placuit delectabat, ita necesse est, cō
tristare dum displicet. Ac ne hunc quidem re
sipsentia & tristitia &q; nexus, arcanæ literæ ta
cuerunt. Genes. 6. Videns Deus quod multa
malitia hominum esset in terra, pœnituit
eū, quod hominem fecisset, & tactus dolore
cordis intrinsecus. En post pœnitentiā: dolor
cordis apponitur, & Hier. 31. Postquam cō
uertisti me egii pœnitentiam, & postquā ostē
disti mihi, percussi femur meū: in quæ verba
Hierony. Dolentis (inquit) & plangentis. &
super errore pristino plorantis indicium est, ut
femur manu percutiat, & stultū se ante fuisse
fateatur. Dolor itaque, comes in diuidus
est resipsentia.

Quod si latine vocis nullā rationem habeas
remus, si rerum item consequentiā et ordinē
negligeremus, etiamnum, Luthero Erasmo
que ostenderem⁹ Græcā μετανοιās vocē pœ
nam quoq; ad vindictā designare. Cuius rei
testimonia si quis à nobis requireret, nihil es
set profecto. quod tam facile expedire posse
m⁹, nisi ad alia properaret oracio. Certè Pau
lū. 2. ad Corinth. 7 pro pœnitentia μετανοιā
vsurpasse, vel proterius inficiari non poterit
habent enim græca in hunc modū κατέθεσιν
μετανοιαν εἰς σωτηρίαν αμετα
μέλητον κατεργαξεται: hoc est. quæ enim se
cundum Deum tristitia est, pœnitentiam in
saln

DE POENIT. RELECTIO. I.

Iutem non pœnitendam operatur. Quo loco si res ipsentiam vertas, sententiam in apostolo falsam efficies non enim tristitia resipiscientiam operatur: sed è diuerso resipiscētia tristitiam: at tristitia quæ secundum Deū est pœnitentiam hoc est voluntariam pœnam, In epigrā vindictamque culparum. Noster item Ausōnius loquentem pœnitentiam inducens: sum (inquit)dea, quæ facti, non factiq; exigo pœnas, nempe ut pœniteat, sic metanœa vocor. Non igitur siue latinè pœnitentia, siue græcè menancæ, nouam solummodo vitam: sed & veteris odium vindictamq; significat. Sed ais: si verbum verbo reddas, μετανοία mutatio cogitationis & mentis est, transmentatio, si in hunc modum loqui latina consuetudo permitteret. Fateor equidem. At mentis mutatio esse non potest, nisi mens diuerat à malo, contraq; accedat ad bonū. quod quia non sit gressibus corporis, sed affectibus animi, veterem vitā animus aueretur oporet, cum elegit nouam: sic enim animi mutationem recta philosophia interpretatur: quā si haberent Lutherani, nihil ab illis præterea exigeremus, si modo haberent eam, non quā sibi singunt ipsi, sed quam & verè et graphice describit Ambrosius. 2.lib.de pœnitētia cap. De pœni.
10.inquiens. Facilius inueni qui innocentia tē.d.I.c. seruauerint, q̄ qui cōgrue egerint pœnitētiā. sunt qui.

An

F. MELCHI. CANO.

An quisquam illam pœnitentiam putat, vbi requirendæ ambitio dignitatis, vbi vini effusio, vbi copule coniugalis vsus? Renunciadū seculo est, somno ipsi minus indulgendum quām natura postulat, interrumpendus est; gemitibus, interpellandus est suspiriis: seque strandus orationibus: viuendum ita, ut vitali huic moriamur vsui. Seipsum sibi homo abneget, & totus mutetur: sicut quendam adolescentem fabulæ ferūt, post amores meretricios peregre profectum, & amore abolito regressum, veteri postea occurisse dilectæ, quæ vbi non interpellatam mirata, putauerit nō recognitam, dixerit ego sum: respōderit ille, sed ego non sum ego. Hanc mihi cogitationem atque animi transformationem, si præstiteris, iam ego de nomine nihil moror, Illa re vera pœnitentia est, de qua nos in praesentia disputamus.

Sed illud tamen catholici quidam, contra rīo pœnitus sensatus sensu atque ratione, in dubiū vocāt: an ad veram pœnitentiā præter dolorē de peccato præterito, ppositū exigitur, deinceps futura vitādi: ita ut quēadmodū pœnitentē vitā veterē detestari sic & no& almain uam animo concipere. ac proponere necesse ē dist. sum sit, Et quidem iuniores nonnulli, existimant hoc propositum non esse in pœnitentiā necessarium. Tum quoniam, ut vox ipsa præse fert,

maioris. 4
di. 14. q. 1

DE POENIT. RELECTIO. I. 9

se fert, pœnitencia, culpas præteritas respicit,
non prospicit futuras : quod & Diuus Tho.
animaduertit. 4. dist. 17. q. art. 2. q. 4. vbi asse
rit pœnitentiæ propriū obiectū esse peccatū cō
missum: quare ait, secundum suam speciē re
spicit tantum peccatum præteritū. Tum etiā,
quoniam ventura mala cauere, prudentiæ a
ctus est, non pœnitentiæ. Non igitur animus
futura vitandi ad veram pœnitentiam ne
cessarium est.

Nos verò, recētem hanc theologiam pau
lis per facessat rogemus, & disputationis no
stræ perturbatrixem exoremus ut fileat: vete
rumque authorum sententiam plectentes, in
telligamus mutationē mentis, quam nomen
græcum designare certum est, in pœnitentia
quoq; latina voce comprehendendi. Nisi enim
mutetur totus (vt paulo ante referabamus ex
Ambros.) verè pœnitens esse non potest: at
hæc pœnitentis mutatio, in eo sita est, si non
vitam modo priorem respuat, sed & nouam
animo complectatur, seseque informet atq;
animet ad rectè iusteque viuendum: sit ergo
(vt à more scholastico non discedamus) Pri
ma conclusio.

In pœnitente semper hæc duo coniuncta
sunt, detestatio vitæ *vateris*, & propositū vi
tæ nouæ: hanc Magister dist. 14. & 15. tenet,
& Albertus. 14. dist. art. 11. & Duran. dist. 17.

F. MELCHI. CANO.

q.2.art.2.& Alexand.quarta parte.q.69.mē
bro.9.& Adrianus quolib.5.art.3.Caietanus
in additionibus.3,partis.q.1.art.1.& D.Tho.
3.parte.q.85.arti.3.& 86.art.2.&.3. cōtra gē
tes cap.1 § 8. &.4.contra gentes.ca.72. Quā
quidem probatur, ex Apostolo ad Ephes. 4.
deponite,inquit, vos veterem hominē , qui
corrum pitur secundum desideria erroris:re-
nouamini autem spiritu mentis vestræ , & in-
duite nouum hominem. &c. non ergo satis
est veterem exuere,nisi nouus homo indua-
tur, quod certè voluntate fit non manibus
corporis.

Hoc præterea insigniatur Gene. 6. pœni-
tuit eū quod hominē fecisset præcauēs in fu-
turū & tactus dolore cordis intrinsecus. &c.
ambo igitur illa in eo, quem vere pœnitent re-
periuntur.

Ezechiel item.18.cap. si autem (inquit)im-
pius egerit pœnitentiam ab omnibus pecca-
tis suis , & custodierit omnia præcepta mea.
omniū iniquitatū eius non recordabor. Cu-
stodire autem omnia præcepta,ad animi pro-
positū sine dubio referendū est: quoniā non
omnia simul præcepta custodiēda occurrūt,
cūm homo pœnitentiā agit,vtrūq; igitur pœ-
nitens simul præstat : & q̄ dolet de omnibus
peccatis suis, & q̄ omnia præcepta custodire
proponit , & infra eodē cap. Conuertimini
ait

D E P O E N I T . R E L E C T I O . I . ait & agite pœnitentiā, proiicite à vobis omnes pœnūtiationes vestras & facite vobis cornouum & spiritum nouum: quod est, nouam vitam animo & concipere & velle.

Præterea (ut recte D. Aug. lib. de vera & falsa pœnitētia, cap. 17. ratiocinatur) nō solū petitur à peccatore ut gemat, sed etiā ut conueretur. Conuertemini (inquit) & agite pœnitētiā. &c. & Ioel. 2. Conuertemini ad me in toto corde v̄o, in iejunio & fletu. &c. Conuersio autem ad bonū est: non ergo satis est, malam vitam antecedentem auersari, nisi ad bonam pœnitens animo conuertatur.

Id insuper annotauit Ambros. in illud. 2. ad Corinth. 7. Ecce enim hoc ipsum, secūdū Deū contristari vos, quantā operatur in vobis solicitudinem & desiderium: desiderat enim (inquit) reformari, qui per peccatum scit se factum esse deformem.

Dauid quoque in Psal. 50. postquam veniam petuit inquiens, quoniam iniquitatem meam ego cognosco. &c. cor mundum, ait, crea in me Deus & spiritum rectum in noua in visceribus meis.

Præterea, primū quod ab eo qui fecit iniuria postulamus est, huiusmodi propositum. Cum ergo finis proprius pœnitentiæ sit emendare Deo iniuriam, certè vere pœnitens omnia exhibet, per quæ iniuria compensatur.

F. M E L C H I . C A N O .

Inter hæc autem (vt diximus) illud vnum est,
vt homo habeat animun: alias deinceps iniu-
rias non faciendi.

Ad hæc quemadmodum parentes cum li-
beros puniunt, emendationem, propositum
que melioris vitæ in futurum, ab illis per pœ-
nas extorquent: ita & hoc à nobis vel maxi-
mè Deus exigit in hac vindicta volūtaria, vt
velimus in melius corrigere, quæ peccauim⁹.

Præterea in omni motu non est recessus à
termino aliquo, sine accessu ad oppositum:
ergo, nec auersio à peccato erit sine conuer-
sione ad iustitiam. Quare sicut pœnitens de-
testatur vitam iniustam antecedētem, ita vo-
luntate complectitur futuram iustum conse-
quentem.

Præterea vera pœnitentia nō est sine actu
charitatis, vt mox definiemus: sed per actum
charitatis, volumus deo in omnibus placere
& in nullis displicere. Igitur, animus in fu-
turum bene viuendi, verò pœnitēti qui ad deū
conuertitur, deesse nō potest. Quod & nūc
in concilio Trident. sessione. 6.ca. 5.&c. 6. de-
finitur: & in concilio Florentino fuerat ante
declaratum, videlicet ad contritionem (quæ
pœnitētiæ primus actus est) pertinere, vt do-
leat de peccato commisso, cū proposito non
peccandi de cetero. Nec potest, dici: conciliū
loqui, de proposito implicito. Paricenim ra-
tione

DE POENIT. RELECTIO. I.
tione statueret, ad contritionem cordis spe-
ctare propositum iejunandi tēpore quadra-
gesimæ. Præterquā quod vana esset talis de-
terminatio, & explicatio cōtritionis, si de im-
plicito proposito intelligeretur. Et simili
quoque ratione interpretaremur, ad cōtritio-
nē cordis pertinere: implicitè dolere de pec-
cato commisso.

Secunda conclusio: huiusmodi propositū
est de ratione pœnitētiæ. Hanc tenet Diuus
Thom. expressè & eam persuadere nititur. 3.
par. q. 90. ar. 4. & .4. cōtra gētes. cap. 27. quia
actus morales, ex fine recipiunt speciem. At
fines pœnitētiæ & doloris de peccato, est no-
ua vita: ergo illum finem intendere, est de ra-
tione pœnitentiæ, quemadmodum enim, ex
pulsio dispositionis contrariæ, suapte natura
paratur ad conuenientem formam inducēdā
& propulsatio humoris corrupti, ab arte na-
turaque instituitur, ut noua sanitatis forma
proueniat: ita & peccata antecedētia destrue-
re, atq; auersari, ad vitam nouam instituendā
ordinatur.

Præterea ad pœnitentiam id potissimum
pertinet, vt deo veteris vitæ compēsatio fiat.
Id autē, vel maximè à nobis Deus exigit, pro
compensando delicto veteri, vt ei deinceps
placere velimus, iuste recteq; viuendo: id igi-
tur est de ratione pœnitentiæ.

Homilia. Hoc item probat Magister sententiarum,
34. cuius dist. 14. ex definitione pœnitentia, quam no-
initium, bis Ambros. & Gregorius, tradidere in hanc
in æstiū formam. Pœnitentia est, præterita mala plan-
tempus. gere, & plangēda iterū non cōmittere, de pœ-
nitētia. d. 3. cap. pœnitētia & cap. pœnitētiā.

Nec ego aliud intelligo Florentinū Conci-
lium indicare uoluisse, cùm astruit, ad contri-
tionem cordis pertinere, vt doleat de pecca-
to commisso, cùm proposito non peccandi
de cætero.

Ad argumentum verò in contrariū, respó-
det D. Tho. dist. 14. q. 1. arti. 1. q. 6. ad. 4. quòd
quauis ad pœnitentiam iuxta primam no-
minis originem, non pertineat respectus ad
futuram, at, quatenus habet pro fine præci-
puo, emendare Deo culpam cōmissam, &
illi pro ea satisfacere, huiusmodi propositum
est de ratione pœnitentia, nec sine illo Deus
aut placatur aut conciliatur. cum id (quod sæ-
pe iam dicimus) à nobis maximè requirat.

Hæc de priore diffinitionis particula satis
sunt dicta. Nunc circa posteriorem ea quæ-
stio est à nobis pertractanda, an dolor detesta-
rio q; peccati, quia est contra Deū, sit de ratio-
ne pœnitentia. Cui breuiter quæstioni eodē
omnes ore respondent, in de ratione pœni-
tentia esse Diuus Thomas tertia parte quæst.
86. articulus tertius.

Quippe si quē peccata cōtristat̄, vel quod turpia sunt, vel q̄ infamiae notam inuserunt, aut aliud damnū dedere peccanti, huius dōlor idoneus nō est nec delicto aduersus deū commisso pensando nec in sensu deo placando & conciliando. Nam ne homo quidē iustus placaretur, cūm is qui læsit nullam ipsius haberet in dolore rationē: nec redintegratur amicitia dum qui eam violauit, iacturam propriam sentit, non amici offenditionem. 2. ad Corint. 7. gaudeo nō quia contristati estis sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Cōtristati enim estis secundum Deū, quæ enim secundum deum tristitia est. &c. Tristatur, inquit Ambrosius, secundum Deum, quia delet quod fecit quod odit Deus: Idem Christomus homilia. 15. in hanc secundam epistolam: sed expressius homilia. 4. in eandem.

Item nisi hac ratione & fine, peccator pœnitentiam ageret, ad Deum minimè per suā pœnitentiam conuerteretur: cūm tamē Christiani pœnitentē, & conuersum ad deum, eū dem prorsus intelligamus. Quoniam & arca n̄e literæ pœnitentiā sine peccatoris ad Deū conuersione penitus ignorat. Ioel. 2. Conuer timini ad me in toto corde vestro. &c. Eze. 18. Conuertimini & agite pœnitentiam. Esa. 35. Derelinquat viam suam & reuertatur ad dominum, & Psalmus. 118. Exitus aqua=

F. M E L C H I . C A N O ,
cum deduxerunt oculi mei, quia non custo-
dierunt legem tuam. Vbique igitur ratio fi-
nisq; pœnitentiæ Deus ipse describitur.

Sed existit hoc loco quæstio nō parua , an
illa ratio formalis & motiva pœnitentiæ sine
dilectione possit haberi. Quod in hanc for-
mam alii querunt , an in pœnitentiæ fini-
tione oporteat contineri , quod sit dolor
de peccatis quia sunt cōtra Deum super om-
nia dilectum.

Et suadetur nō oportere , quia dilectio est
actus sufficiēs ad remissionem peccatorum:
quare si semp cū pœnitētia interueniret, aut
neutra esset idonea , aut altera superflueret.

Deinde, si actus charitatis necessatio in pec-
catoris conuersione inueniretur, tunc chari-
tas diceretur secunda tabula post naufragiū,
potius quam pœnitentia: quod tamen inau-
ditum est.

Præterea, puer fugit ignem tanquam ma-
lum, etiam si oppositum bonum actu nō ve-
lit: ergo & homo potest fugere peccata, quā-
uis Deum actu non amet.

Quartò , quia si dilectio esset pœnitentiæ
coniuncta: dilectio pœnitentiam antecede-
ret, quoniam attigit finem rationemque for-
malem pœnitentiæ: at consequens est falsum
ut videtur.

Primò, quia contritio præcedit gratiā ha-
bitualem, cūm sit eius dispositio: ergo & cha-
rita

ritatē: quia gratia prior est charitate ad quam se habet gratia, ut anima ad potentias suas. Nam dat gratia esse & viuere, charitas operationem.

Item secundò consequens probatur esse falsum, quia si dilectio contritionem præcederet, iam prima pœnitentis contritio esset meritoria, cùm à charitate perficeretur: teneaturque ab eadem charitate in deum super omnia dilectum. At contritio prima, meritoria esse non potest, quia vel meretur gratiā vel gloriā, non gratiam quia prima gratia sub merito non cadit: gratiam vero simul fieri & augeri impossibile est. Quare, prima contritio, nec primam gratiam, nec augmentum eius promeretur: sed ne gloriā quidem: quia vel meretur gloriam quæ respondet primæ gratiæ: puta ut quatuor, si gratia prima erat ut quatuor: vel meretur augmentum illius gloriæ: si primum, iam gloria quæ respondet pri me gratiæ, non daretur gratis, contra Apostolum ad Rom. 6. inquit enim, gratia dei vita æterna. Et contra rationem quæ dictat gratiam nihil aliud esse: quam acceptationē ad gloriam: unde si quis accepit gratiā primam sine meritis: ergo & acceptatus est ad gloriam correspondentem sine meritis. Augmentū vero gloriæ, si prima contritio mereretur: pariter quoque & augmentum gratiæ: quod iam proba

F. MELCHI. CANO.
probatum est.

Deniq; consequens falsitas ostenditur ex D. Thom. 4. d. 14. q. 1. arti. 2, q. 2. cuius verba sunt. Quandoque aliquis fugit malum propter desiderium boni, quando q; autem ē diuerso, & hic motus est frequentior in reuersione peccatoris ad Deū per pœnitentiā. Vnde pœnitentia est prior charitate, & cum motus amoris pœnitentiā præcedit, nō est amor charitatis, quia charitas amissa, non recuperatur nisi per actum pœnitentiæ virtutis: hacten ille. In contrarium est, quod omnis dolor in amore fundatur eo enim quod aliquid amamus, de eius amissione dolemus.

Hic sit prima propositio. Primus actus pœnitentiæ nunquā est sine actu charitatis. Magist. d. 15. ca. 4. idē, Gratia. de pœ. d. 3. ca. vlt. & ca. fugerat, & dist. 2. ca. charitas est, et D. Tho. 12. q. 113. arti. 4. ad. 1. & arti. 5. &. 8. & de veritate. q. 28. arti. 4. Duran. d. 17. 4. q. 1. &. 4. Capreо. d. 14. q. 2. & Gabri. ea dist. &. q. cōtra Paſt. d. 14. q. 3.

Primum probatur hæc conclusio testimoniio D. Augu. 14. de ciui. dei. cap. vltimo ubi afferit, neminem pertinere ad ciuitatem Dei nisi per amorem dei, vsque ad contemptum sui: sed omnem vere pœnitentem ad Dei ciuitatem pertinere nemini dubium est, ergo. Et lib. de vera & fal. pœnitenc. cap. 9. pro ab
surdo

absurdo habet quod sine amore dei, quisquam consequatur indulgentiam, sine quo nullus inuenit gratiam. & cap. 17. idem ait, & lib. cōtra Crescon. 2. cap. 12. cum dixisset: & eleemosinis & verbo veritatis, & cōtritione remitti peccata, subdit, mundatur etiam, ipsa quæ supereminet omnib⁹ charitate, quæ vna siad sit omnia illa rectè fiunt: si autem desit, illa omnia frustra fiunt. Præterea. i. Ioan. 3. qui non diligit manet in morte.

Præterea cōuersio ad Deum requiritur ad habendam gratiam dei. Zac. i. conuertemini ad me & ego cōuertar ad vos. Ezecl. 18. & . 33. sed conuersio ad Deum non fit nisi per actū charitatis: nam si aliter cōuersio fiat, vana est ad iustificationem cum in Christo Iesu sola fides valeat quæ per dilectionem operatur ad Galat. 5. hoc autem notauit August. de vera & falsa pœnitentia, cap. 17. non conuerti, sed qui habet attritionem & timet Deum iudicē nisi amet iustum.

Præterea salus animæ in cōuersione ad deū cōsistit Hie. 3. cōuertimini filij, reuertētes & sanabo auersiōes vīras. Eſai. 6. & cōuertatur & sanē eū. & . 45. cōuertimini ad me, & salui eritis: at pœnitentia est medicina salutis.

Item omne agens, agit propter finem, anima ergo cūm mouet ſe, ad finē ſe mouet. At velle efficaciter finē pertinet ad charitatē. Nā que

F. M E L C H I . C A N O .

que si per spem solam finem appeterem nec spes mortua ad iustificationē sufficeret , nec de peccato doleremus qua ratione offensa Dei est, sed qua malum nostrum est.

Id tandem modo in conci. Triden. sess. 6.c. 6.&7.definitum est. Ac re vera , id.n.Dominus, Luc.7.in sinuasse videtur,inquiens. Remittitur ei peccata multa , quoniam dilexit multum. Quae significat dolorem & lachrymas nullas esse nisi cum charitate essent.

Secunda propositio, prior natura est actus charitatis, quam actus pœnitentiae. Imò radix unde pœnitentia habet remittere peccata, dilectio est : iuxta domini sententiam Luc.7. Quoniam dilexit multum , ait. D. Tho.3.p. q.85.art. 6.

Probatur item hæc conclusio. Quia pœnitens, detestatur peccatum , ut offendam Dei, ergo prius natura amat Deū. Nam nisi quem amore prosequimur, eius mala exhorrescere non solemus.

Primus quoque volūtatis actus , circa proprium obiectū est, scilicet, circa bonū. Deinde sequitur odium oppositi mali. Prior ergo actus est, quo Deo volumus bonum , quam actus quo eius malum abhorremus.

Præterea, velle mihi conciliare Deum , est prius, quam velle emendare iniuriam commissam, cùm illud sit finis huius. At illud ad chari-

DE PÆNIT. RELECTIO. I. 19
charitatem pertinet, hoc ad pœnitentiam, ut
dictum est.

Præterea, ut D. Tho. argumentatur loco
citato ad secundum, in actibus animæ primus
motus est circa finem. Vnde prior est natura
intentio finis, quam electio mediorum. At,
dolore de peccatis, & illa destruere, medium
est ad placandum & conciliadum Deum, &
ad rectam electionem pertinet, ergo. Sed &
Hier. 31. huius rei testimonium habemus. Post
quam conuertisti me (inquit) egi pœnitentiam,
prior est igitur conuersio ad Deum q; pœnitentia detestatioq; peccati.

Id postremò Conci. Triden. sessi. 6. cap. 6.
definiuit, his verbis. Peccatores ad iustifica-
tionem se disponunt, incipientes diligere deū
tanquam omnis iustitiae fontem: ac propter
ea mouentur aduersus peccata per odium a-
liquod & detestationem, hoc est per pœni-
tentiam.

Tertia propositio, de ratione veræ pœni-
tentiae est, quod displiceat peccatum, quia est
contra Deum super omnia dilectum. D. Tho. ex-
presso. 3. p. q. 86. art. 3. patetq; ex prioribus cō-
clusionibus.

Ad primum autem eorum, quæ in contra-
riam partem adduximus, respondet D. Tho.
3. p. q. 84. arti. 5. ad. 2. & q. 86. arti. 6. ad. 2. &
de verita. q. 28. arti. 5. in corpore. & ad primū
negan-

F. MELCHI. CANO.

negando cōsequentiā. Aliud est enim, quod
requiritur ad iustificatiōe absolutē, aliud ad
iustificationē eius qui mortaliter peccauit: in
quo requiritur & auersio à malo, et cōuersio
in bonū, vt iniuria quam fecit compensetur
per æquam satisfactionem.

At secundum respondeatur, quod pœnitē-
tia dicitur secunda tabula post naufragiū, &
non charitas. Primo, qui charitas necessaria
est in omni iustificatione, communisq; & in
regranaui soluentibus, & naufragis. Pœnitē-
tia autē, proprium est remediū naufragorū.

Item etiam in pœnitentia charitas intelli-
gitur, non autem è diuerso, in charitate pœ-
nitentia. Quāquam & his duobus argumen-
tis breuis responderetur, multos actus homi-
nis in iustificatione simul coniugi, quibus ta-
men singulis iustificationem ipsam sacræ lite-
ræ tribuūt. Fides enim purificat corda nostra.
Acto. 15. Spe quoq; salvi facti sumus ad R.o.
8. Vniuersa etiam delicta operit charitas. Pro-
uerb. 10. & scriptū quoq; est, sine timore ne-
minem posse iustificari. Eccle. 1. Et, cùm pec-
cator ingemuerit ac pœnitentiam egerit, pec-
cata ipsius obliuioni tradētur. Ezecl. 18. &. 33.
Erraret autem vehementer, qui vel remissio
nem peccati, vnicuilibet ex illis actibus dene-
garet, vel vnum ex is quemlibet, superfluere
arbitraretur.

Ad ter

Ad tertiam, nihil vetat, cum quis semel habuit actum amoris, odio habere malum sine amore praesenti, ex vi tamen precedentis, ut post primum assensum conclusionis, quem sine assensu antecedenti principiorum habere nequiuimus, nihil prohibet eidem conclusioni iterum atque iterum assentiri sine principiorum assensu. Sic & primam paenitentiā sine dilectione habere impossibile fuit. Secundam vero vel tertiam habere poterimus ex efficacia solum prioris dilectionis. Ita quoque pueri & potentia amoris naturalis, quem dubio procul aliquando primū habui post ea malum fugit naturae contrarium, etiam si amor ille actu non perdureret. Quin etiam non oportet duas semper operationes differentes habere amoris & paenitentiæ: sed potest unus et idem actus à charitate et paenitentia profici, ut interim media & fine unico actu complectimur, & principijs & conclusioni unico actu assentimur.

Ad quartum, concessio consequenti quod infertur ad primam cōfutationem, nego cōsequētiā. Non enim valet, a, est prius, b, & b, prius, c, ergo, a, est prius, c, præfertim cum in diuerso genere causarū ille ordo cōsideratur. Quemadmodū, & hæc collectio inutilis est, a, est causa, b, & b, est causa, c, ergo, a, est causa, c, Quod ut exemplo manifestū efficiā ponat

F. M E L C H I . C A N O .

ponamus illud quod Philosophi negare nō possunt, primas qualitates & secundas, vtrāque esse dispositiones ad eandem formā substantialē, ut calor & color, humiditas & molitiae ad animam rationalem, ubi certum est, secundas qualitates priores esse animam in genere causæ disponentis & materialis: animam rursum priorem esse primis qualitatibus in genere causæ formalis. Prior est enim forma, quæ dat esse sim pliciter, quam forma quæ dat esse tale. Ex quo tamen, si quis colligeret secundas qualitates esse priores primis, certè à Philosopho non toleraretur sed ne à dialektico quidem cùm in nullo genere causa primas qualitates, secundæ præcedant.

Item, contritio prior est habituali gratia in genere dispositionis, gratia etiā prior est habitu pœnitentiæ infusæ in genere causæ formalis. Sed contritio nullo pacto prior est habitu pœnitentiæ. Quoniam actus ille ab habitu producitur in genere causæ efficientis. Effecta autem causarum efficientium, suis causis efficientibus priora esse non possunt, nisi forte in genere causæ finalis, de quo genere in præsentia non differitur.

Circa id verò, quod in eodem argumēto additur, gratiam se habere ad charitatem: & pœnitentiā, ut anima ad potentias suas, nō in omnibus similitudo est. Quoniam potentia ani-

tia animæ, intellectus & voluntas, nulla ratione præcedunt animam: habitus vero charitatis & pœnitentie, quoniam in genere causæ efficientis producunt actus, qui sunt dispositiones ad gratiam, ex cōsequenti ipsam gratiam antecedunt. Charitas igitur & pœnitentia habent se ad gratiam, ut calor ad formam ignis. Idem enim calor si consideretur, ut disponens materiam ad recipiendam formam, prior forma est: si autem ut potentia calefactiva, eadem forma posterior est.

Ad secundam vero confutationem, in qua cab.d. 14
4.1.art.2. difficultas est maxima, sunt qui negant pri-
mam contritionem meritoriam esse, quam
ego sententiam olim iuuenis tenere solebam,
nec enim poteram eam persuasionem induc-
re, ut gratia habitualis qua iustificamur, pri-
ma contritione prior esset: quod tamen erat
necessarium, ut illa contritio esset meritoria:
quippe, cum gratia & amicitia dei, totius me-
riti radix & origo sit, atq; id etiam. D. Tho-
mibi sentire videbatur. l.p.q.62.art.2.ad.3.in
hæc verba. Triplex est conuersio in Deum:
una quidem per dilectionem perfectam, que
est creaturæ iam deo fruentis. Et ad hanc cō-
uersionem, requiritur gratia cōsumata. Alia
conuersio est, que est meritum beatitudinis,
& ad hanc requiritur habitualis, gratia que
est merendi principium. Tertia cōuersio est,

S. M E L C H I . C A N O .

per quam aliquis præparat se ad gratiā habendā, & ad hanc non exigitur aliqua habitualis gratia, sed operatio Dei ad se animam cōuer tentis: secundum illud, cōuertenos domine, & cōuertemur. & 3. p. q. 89. art. 1. ad. 2. Actus inquit, primus pœnitētis se habet: ut vltima dispositio ad gratiam consequēdam: scilicet, contritio. Alij verò sequentes actus pœnitentiā, procedunt iam ex gratia & virtutibus. Sed quoniam. D. Thomas. quē ego authore libentissimè sequor. 1. 2. q. 112. art. 2. ad. 1. contrariam sententiam tenet: concedo contritionem primam esse meritoriam gloriæ. Primo, quia est operatio amici Dei ordinata in finem supernaturalem. Imò vt ostensum est, in finem charitatis, ab ipsa charitate ordinata ergo est meritoria.

Præterea vltima dispositio ad formā, in genere cause formalis, posterior ipsa forma est. Igitur secundum ordinem causæ formalis, contritio à gratia pcedit, erit ergo meritoria.

Præterea fingamus hominem post primā illam contritionem è vita discedere. Tum quæro an isti dabitur aliqua gloria. Quod quia negari non potest, quæro rursus, an il lā gloriam talis homo meruerit? Si meruerit habetur intentum, si non meruit, ergo adulatio seclusis sacramentis datur gloria, absq; merito, proprio reclamāte Paulo. 1. ad corint. 3.

Vnus-

Vnusq; proptiam mercedem accipiet, lecundū suū labore. & Matthē. 20. Nemo diuturnum accepit denarium, nisi qui in vinea laborauit.

Præterea, primus actus charitatis, est meritorius, cùm sine dubio, sit opus amici Dei maxime placens Deo. Ioan. 14. Qui diligit me, ego manifestabo eis meipsum. Sed act⁹ prim⁹ pœnitentiæ sequitur primum actū charitatis à quo proficitur, ergo est meritor⁹. Quod August. affirmat. de vc. & fal. pœn. ca. 17. vbi de iis qui in fine pœnitentiā agūt, sic loquitur. Cum fructifera pœnitentia opus sit non hoꝝ minis sed Dei: inspirare eam potest, quoniā vult sua misericordia, & ex misericordia remunerare, quos dānare potest ex iustitia. & cap. vltimo. ait, pœnitentiam non solum indulgentiā promittere, sed certa præmia. Gratianus etiā id habet de pœ. d. i. c. cōuertimini.

Igitur ad argumentū, concedo libēter primā gratiam gratis dari. Nego tamē exinde primā gloriā dari sine merito. Eadē enim cōtritio vt quatuor, & dispositio est ad gratiā, vt quatuor, & meritoria gloriæ, vt quatuor qua ratione ordine naturæ gratiā sequitur, & ad impugnationē: quia gratia est acceptatio ad vitā æternā. Id, scilicet, ego nego si sermo formalis sit: sed est forma p̄ quā aliquis est amic⁹ deo, p̄ quā homini grato & accepto, admisso

F. M E L C H I . C A N O .

q; in diuinæ naturæ consortiū, facultas datur ad æterna bona, per operationē virtutū pme renda. Nec oportet formaliter loquendo, vt quis sit amicus Deo, quòd Deus per talē amicitiam, seclusa quacunq; operatione, velit illi vitam æternam. Sed satis est, quòd velit illū admittere ad participationem honorum supernaturalium , quæ simpliciter faciunt homines bonos, qualis est charitas, & ceterę virtutes infusæ, per quas admissus homò ad dei amicitiam & gratiam, æternam gloriam propriis actib^o demeretur. De adultis loquimur, nam parvulis gratia datur per operationem alienam, similiter & gloria.

Cuius rei exemplum habes in anima quæ quoniam actus primus est, dat esse & viuere. Hanc consequuntur potentię naturales, hoc est, intellectus & volūtas , per quas operatur ad cōsecutionem finis. Sic & gratia, vita quædam animæ est, quæ illi & viuere, & esse diuinum pr̄stat, quā charitas & reliquæ virtutes consequūtur: quarum operationibus finem suum homo consequetur. Nec deerit pr̄ter naturale, morale quoque exemplum, in huius rei expositione. Cūm enim homo quis, gratus incipit esse principi, non est opus, vt per talem primam gratiam acceptus sit ad ultima pr̄mia,, atque pr̄cipua, quæ videlicet princeps, fideliter seruientibus pr̄parauit.

Sed

DE POENIT. RELECTIO. II. 19

Sed per talem primam gratiā intelligitur admissi in domum, consortiumq; eiusdē principis: dariq; facultas intelligitur, ad præmia quæcunq; fidelium amicorum promerēda. Cūm autem Apostolus ait, gratia Dei vitam æternam donari, certè sentit, quod August. dissipissimè docet. 3. Hypognosticon, & de gratia & lib. arb. cap. 4. 5. 7. &c. 15. per auxiliū Dei gratuitum, eam homines consequi, cūm tamen simul dicatur corona iustitiæ, quia nobis cooperantibus gratia Dei respondet, tanquam præmium mercesq; operis nostri. Atque de prima controværsia, satis superq; fuit disputatum. Vbi constitutū nobis est, pœnitentiā esse voluntariā pœnā, pro peccatis assumptā, propter Deum, ex cheritate dilectū.

S E C V N D A P A R S.

IN secunda verò, id vertebarū in quæstionem, an pœnitentia sit virtus, Cuius quidē quæstionis pars negatiua: ex eo suaderetur in primis quod nulla virtus, virtutum in eodem subiecto necessariò supponit: at oportet hominē fuisse vitiosum, priusquam in homine pœnitentia sit: non igitur est pœnitentia virtus, Nam & absurdum est: virtutes te habere non posse nisi ante peccaueris, & Christo domino aliquam denegare in quo omnium virtutum plenitudo est.

Deinde Philosophi nullam de pœnitentiā

C 3 fecere

F. MELCHI-CANO.

fecere mentionem, non Atticoteles, non Cicero, non Seneca, non denique Macrobius, qui tamē copiosissimē de virtutibus disseruerūt: non ergo est pœnitentia virtus.

Præterea, cuiusq; virtutis primus actus est: electio boni: secundus verò, fuga mali. Est enim virtus, habitus electiuus, in mediocritate consistens. At pœnitere detestationem, suggāq; peccati notat: nō ergo potest esse præcipuus cuiusq; virtutis actus, cū tamē primus actus pœnitētię sit. Quare, nō est pœnitētia virtus.

In contrariū est: q̄ copēsare iniurias aduersus homines factas, virtus est: ergo, & diuinās offensas vindicare virtus sine dubio est.

At huius controvērsię pleniorē explicatiō nem sit prima propositio.

Pœnitentia est virtus: quæ quidē cōclusio indubitata apud Catholicos semper fuit. Ni si, quod nostra hac tempestate, quidam apud Hispanos heretici, irridere cōperunt eos qui de peccatis commissis tristarentur. Cuius erroris author, creditur esse Lutherus, qui nouam solummodo vitam à pœnitentibus exigit, pœnas non exigit. At hic error (ne autes vestras sanctorum testimoniis obtundā) ex sacris literis reuīcetur. Baruch. 2. Anima quę tristis est super magnitudine mali, & incedit curua & infirma, & oculi deficientes, & anima esuriens, dat tibi gloriam & iustitiam domino. 2. ad. Corinth. 7. Gaudeo, nō quia cōtristati

tristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam, quæ enim secundum Deum. &c. Et Psalm. 6. Laboravi in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo. Ecce Prophetæ sanctus & rex laborat, gemit lachrymat. Vbi? in lecto: quantum? rigat: quamdiu? per singulas noctes. Ob vnam, scilicet, nocte quā in iniquitate contraxerat, vitæ totius labore, gemitum lachrymasq; designat, & post tanclarum & illustre Davidis exemplū, sunt qui in luce meridiana cæcutiant. Quorum stultitiam facile sanè etit redarguere, vel naturali ratiocinatione: quæ ostendit dolorem de peccatis moderatum ob debitum finem esse laudabilem. Nam, quem errati pīget qui castigat seipsum: idq; maximè cauet ne rursus in eosdē laqueos inducatur, is laude dignissimus est.

Præterea, si cuius rei prosecutio turpis est, fuga bona erit suapte natura: pœnitentia ergo, cum fuga peccati sit, honestissima est.

Præterea, aliorum punire peccata iure naturæ, studiosum est: quemque igitur sua vindicare facinora, æquum & iustum est.

Tandem, hominem in quem iniuste peccaris, placare virtus est: deo ergo quē offēderis In lib. de satisfacere, virtus est. Sed quid nos audaces pœnitentia de bono diuini præcepti disputam? (Nā Ter)

tulliani verbis libenter utimur) bonū est pœnitere, an non? quid reuoluis? Deus præcepit, Deus hortatur, Deus in uitat pœnitētiā (inquit) agite, pœnitētiā igitur actus virtutis est.

Secunda conclusio. Pœnitentia est virtus specialis. Contrarium huius tenuerūt quidā ante D. Thomā, vt ipse Thomas author est, distin. 14. q. 1. arti. 1. q. 3. hos Scotus secutus vi
t Scotus, quias
ut pertinet
i acta esse iugularis
necessaria
 detur dist. 14. q. 2. & Maior. etiā. q. 2. Sed hac conclusione explicanda primū intelligamus, dolore de peccatis, eo quod contra rationem rectam facta sunt, non pertinere ad aliquam specialem virtutem. Cūm enim omnis virtus sit conformis rectae rationi, eadem iūsfit, & vt placeat quicquid rationi cōsentaneum est & vt displiceat quod à recta ratione discordat. Vnde temperantia satis est, vt detestemur actus in temperantia, & iustitia, vt in iustitiam abominemur.

Illud etiam compertum habemus, tristitia de peccato, quatenus offensa Dei est, non requirere specialem virtutem præter charitatē. D. Tho. q. 85. art. 2. ad. 1. & art. 3. & ratio est in promptu. Nam per eadē amicitiā bonum amicis volumus, & mala amicorū auertim⁹.

Præterea, & id accipiamus, quod explora tum quoq; est, dolore de peccato, vt languenti animo medeamur, non indigere alia virtute præter charitatem. Nam sicut ex amore na-

turali,

turali, medicinam oppono morbis corporis ita ex charitate, qua meipsum diligo propter Deum, medicinam adfero ægritudinibus animi. Atq; ab eadem omnino charitate est, tristari de culpa: ut mihi consiliem Deū. Etenim, quæcunq; humana actio, ob id para ta, vt comparem amicitiam hominis, nullā exigit specialem virtutem humanam, sed ex quodā desiderio amicitiæ consequendæ proficiscitur, quod in choatio quædā est, & veluti amicitiæ veluti semē. Tristari ergo de peccato vt in gratiā Dei redeamus, inchoatio quædam est diuinæ amicitiæ: nec ad aliam virtutem pertinere potest. Imò adeò virtutis nō men non meretur, cùm in genere amicitiæ actus ille imperfectissimus sit, virtus autē sit dispositio perfecti ad optimum, vt ex Arist. 7.phys.lib.colligitur.

Tristari ergo de culpa, eo fine vt compen setur offensa, quæ aduersum Deum cōmissa est, id nos asserimus exigere propriam specia lem q; virtutē. Nam, vt dare Petro pecunias si in se quidem absolute consideretur, nullā habet laudem: sed si do, vt reueuem, miseriā eius, actus est miseriæ: si vt bene illi faciam, scilicet quia bonum ipsius est, ad beneuolen tiā & amicitiam pertinet. Sin verò, tanquā donum gratuitum pecunias confero, nempe vt suō loco & tempore, quibus decet distri buantur,

tur ad virtutē liberalitatis spectat. Ita tristitia assumere, quia iniurię deo factę compēsatio fiat, à virtute speciali oriatur necesse est, cùm finis ille tam specialis sit, vt pertinere ad duas virtutes nequeat, nēdum ad plures. Diuersa quippe formalia motiva voluntatis, diuersa sunt formales rationes obiecti: atq; cōsequēter, diuersos habitus & virtutes efficiunt.

Præterea, si quem hęresis suę pœnitentiat, emendetur offensa Deo facta, actus virtutis sine dubio est. Nec tamen potest eliciā fide, quæ est in intellectu, sed ne ab aliis quidē virtutibus generaliter. Dabitur ergo aliqua specialis virtus, vnde ille actus existat: quam nos pœnitentiam appellamus.

Postremò, velle compensare iniuriam factam proximo, requirit specialem virtutem: ergo, & velle compensate, ac vindicare iniuriam factam Deo.

Sed ex his oritur dubium, si pœnitētia virtus specialis est, an incidat in virtutem aliquā particularem earum, quas Philosophi posuerunt. Videtur enim esse eadem cum iusticia. Quod Duran. di. 14. q. 2. afferuit: quia per eādem virtutem reddimus vnicuiq; debitum, & illi satisfacimus, si intulimus iniuriā. Sed per iustitiam vnicuique reddimus debita, ergo. Et confirmatur, quia iniuriam factam, ad ius, equalitatemq; reducere, actus iustitiae est.

Præ-

Præterea, vindicatio species iustitiae est: et
go, & pœnitentia. Quod & D.Tho. affirmat
3.p,q.85.art.3.ad.4.& art.4.

Falluntur tamen qui hoc sentiunt. Primo
quia inter Deū & homines non est iustū sim-
pliciter, sed secundū quid, ut D.Tho.art.3.iā
citato ex Arist.8.Ethi.manifestat: ergo, cūm
pœnitentia sit virtus inter hominem, & deū
non reddit iustum nisi secundū quid. Nō est
igitur virt⁹ iustitiae, quæ videlicet æquale red-
dit. Deinde, religio debitum Deo reddit & ta-
men nō est iustitia. Non ergo, quæcunq; vir-
tus debitum Deo reddit, virtus iustitiae est.

Quibus argumentis, Caietanus cōmotus,
tenuit pœnitentiam esse virtutē religionis, &
quia eiusdē præterea virtutis est, reddere de-
bitum Deo benefactori & offensō, sed per re-
ligionem reddimus debitū Deo benefacto-
ri. Maior probatur, quia ratio debiti non va-
riatur ex eo q̄ sit pro beneficiis, vel offensis,
vt debitū ex accepto mutuo, vel ex furto, e=
iusdē ratiōis est. Cū ergo sola religio reddat
debitū Deo, ratione accepti beneficij, sola de-
bitū Deo reddit ratione factæ offensæ.

Item Baruch.2. Anima quę tristis est super
magnitudine mali, dat tibi gloriā & iustitiam
dño. Primum gloriā, deinde iustitiam & cōfir-
matur hoc ex Psal.50. Sacrificiū Deo spūs cō-
tribulatus, cor contritum & humiliatū Deus

100 . . I F. M E L C H I. C A N O,
nō despicies. Prim⁹ ergo act⁹ pœnitētiæ, hoc
est, contritio, sacrificiū, opusq; religionis est.

Sed hæc quoque opinio primū D. Tho.
aduersatur. 4. dist. 14. q. 1. art. q. 5. & dist. 15. q.
4. artic. 7. q. 1. ad. 2.

Præterea & falsa est: qui relegio non red=dit Deo quo dcunq; debitum, sed honorē, vt pœnitentia per se quidem intendit compen=sare iniuriam Dei. Assumit tamen ad hunc fi=nem, ea per quæ compensatur iniuria quæcū=que illa sint. Vnde primum assumit tristitiā de vita veteri, deinde propositum vitæ nouę mox exteriorem pœnam & satisfactionem: denique in his omnibus subiectionem, & humilitatē erga Deum. His enim homines humanas iniurias solemus compēsare. Cum igitur finis pœnitētiæ proximus atq; præcipuus non sit, honorem Deo reddere, certè religio esse non potest, cuius proximus finis est, red=dere Deo cultum.

Præterea non est eiusdem virtutis redde=re debitum honorem principi, & ipsius offe=sam compensare. Illud enim ad obseruantiā pertinet, hoc ad iustitiam, ergo non est eiusdem virtutis Deum colere, & eius offensis sa=tisfacere.

Dicendum ergo, pœnitentiam esse specialem à cæteris virtutibus distinctam, quas Phi=losophi cognouerunt, cuius proprius actus est, cō

est, compensare offenditam Dei. Quæquidem virtus, iustitia quædam est, qualis inter homines ad Deum esse potest. Ezech. 18. Si autem impius ægerit pœnitentiam, & fecerit iudicium & iustitiam. Psal. 118. Fecit iudicium & iustitiam. ad Ro. 6. Sicut exhibuisti mēbra vestra seruire iniquitati, ita nūc exhibe te seruire iusticiæ.

Ad primum verò argumentum, quo suadebatur esse iusticia, iam videtur esse responsum. Nam iusticia quæ propriè & simpliciter iusticia vocatur à Philosophis non nisi, inter eos est, inter quos æquale reddi potest.

Quare, in definitione iusticiæ, sicut ius proprieatis æquali iustoq; sumitur, ita particula uniuscuiq; proprii solis distribuit, inter quos iustum & æquale est: & per hoc patet ad confirmationem, quæ de iniuria facta homini procedit. Nam pro iniuria facta Deo, æquale redere impossibile est.

Ad secundum, vindicatio nō ponitur propriæ species iusticiæ à D. Tho. Sed pars quædam adiuncta, & virtus illi propinqua. Has D. Tho. partes potestatiuas appellat virtutū: ut religionem partem iusticiæ, modestiam tēperanticiæ. Cùm verò assertit, pœnitentiam esse speciem iusticiæ, latius usurpat speciei vocabulū, pro inferiori, quod se habet per modum speciei. Dixerat enim. art. 3. iustum diuidi in

22 .II F. MELCHI-CANO: 22
di in iustum simpliciter, & iustum secundum
quid. Quæ non est diuisio generis in species.

Ad primū autem eorum, quæ faciebamus
pro Caietani sententia, respondetur: q[uod] religio
non redit debitum Deo pro beneficiis ac
ceptis, si formaliter & per se loquimur: sed
gratitudo est, quæ refert Deo debitam gratiā
pro acceptis beneficiis. Reddit autē religio
debitum cultū, in signum dominij vniuersa=

lis, ratione cuius, latram cultumq[ue]; debemus
peculiarissimæ seruitutis. Ad quā virtutē nul-
lo modo pertinere potest, debitum compen-
sare, quod oritur ex delicto commisso.

Fateor tamen, q[uod] si quæ virtus esset inter
Deum & homines commutativa: qua redde-
remus debitum ratione cuiusquam commu-
tationis, ad eandem quoq[ue] spectaret compen-
sare iniuriam factam Deo, quemadmodū
inter homines accidit.

Sed obiiciis: si primis actus virtutis huius
est satisfacere pro delicto commisso, ad satis-
factionem verò iniuriæ factæ, per accidēs dō-
lor interfuerit: ergo, potissimum huius virtu-
tis actus, non est pœnitere: quocirca pœnitē-
tia ex accidenti vocabitur.

Ad hoc dubium facile est respondere, si te-
neamus, pœnitentiam esse actum publicæ iu-
stitiæ: cuius, scilicet, Deus iudex est, pœnitē-
minister: sed si teneamus esse priuatam iusti-
tiam,

tiam, atque vindictam (ut antea diximus) difficile est. Nam cum haec vindicatio & inflatio poenæ accidentaria sit, satisfactioni voluntariæ quam proximo facimus, prefecto & accidentaria videtur esse compensationi, quam facimus Deo.

Hoc tamen mouere nos nulla ratione debet: est enim insignis discrimen inter homines offenditos & Deum: quod offensus homo, ab offendente id primū exigit, non ut se torqueat per poenas: sed ut reddat honorē, ablatū per iniuriā: tametsi & illud quoque; in parte compensationis accipiat, si is quod offendit de offensa præterita contristetur. At verò Deus, è contrario ad primū exigit, ut cum volumus peccatum admissum compensare, tristamur luanusque; poenas delicti commissi: id verò secundario requirit, ut honorē & reuerentiā, quæ peccando detraximus, pernitendo rependamus. Cur ita? Nempe non suam, sed nostrā quærit utilitatem: quod vide licet in poenis voluntariè pro peccatis assumptis, maxima est. Nam (ut Chrysost. homil. §. 6. & 7. ad populum, elegantissimè tradit) nulla medicina appositor, nullū remedium præsentius aduersus peccata est, quam tristitia dolorque; pro peccatis: & quemadmodum vermis lignum, tinea vestem è quibus prodire consument, ita poena matre è qua nata est, hoc est culpam, interimit. Metito igitur

F. M E L C H I . C A N O .

etur ea virtus per quam offensas Dei compēsamus, pœnitentia nūcupatur: quæ videlicet pœnas voluntarias infligit: quibus utiq; deus vel maximè placatur, quoniam iis vel maximè homo sanatur.

Ad primum argumentum eorum, quæ à principio opponebamus, ad suadendum pœnitentian non esse virtutem, respondeo facilimè (nisi ego cæcuto). Vnicuiq; statui & conditioni suas virtutes esse tribuendas. Rectoribus iustitiam, pauperibus patientiam, peccatoribus pœnitentiam. Certè, virtus medicæ artis morbum supponit in subiecto, cui debet applicari. Quod si per hāc artem quisque sibi solùm mederetur, idque optimè posset, laus huius artis non exinde minueretur.

Eadem quoque ratione, sunt quædam virtutes ad tuendam bonam valetudinem animi. Et virtus quoque est ad reparandā si quādo fuerit amissa vnde nego antecedēs. Nam licet absolutè virtus hominis, nō exigat pri⁹ hominem vitiosum, sed ex suppositione: tamen, si incidat in peccatum, nihil vetat, vt sit virtus ad medendum illi. Nam, & hominis natura integra non exigebat vindicationem at si malisint & prævaricatores, virtus necessaria est: non enim vindicamus nisi malefacta. Itaque sicut vindicatio sceleris alieni supponit vitiū in alio, sic vindicatio sceleris proprij,

prij, supponit vitiū proprium. Atque ob id hæc virtus in Christo non fuit: sicut nec fides aut spes: quoniam imperfectionem in subiecto notant: cui adhærent.

Ad secundum dicitur, nonnullos, ex philosophis pœnitentiam commendasse: Seneca in tragœdiis, quem pœnitet peccasse, penè est innocens: Periandrum Corinthiū, cùm peccaueris subeat te pœnitētia: Aristotelem. 7. Ethi. vbi afferit, intēperantē ab incōtinēte hoc distare: q̄ intēperans nō pœnitet, ideoq; est incurabilis: at incōtinēs pœnitet, obidq; morbus eius mēdicabilis est. Sed & 'Ouid.
Sæpe (ait) leuant pœnas, ereptaq; lumina reddūt,

Cum benè peccati pœnituisse evidēt

i. de Poto

At verò non posuerunt specialem virtutē pœnitentiæ: vel quia non considerauerūt virtutem, nisi in ordine ad bonū humanū, pœnitentia autem non est virtus specialis nisi in ordine ad diuinam prouidentiam: quæ est res pōficio. D. Tho. dist. 14. q. 1. art. 1. q. 3, ad quartū, vel quod finis huius virtutis superat omnem hominis rationē. Quod enim deus concilietur, eiusque offensa compēsetur per pœnas voluntariè assumptas, ratio naturalis nō assequitur. Certè Tullius id fieri posse nō putauit. Cui⁹. 3. acad. lib. verba hæc sunt. Quod si liceret iis, qui initinere deerrassent, si vitam deuiam se cutos, corrigerem errorem pœnitentia

D do

F. M E L C H I . C A N O :

do, facilior esset emendatio temeritatis. Quod si liceret inquit, licet plenè, apud quos, nempe apud fideles, qui lumine fidei solum, intel ligunt, clementiam Dei patris, pœnitendo pos se placari: indulgentiam peccatorum penitē do posse comparari: compensationem iniuria deo facte, pœnitendo posse fieri: morbos omnes animi pœnitēdo posse aboliri, ea ra tio naturalis non tenet: tenet fides,

Vnde postremam huius controuersiarum cō clusionem constituimus.

Pœnitentia est virtus infusa. Pro cuius cō firmatione, quædam mihi sunt iacienda fun damenta.

Primum, dupliciter aliquā virtutē esse in fusam: aut, ex genere & natura sua, quia vide licet per actus nostros aequiri & generari nō potest. Vnde necesse est, à deo nobis superna turaliter infundatur, quales à Theologis asse runtur virtutes theologicæ, fides, spes, chari tas. Aut virtus dicitur infusa per accidēs: quia licet per actus nostros naturales acquiri pos sit, miraculose tamē alicui infunditur, vt sciē tia rerum naturaliū Adæ collata: & vsus lin guarum collatus apostolis. Hic igitur de vir tute infusa loquimur, iuxta priorem modū.

Secundū fundamentum ex. 1.2.q. 51. artic. 4. non est alia causa necessaria ponendi habi tus infusos à Deo: nisi vt homo se habeat ad produc

producēdos actus supernaturales. Probatur manifestē, quoniā ad actū naturales, quos potentia cū auxilio Dei generali producere potest, nō est opus habitu infuso supernaturali, (cū per actus nřos possit habitus acquiri) quo bene potēcia se habeat ad similes actus. Quare tūc, vel virtus acquisita superflueret, vel (ut dicamus verius) superflueret ipsa virtū infusa, q̄ nihil aliud p̄staret quā qđ p̄stet acquisita.

Et præterea, talis virtus infusa, non esset primi generis, de qua nos loquimur: sed esset potius per accidens infusa.

Tertium fundamentū, actus pœnitentia, qui sufficit ad iustificationem (quē Theologi contritionem appellant) non potest esse in homine, sine actu fidei supernaturalis, quod primū ostēditur ex Augu. in lib. de ve. & fal. pœn. cap. 2. vbi, Si fides (inquit) fundamētum est pœnitentia, constat, pœnitētiam, quæ ex fide non procedit, inutilem esse.

Nemo item potest bene agere pœnitentiam, nisi qui sperauerit indulgentiam de pœnitentia. dist. 1. cap. nemo potest. ex Ambro. Sperare autem indulgentiam, non potest si- ne actu fidei, ergo &c.

Est quoque testimonium Hiere. preclarū. cap. 31. Postquā conuertistime, egi pœnitentiam: & postquam ostendisti mihi percussi fe- mur meum. Nota, postquam ostēdisti mihi.

Dij Idem

F. M E L C H I . C A N O .

Idem aperte ostenditur, ex eo quod ad iustificationem impij, requiritur fides, ut anno superiori copiosissime demonstrauimus multis testimonij irrefragabilibus, e quibus illud est praestantissimum, sine fide impossibile est placere Deo, ad Hebr. ii. & Sapi. 9. per sapientiam (quam, scilicet, donum, Dei de celo desparsum antedixerat) sanati sunt quicunq; plauerunt tibi domine a principio. Ex hoc vos colligite omnes considerationes circa peccatum, quas ex naturalibus habere possumus, esse pœnitutis insufficientes ad pœnitentiam qua homo iustificatur. Contra Scotum. dist. 14. quæst. secunda.

Quartum fundamentum, actus pœnitentiæ qui est sufficiens ad remissionem peccatorum, non producitur a voluntate cum solo concursu Dei generali: sed eget auxilio supernaturali Dei, quo ipse moueat voluntatem nostram ad veram pœnitentiam. Id quod & certa ratio docet, & confirmat authoritas (ut ait Bernar. ser. 1. in festum Pet.) Diuus quoque Aug. de fide ad Petru, cap. 31. Firmissime (inquit) tene, neminem hic posse pœnitentiam agere, nisi quem Deus illuminauerit, & gratuita sua miseratione conuerterit, & lib. 5. contra Iulia. Pelagianum, cap 3. & multis aliis locis id probat ex Apostol. ad Roma. 2. ubi ait. Bonitas Dei ad pœnitentiā te adduci. Et ex illo. 2.

D.E POENIT. RELECTIO II. 17
lo.2.ad Timot.2. Ne forte Deus det illis pœnitentiam,& resipiscant à diaboli laqueis.

Præterea, hoc fuit determinatum contra Pelagiū. vt patet in epistola Aurelij Carthaginensis episcopi de erroribus & condemnatione Pelagij.

Decimo inquiunt Catholici, postulandus scilicet, Pelagius ut fateatur, secundum gratiam & misericordiam dei, veniam pœnitentibus dati: non secundum meritum eorum, quan- doquidem ipsam pœnitentiam donum Dei dixit Apostolus, vbi ait de quibusdā, Ne forte det illis Deus pœnitentiam.

Idem definit Leo pap. episto. 69. ad Theodorus episcopū. Ipsam pœnitentiā ex dei credimus inspiratione conceptā, dicēte Apostolo, ne forte det illis Deus pœnitentiam. &c.

Est quoque definitum à Cælestino Papa, in epistola ad omnes Galliarum episcopos, cap. 4. Neminem de ruina peccati per liberū arbitrium posse consurgere, nisi eū gratia dei misericordis erexerit. & cap. 8. ac. 9. Præparatur voluntas à domino, & vt aliquid agat, paternis inspirationibus, suorū ipse tangit corda fidelium. Qui enim spiritu Dei aguntur, iij sunt filii Dei. Quod & Conci. Trid. sess. & c. 5. 9. 7. definitum est, & cano. 3. Si quis dixerit, sine præuenientiē spiritus sancti inspiratione atq; eius adiutorio, hominē pœnitere pos-

Etest. 72.
in ordine
epistola
Leon. pa.
in editio.
ne parisi.

F. MELCHI. CANO.

Se, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia cōferatur, anathema sit.

Cuius rei manifestum testimonium habes apud Hiero.ca.31. Conuerte me domine, & conuertar, quia tu dñe, Deus meus. Postquā enim cōuersti me, egi pœnitentiam. In quæ verba Hierony. Vide(inquit) quantū sit auxiliū dei, & quam fragilis humana conditio, ut hoc ipsum quod pœnitentiā agimus, nisi nos dñs ante cōuerterit, & nisi Dei nitamur auxilio, nequaquam implere valeamus.

Ratione quoq; id probat. D. Tho. 4. contra genti. cap. 72. quia mens debitè ad Deum cōuertinos potest sine auxilio speciali. Quod licet Gabri. neget. 3. dist. 27. q. vnicā. ar. 3. &c. 4. dist. 14. q. 1. & 2. sed apud fideles certū esse debet Hierem. 31. psal. 79. Domine Deus virutū conuerte nos. Vide Augu. in illud psal. § 4. Deustu conuersus viuificabis nos. & lib. 2. de peccato. meri. & rem. ca. 18. malē igitur & periculose Caietanus. q. 1. de contritione dicit. quòd potest quis diligere Deū super omnia, etiam ut est beatitudo sanctorum sine charitate infusa, & hoc sine etiam posse esse dolorem acquisitum de peccato, quatenus est offensa dei.

Quibus iactis fundamentis, tertia conclusio firma persistit, ad actum pœnitentiæ necessarium esse habitū virtutis infusum. Quoniam

niam hac sola ratione ponimus virtutes theologicas infusas, quod actus earum excedunt naturae facultatem. Sed actus pœnitentiae est homini, ergo.

Confirmatur, pœnitentia disponit animam hominis ut bene se habeat in ordine ad finem supernaturalem, ergo, est habitus supernaturalis. Cōsequentia patet: quia habitus est dispositio animi in ordine ad operationem: ergo, si operatio est naturalis, habitus erit naturalis: & si operatio est supernaturalis, habitus erit supernaturalis.

Confirmatur. 2. quia Deus suauiter disponit omnia: ergo cum actum perfectum virtutis naturalis non producat sine habitu naturali, neque actum etiam supernaturalem perfecte virtutis producet, sine habitu supernaturali.

Et præterea cu agens naturale non se extendet ultra finem naturae, non poterit producere habitum pœnitentiae, quæ videlicet perficit hominem in ordine ad finem excedentem naturae facultatem. Est ergo pœnitencia habitus infusus à Deo, per quem pœnas eligimus ad diuinias iniurias, in nobis ipsis vindicandas.

Atque hactenus de secunda controuersia dictum sit.

TERTIA PARS.

D iiiij Tertio

F. M E L C H I . C A N O .

Tertio loco id quærebatur, an pœnitentia
virtus sit ad salutem, & iustificationem ne-
cessaria. Nam pars negatiua, vera esse vi-
detur ex Origine homil. 2. in Leuit. vbi septem
media enumerat idonea ad consequendam re-
missionem peccatorum.

Primum est baptismus ad Titum. 3. saluos
nos fecit per lauacrum regenerationis. Secundum
est charitas, Luc. 7. remittuntur ei pecca-
ta multa, quoniam dilexit multum. 1. Petri. 4.
Charitas operit multitudinem peccatorum.
Tertium est martyrium. Ioan. 15. maiorē cha-
ritatem nemo habet, quam ut animam suam
ponat pro amicis suis. Et Matth. 10. Omnis qui
confitetur me coram hominibus, confitebor
& ego eum coram patre meo, & qui perdi-
xit animam suam propter me, inueniet eam.
Quartum est, eleemosyna, iuxta illud Lucae.
ii. Date eleemosynam, & ecce omnia munda
sunt vobis. Et Thobie. 4. Eleemosyna ab om-
ni peccato & à morte liberat. Quintum est,
remittere iniuriam, Matth. 6. Si demiseritis
hominibus peccata eorum. & pater vester cœ-
lestis dimittet vobis delicta vestra. Sextum est,
conuertere peccatorem ab errore viae sua. Ia-
cobi. 5. Qui conuersti fecerit peccatorem ab
errore vitæ suæ, operit multitudinem pecca-
torum. Septimum tandem est pœnitentia,
cum labat peccator in lachrymis stratum suū

Eze-

DE POENIT. RELECTIONE III. 29

Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiā ab omnibus peccatis suis, omnium iniquitatū eius non recordabor, Eadem ferè Augu. lib. 2. cōtra Cresconium grammaticum, cap. 12. Eadē quoq; Chrysost. in epistolā ad Chorin. 2. ho mil. 4. Cūm ergo pœnitentiam distinguant Origenes & August. à cæteris remediis quæ ad remissionem peccatorū singula sunt idonea, sit consequens ad remissionem peccatorum pœnitentiam non requiri. Et confirmatur ex eodē chrysost. homil. 5. ad Antioche. vbi docet: & tristitiam & mortem, de peccato vtranq; natam esse, peccatum vtranq; destruere: ut in pœnitentibus & martyribus: & homil. 22. ad eosdem, Cūm dixisset, compunctione atque eleemosynis regnum cœlorum: emi: subdit, non habes pecunias? non cōpunctionem? Ecce clamat Propheta dicēs: Quis est homo qui vult vitam? prohibet lingua tuā à malo, labia tua ne loquantur dolum: & in salutem tibi sufficiet.

Secundò principaliter pro eadem parte argumentor. Si cui nō occurrant memorię peccata, occurrat autem diuina bonitas, poterit ex eiusmodi consideratione in actum dilectionis exire? quē si habeat, proculdubio iustificabitur. Per solam igitur dilectionē, cūm peccata in mentem non veniunt, potest homo iustificari: quo circa nō est pœnitētia, ad iusti-

F. MELCHI. CANO.
iustificationem necessaria.

Confirmat autem hoc vel maximè, quòd peccata commissa nonnūquam è memoria penitus excidunt, ita ut reuocari nō possint, idque vel per morbum, vel etiam per angustiā tēporis, quemadmodū si oscitētā Christianū de improviso tyrannus opprimat, nec spaciū sit ad cogitāda & deflēda peccata. Quare nō oportet in omni euentu pœnitere, sed in huiusmodi poterit homo sine pœnitētia seruari

Vltimò, contingit, aliquē esse multis criminibus, perplexū, atq; inuolutū. Si ergo pœnitencia esset ad remissionem peccatorū necessaria, opus esset, singulorū peccatorū pœnitere, cū par sit ratio de singulis: quo fieri, ut nō posset huiusmodi in momēto iustificari.

Pro parte verò affirmatiua thema nostrū apertissimè facit: nisi pœnitentiam habueritis. Necessaria est igitur pœnitentia, ne pereamus.

Huic quæstionī priusquam ego respōdeā, illud suppono. Cū duplex pœna sit, altera interior, hoc est, dolor animi, altera exterior, hoc est, afflictio corporis: duplē ex consequenti pœnitentiam esse, alterā interiorem, de qua. 2. ad Timot. 2. Nequādo det illis deus pœnitentiā, & Actorum. 2. pœnitentiā agite, & baptizetur unusquisq; vestrum: Alteram verò exteriorē, de qua. 2. ad Corinthio. 7.

quæ

DE POENIT. RELECTIO. III. 30
que secundum deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur, & Matt. 11. Olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.

Tunc sit prima conclusio. Pœnitentia interior est necessarium remediū ad remissionē mortalium peccatorum. Actorum. 3. Pœnitenti & conuertimini, vt deleantur peccata vestra. Ezechiel. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis: vita viuet, & nō morietur. Nullū enim aliud proponitur pœnitentibus mediū, vnde & cap. firmiter desum. trini. definitur, quod si quis post baptissimum prolapsus fuerit in peccatum, per veram semper potest pœnitentiam reparari.

Item A pocalip. 2. Memor esto: vnde excederis, & age pœnitentiā, & prima opera fac, Sin autem, veniam tibi citò, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.

Præterea, ad Ephe. 4. & ad Colos. 3. Vos nō ita didicistis Christū, sed sicut est veritas in Iesu, exulte vos veterē hominē, & induite nouum. At, induitur nouus per amorem boni, exuitur ergo vetus, per ordium vitæ prioris. Exulte

Præterea, Eccle. 21. Fili pecaſti, nō adiicias iterum, sed de pristinis deprecare, vt tibi dimittatur. Quæ verba tractans Augu. lib. 1. de nup. & concup. cap. 26. inquit. Si à peccando desieſ-

desistere, hoc esset non habere peccatum, sufficeret ut hoc nos scriptura moneret, filii peccati, non adiicias iterum. Non autem sufficit, sed addidit, & de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur. D. Tho. de veri. q. 28. art. 5. &c. 12.
q. 113. 2. 3.

Præterea, qui nouam vitam, cessationemque a peccato solummodo ad iustificationem remissionemque prefiniunt, hi dominicam preicationem de medio tollunt, qua dicimus, dimitte nobis debita nostra. &c. Imo memoriam peccatorum antecedentium conantur abolerere, qua nihil peccatori salubrius est. Psalm. 50. Quoniam iniquitatem meam. &c. Vide Chrysosto. homi. 9. in episto. ad Hebreos.

Præterea, Lucæ. 5. Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. & cap. 15. Gaudium erit in cœlo, supervno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indiget pœnitentia. Quod, & in concilio hoc Trid. sess. 6. c. 14. modo definitum est. Nam sanctorum testimonia hoc loco cogerere, fuerit in re non dubia testibus, ut non necessarijs. Si quis tam en ea nosse cupit, multa colligit Gratianus, de pœnitentia. distin. 1. & Rophens. articulo quinto.

Neque post tam firma sacrarum literarum
argu-

DE POENIT. RELECTO. III. 31
argumenta, rationibus hanc conclusionē cōfirmare necessariū est. Nam, rationes fermè quę à thologis in fidei catholice confirmatio ne referuntur, ex coniectura pendent, nullā vim afferunt in docendo. Nos verò, cùm ad de verit. uersus hereticos disputamus, argumēta quę- rimus, quę non persuadeant modò, sed co= gant, & tamen in hac parte si quis theologus afferat rationem, non asperner: si nō habeat, non admodum flagitem. Nos certè congrue tissimam insinuauimus: quod pœnē medici- nē sunt aduersus peccata appositiissimę: eoq; pr̄sertim: quod tristitia atq; dolor humilita- tem inducunt, superbiam excludūt, quę mor borum humani generis prima causa est. Con- tritam manum, vel brachium, lēuare nō pos- sumus: sic mōrōr in corde viri: humiliabit il lum. Proverb. 13. vide Chrysosto. homil. 3. in Matth. &. 11. ad populum Antiochen.

Pr̄terea nihil est quod ita animum huma- num contineat & frēnet, quam pœna. Vit igitur homines peccata vitarent diligentius, in quę semel decidissent, pœniſ ac timore co- hiberi debuerunt. Atque (vt August. ait) & habetur de pœnitētia dist. 1. ca. nullus. ita im partitur Deus misericordię largitatēm vt nō relinquatur iustitię disciplina: si quidem natu- ralis ratio postulat: vt legum pr̄uaricatores, iusta vindicta puniantur.

Secun

Secunda conclusio. Exterior pœnitentia est quoq; ad salutem necessaria. Hanc mox cœquidé demonstrabo, si prius vnū illud admoneā, actus exteriōres ad salutem necessarios esse, in hunc sensum. Ut si facultas adsit habeātur in re, si non adsit habeantur in voto. Verbi causa. Baptismus dicitur esse ad salutem necessarius, quoniam si haberi possit, sine illo nemo saluatur. Si haberi nō possit, sine voto illius salus constare: nō valet. In hunc igitur sensum nos affirimus pœnitentiā extiorem: esse ad salutē necessariā. quoniam nemo vnquā qui eam agere potuit, sine ea salutem consecutus est: Nec qui agere non potuit, sine illius voto & desiderio.

Priimum ergo argumentum pro hac cōclusione est testimonium Conciliij Triden. sessi. 6. capitulo. 14. Docendum est (inquit patres) Christiani hominis pœnitentiam (quā, secundam post naufragium tabulā sancti patres aptè nuncupauerunt) multò aliam esse à baptismali, eaq; contineri, non modò cessationem à peccatis, & eorū detestationem, aut cor contritum & humiliatum, verū etiam eorundem sacramentalē confessionem, saltē in voto. Itemq; satisfactionem per ieunia, elemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia. De qua pœnitentia scriptū est: Memor esto vnde excideris, age pœnitentiā &

POENIT. RELECTIO. III. 32
& prima opera fac. & iterum. Quæ secundū
Deum tristitia est, pœnitentiam in salutē sta-
bilem operatur. & rursus. Pœnitentiam agi-
te, & facite fructus dignos pœnitentiæ. Ha-
stenus Concilium.

Atque hęc fertे sacrarum literam testimo-
nia magna ex parte conclusionis huius veri-
tatem ostendunt. Nam & illud Apost. 2. ad
Corinth. 7. Tristitia quæ secundum Deū est
pœnitenciam. &c. de exteriore intelligendū
esse, superius admonuimus. Tristitia enim in-
terior, quæ secundum Deum est, pœnitentiā
(videlicet exteriorem) in salutem stabile ope-
ratur. Vera enim pœnitentia interior intelli-
ginon potest, quam non exterior consequi-
tur. Baruc. 2. anima quæ tristis est, & incedit
curua, & infirma. & David psalmo quinto
Laborauit in gemitu meo, lauabō per singulas
noctes lectum meum, & lachrymis meis
stratum meum rigabo. & Lucæ septimo Mu-
lier illa peccatrix lachrymis rigauit pedes do-
mini. Illud quoque Matthei tertio, Faci-
te fructum dignum pœnitentiæ: iam enim
securis ad radicem arboris posita est. O-
mnis ergo arbor, quæ non facit fructum bo-
num, excidetur, & in ignem mittetur: de
exteriori satisfactione accipiendum esse, &
communis sensus Catholicorum manife-
stat, qui hunc locum maximè referunt ad-
uersus

F. MELCHI. CANO.

uersus Lutherum, ad afferendam satisfactio-
nem exteriorem pœnitentię. Tum & Christo
stomus docet, homil. 10. in Math. his verbis.
Maximè indigemus compunctione pœnité-
tię, multarumq; lachrymarum : Pœnitentiām
verò dico, non solum ut à malis prioribus de-
sistam⁹, verum etiā, ut bonorū operū fructib⁹
impleamur: Facite, n̄ quicquid, fructus dignos pœ-
nitentię: quo autem modo fructificare poten-
timus? si vtiq; peccatis aduersa faciamus: alie-
na rapuisti? incipe donare iam propria: longo
est tempore fornicatus? à legitimo quoq; vsu
suspēdere coniugij: iniuriam fecisti? refer be-
nedictionis verba conuiciis: neque enim vul-
nerato sufficit ad salutem, tantummodo spi-
cula de corpore euellere, sed etiam remedia
adhibere vulneribus: deliciis ante & temulē-
tia diffuebas? iejunio & aquę potu vtrunq;
compensa haec tenus Chrysost. Deniq; sic illū
locum esse interpretandum, euangelicus stylus ipse declarat: vbi fructus arboris, opera ex-
teriora, quę à bona voluntate tanquam radi-
ce, procedunt, afferuntur. Matth. 7. A fructi-
bus eorum cognoscetis eos.

Præterea & Apostol. ad Rom. 6. hanc cō-
clusionem docet, inquiens: Humanum dico
propter infirmitatem carnis vestre: sicut exhi-
buistis membra vestra seruire iniquitati, ita
nūc exhibete membra vestra seruire iustitię.

Nec

D E P OENIT. RELECTIO. III. 33

Nec id solum procedit in lege euangelica,
sed in omni siue naturæ, siue scripturæ : hoc
enim peculiare habuit lex noua, (vt D. Tho.
author est) quod determinat in particulari,
ea quæ in lege naturæ erant indeterminata,
de iure (inquit) naturali est, vt aliquis pœnitentia
at de malis quæ fecit, quantum ad hoc quod
doleat se fecisse, & doloris remedium quæ-
rat, per aliquem modum, & aliqua etiæ signa
doloris ostenda, sicut Niniuitæ fecerunt.
Sed ea pœnitentia, determinationem acce-
pit, ex institutione diuinæ legis. Sicut ergo in
noua lege, necessaria est ad salutē vtraq; pœ-
nitentia, & interior, & exterior, ita etiam in
lege naturæ atque scripturæ, necessaria erat.

Præterea Iohel. 2. Conuertimini ad me in
toto corde vestro, in ieunio, & fletu, & plan-
ctu. Quo testimonio ad hoc corroborandū,
vtitur Ambros. ad virginem lapsam, capi. 8.
Pœnitudo (inquit) necessaria est, sicut vulne-
ratis sunt necessaria medicamina: Sed quan-
ta putas, & qualis necessaria pœnitencia? Se-
cundum conscientię molem, exhibenda est
pœnitentie magnitudo: non enim verbis agē-
da est, sed & actu. Hæc autem sic agitur, si ti-
bi ante oculos ponas, non aliud remedium
post baptismum, constitutum esse, quam pœ-
nitentiæ solatiū. Tum imprimis proprij facti
tu ipse iudex esto crudelior, & quasi mortuā nē refert

E te

F. M E L C H I . C A N O ,

Ambro. te existimans, quomodo possis reuiuiscere
sic d. Th. cogita: de inde, mens, ac membrasingula, dig
Matth. 3. na castigatione punienda: totum corpus cru
8. 4. d. cietur. dicit enim Dominus: cōuertimini in
22. q. 2. 2r toto corde vestro, in ieunio, & fletu, & plan
3. q. 3. ad. etu. &c. Et infra, qui futuras pœnas in hoc
2. paruo vitæ spacio compensauerit, seipsum
ab æterno iudicio liberat: grandi plagæ: alta
& prolixæ opus est medicina, grande scelus,
grandæ habet necessariam satisfactionem.

De pœni
tentia. d.
i.c. medi-
camentū. Idem etiam elegantissimè docet Chrisost.
in epistolam ad Hebræ. homil. 9. vbi nec ve-
retur dicere, medicamentum fortius, quod
maximè operetur in pœnitentia, exteriorem
satisfactionem esse. Quemadmodum in me-
dicamentis compositis, una herba est domi-
natißima: & homil. 5. de pœnitentia dicit, ea
esse mortuam sine cleemosyna.

Idem quoque docet Cypria. sermone. 5.
de lapsis circa finem. Orare (oportet impen-
sius) & rogare, diem luctu transfigere, vigiliis
noctes ducere. &c.

Præterea (vt in relectione anni superioris
nobis monstratum est) cum ambarum pat-
tium, & spiritus & carnis peccatum commu-
ne sit, necessarium erat, vt esset remedium
quoque commune, totusque homo interior
& exterior, pœnas fueret peccatorum. Præte-
rea, cùm ex misericordia Dei, pœna æterna,
pœnitenti

DE POENIT. RELECTIO III.

pœnitenti in temporalem commutetur, (eterna autem futura erat, non solum animæ, sed etiam corporis) consequens fit, ut peccator pœnæ temporali, non solum anime, verum etiam corporis: relinquatur obnoxius. Sic n. Deus imparitur misericordiae largitatem, ut non relinquatur iustitiae disciplina. de pœnitent. dist. i. cap. nullus, ex August.

Ad primum argumentum, iam ante ex ad 27
D. Thom. responsum est, omnia illa remedia post peccatum mortale, nulla esse si pœnitentia desit; quemadmodum & Augusti. libro secundo. contra Cresconium dixit, sine charitate, quæcunque alia remedia, (quæ multæ enumerarat,) non prodesse. v. g. fidei, remissio peccatorum tribuitur. Item & eleemosynæ: at apostolus inquit. Si charitatem non habueris. &c. Sed quoniam hæc generalis responso non videtur idonea, speciatim respondeatur ad singula.

Et quidem, baptismus an sine pœnitentia peccata remittat, scholastici authores in duas factiones, extremas, atque aduersissimas, distracthuntur. Nam quidem cùtendunt omnes neutrinos, ut suadeant, baptismū, nisi contrito administretur, prodesse nihil. Cui opinioni adhærent Grabriel. dist. 14. q. 2. &. Adrianus. q. 1. de pœnitentia & quodlibeto. 5. ar. 3. Quibus & D. Thoma. fauere videtur. 3. p. q. 86. arti. 2.

F. M E L C H I . C A N O .

&.3.&.q.68.art.6.ad tertium.Vbi afferit,quod ad effectum baptismi percipiendum,licet non requiratur pœnitentia exterior,requiritur tamen interioris pœnitentie virtus:virtus autem pœnitentie contritio est, cum sine actu charitatis non reperiatur, ergo.&c.

Item super epist.ad Rom.capi.ledi.4.dicit,quod contritio cordis requiritur ante baptismum:alioquin ficte ad baptismum acceditur.

Atque habent qui sic opinantur, ea pro se argumenta maximè, quæ nos retrò fecimus, ut ostenderemus iustificationem peccatoris sine actu charitatis esse non posse: Quæ hic repetere(ne longum sit)superuacaneum existimauit.

Habent & illud ex August.(si Augustino tamen hoc opusculum tribuendum est,) is ergo,(seu quisquam alias eius libri fuerit author) ad fratres in heremo sermone.ii.O compunctione (inquit)sine qua infructuosa est omnis confessio, omnis satisfactio inanis,sine qua adultis non valet baptismus.

Sed expressè tamen lib.7. cōtra Donatist. cap.penultimo,& habetur de consec.dist.4. cap.folet.baptismum afferit,non prodeesse iis, qui non habent charitatem,probatq; ex illo Apostoli prioris ad Corin.13.Si tradidero corpus meum:ita ut ardeam etc.Præterea, Act.3 Pœnitemini & cōuertimini ut deleatur peccata

DE POENIT. RELECTO. III. 35
cata vestra. ergo, conuersio requiritur, quæ
non est sine charitate, vt ante ostensum est.
Loquebatur autem, ante quā baptizarentur.

Hæc & multa alia dicuntur ab iis theologis,
qui priorem opinionem de baptismō tue-
ntur. Sed exoriuntur ex alia parte aduersarij
qui a struere videntur, non requiri aut con-
tritionem, aut atritionem, sed satis esse pœ-
nitentiam virtualem, hoc est, velle suscipere
baptismum institutum ad remittenda pecca-
ta, & id sine complacentia in peccatum. Quæ
in modum loquitur Ambrosi. lib. 3. de sacra-
mentis cap. vltimo. Quod etiam si non con-
fiteatur peccatum qui venit ad baptismum,
tamen hoc ipso implet confessionem omniū
peccatorum, quo baptizari petit ut iustifice-
tur, & ita sacrametum baptismi, iuxta com-
munem expositionem, vocatur pœnitentia
ad Hebræ. 6. Impossibile est, renouari ad pœ-
nitentiam. & Luc. vltimo. Oportebat predi-
cati in nomine eius pœnitentiam & remissio-
nem peccatorum in omnes gentes. Vbi, quæ
Matt. de baptismō dixit, Lucas refert de pœ-
nitentia. Idem videtur nonnullis Scotus sen-
tire. dist. 14. q. 4. & Caiet. 3. p. q. 86. art. 2. & p
batur ex Ambro. in illud epistolæ ad Roma.
Sine pœnitentia sunt dona Dei. Gratia Dei
in baptimate non quærit gemitum aut plan-
ctum, sed solam ex corde professionem. Et

E iij quia,

F. MELCHI. CANO.

quia, quæ grauiter peccantur, non nisi fletu
& gemitu ad veniam pertinēt, ideo illos iam
non accipere veniam putarent, quia dolore
illos non videbant, ostēdit hoc inter primor
dia fidei non requiri.

3. opio At verò D. Tho. & communis theologo-
rum sententia, inter has extremas media est,
in cuius expositionem, sit prima cōclusio, de
qua ego non dubito.

Ante baptismum requiritur in eo qui pec-
cauit mortaliter aliqua pœnitentia interior,
scilicet, displicētia formalis detestatioq; pec-
cati. D. Tho. 3. p. q. 86. ar. 2. ad. 1. Glossa ordi-
naria in illud Matt. 3. Pœnitentiā agite. Aug.
de vera & fal. pœn. cap. 8. & de fid. ad Pe. c. 30.
expresse. & lib. de fid. & operi. c. 6. & 8. lib.
sc. hom. 27. Cuius verba habentur de cō. d.
4. c. omnis. Nemo potest nouam vitam in-
choare, nisi eum veteris pœnituerit. Probat
autem August. id, duobus testimoniorum sacra-
rum literarum. Primum est ad Colos. 3. Exui-
te vos veterum hominem, & induite nouū,
qui secundum Deum creatus est. in baptis-
mo enim, propriè nouus homo induitur, er-
go prius debet exui vetus homo, quam no-
uus induatur. Sed nouum induit homo, per
hoc quod eligit nouam vitam, ergo, & veterē
exuit, per hoc quod detestatur antiquam.

Secundum testimonium habetur Act. 2.

Pœni-

Pœnitentiam agite & baptizetur unusquisque
vestrum. & dominus etiam non baptizatis lo-
quebatur, inquiens. Nisi pœnitentiam ageris-
tis, omnes simul peribitis.

D. Chrysosto. homi. 10. in Matthæ. hoc
colligit ex eo quod baptismus Ioannis fuit
præparatorius Baptismi Christi, & vocatur
baptismus pœnitentiæ. Lucæ. 3. Matt. 3. ergo in
remissionem peccatorum erat baptismus Io-
annis, non quod peccata remitteret, sed quod
per pœnitentiam quam prædicabat, dispone-
bat ad baptismum Christi.

Hoc etiam definitum est nunc in Conci.
Tridenti. sessio. 6. cap. 6. quod videlicet ante
baptismum, oportet esse pœnitentiam, id est,
odium & detestationem peccatorum, ex eo
quod Acto. 2. dicitur, Pœnitentiam agite, &
baptizetur unusque vestrum in nomine Iesu
Christi in remissionem peccatorum.

Nec hanc conclusionem aut Scotus, aut Ca-
ietanus negarent (quantum ego sentio,) nun-
quam enim asserunt, omni displicentia etiam
imperfecta remota, baptismum recte à pecca-
tore suscipi. Nec Ambrosius etiam unquam
somniauit, (vt patet legenti caput illud vltis-
mū lib. 3. de sacramentis) peccata in baptismo
remitti sine quocunque dolore interiori.

Secunda propositio. Non requiritur actus
perfectus pœnitentiæ virtutis, vt peccator

F. M E L C H I . C A N O .

fit dispositus ad suscipiendum effectum bap-
tismi: sed satis erit imperfectus dolor, quem
theologi attritionē appellat D. Tho. 4. dist.
6. q. 1. art. 3. q. 1. ad. 5. & super caput. II. Ioānis
lectione. 9.

Hæc verò proposito non aliter à me pro-
batur, quām in relectione anni superioris p-
batum est, omnia quidem nouę sacramenta,
gratiam vitamq; conferre, sed potissimū ba-
pismo, quod nisi vitam peccatoribus confe-
rat, non video cur sacramentum regenera-
tionis apelletur. Ac si contritio semper præ-
cederet tanquam dispositio, nunquā baptis-
mus culpam mortale remitteret, sed solum
pœnam. Quare gratiam in eo conferri adul-
tis, non oportet, quæ videlicet ad remissio-
nem pœnæ non requiritur.

Exoritur tamē hoc loco quæstio valde dif-
fícilis, & ad hanc propositionem explican-
dam necessaria, qua quæritur discrimen inter
attritionem & contritionem, vnde liqueat
quidnam attritio sit, quæq; sit illa per quam
virtute sacramenti fiat homo ex attritio con-
tritus. Nam. 4. Tho. 4. dist. 17. q. 2. ar. 1. q. 2.
ad tertium, solum afferit attritionem esse dis-
plicentiam imperfectam: contritionem ve-
rò esse displicentiam perfectam. At hinc re-
vera non habetur quid attritio sit, quæ ve-
ritate illa imperfectio, qua à contritione distinguitur.

Variis

Variis ergo aliorū de hacre opinionibus prætermisis, supponendum imprimis est, displicentiam ideo perfectam dici, quia nihil illi deest eorum, quæ ad finem displicantiae consequendum sunt necessaria. Est autem finis displicantie, seu doloris de peccato, multiplex: ut à principio huius disputationis constituimus.

Primus, vindicare iniuriam factam Deo. Alter, eiusdem Dei amorem conciliare. Tertius, peccatum, ut malum & inimicū animæ, destruere, atq; abolere. Erit igitur ea perfecta pœnitentia, & displicantia de peccato quæ habebit hostres fines & effectus. Qui quidem omnes mutuo heret, nec quisquam illorum sine reliquis inuenitur. Qui enim dolor iniuriam dei emendat, id est & conciliat nobis deum & peccatum commissum delet.

Quibus iactis fundamentis, patet manifeste, displicantiam imperfectam eam esse, quæ nec sufficiens est ad emendandam dei iniuriam, nec ad gratiam ipsius sarcinam, nec ad peccatum destruendum. Vnde colligitur, hanc imperfectam displicantiam, multipliciter homini contingere: multis enim modis contingit à perfecto declinari.

Primum itaque genus imperfectæ displicantie est, cum quis dolet de peccato propter humana naturaliaque motiva: ut, quia turpe est

&

F. M E L C H I . C A N O .

& contra rationem : vel quia induxit imfa-
miā, vel etiam quia contrarium Deo est, qua
tenus finis est & principium naturæ. Hoc au
tem displicantia genus, quod videlicet sola
ratione naturali nititur, an theologi appella-
uerint attritionē me profecto latet. Sed quū
sit quidā imperfectus dolor, qui interim fran
gere & atterere animum potest, licet nō per
fectè, nos attritionem eam nuncupemus. Vi
de August. de vera & falsa pœnitentia. capit.
2. & .9.

Secundum genus imperfectæ displicantia
est, quæ oritur à timore pœnarum. Pœnas ve
rò intelligo spirituales vel æternas, quæ lumi
ne fidei cognoscuntur: & hāc doctores scho
lastici omnes, attritionem vocant: atq; de ea
August. de vera & falsa pœnitentia. capi. 17.
loquitur, tradans illa verba Ezech. quacun=
que hora peccator ingemuerit & conuersus
fuerit, vita viuet. Conuersum ait non tan=
tum versum vita viuere: vertitur à peccato,
qui iam vult dimittere peccatum: Conuerti
tur qui iam totus & omnino vertitur. Qui
iam non solum pœnas timet, sed ad bonum
domini contendere festinat. Dixerat autem
pœnitentiā quæ impetrat vitam, nō a solo ti=
more, sed à charitate profici. Hanc etiam
attritionem tanquà insufficiētem reiicit Am
bros. lib. 2. de pœnitentia, cap. 9.

Tertium

Tertium imperfectæ displicentiæ genus inuenitur, cū quis dolet quidē de peccato qua ratione offensa Dei est: sed ex velleitate, non ex volitione absoluta, & efficaci: habet enim desiderium imperfectū placendi Deo, dimittiendi peccatū. &c. sicut & dilectio Dei imperfecta, potest appellari volitio qua Deo vellem bonū & gloriam, ipsiq; placere in omnibus, desiderio tamen imperfecto, sic & noille Dei offensam, est imperfecta displicentia: nā perfecta, efficax & absoluta est: quæ ex dilectione Dei efficaci & absoluta nascitur. Hunc vero imperfectum dolorem Caietanus. q. i. de contritione, (ac iure ille quidem) attritio nem vocat.

Si hęc nobis fuerint diligenter inspecta, facile coniiciemus discrimen inter attritionem, & contritionem.

Primum ab effectu: quia contritio, peccati remissionem facit attritio non facit.

Alterū à principio, quod contritio ab amore infuso charitatis procedit: attritio vero, nō: sed vel à timore poenarum, vel ab amore proprio & naturali, vel, à dilectione imperfecta conditionata & inefficaci, qui nō sunt actus charitatis, cūm possint esse in peccatore.

Inde rursus discriminem tertium sequitur, quod contritio elicetur ab habitu poenitentia infuso: attritio vero, ab habitu eodem non

M. MELCHI. CANO.
non elicitur.

Postremum discrimen est, quod ad con-
tione m̄ requiritur auxilium dei speciale, cū
sit actus supernaturalis. Attritio verò solis na-
turæ viribus haberi potest: nisi attritio secun-
di generis, quæ tam ex parte intellectus: quā
ex parte voluntatis, auxilio speciali opus ha-
bet: timor siquidem seruilis, (vt modo pro-
comperro supponimus) donum Dei est. Et
quemadmodum ad credendas pœnas super-
naturalles, necessarium est auxilium dei, quo
moueatur intellectus, sic ad timendum eius-
modi pœnas necessarium est ut excitetur affe-
ctus, & consequentur ad dolendum de pec-
cato propter hunc finem supernaturalē. Cre-
dimus enim nullam pœnitentiam efficaciter
attingere effectum supernaturalem, cum so-
lo auxilio Dei generali. Ad aliás verò attri-
tiones ex parte voluntatis, nullum auxilium
speciale requiritur. Nam illa primi generis,
cum naturale obiectum habet. solis naturæ
viribus nititur. Illa autem postremi generis
supposita fide beatitudinis supernaturalis, ha-
beri potest sine auxilio Dei speciali, sicut &
desiderium ineficax & imperfectum beatitu-
dinis.

Sed enim hæc nobis dicta fuerint de con-
tritione & attritione, secundum vocabulorū
& vsum, & significationem. Nam quod. D.
Tho.

Tho. de veritate. q. 28. ar. 8. dixit, omnem do-
lorem de peccato in habente gratiam esse con-
tritionem, impróprium est. Nec abusus vo-
cabuli tradendus est in hanc nostram dispu-
tam, vbi de contritione & attritione pro
priè loquimur.

Quo significatu manifestum est, nullam
attritionem, contritionem, aliquando fieri
posse. Contra Scotum in. 4. d. 14. q. 2. & Ca-
ietanum. q. de contritione, asserentes, contri-
tionem acquisitā informē, quæ ab aliis theo-
logis apellatur attritio, contritionē fieri pos-
se formatam. Existimat verò Caietanus, hāc
esse opinionem. D. Tho. 3. p. q. 89. art. 1. ad. 2.
Vbi asserit, quòd primus pœnitentis actus ha-
bet se. vt vltima dispositio ad gratiam conse-
quendam, scilicet, contritio. Alij verò sequē-
tes actus pœnitentiæ, procedunt iam ex gta-
tia & virtutibus.

At re vera, hæc opinio, primum! D. Tho.
repugnat in. 4. d. 17. q. 2. q. 3. Vbi. & manifeste
asserit, contritionem esse actum elicitum ab
habitu pœnitentiæ infusa. Est autē certum,
quòd actus elicitus ab habitu infuso, distin-
guitur omnino à quocunque alio, qui ex pu-
ris naturalibus haberri potest: vt actus elicitus
à charitate infusa, à quocūq; alio amore, qui
citra charitatem elicitur, & ratio est in prom-
ptu quia actus qui habetur ex puris naturali-
bus,

F. MELCHI. CANO.

bus, non attingit nisi obiectum naturale, ras
lis est enim quale obiectum, ut ante docui-
mus. Cùm ergo omnis attrito acquisita natu-
ralis sit, naturale quoq; obiectum habet, sicut
& dilectio acquisita. Quare impossibile est
talem attritionem fieri contritionem, sicut,
ne dilectio quidē acquisita, dilectio charitatis
infusæ fieri potest: cuius videlicet obiectum,
supernaturale sit oportet.

Quod si actus nostri acquisiti, supernatu-
ralia obiecta efficaciter attingerent, certè, ha-
bitus virtutum infusarum, (quod retro do-
cebamus) essent superuacanei.

Præterea, actus cōtritionis, (vt manifestis
argumentis superius ostendebamus) auxilio
eget speciali. Actus autē attritionis, (de quo
Scotus & Caietanus loquuntur,) sunt ex pu-
ris naturalibus, vt etiam ipsi fatentur, ergo in
possibile est: esse idē. quia principia sunt pro-
fus diuersa, nec fieri potest vt actus qui solo
auxilio Dei generali, à potentia producitur,
idem numero, à potentia cum auxilio specia-
li producatur. Et quod de hoc genere attritio-
nis dictum est, patet etiā, ac multò etiā in re-
liquis. Hoc vero idem nobiscum tenet Palu-
da. distin. 17. q. 1. & Gabri. dist. 16. q. 1.

Sed quæritamen à plerisq; lolet, an ad po-
nitentiæ actum, quem contritionem appella-
mus, totus animi conatus necessarius sit, ita
vides

DE POENIT. RELECTIO. III.⁴⁰
videlicet, ut actus habeat omnem intentio-
nem, quam eo tempore voluntas potest illi
præstare. &c.

Et quidem Adrianus. q. i. de pœnitentia.
art. 2. & quodlibet. 5. art 3. existimat ad con-
tritionem exigi, ut homo omnem conatum
adhibeat. Probatq; imprimis ex Deuterone-
mij. 4. Vbi, si quæsieris (Moyses ait) dominū
Deum tuū, inuenies illum, si tamen toto cor
de quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ.

Secundo id suadet ex eo quod Elayæ ultia-
mo dñs ait. Ad quē aspiciam, nisi ad pauperem
culum & contritum spiritu, & tremente ser-
mones meos? Nota, contritum spiritu. Dolor
enim remissus spiritum non conterit. Nota
rursum, tremorem, tremor enim est magnus
& manifestus timor: ut dicit glossa super illud
ad Philip. 2. Cum timor & tremore. &c.

Tertio argumentatur ex illo Iocelis. 2. Con-
uertimini ad me in toto corde vestro, in ieu-
nio & fletu, & plantu, & scindite corda ves-
tra, At, dolor remissus, nec extoto corde est,
nec fletum & planetum efficit, nec scindit
corda. &c.

Quartò, sanctorum testimoniis id confir-
mat. August. enim lib. de vera & fal. pœnit. 17. Conuertitur (inquit) qui iā totus & omni-
no vertitur. & sermo. 11. ad fratres in ere-
mo. Grauia peccata (ait) grauissimis lamentis
indis

F. M E L C H I . C A N O .

indigent. Item Amb.lib.2.de pœn.capit.10.
Facilius inueni qui innocentiam seruauerint
&c. quæ ante sunt à nobis recitata. Et ad vir-
ginem lapsam, cap. 8. Postea quam interroga-
uerat, quanta esset & qualis pœnitentia ne-
cessaria, & descripscerat, exteriorem quod in-
gentem, subiicit. Cor verò sit liquefcens sicut
cera, & totum corpus maceretur. Talis vi-
ta, talis actio pœnitentia si fuerit perseverás
audebit sperare, etsi non gloriā, certè pœna
euacuationem, Insiste ergo misera fortiter,
inhære tanquam naufragus tabulæ, nam grā
di plagæ alta & prolixa opus est medicina.

*Q*uod ostēdit Ambrosius & testimonio Ioe-
lis iam citato, & quia omnes qui in sacris lite-
ris veniam pœnitendo referuntur consequu-
ti, huiusmodi cordis conpunctionem habue-
re, non leuem & remissam, non paruam sed
maximam, ut Niniuitæ, & Dauid, qui expli-
cans pœnitentiam suam, ait. Laboravi in ge-
mitu meo, lauabo per singulas noctes lectum
meum &c. Atque iterū, Quoniā lumbi mei
impleti sunt illusionibus, & non est sanitas in
carne mea, afflictus & humiliatus sunt nimis,
rugiebam à gemitu cordis mei.

Cyprianus demum serm. 5. de lapsis, quām
magna (inquit) delinquimus tam grāditer de-
fleamus, altò vulneri diligens & longa medi-
cina non desit, pœnitentia criminē minor nō
sit,

DE POENIT. RELECTIO. III. ¶ sit, putalne dominū citò possè placari cuius templum sacrilega contagione violasti? Ora re oportet impensius, diem luctu transigere, vigiliis noctes ac fletibus ducere, tēpus omne lachrimosis lamentationibus occupare, stratos solo, adhærerere cineri, in cilicio volutari & sordibus &c. & paulo post, si precem toto corde quis faciat, si veris pœnitentiæ lamentationibus & lachrymis ingemiscat, si ad veniam dilecti sui, dominum iustis & continuis operibus inflectat misereri talium potest.

Est etiam ratio pro hac sententia, quod nō habemus nos, deum conferre gratiam, nisi facienti totum quod in se est, sed qui non cōuertitur toto conatu, non facit totum quod in se est. Contitus igitur, cui scilicet infallibiliter Deus gratiam confert, tota vi animi conuertitur.

Altera quoq; ratio est, quod non est contrito nisi ex amore charitatis perficatur, sed amor charitatis non habetur, nisi toto nixu Deus diligatur, Deut. 6. diliges dominum deum tuum ex tota fortitudine tua. Quod Marcus dixit ex tota virtute tua, & Lucas, ex omnibus viribus tuis. Quibus & testimoniis & rationibus adductus, non dubitat omni asseueratione cōfirmare, contritionem nullā esse nisi ex toto conatu voluntatis doleatur.

Atqui, duo hic extrema fugiēda sunt, alterū

F corum

F. M E L C H I . C A N O .

eorum qui facile quibuslibet pœnitentibus
veniam & securitatē pollicentur, aduersum
quos Isidorus. 2. lib. de summo bono. cap. 13.

Cap. 6. illud Hieremīæ testimoniū inducit, curabāt
contritionē filiæ populi mei, cum ignominia
dientes, pax, pax, & nō erat pax. Alterum ex
De Pœni tremū, hoc est, quod tenet Adrianus. Cōtra
tentia. d. cuius opinionē Chrys. in libello de reparatio
3. capit. ta ne lapsi, talis inquit. (mihi crede) talis est erga
homines pietas Dei, nunquam spernit pœni
tentia si ei sincere & simpliciter offeratur,
etiam si non potuerit quis explere in præsen
ti satisfaciendi ordinem, quantulan cunq; ta
men, & quālibet breui tempore gestam pœ
nitentiā, suscipit etiam ipsam, nec patitur quā
uis exiguae, conuersionis perire mercedem.

Deinde, Actus charitatis etiam si non ha
beat totā intēsionem quā potest, nec ex toto
conatu procedat, sufficit ad remissionē pec
catorū, ergo et cōtritio. Antecedēspatet quia
ad talē actū, cùm sit supernaturalis requiritur
habitus charitatis infusa, cū qua nullum mor
tale peccatum est. Nisi huic argumēto respō
dere velis, habitū charitatis nūquām in actū
exire: nisi voluntas omnem vim ad operan
dum intendat, quod absurdissimum est.

Præterea, præceptū de actu fidei, & de actu
spei homo implet etiam si nō agat ex toto co
natus, ergo, & præceptum de charitate & con
tritio-

DE POENIT. RELECTO. III. 43
tritione. Non ergo contritio totum animi
conatum exigit.

Referti etiam solent in hoc, sacratum literarū testimonia, ut illud Ioannis. 14. Qui dilit me diligetur à patre meo, & Iacobi. 4. Ap propinquate Deo, & appropinquabit vobis. Quod si dicas esse limitanda eiusmodi testimonia ut subintelligatur ex toto conatu, easdem ratione limitabimus & quæ loquuntur de fide, spe, atq; iustitia. Quod quoniam probabile non est, ne illud quidem probare debemus, vnde hoc proficiscitur.

Quibus eisdem argumentis, Scoti opinio refellenda est, qui in. 4. d. 14. q. 2. tenet ad contritionem requiri certum intensionis gradū. Qui quidē error falso nititur fundamento. Credit enim Scotus attritionē acquisitam ex puris naturalibus, dispositionē esse ad gratiā. Et quoniā vidit nō quālibet naturæ displicētiā, puta remissam, idoneā esse ad iustificatiōnē, coactus fuit asserere, contritionē exigere certam intensionem magnā soli Deo cognitā. Verūm imaginatio hæc (sive Scoti fuerit, sive non fuerit, nam si quis eum voluerit hoc errore liberare, cum hoc ego non magnopere pugnabo) imaginatio hæc (inquam) non modo falsa est sed etiam periculosa & errorea, ne quod verbum atrocius dicam. Ultima nanque ad gratiam dispositio (ut nos

Fij bis

F. MELCHI. CANO.

bis demonstratum est) auxilio Dei indiget speciali. Quo auxilio posito siue Deus moueat ad magnum dolorem siue ad paruum intensius, talis dolor contritio erit, sicut ad amorem charitatis, siue Deus auxilio gratuito intense moueat voluntatem siue remisse, siue ut duo, siue ut decem, actus charitatis erit. Iustus siquidem habens charitatem infusam ut decem, potest actum amoris. Et cum de tali gradu requisito nulla possit esse Probabilitas, an sicilicet habeamus illum nec ne: certe de contritione nullum præceptum esset. Quod ne ipse idem Scotus non admittit, esset enim stultum præceptum, quod semper inuincibili liter ignoratur. Quinimo, teneretur homo ex toto conatu pœnitentiam agere, ne exponeret se periculo tales gradum omittendi.

Ex eodem quoq; fonte eiusdem Scoti alter error emanauit: Certum tempus necessarium esse ut actus noster contritio sit. Cui sententiae aduersatur manifeste Chrysostomus in oratione B. Philogonij, & in libello de reparatione lapsi. cuius ante verba retulimus. Ad De Pœniuersatur etiam Leo papa in epistola. 69. ad tentia. d. Theodorum, inquiens: Si periculum vrgeat i.c. multi cuiq; potenti statim est absolutio dada: quia plex. misericordiae Dei non possumus tempora definire, nec mensuras ponere, apud quem nullas patitur venie moras conuersio: dicente spiritu

spiritu Dei per prophetam, cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Est autem propheta Ezechiel. capi. 18. inquiens, cum auerterit se impius ab impietate sua, anima sua viuiscabit, & capi. 33. Iustitia iusti non liberabit eum in quacunq; die peccauerit: & impietas impij non nocebit ei in quacunq; die conuersus fuerit. Nam, utroque loco in quacunque die, pro quacunque hora, vel momento accipiendum est: si enim iustus auertit se a iustitia sua vel in hora, vel etiam in momento, iusticias antiquas amittat. Impius ergo, in quacunq; hora vel momento fuerit conuersus, iustitiam consequetur: ut qui in momento potuit perdere gratiam possit & comparare.

Præterea, fac ut illud tempus necessarium, exempli causa sit media hora, & in prima illius temporis particula faciat homo quicquid si bi possibile est: Tunc sequitur primum Deum facienti quod in se est gratiam denegare: facientem quoq; hominem quicquid & potest & debet, condemnari. Nihil enim præterea debet homo, quam pro tempore potest. Sequitur deinde, in illa etiam temporis particula hominem alias liberum extra salutis statutum. Quæ omnia Christiana pietas ex horret.

Præterea, sequitur inde aliquem hominem Deum summè diligere, & de commissis proper Deum dolere, & tamen a Deo condem-

F. MELCHI. CANO.

mari. cōtra illud, qui diligit me, diligitur à pa-
tre meo. Quinetiam sequeretur, martyrem,
qui pro Christo mortem oppeteret, cōdem-
nari: ut si martyrium in prima parte illius tē-
potis necessarij pateretur. Quòd si dicas sup-
pleri defectum continuationis per martyriū
certè cùm voluntas pro facto cedat, volun-
tas quoq; efficax martyrij erit sufficiēs ad gra-
tiam dispositio. Quæ quoniam in momento
haberi potest, fateamur necesse est contrio-
nem quoque posse haberi in momēto.

Nihil, scilicet, noui dicimus, sed ea tātūm,
quæ communi scholæ consensu termoneq;
feruntur. Sed, ne hæc quidem quamlibet ob-
uia & omnium disputatione trita, erant no-
bis prætereunda. Constituendum enim erat,
quid & quale sit id de quo dissērimus: non
quo ignorare vos arbitraremur, sed vt am-
pliore ratione & via nostra procederet dis-
putatione.

Igitur ad primum Adriani argumentum
protinus respondebo: si illud prius exposue-
ro, amorem Dei super omnia dupliciter pos-
se dici maximum. Vno modo intensiūe, gra-
duali quadam intensione, quo pacto iunio-
res de intensione loquuntur. In quem mo-
dum non oportet amorem Dei esse maxi-
mum. Aliter intelligitur esse maximus appre-
ciatiūe. Cōcedēda sunt enim nobis in schola-
stica

stica concertatione huiusmodi vocabula, qđ alias s̄æpe deprecati sumus. Ac iure obtinere debemus, quoniā theologici res ornatè dice revelle, puerile est. Certè àtheologo, si afferat eloquētiā, nō est asperāda, si nō habeat, nō ad modū flagitāda: tantū complectatur verbis quod vul,& dicat planè quod intelligat.

Vt ergo eo redeamus vnde digressi sumus & propositam distinctionē apertiori exēplo demonstremus. Fœmina interim vehementius & intensius catellum amat, quām aurum & tamen si alterutrū oporteret amittere, aurum catello præponeret: ita quoniam pluris facit aurum quām catellum, plus diligit autū non intensiue quidem, sed appreciatuē, quō modo contritio dolor est maximus, quia si daretur optio mallem amisisse pecunias, mallem mortuum fuisse quam peccasse.

Ad primum itaq; argumentum responde tur, quđd in totō corde dominum exquirit, qui non pātem deo dat, & partē negat: vt illi faciunt qui vel amant aliquam vnam creatu ram prohibitam, vel reseruant sibi vnum aliꝝ quod peccatum, quod non displicet. Quem admodum verbi causa, ille totam domū hospitii exhibere dicitur, qui neminem admittit intra domum si ne hospitis volūtate. Sed qui cū illo etiam inimicum exciperet, nō totam domū exiberet. Similiter in tota tribulatione

F. M E L C H I . C A N O .

animæ Deum querit, cui omnia peccata displicantur. Nam, qui ex parte quidem tristatur de peccatis, ex parte verò unū quodlibet sibi referuaret in quo delectaretur, is Deum in tota tribulatione animæ non exquireret. Non est ergo ibi sermo (ut scholasticè loquamur) de totalitate gradualis intensionis, sed de totalitate integratatis & perfectionis. Atque hinc reliquis sacratum literarum testimoniis facile respondetur. Primo, etiam Augustinio. Alteri verò quod ex eodem Augustin prefertur (ut omittamus illud opusculum non esse ab Augustino conditum) respondemus, ad satisfactionem integrā pro grauissimis peccatis exhibendam, grauissimis lamentis opus esse, sine quibus eiūmodi peccatorum plena remissio non est. Ceterū ad simplicem remissionem culpæ, prolixa illa & grauis pœnitentia tum interior tum exterior non requiritur, & per hoc patet quid Ambroso & Cypriano respondēdum sit.

Ad primam verò rationem respondetur, facienti quod in se est ex putis naturalibus, non oportere Deum gratiā conferre, nec tūc postea, nisi totum faciat quod potest, sed facienti quod in se est post auxilium Dei mouentis, Deus gratiam iustificationis dat, etiā si ex toto conatu non faciat. Ego (inquit Apocalyp. 3. 8) ad ostium & pulso, si quis aperuerit

DE POENIT. RELECTIO. III. 45
ruerit mihi ianuam &c. Christus ergo ingre-
dierit ad animam sive ex toto conatu, sive
ex medietate conatus, ianua aperiatur.

Ad secundam rationē prius dicitur, quod illis verbis non præcipitur intensio summa gradualis in actu, sed solūm ut omnes vires intendantur, quantum necesse est ad diligendū Deum super omnia a preciatiuē ita ut in præparatione animi, videlicet cū opus fuerit, totum cor, mentem, animam, vires, conatum Deo præstemus. Posterius respondeatur, quod illiusmodi verbis solūm ostenditur nullam esse diligendo Deo mensuram præscribendam. Quia enim dicturus erat: diliges proximum tuum sicut te ipsum, docet ante, nullum exemplum, nullumq; modū in amore Dei esse querendum, qui utiq; dignus est, ut sine modo atq; exemplo diligatur. Eccles. 43. Benedicentes dominum, exaltate illum quantū potestis, maior est enim omni laude.

Verūm, illud dubium protinus existit, an sacramentum baptismi, cuique attrito administratum, cōferat gratiam, an potius vnum aliquid sit attritionis genus, quod solūm disponat ad gratiam sacramenti.

Sed huic ego quæstiōni commodius posse a respondebo: cū de sacramento absolutionis disputauerō. Eadem enim ibidem quæstio est. Et quod ad mores Christianorū

F. v attinet,

F. M E L C H I . C A N O .

attinet, h̄ic forsitan curiosè. Illic verò necesse fariò transigeretur.

Iam verò ad argumenta prioris opinionis, quæ nitebatur ostendere, baptismum nisi cōtrito administretur, prodeste nihil, dupli-
citer respondetur. Prius, quòd si loquamur de
actu charitatis, semper requiritur ad iustifica-
tionem: scilicet rāmen sacramentis, sicut &
contritio. Sacramentum autū in non ponen-
te obicē, eundem effectum habet, quē habe-
ret charitas & contritio sine sacramento. Un-
de sicut paruulus, per solam habitualem cha-
ritatem & gratiā iustificatur, eo quòd nō po-
nit obicem sacramento ad remissionem pec-
cati originalis, ita & adultus quia non ponit
obicē ad remissionem peccati moralis cum
est attritus, per infusionē charitatis habitua-
lis iustificatur. Posterius responderi quoque
potest, omnia illa testimonia de charitate ha-
bituali esse intelligenda. Alias qui dormiret,
quoniā non diligit, maneret in morte. Sed
prior solutio præstabilior est. Argumēta ve-
rò opinionis alterius, post ea quē disserimus,
faciliora sunt, quām vt soluere debeamus.

De charitate verò an sine pœnitentia va-
leat mortales culpas remittete, nonnulla cō-
trouersia est. Gabri. enim ait, sed Diuus Tho.
negat. Credit autem ille, solo actu charitatis
sine pœnitentia peccata donari, cum memo-

4.d.14.
q.1.

3.p.q.84.

riæ

riæ non occurrit: Vt, si peccator, quo sileat
 tempore Deum diligere tenetur Dei cōsiderās
 bonitatem , elicit actū dilectionis Dei super
 omnia, consequitur (inquit) remissionē pec-
 catorū, licet nullum habeat pœnitentię actū:
 quia nullam habet cogitationem de peccato
 quam occupatus (vt ait) circa Dei dilectionē,
 habere non potest: non enim possumus plu-
 ra simul cogitate. Hæc ille. Omnia verò scri-
 pturæ sacræ testimonia, quæ probant pœni-
 tentiam esse necessariam , exponit de pœni-
 tentia formalī , aut virtuali , ut patet in ter-
 tia eiusdem questionis conclusione. Atque
 etiam Scotus in illa ipsa distinctione & que-
 stione, paucioribus verbis, eadem ferè pec-
 care videtur.

Sed hi, primū in eo falluntur, quod non vi-
 dent interesse plurimum, inter ea quæ solum
 necessaria sunt, vt præcepta, & quæ necessa-
 ria sunt etiā, vt media, sine quibus salus habe-
 ri non potest. A iunt nanq; excusari hominē
 à pœnitentia, & memoria peccatorum, cùm
 habet de peccato cōmisso vel ignorantia in-
 uincibilem, vel etiam distractionē , necessariā
 à peccatis cogitādis, qua si pœnitentia solū es-
 set, necessaria, quia præcepta est: & nō itē, q̄a
 mediū ad salutem necessariū. At qui in huius
 modi mediis licet admittatur excusatio : ne
 homo peccet, quādo ex ignorātia desunt, nō
 tamen

arti. 5.
ad. 2.

F. MELCHI. CANO.

tamen admittitur, ut sine illis homo saluetur exempli gratia. Fides Christi est ad salutem necessaria: quod si cui euangelium non annuncietur, excusabitur quidem à præcepto credendi, id est, non peccabit ex eo quod nō credit in Christum: sed vitam æternam minime consequetur: ad quam consequendā, Christi fidem habere necesse est. Atq; idem de baptismo dicere licet: sine quo nemo saluus efficitur: siue occupatus circa res alias, siue oblitus baptismi singatur. Intelligimus ergo ad diuinam prouidentiam pertinere, ut quo voluit vel fidem vel baptismum, medium ad salutem præstituere, facienti quod in se est, nūquam denegat tale medium. Sic igitur, cum pœnitentia sit, ad salutem medium necessarium, (quod abunde sacratum etiam literarū testimoniis ostensum est) diuinæ procurationis esse conuincit, ut facienti quod potest ea suggerat, quæ fuerint huic remedio adhibendo necessaria.

Errant deinde vehementer, quod testimonia illa scripturæ sacræ de pœnitentia formalí vel virtuali interpretantur: idque ut opinionem suam pugnacissime defendant. At si semel hanc nobis licentiam interpretandi permittimus, facile quoque cætera media ad salutem præfinita, per eandem expositionem cludemus. Fides quippe Christi explicabitur

ad

DE POENIT. RELECTIO. III. 47
ad salutem necessaria formaliter vel virtualiter: Votum etiam baptismi dicetur necessariū formale, vel virtuale.

Præterea, cùm sancti omnes de pœnitentia formalī & explicata, prædicta testimonia interpretētur, temere & inconsiderate in contrariam intelligentiam perueruntur.

Præterea, talem interpretationem admittentes, in nullo euentu probare poterūt, formalem pœnitentiam esse necessariam. Diceimus enim illis, etiam cuim peccata memorie occurruunt non oportere formaliter expliciteq; dolere: neq; id refelli aliquo testimonio potest: quoniam charitas est pœnitentia virtualis: quæ sufficere dicetur, quoniam locis præscriptis formalis pœnitentia non præscribitur. Ita, si huic expositioni dabitur locus, sat erit ad salutem noua vita, sine detestatione veteris, quæ est hæresis Luterana.

Quædā insuper testimonia ex illis, de pœnitentia virtuali exponere, impudentiæ manifestissimæ fuerit: vt illud Iocelis. 2. Conuer timini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & planctu, & scindite corda vestra. Illud item pœnitentiam agite, & baptizetur auctorū. 2. vnuſquisq; vestrum in remissionem peccatorum. Quod quidem testimonium, si de pœnitentia, vel formalī, vel virtuali volumus exponere, in eū errorem incidimus, quē paulo ante

F. MELCHI. CANO.

ante reprobauius: hoc est, baptismum sine
pœnitentia formalis peccata remittere. Verū,
hæc misla facio, (quæ tamen decernere con-
trouersiā possunt) illud quæro, si cui peccato-
ri diuina bonitas occurrat, eo etiam tempore,
quo nec diligere deū, nec pœnitentiam agere
tenetur, non occurrant autem peccata, vide-
licet occupatissimo in diuinæ bonitatis contem-
platione. Quæro tuus (inquam) an isti haben-
ti actum dilectionis, peccata sine pœnitentia
condonentur? Nam si condonantur, ergo etiā
quando non tenebatur ille, aut deum dilege-
re, aut in dei contemplatione versari, remis-
sionem peccatorum consequetur sine pœni-
tentia. Quod, vel isti cōcedere verentur: sin-
autē non condonantur, nec ille peccator po-
test in actum dilectionis sine pœnitentiæ actu
prodire: ergo pœnitentia formalis (quod mo-
dò contendimus) est ad remissionem pecca-
torum necessaria. Atq; (vt s̄epe iam diximus)
ad diuinam procurationē spectat, vt nullus
peccator in actum dilectionis prodeat, cùm
primum ad deum conuertitur, quin simul,
quemadmodum bonum per amorem am-
pleteatur, ita etiam odio malum prosequa-
tur. Pœnitemini (inquit) & conuertimini, vt
deleantur peccata vestra.

Accedit illa quoq; causa: quod cùm sacra-
mentum pœnitentiæ baptizatis tam sit ne-
cessarium

cessarium ad salutem, quām baptisimus non baptizatis, (quod suo poste aloco demōstrabitur) certe sicut sine baptismo in re vel in voto, nemo adultus salutem consequi potest, ita sine pœnitentiæ sacramento in re vel in voto saluatur nemo. Votum autem sacramēti pœnitentiæ nullus habet, sine peccatorum & memoria & displicantia: verius est igitur nimis illud quod nos assertimus, sine pœnitentiæ actu per solam charitatem, nemine posse saluari.

Sed de martyrio quæstio difficultior est. Nam, sine pœnitentia peccata etiam mortalia remittere, iuniores ferè tradunt. Scotus. 4.d.14.q.2. Gabriel eadem distin. &c. q. Imo. & D. Tho. videtur in hanc sententiam ire. 3. p. q. 87. artic. 1. Nam secundum argumentum erat huiusmodi. Pœnitentia non est sine actu ali displicantia peccatorū: sed peccata venialia possunt dimitti sine displicantia eorum, si cut patet in eo qui dormiēs occideretur propter Christum: ergo peccata venialia possunt remitti sine pœnitentia. Cui argumento. D. Tho. respondet. Quod passio pro Christo suscepta obtinet vim baptismi, & ideo purgat ab omni culpa, & veniali, & mortali: nisi actu aliter voluntatem peccato inuenierit inhærentem. Hactenus. D. Tho.

At, etiā si homo non doleat, aut culpas in memo-

F. M E L C H I . C A N O .

memoria habeat, (modo tamen velit placere deo in omnibus, & vita pro illo fundere) non habet voluntatem peccato actualiter in hanc rem: ergo (iuxta D. Thomae placitum) passio pro Christo suscepta, sine poenitentia, mortalia peccata remittit.

Verum, sententia contraria mihi ex animo exuri non potest. Nam persuasa est & auctoritate maiorum, & graui constantiq; ratione, ac fieri potest ut errem, sed ita protersus existimo. Primum enim passio pro Christo suscepta, si a charitate non existit, nihil valet ad culpæ mortalium remissionem, ut D. Tho. auctore est. 22. q. 12. 4. art. 2. ad. 2. & 3. p. q. 66. art. 12. ad. 2. Item, & August. contra Crescon. lib. 2. cap. 12. Imo adeo Paulus. 1. ad Corin. 13. inquietus. Si corpus meum tradidero ita ut ardeam, charitatem autem non habuero nihil mihi prodest. Charitas autem in eo qui peccauit mortaliter, non remittit peccatum sine poenitentia (ut idem. D. Tho. scribit. 3. p. q. 84. art. 5. ad. 2.) ergo nec martyrium. Et confirmatur. Quia voluntas efficax martyrii actu susceptum, quantum ad essentialia (ut hic supponimus) nihil differunt. Si ergo martyrium sine poenitentia peccatum mortale remittit, ac proinde gloriam meretur aeternam, & voluntas quoque efficax martyrij, idem sine poenitentia, dubio procul efficeret.

Prate.

DE POENIT. RELECTIO III. 49

Præterea, passio pro Christo suscepta, in eo qui fuit aut schismaticus vel hæreticus nō remittit peccatum hæresis vel schismatis, nisi prius homo ecclesiæ catholicæ fuerit aggregatus: ergo, nec remittit eiusmodi peccata nisi homo pœniteat. Nam verbis scholæ visitatis quandoq; utimur, nec ullum aut verborum fucum, aut eloquentiæ ornatum adhibere volumus: sed tantum cōfirmandæ veritati curam operamq; nauare. Antecedens igitur nostræ huius argumentationis, præter quam quod habetur ex Cypriano lib. 3. epistolarum, episto. 2. ad Antonianū. atq; ex August. tum sæpe aliás, tum lib. 1. de baptismo contra Donatistas cap. 11. & lib. 3. capit. 16. & lib. 4. cap. 17. difinitur etiam in concili. Florē. sub Eugenio. 4. Consequentia vero probatur. Quia sicut fides, & ecclesiæ catholicæ unitas, sunt media ad salutem necessaria, ita & pœnitentia.

Præterea, si quis ante baptismum mortem pro deo oppetat, non consequetur salutem sine voto baptismi, si te ipsa baptizari nō potest: ergo, nec post baptismum, si peccauit mortaliter consequetur salutem sine pœnitentiæ sacramento aut in re aut in voto suscepto. Antecedens quod assumpsimus, Thomas Vualdensis lib. de sacramentis cap. 97. &. 105. Divi præsertim Augustini testimonio con-

G firmat

F. MELCHI. CANO.

firmat, lib. 4. de bapt. contra Donati. cap. 21.
& 22. Non enim mors pro deo suscepta, iam
euangelio promulgato, sine fine Christi & ec-
clesiae salutem præstare potest. At conseque-
tia vel ex eo liquet, quod sicut baptismi sacra-
mentum est ad salutem necessarium his qui
ante peccauerunt, ita & pœnitentia, his qui
peccauerunt post baptismum.

Adde illi quoq; quod si martyrii peccata
in menté veniat etiam in ipso martyrij ago-
ne constituto, non saluabitur si non doleat,
ergo martyrio etiā instantē: pœnitentia ne-
cessaria est. Antecedens patet, quia si confes-
sor occurrat, citra sacramentum salus illi non
veniet, eò quod diuinum præceptū de con-
fessione est. Cū igitur de coniunctione etiam
intteriori diuinum præceptum sit, (quod iam
iam manifestum erit) fit consequens, ut si ho-
mo martyrio expositus, de peccatis memo-
riæ occurrentibus pœnitentiam non agit, di-
uini præcepti violator existit.

Ridiculum verò est quod singunt isti, mar-
tyrium homini oblatū memoriam peccatorū
abolere. Cū è diuerso, pœnæ, inopinato etiā
incidētes, soleat culparū memoriam vel dor-
mientē excitare. In cuius rei exēplum addu-
cit Chisostomus homi. 4. de diuite & Laza-
ro, fratres Ioseph, quibus cū peccati iā penè
obliterati venisset in mentē, merito (inquit)
hæc

DE POENIT. RELECTIO. III. 50

hæc patimur quia peccauimus in fratrem nostrum Gene. 42
stru. Tres item pueri in camino ignis arden-
tis, in veritate & in iudicio , aiunt, induxisti
hæc omnia propter peccata nostra, peccauis-
mus enim &c. Et propheta in die(inquit)tri-
bulationis deum exquisiui manibus meis. Ecce
paulo post. Et meditatus sum nocte cū cor-
de meo, & exercitabat , & scopebā spiritum
meū &c. Martyrium itaq; occurrēs, non me
moriā peccatorum aut tollit aut impedit, sed
potius excitat. Quare nihil causæ video , cur
pœnitentia ad salutem necessaria martyri de-
sit : quin in ipso sanguine culpas maximè az-
bluet, quas ante cōmisit. Evidem ita sentio,
& (vt reor ipse)sentiet vnuquisq; vestrū si tē
non ex autoritate aduersatorū, sed ex ratio-
ne p̄fletis: nec enim minorem vim habet ba-
ptismus in remittendis culpis , quām marty-
rium: quod veluti baptismi vicarium est , (vt
August. tradidit libr. 4.de baptismo contra
Donatist. cap. 22. & sequentibus) referturq;
de consecrat. dist. 4 cap.baptismi vicem: sed
baptismus, alias efficacissimum cōtra omnia
peccata remediū, sine pœnitētia tamē aliquā
prævia: peccatorū mortaliū nō efficit remis-
sionē, ergo nec martyrium: nisi nouis oracu-
lis iuniores à mediis ad salutem necessariis,
martyres adultos velint excipere , quod qua-
ratione faciant, haud latit intelligo.

G ii Nec

Daniel. 50

F. M E L C H I . C A N O .

Nec. D. Thomas vnquam afferuit dormie-
ti in peccato mortali per passionē pro Chri-
sto illatam, remitti peccatum sine aliquo præ-
cedenti dolore: non enim sine charitate pas-
sio valet: ut locis citatis. D. Thoma. astruxit.
Et, cum eo loco, martyrium baptismō com-
parauerit, idem profectō afferuit, baptismum
omnia peccata remittere tam mortalia quā
venialia, dum modo voluntatem peccato nō
inuenerit inherentem. Nec proinde licet col-
ligere, baptismum vel dormienti vel vigilan-
ti sine pœnitentia mortalia abolere peccata.
Quare nec de martyrio id ex mente. D. Tho-
mæ. colligi potest, nisi suo ipsius testimonio
virum alioqui doctissimum velis vrgere, ut
concedat dormienti in peccato mortali, qui
nec contritionem, nec attritionē habuit vn-
quam, per mortem pro Christo violenter il-
latam, æternam conferri salutem. Quod tam
absurdum est, quam quod absurdissimum.

Pœnarum igitur remissio, solet dici remis-
sio peccatorum: ut patet in indulgentiis, quæ
paſsim hoc nomine conceduntur. Credit ita
que. D. Tho. per baptismum & martyrium,
omnē pœnam siue peccati venialis siue mor-
talis aboleri, supposita tamē remissione mor-
talis culpæ, quæ adulto sine dispositione vo-
luntatis prævia, contingere non potest. Cul-
pæ etiam veniales per baptismum adulto dor-
mienti

DE POENIT. RELECTIO. III. si
mienti remittuntur: non enim adultus dor-
miens baptismum suscipit, nisi prius vigilans
voluerit baptizari. Cum autem baptismus sit
pœnitentia virtualis omniū peccatorū, eo
ipso quod quis baptismum voluit, pœnitentia
tiam habuit omnium virtualem, quam ad ve-
nialem remissionem satis esse, D. Thomas il-
lo loco manifestissimè docuit. Et confirma-
tur. Quia si quis vigilans cum attritione pec-
catorum mortalium, nullam habens memo-
riam venialium, accederet ad baptismum, co-
sequeretur plenariam remissionem omniū
peccatorum: ergo & dormiens, si habuit con-
tritionem mortalium, venialium remissio-
nem consequetur. Confirmatur rursus, quia
si baptismus non remitteret venialia, quibus
mens inhæret habitualiter, profecto vix ullus
reperiretur, qui per baptismum consequere-
tur innocentiam, ac totius pœnæ remissionē.
Nec me fugit Caietanum aliter iudicasse: sed
ita res humanæ habent, nos non probamus
aliena, alijs reprobabunt nostra. Intelligo era-
go. D. Thomam, ut illi secundo argumento
responderet, id sensisse quod tam baptismus
quam passio pro Christo suscepta, sine aliqua
pœnitentia formalí, remittunt omnia venia-
lia, quantum ad culpam & quantum ad pœ-
nam, nisi voluntas actualiter committat ve-
niale peccatum: quod in baptismo facile est:

F. M E L C H I . C A N O .

in martyrio non item. Nā ferè dum quis pati-
tur pro Christo, auertit animū ab omni pecca-
to etiam veniali. Sed siue baptizatus, siue pro
Christo moriens, actualē obicē opponeret,
siue baptismō, seu martyrio, iam effectus re-
missionis illius culpæ impediretur. Ita cū dor-
miens nihil actu obiciat virtuti vel baptis-
mi vel martyrii, omnium venialiū veniā sine
formali dīplacentia consequetur. Quam ob-
tem, illa exceptio nisi actualiter voluntatem
peccato inuenerit, &c. non est referenda ad
remissionem mortalium, sed ad remissionē
venialium. Assuerat enim D. Thomas, pœ-
nitentiā explicitā esse necessariam ad morta-
liū remissionē: quare non statim afferuisset,
dormiēti in peccato mortali sū. e aliquo actu
& dispositione prævia, aut per baptismū: aut
per mortē extrinsecus illatā, mortalia pecca-
ta condonari. De eleemosyna verò facilior
questio est: nā, dupliciter intelligi possunt ea
testimonia quæ illi tribuant remissionē pec-
catorum. Prius, vt ad pœnas pro peccatis de-
bitas omnia referantur: iuxta illud Daniel. 4.
Peccata tua eleemosynis redime: redimūtur
enim pœnae pro peccatis debitæ non alio pre-
cio magis, quam eleemosynis. Posterius etiā
in hunc sensum intelligi possunt, vt pollicita
tio diuinæ misericordiæ significetur iis, qui
fuerint misericordes: vt etiā si in peccatis sint
per

DE POENIT. RELECTIO III. 52
per eleemosynas tamen, id consequantur, ut
ex dei gratia & beneficio cōuersio cordis il-
lis aliquando p̄stet, sic enim scriptū est, Esa. 58.
frange esurienti panē tuā, egenos vagosq;
induc in domum tuā: cūm videris nudū ope-
ri eum, & carnem tuam ne despixeris: tunc
erumpet quasi manē lumen tuum, & sanitas
tua citius orietur: orietur in tenebris lux tua, Matth. 5
& tenebræ tuę erunt sicut meridies. Et iterū.
Beati misericordes, quoniam ipsi misericor-
diam consequentur. Ex quibus liquido pa-
tet quid ad reliqua dicendum sit, nolo enim
esse longus in singulis explicandis. Sed & se-
cundum argumentum principale cum sua
confirmatione, ex his quae diximus facilè sol-
uitur.

Vltimo verò, quoniam peculiarem habet
difficultatem, peculiariter quoq; diluendum
est. Quæritur enim an specialis p̄enitentia de
singulis mortalibus, sit ad salutem neces-
saria: an potius satis sic p̄enitentia de omni-
bus confessi & generalis. Et quamuis sciām,
multa à multis de hac quæstione fuisse di-
sputata, id ego tamen ex D. Thomę senten-
tia, semp & intellexi & credidi, in omni lege,
sive naturæ, sive scripturæ, sive gratiæ, nō sat
fuisse ad peccatorū mortalium remissionē, in
genere confusequé dolere: sed specialē, di-
stinctāque de singulis p̄enitentiam requiri.

G. iiiii Cuius

F. M E L C H I . C A N O .

Cuius rei explicandæ gratia, dupliciter de cōtritione loqui possumus. Vno modo, secundum se, quatenus est actus virtutis: alio modo, in ordine ad confessionem, quatenus est pars sacramenti.

Deinde notandum, dupliciter posse intellegi, contritionem specialem de singulis esse necessariam. Primum, necesse est præcepti, deinde necessitate finis.

Præterea, contritionem de singulis mortaliis esse necessariam, duobus modis accipi potest. Prius sic, ut ad singula peccata mortalia requirantur singulæ contritiones, vel secundum numerum, vel secundum speciem. Posteriorius sic: ut una contritio sit distincta de singulis, quemadmodum, si singulis peccatis in memoriam reuocatis, de illis uno eodemque dolore dolorem.

Tunc sit prima conclusio. Non requiruntur singulæ contritiones ad singula mortalia secundum numerum: immo nec secundum speciem quidem: ut videlicet quot sunt peccata vel numero vel specie, tot exigatur dolores. Uno enim actu & confiteri & cōfiteri de multis speciebus peccatorum possumus: ergo, nec absolute, nec in ordine ad confessionem, in illum sensum requiritur specialis distinctaque contritio.

Secunda conclusio. In ordine ad cōfessionem,

DE POENIT. RELECTIO. III. 53
nem, requiritur contritio de singulis distin-
cta, non solum secundum speciem, sed etiam
secundum numerum. Quia contritio inclu-
dit simul propositum cōfitendi singula mor-
talia: non secundum speciem modò verū
etiam secundum numerum. Ac præterea, cū
homo confiteretur, detestatur ea peccata quæ
confiteretur, nisi sit facta confessio. Quare a-
ctus interior pœnitentiæ, à quo exterior cō-
fessio proficiuntur, singula mortalia quæ sub
confessione cadunt, respicit. Ideo enim con-
fiteretur ea, vt destruat illa: & pro iis deo satis-
faciat. Qua propter, vt confessio de singulis
mortalibus est ad salutem necessaria, etiā ne-
cessitate finis, ita & contritio de singulis, in
noua lege est necessaria.

Tertia conclusio. Cōtritio de singulis mor-
talibus specialis & distincta, necessaria est ad
salutem: non solum necessitate præcepti, ve-
rū etiam necessitate finis. Fuitq; semper in
omni lege necessaria, sine ordine ad cōfessio-
nem. Itaque non sufficit contritio generalis,
qua doleo me fuisse peccatorem, sed requiri-
tur specialis quæ distinctè feratur in singula,
vt si peccatis præteritis in memoriam reuoca-
tis, uoluntas vñica contritione vniuersa illa
detestetur, velitq; pro vniuersis deo satisfa-
cere. Hæc quippe sat erit, hancq; nos pœnitē-
tiam specialem, ac distinctā appellamus. Nā

G v si vnicō

F. MELCHI. CANO.

si vnico verbo sacerdoti significare possem
diuersa peccata mea, illa esset specialis distin=
ctaq; confessio. Quo circa , cùm pœnitentia
confessioq; interior peccatorū hominis , ad
deū sit, vnicus ille actus qui fertur in peccata,
distincta & specialiter cognita, specialis pœ=
nitentia & vocatur, & est. Afferimus autem,
ut non aliter requiri, ac rationē dati & acce
pti à dispensatore. Quamquidem confusam
& generalē nemo arbitraretur idoneam, di=
stinctam & specialem omnes existimarent
necessariam.

Sic verò explicata. D. Thomæ sentētia, ha
ut sancè intelligo, cur viris doctis probari non
debeat. Eò vel maximè, quod pœnitentiā hāc
specialem atq; distinctā, sic intelligi volumus
ad salutē necessariam, vt reliqua media, quæ
nisi in tempore adhiberi nō queunt. Nēpe hoc
pacto, vt si distincte de omnib⁹ dōleri possit,
de omnibus specialiter doleatur. Sin autē, vel
per angustiam temporis, vel per aliā causam,
id fieri non possit, habeatur quidem anīmus,
votumq; si facultas adesseret, specialiter & di=
stributè de singulis pœnitendi.

Hanc conclusionem. D. Thomas habet. 12
q. 113. art. 5. ad. 3. inquiens. In tempore præce-
denti iustificationē oportet, vt homo singu-
la peccata quæ cōmisit, detestetur, quorū me
moriā habet. Et ex tali cōsideratione præce-
denti

DE POENIT. RELECTIO. III. 54

denti subsequitur in anima quidā motus de-
testantis vniuersaliter omnia peccata cōmis-
sa, inter quæ etiam includuntur peccata obli-
uioni tradita, quia homo in statu illo est sic
dispositus, vt etiam de his quæ non meminit
contereretur, si memoriae adessent. Ecce quæ
admodum intelligit. D. Thomas specialē cō-
tritionem esse necessariam, & ad salutem, &
ad remissionem peccatorum. Et de veritate.
q. 28. art. 5. ad. 4. Ad iustificationem (inquit)
non requiritur, quod in ipso iustificationis
momēto, aliquis de peccatis singulis cogitet.
Recognitatio autem singulorum peccatorū,
debet vel præcedere, vel saltem sequi iustifi-
cationem. Et. 3. p. q. 87. arti. 1. Ad remissionē
peccati mortalis (ait) requiritur ut homo actu
aliter peccatum mortale commissum deteste-
tur: ut, cilibet, quantum in ipso est, diligentia
adhibeat ad rememorandum singula pecca-
ta mortalia, ut singula detestetur. Idem in 4.
distinctio. 17. quæstio. 3. articu. 2. ad secun-
dum.

Eandem sententiā tenet durandus, dist. 17.
q. 2. art. 2. ad primū. Et Adrianus. q. 3. de ba-
ptismo circa finem. Et Ricardus, di. 16. art. 4.
q. 2. Certè necessariā esse saltē necessitate pre-
cepti huiusmodi contritionē Paludanus asse-
rit, dist. 17. q. 1. art. 2. conclusione. 5. & Alexā-
der Alēsis. 4. p. q. 69. membro. 8. atti. 2.

Idem

Idem quoq; mihi videtur sentire Angust.

de vera & falsa pœnitentia, capit. 9. 14. &. 17.

Cap. 17. Cuius verba referuntur de pœnitentia dist. 3.
ca. sunt plures: & dist. 5. ca. 1. Versum (inquit)
 puto, qui dolet de crimen, conuersum, qui
 dolet de omni eius quā exposuimus varieta-
 te. Exposuerat autem eam varietatem capit.
 14. secundum circumstantias speciales peccato-
 rum: quas docuerat, esse specialiter & consi-
 derandas, & deplorandas.

Et Chrysostomus in fine primi libri de cō-
tritiōe cordis. Hoc est quod exposcit ut à no-
bis, vt semper recordemur mala nostra, & ad
animum reuocemus, & conscientiam gesto-
rum nostrorum habeamus ante oculos, vt p-
iis supplicemus deo. Sed apertius in. 2. lib. etiā
circa finem. Oportebat nos semper non so-
lūm scire exomologesim & confiteri, quia in
nobis multa delicta sunt, verum & vñūquod
que peccatum, & maius & minus, quasi in li-
bro ita in corde nostro habere descriptum,
idque frequentius recognoscere, atque ante
oculos ponere, & tanqām hæc nuper admis-
sa lugere. &c. Nec te moueat, quod confessio-
nis Chrysostomus me ininit, loquitur enim
de confessione quæ fit deo, non de ea quæ fit
sacerdotibus: vt posterius ostendemus. Et ad
huc manifestius hom. 4. de Lazaro circa fi-
nē. Singulis horis & diebus renouemus apud
nos

DE POENIT. RELECTIO. III. 59
nos hoc iudicium: sententiam aduersus nos
ipsoſ feramus, omniq; modo conemur con-
fiteri deo. Nam si noſ meti poſos iudicaremus
(vt Paulus ait) non vtiq; iudicaremur à Do-
mino: vt igitur nec puniamur, nec poenas de-
muſ, in ſuam quifq; conſcientiam ingredia-
tur, vitamq; explicet, cunctisq; commiſſis di-
ligentet excuſſis, condennet animam quæ
haec patrauit, puniatq; cogitationem, affligat
crucietq; ſuam ipſius metem, ſupplicium à ſe
ipſo exigat pro peccatis. Haec tenus Chryſo-
ſtomus. Et Gregorius. 4. morali. cap. 17. & 8.
libro cap. 16. in illud, confabulabor cum ama-
ritudine animæ meæ: enumerādo ſcilicet ſin-
gula mala quæ feci. Ita enim. D. Gregorius in-
terpretatur. Cuius verba non grauarer equi-
dem recitare, niſi aliò festinaret oratio.

Præterea. in huius rei confirmationem, ne
ſacrarum quidem literarum deſſenobis po-
terunt testimonia: vt illud, Recogitabo tibi
oēs annos meos in amaritudine animæ meę:
non autem eſſet opus ante acti temporis vitā
expendere in amaritudine animæ, ſi poenitē-
tia generalis & confuſa ſufficeret.

Illud quoq; ſi impius egerit poenitentiam
ab omnibus peccatis ſuis, & fecerit iudicium,
hoc eſt, examen & inquisitionē, de qua Apo-
ſtolus, probet ſeipſum homo.

Et illud Dauid: cogitaui dies antiquos, &
medita-

Eſaiæ 38:1

Ezech. 11

I. ad Co-
rint. 11.

Pſal. 76.

MELCHI. CANO.

meditatus sum nonc̄te cum Corde meo, & exercitabat, & scopebam spiritum meum. Legit autem August. scrutabat spiritum meum: & ait. Seipsum interrogabat, seipsum examinabat, in se iudex erat.

Psal. 18. Præterea, si generalis pœnitētia satis esset, quorsum illa tam anxia cura petendi: Ab occultis meis mundame Domine, & ab alienis parce seruo tuo? Nimirum, luce clarus propheta significat, delicta tua se solitū scrutari, & pro occultis, quæ vel adhibita diligentia intelligere non potuit, deprecari, cum ait, delicta quis intelligit, ab occultis meis &c.

Præterea, si cui, dum conuertitur, tria mortalia quæ fecit, distinctè in mentem veniunt hoc est, adulterium, sacrilegium, homicidium: Quæro, an satis fuerit, reiecta illorum speciali memoria, verè de omnibus quæ fecit, confuse dolere. Nam, si satis non est, id nos assertimus: si satis est: semperq; in omni lege fuit certè examen illud tam exquisitum in peccatis mortalibus & commemorandis & deplorandis, quod in omni retro tempore parentes nostri fecerūt, docetur non fuisse necessarium.

Præterea, pœnitentia exterior propter interiorē est: at exterior tā in lege noua quam in veteri, distincta & specialis fuerit oportuit. Nam in veteri lege, pro variis peccatis va-

DE POENIT. RELECTIO. III. 56
ria fuerunt sacrificia definita: In noua quoq;
pœnitentiæ sacramentū specialem distinctā
que de singulis exigit confessionē. Ac re ve-
ra: lex euangelica, quantum animi mei conie-
ctura colligere possum, non astringit nos, ut
specialius de peccatis doloremus, quā in lege
naturæ vel scripturæ homines tenebantur.
Sed id concessit, ut quam pœnitentiam o-
lim in delicti compensationem atque vindic-
tam coram deo agere oportebat, eandem
ageremus apud sacerdotem, qui locum Dei
teneret in terris.

Nec ego video, cur Christus in Euange-
lio præceperit de singulis exteriorem pœni-
tentiam, nisi quia requirebatur interior de
singulis, ut exterius signum visibile interiori
rei signatæ inuisibili responderet. Non igitur
(quod quidam arbitrantur) contritio
specialis propter confessionem exigitur: sed
è diuerso, confessio specialis propter con-
tritionem: utraque autem propter iudicii
naturam. Omnis quippe iudex, cui iudi-
candi est authoritas demandata, reorum
delicta inquirere atque examinare debet
speciatim: ut iuxta culparum mensuram,
sit & pœnarum moderatio. Sic in euange-
lica lege, iudicium de peccatis Sacerdo-
tibus delegatum est: qui, ut fideliter sus-
um munus exequantur, non habent esse
conten-

dr. .ii. P. MELCHI. CANO.
contenti si peccata solum in genere cognoscant: sed habent interrogare etiam specialia delicta, ac delictorum adiacentes circumstan-

tias. At in lege naturae hoc iudicium erat ipsi peccatori commissum: ut ipse idem, & esset

Ezecl. 14. testis & accusator & iudex. Vnde ait. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & fecerit iudicium. Et iterum. Feci iudicium & iustitiam: non tradas me calumniaribus me. Quam obrem, peccator in propria causa iudex effectus, nisi expendat delicta propria, nisi diligenter seipsum interroget & exanimet, ut ex qualitate & quantitate culparum, imponat sibi pœnitentiæ modum certè infidelis iudicij, immo iniqui pœnas daturus est, apud æquissimum iudicem. Hæc naturæ ratio est: quis negat? huic sacre literæ cōsentit: hanc sancti doctores insinuat: huius vim. D. Thomas intuitus, tertiam illam conclusionem asseruit. Qua etiam asserenda, nos multa diximus non pœnititus absone, aut contemnedda. Sed si quid melius quisquam affere poterit, nobis volentibus & gratulantibus facturus est. Detertia igitur controversia satis.

Q V A R T A P A R S.

QVARTA iam sequitur. An de pœnitentiæ virtute sit peculiare præceptum.

Sunt enim Theologi & fuerūt, quorum opinione, de actu pœnitentiæ speciale

præ-

præceptum nullum est. Hanc verò sententiā 29 o pto
 imprimis suadent, testimonio. D. Thmæ af-
 ferentis, quod permanere in peccato usq; ad 22. q. 14.
 mortem non est speciale peccatum: sed quæ- arti. 2.
 dā peccati circūstantia. Et tamē si esset de pœ
 nitentia speciale præceprum, omissio illius,
 specialis culpa sine dubio esset.

Præterea, si de pœnitentia mēdarium spe- (mandatīe)
 ciale esset, id ea esset ratione maximē quod
 pœnitentia est medium necessarium ad salu-
 tem. Hoc verò argumentum infirmum est:
 quoniam gratia dei est ad salutem homini ne-
 cessaria: de qua tamen habenda nullum est
 peculiare præceptum. E confirmatur. Nā hu-
 iusmodi præceptum nō alio testimonio ma-
 gis affereretur, quam eo Lucæ cap. 13. Nisi pœ
 nitentiam habueritis, omnes similiter peribi-
 tis. At exinde, nihil tale colligi rectè potest.
 Pari siquidem loquendi forma sanè dicitur,
 nisi gratiam habueritis omnes peribitis. Vn-
 de tamen non sit, vt ex præcepto peculiati
 gratiam habere teneamur. Cumq; pœniten-
 tia supponat peccatum antecedens, nisi quis
 pœnitentiam egerit, peribit: non ex impœni-
 tiae culpa, sed ex antecedēti peccato, quod
 sine pœnitentia deleri non poterat. Pro par-
 te verò contraria illud est, quod eodem teno-
 re in euāgelio proponitur lex baptismi & pœ
 nitentiae. Nam quemadmodum est, Nisi quis

F. MELCHI. CANO.

renatus fuerit ex aqua, non potest intrare in regnum dei: ita quoque scriptum est, nisi penitentiam habueritis, omnes peribitis.

Colligunt autem catholici, legem illam baptis-
mi speciale continere praeceptum. Quare & po-
nitentia lex, preceptum speciale continet.

In hac cōtraversia, praeceptor meus olim,
Fr. Franciscus Victoria, vir nostra ætate li-
teris, ingenio, religioneq; clarissimus, partē
tenuit negatiuā. addidit verò in huius rei con-
fōrmationē præter ea quæ fecimus, alia que-
dā argumenta, quæ quoniā homo ingeniosus
& doctus esse videbat infirma, afferuit tandem
in hāc opinionē se venire, ea potissimū causa
atq; fatione, quod nulla in cōtrariū esset: cui
nō posset facilè satisfieri, vt colligere inde in
prōptuliceat hominis eruditissimi modestiā
pariter, & ingenium. Nihil enim pugnaciter
pertinaciq; cōtētione defendere solebat: sed
sūmā interīm propriā priuatamq; sententiā libe-
rē tueri: eandē postea simili libertate retracta
tur, si melior forsitan opinio aduerserat
succurrit̄. Hac verò ingenij sui mira & bea-
ta facilitate scholę nostrę, hoc est, D. Thom,
prudētissimus habebatur interpres. Et quidē
equus libero iudicio, nulla eiusmodi astricte
necessitate, vt vellet nollet certa sibi esset tuē-
da sententia.

Huius non clarissimi viri vestigijs inhære-

tes, in nullius verba iurauim us: nec apud nos tantum opinio præiudicata potest, vt etiam sine ratione valeat authoritas. Sed nostrum iudicium adhibentes, alienum non nisi causa cognita sequimur. Nam, Ciceronis quotiescunque incident, non sententijs modò, sed & verbis utimur, furtumq; libenter agnoscimus. Igitur (vt eò vnde huc dixi essi sumus, reuertamur). Argumenta quidem tametsi doctri hominis, & copiosi, & nihil prætereuantis eorum quę pro ea causa dici possent, nunquā tamen ita me mouerunt, vt eis respōderi posse diffiderem. Authoritas autem tanta planè me mouebat, nisi ego opponerem, nō minorem, D. Thomæ rationes etiā quomodo mihi videtur firmiores.

Primum itaque non ambigo. D. Tomam cum ceteris omnibus scholasticis authoribus in hanc sententiam esse, quę partem huinc cōtrouersiæ affirmatiuè amplectitur. Imò illud est princeps argumentum, quo hæc opinio refellitur, quod nouicia sit, & in re quæ ad mores pertineat sine idonea ratione, communī theologorum sensui refragetur. D. itaque Thomas pro comperto sumit, de pœnitentia diuinæ legis esse præceptum, nec id semel dicit, sed sæpius. 4 d. 17. q. 2. artic. 2. q. 3. ad. 3. & q. 3. artic. 1. q. 4. & 3. p. quæstione. 84. artic. 7. ad. 1. & 2. & quæstionis. 85. articulo. 2.

F. MELCHI. CANO,
in argumento in contrarium. Et. 22.q. 62.art.
ticu. vltimo. Imò adeo quæ. D. Thomas. art.
illo. 2. quæstionis. 14. dixit, non modo hæc
refellunt, verùm etiam confirmant. Nam si
propositum non pœnitendi speciale peccatū
est, vt ibidē dicitur: qui fieri potest, vt de pœ-
nitentia non sit speciale præcetum? Nempe
si comedere præceptum non esset, proposi-
tum non comedenti specialis culpa nō esset.
um edendis
Si iejunandi præceptum peculiare non esset,
ne pecularis quidem culpa esset, propositū
non iejunandi. Et hunc in modū cetera, quæ
singulatim persequi longum est. Deinde, pœ-
nitere est actus specialis virtutis. ad salutē ne-
cessarius: ergo est in præcepto. Consequen-
tia patet ex D. Tho. 22.q. 3. art. 2. & 3. p. q. 68.
art. 1. vbi asserit, ea quæ sunt necessaria ad sa-
lutem cadere sub præceptis diuinæ legis: &
re vera id ostendit (nisi me animus fallit) ra-
tio manifesta, non enim aliter melius possu-
mus iudicare an præceptum sit legis de qua-
rumcunq; virtutum actibus, nisi ex eo quod
ad finem legis sunt necessarij. Porro, si finis
primus legis idemq; præcipuus sine actu cu-
iusquam virtutis constare non potest, cōuin-
cimur sane, de huiusmodi actu præceptū le-
gislatoris esse, nisi incipientem atq; inprovi-
dum in legibus necessariis volumus defuisse.
Atque hæc certa regula & forma est de præ-
ceptis

ceptis legis, siue naturæ, siue scripturæ, siue græ, siue humanæ seu diuinæ, philosophadi.

Præterea, de cōpensanda iniuria facta proximo, speciale præceptum est: ergo & de cōpensanda iniuria facta deo: sic enim D. Thomas. 3. p. q. 84. art. 5. ad secundum argumentū.

Huc ~~occedit~~^{accedit}, quod si cuius amicitiam violauimus, tenemur speciali præcepto dare operam ut sarciamus: quemadmodum Matthæi. 5. scriptum est: ergo dei amicitia per peccatum mortale violatam, speciali præcepto sarcire tenemur: ac proinde pœnitentiam agere.

Illud prætereo, (quod mihi maximo argu-
mento poterat esse ad huius rei confirmatio-
nem) quod ægroti corpori quisque tenetur
medicinam necessariam adhibere: idq; ex spe-
ciali præcepto, quo habet diligere corpus, ex
quo efficitur, cum non minus debeat amare
animum, ut medicinam necessariam ægro a-
nimō adhibere tenetur. Videlicet quemad-
modum instigante naturæ lege (ut Tertullia-
nus ait, & illum æmulatus Hieronymus (hi-
rundo pullos suos de succo occulat chelido-
mæ, & dictamum cerui appetunt vulnerati,
& cætera animantia bruta, medicinas sibi di-
uinitus attributas instigantur ut querant: ita
proculdubio incitat diuina lex, homines ra-
tionales, ut pœnitentiam remedium vnicum

In lib. de
pœnitentia In ec-
clesi. ca. 7

F. MELCHI. CANO.

& necessariū ad salutē animæ pro sequantur.

Præterea, præcepto charitatis obligamur, media necessaria ad salutem fratris apponere (inde enim est fraternæ correptionis obligatio) ergo, & media necessaria ad salutem nostram. Et confirmatur, tenemus proximum à morte tum corporis tū animæ liberare: (mortem enim languentibus probatur infligere, qui hanc cum potest non excludit) (83. d. cap. i) Igitur, & nos met ipsos à corporali & spirituali morte tenemur eripere. Nechic (quod ad mores attinet) magnopere contendere debemus, an violatur præceptū charitatis, an præceptum pœnitentiæ illud modo cōcedamus specialem nouamq; culpam esse non pœnitire: tametsi quemadmodum cum quis nō comedit cibū necessarium ad salutem, immedietè quidem contra virtutem temperantiæ peccat, ex consequenti etiam contra charitatem, ita qui non pœnitet cum videt ad salutē esse necessarium, ditectè quidem præceptum pœnitentiæ violat: consequenter autem violat charitatem.

Præterea, de pœnitentia exteriore præceptum est: ergo & de interiore: consequentia pater, quia si satisfactionem exteriorem deus exigit, interiorem ac multo etiam magis requiret: quæ videlicet præcipua est in compensatione delicti. Antecedens vero certissimum

DE POENI. RELECTIO. IIII. 60
mum est, si ea quæ superiore controuersia di-
ximus teneātur: esse (inquam) exteriorē pœ-
nitentiam necessariam ad salutē. Aetū quip-
pe omnis virtutis exterior ad salutem nece-
sarius, citra controuersiam in præcepto est.

Sed quid opus est multis? si homini pecca-
tori occurrat præceptum de diligendo Deo,
simulque peccatum memorię occurrat, illud
quæro tandem, an teneatur conteri, an non,
si non, ergo exiens in actum dilectionis si
ne pœnitentia iustificabitur, quod sanæ men-
tis nullus admittit, si etiam, iam habetur
quod volumus, de pœnitentia esse speciale
præceptum, quod Tertullianus lib. de pœni-
tentia disertè docet, inquiens. Cùm iudex
Deus iustitiæ charissimæ sibi exigendæ tuen-
deque præsideat, & in eam omnem summā
disciplinæ sanciat, dubitandum est, sicut in
vniuersis actibus nostris, ita in pœnitentiæ
quoque causa iustitiæ Deo præstandam es-
se? Et paulo inferius: audaciam (inquit) existi-
mo, de bono diuini præcepti disputare. Nec
enim quia bonū est ideo auscultare debem⁹,
sed quia Deus præcepit. Ad exhibitionē obſe-
quijs prior est maiestas diuinæ potestatis, pri-
or est authoritas imperatis quam utilitas ser-
uientis. Bonum est pœnitente an nō? quid re-
voluis? Deus præcipit: quod igitur Deus tāto
pere comēdat, quod etiā humano more sub-

F. MELCHI. CANO.

decieratione testatur, summa vtiq; grauitate
& aggredi & custodire debemus, haec enus
Tertullianus.

Et certè cū lex arffirmatiue præcipiat, pœnitentiam agite, rursumq; sub mortis interminatione subiungat, nisi pœnitentia in haebueritis, omnes simul peribitis: intelligi non potest, quibus aliis verbis legislator huiusmodi præceptū, si vellet posset inducere. Omnis siquidem virtutis operatio, quæ verbo imperandi a lege præscribitur, aut in consilio est, aut in præcepto. De opere verò quod solum in consilio eslet, dici nulla ratione posset, nisi hoc feceritis, peribitis. De pœnitentiæ igitur actu præceptum est, quod eo magis mihi persuadeo, quod Ioannes Baptista statim à principio populo proponit: pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorū. Eandem quoq; legem, eisdemq; verbis Christus primitus in uulgauit, apostolisq; in uulgādam iussit. Nullo autem pacto verisimile sit, consilia legis statim in initio à populis exigi. Quinimo, illud verisimilius est à turba præcepta, & ea quidem maximè necessaria cum pri mis requiri: vnde & Mar. i. pœnitemini (inquit) & credite euangelio: vt vtrunq; tanquam necessarium præceptum proponat, pœnitente, & euangelio credere.

Nec illud leue testimonium est, quod habetur

DE POENI. RELECTIO. IIII. 61
betur Apocalyp.2. Age pœnitentiam: si autem, veniam tibi citò, & mouebo candelabrum tuum de loco tuo, nisi pœnitentiam egeris.

Huc illum adde proverbiorum. i. Quia vocavi & renuistis, ego quoq; in interitu vestro ridebo. Vocanti ergo ad pœnitentiam renuere, speciale peccatum est, cui specialis poena responderet, risus & subsannatio diuinæ potestatis. Huic & aliud simile est Ieremiæ se ptimo. Quia vocavi & non respondistis, faciam domui huic, etcetera. Et Elaiæ. 65. Oés in cæde corrutis, pro eo quod vocavi & nō respondistis Certè si ad pœnitentiam vocanti, respondere consilium esset, non præceptū, nusquam dominus pro huius omissione, tam grauem pœnam minaretur. Item Ieremiæ. 8. Deus conqueritur, quod peccatores pœnitentiam non agunt. Res est igitur debita ac prouinde præcepta, siquidem Deus expostulat, si non reddamus.

Ad argumentum vero primum, quod ex D.Tho. authoritate sumitur facile respondeatur, impœnitentiam ibi accipi pro quocunq; peccato, de quo pœnitentia non sit. In qua significacione generale peccatum, est, cum fornicatio durans usq; ad mortem, homicidii quoque reatus, & quodlibet aliud simile malum, de quo homo pœnitentiam non agit, impœnitentia sit: etiam si nulla culpa specialis interue-

H v nerit.

F. MELCHI. CANO.

nerit. V.g. Si fornicator aut auarus subito interiret, correptus aliquo fulmine, quo euenterà præcepto pœnitentiæ excusati potuit: nec enim habuit spacium cogitandi ut de peccatis pœniteret: runc iuxta sententiam Aug. & D. Tho. eiusmodi homo habuit finalem im pœnitentiam peccatum, scilicet, quod non remittitur nec in hoc sæculo nec in futuro: generale quidem non speciale peccatum.

Ad secundum, fateor eam esse causam, unde vel maximè liqueat pœnitentiæ peculiare præceptum. Sed ut obiectionem repellamus aduertendum est, medium ad salutem necessarium, esse in dupli ci differentia. Alterum, quod non est actus virtutis, sed vel pœnitentia vel habitus, quos Deus in nobis sine nobis operatur, vel etiam gratia & auxiliū Dei, quod non nostrum, sed diuinum opus est: & de huiusmodi mediis, legispræcepta non sunt. Alterū mediū actus virtutis est, atque in nostra positū potestate: ut credere in Christū, confiteri fidem, suscipere baptismū, diligere deū. Et de huiusmodi, præcepta legislatoris sunt. Quæ quoniam non define, sed de mediis ferruntur ad finem legis necessariis, recte colligimus, in omni lege sive naturali sive scripta, tum humana, tum diuina, ea media virtutis, quæ nullo modo sunt ad finem legis necessaria, in consilio esse: quæ vero omnino necessaria,

DE POENI. SELECTIO. IIII. 62
faria, ea esse in præcepto. Vnde patet quid ad
tertium argumentum respondendum sit.

Sed illud tamen vrget vehementer, quod
eisdem argumentis quibus ostendimus esse
præceptum, ostendi æquè potest, homines
obligari ad confessum pœnitentiam agendū,
ut peccatum mortale commiserint. Pri-
mū enim Diuus Thomas. 22. quæst. 62. art.
ultimo, vtrumque pariter affirmat: & teneri
homines ex præcepto peccatum deserere, &
statim id quidem: ut qui rem alienam fur-
to suscepit, restituere protinus sine mora ali-
qua debet. In. 4. etiam distin. 17. q. & articulis
retro citatis, expressè tradit, hominem obli-
gari ad pœnitendum, cùm peccata memo-
riæ occurrerint: quod est dicere, præceptum
pœnitendi, nullas moras in peccatore per-
mittere, qui peccati memoriam, & conscienciam
habet, & ratio id videtur suadere.
Nam cum peccatum memorie occurrit, si
homo non detestatur, ex consequenti con-
sentit.

Deinde homo tenetur, illicò medicinam
corporalem corpori necessariam adhibere.
Ergo, & quamprimum debet animo necessa-
riam medicinam apponere.

Præterea, proximi offensi iniuriam teneor
vbi primū commodè possum compēsare:
ergo & dei. Antecedens notissimum est.

Non

Non enim celerius, qui damnum in pecunia dedit, tenetur satisfacere, quam qui dedit in fama, vel honore. Sed qui in pecunia dedit restituere, pensareq; damnum è vestigio debet, ergo & qui aliter quoquomodo proximum læsit. Et confirmatur. Nam si frater meus habet aliquid aduersum me, teneor illi ex templo reconciliari: ut patet Matthæi. 5. Igitur, & teneor conciliare me deo, statim, quā eius amicitiam per iniuriam violauit.

Præterea, simul atq; commoditer possumus, fratrem nostrum à morte animi liberare, id facere sine dubio tenemur, ergo & nos metipsoꝝ à peccato mortali illico tenemur eripere. Id q; eò magis quod peccatum quod mox per pœnitentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit, ut Grego. docuit homi. i i. in Eze. 3. At qui periculose exponit peribit in eo: ut in Ecclesiastico legitur. Confirmat autē hoc vel maxime, Leo papa, epist. 69. ad Theodorum episcum, inquiens. Oportet unumqueq; Christianum conscientiæ suæ habere iudicium, ne cōuerti ad dominum de die in diem differat, nec satisfactionis sibi tēpus in finem vitæ suæ constituat, quem periculose ignorantia humana concludit: ut ad paucarum horarum se reserueret incertum. Periculum igitur est, pœnitentiam in aliud tempus reseruare. Nam & hoc Ecclesiasticus. c. 5.

prohi

DE POENI. RELECTIO. III. 6;
prohibet, inquiens, non tardes conuerti ad
dominum, nec differas de die in diem, subi-
tò enim venit ira eius. Peccatum igitur est, de
die in diem pœnitentiam protrahere, nempe
cui diuinā iram Ecclesiasticus interminatur.

Item, si in aliud tempus pœnitentiam dif-
ferre liceret, ergo & velle differre licitum est.
Quod enim facere, idem & velle quoque li-
ceret. At qui existens in peccato mortali, inte-
riorem pœnitentiam in aliud tempus reser-
uare vult, eo ipso interpretatiè & implicitè
vult esse in peccato mortali. in quo quandiu
non pœnitit, perdurare necessum est. Nō li-
ceret igitur conuersionem pœnitentiamque
differre.

Præterea, negatiuo præcepto astringimur
ne simus, dei inimici: nam esse deo inimicū,
vsque adeo intrinsecè malū est, vt nullo euē-
tu, id velle sine graui culpa valeamus: ergo,
quādiu homo est in peccato mortali, cùm sit
dei inimicus, tādiu præcepto negatiuo ad-
uersatur, quāmlibet parum in statu peccati
mortalis perseveret. Aut igitur hoc monstrū
probandum est, videlicet, hominem obliga-
ri ad pœnitentiam statim agendam: aut pri-
mum illud tollendum, hoc est, hominem ad
pœnitentiam agendum obligati illuc enim
serpit hoc præceptum, si semel admittitur.

Deiniq[ue] suadetur, quòd saltem singulis
diebus

F. M E L C H I . C A N O .

diebus festis, teneatur peccator pœnitētiā habere: quia finis legis est, vt requiescamus in deo, ad hanc enim requiem, corporalis festorum quies ordinatur. At in legem facit, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem, lege non dubium, C. de legibus, & regula certum est, de regulis iuris, in. 6. Et cōfirmatur, Leuitici. 16. Sabbatum requiotionis est, affligetis animas vestras, ab omnibus peccatis vestris mundabimini, & cap. 23. affligetis animas vestras, omne opus seruile non facietis in die hac, omnis anima quæ afflita nō fuerit in die hac, peribit de populo suo: & causa subditur: vt propitietur vobis Dñs.

In huius argumēti explicatione, adeò multæ sunt doctorum sententæ, vt eas enumera-re, nedum expendere, molestissimum fuerit: & cùm tam variæ sint, tamque inter se dissidentes, veniam mihi dabitis, viri humanissimi, si aliorum opinionibus prætermis-sis, meam ego (vtinam tam verè quam breuiter) ex-plicuero.

Primum ergo (vt mea fert, & communis opinio) non protinus tenetur homo pœnitētiā agere. Atque hæc quidem assertio, non alia ratione potiore ostendi potest, quam quod fidelium omnium consensus facile admittit, non esse peccatum mortale nouum, si quis non statim atque in peccatū incidit, pœnitens

nitentiam agat: nec aut pœnitentes in confes-
sione huius criminis se accusant, aut sacerdo-
tes id curant, quando pœnitentes examinat:
cùm tamen nullus peccator ferè sit, qui hu-
ius præcepti reus non haberetur. Imò, qui diē
vnum in peccato mortali duraret, nō modo
multa, sed innumerata peccata mortalia hoc
præcepto transgrediendo committeret.

Præterea, cùm præceptum de pœnitentia
affirmatiū sit, in quo virtutis actus positiuus
præcipitur, non videtur obligare, nisi pro tē-
pore necessitatis: quemadmodum & reli-
qua præcepta affirmatiua.

Item, cùm cætera media ad salutem neces-
satia, scilicet, fidem, baptismū, confessionē,
illico præstare minimè teneamur: nō est, cur
vnicā pœnitentiam mox debeamus exhibere.

Præterea, cùm vera pœnitentia (vt ante iā
diximus) à dilectione Dei proficiscatur, si ho-
mo simulatq; peccauit, veram pœnitentiā ha-
bere tenetur, quæ videlicet, necessaria est vt
Deo concilietur, fieret consequens, vt homo
post peccatum, statim ad diligendum Deum
obligaretur.

Præterea, cùm nulla ratio idonea sit: nulla
ve authoritas, qua præceptum adeò durum
afferatur: certè, qua facilitate induceretur ab
aliquo, eadem quoq; ab aliis reiiceretur.

Secūda propositio. Non tenetur hō pœni-
tentia

F. MELCHI. CANO.

rentiam agere quoties peccata memoriarum occurserint, siue speculatiuè, seu practicè occurrant. Et enim nullū aliud nos præceptū obligat ex eo quod in mentem veniat. Nec peccat mortaliter, qui non diligit deum, quam tuncunq; diuina bonitas proponatur, omni dilectione dignissima: nisi necessitatis articulus intercedat. Idē de præcepto fidei, & spei, videre licet.

Quare, nec si peccata sese offerant peccatori, digna quæ homo detestetur, protinus obligatur, in actum contritionis exire: poterit enim liberè nullum habere actum, si nullus in statu necessitis articulus.

Et confirmatur: quia obligatio reliquorum præceptorum, ex necessitate rei sumitur, non ex memoria, aut intelligentia nostra: quippe, non quia nos intelligimus aut memoria tenemus, obligant, sed quia obligat, debemus nos dare operam, ut memoria teneamus.

Illud etiam, quām inconsideratè dicitur, memoriam practicam obligare: speculatiuā, non obligare: quasi memoria conscientia sit, cuius iudicio homo teneatur obnoxius.

Premam enim angustius & urgebo, quod nam sit illum iudicium practicum, vel quæ memoria, quæ post simplicem peccati commemorationem, nouam præcepti obligacionem inducit. Cumq; nihil constanter, recte

DE POENI. RELECTIO. IIII. 65
vedici possit, nimirum nō est cur amplius in
opinione contraria refellēda moremur: nul-
la enim ratione nititur: sed solo afferentium
arbitratu.

Atq; eisdem omnino argumentis persua-
deri potest tertia propositio: hoc est, In die-
bus festis non obligari homines ad agendum
pœnitentiam, aut diuino præcepto, aut hu-
mano. Præceptū enim de colendo Deo, quo
testis diebus astringimur, opera religionis præ-
scribit. At, pœnitētia (quod ante docuimus,)
religionis opus non est, sed vindicationis.

Item ius humanum nullum est aut euange-
licum, quo hoc præceptum afferatur, profes-
rant & raccebimus, lex autē antiqua cessauit,
lege vero naturæ nihil eiusmodi præcipi, no-
tius est quam ut probandum sit. Et profecto
errores alienos repræhendere, non perinde
difficile est, facilius namq;, vt Cicero tradit
in mentem cuiusq; venire solet, quid falsum
quam quid verum sit. Sed veram & consen-
tanciam opinionem ingerere, eamque idoneis
argumentis confirmare, hoc opus hic la-
bor est.

Sit igitur quarta propositio: præceptum de
pœnitentia obligat in articulo necessitatis,
vt reliqua omnia præcepta affirmativa ac pri-
mus quidem necessitatis erticulus facile ab
omnibus admittitur periculum mortis. Cū

F. MELCHI. CANO.
enim præceptum pro aliquo tempore obliget,
si in periculo mortis præteritur, nullum iam
restat tempus quo possit impleri. Sed notan-
dum est, quod cum baptismus & sacramentum
absolutionis attrito conferant gratiam, insti-
tutaq; fuerint directe hæc duo sacramenta in
remissionem omnium peccatorum, qui sus-
cipit alterum ex his, siue contritus siue attri-
tus verè, implet præceptum de pœnitentia:
quoniam deus nihil amplius exigit, in com-
pensationis iniuriam & delicti cōmissi, quam
vel contritionem sine sacramento, vel attri-
tionem cum sacramento per se instituto in re-
missionem peccatorum: atque hinc colliges
præceptum diuinum de pœnitentiaper se lo-
quēdo, obligare solūm in duobus. Prius cum
obligat diuinum præceptū de baptismō vel
confessione, & tunc satis est pœnitētia inte-
rior imperfecta, si exterius sacramentum re-
ipsa suscipiatur. Posterius, cum deest mini-
ster utriusq; sacramenti. Vbi sicut homo tene-
tur habere votum suscipiendi vel baptismū,
vel absolutionem si facultas adesset: ita etiam
tenetur habere perfectam pœnitētiam & cō-
tritionem, ut quæ necessaria tunc sit, ad remis-
sionem peccatorum.

At vero articulis aliis qui addi solet, Cūm
videlicet quis administrare voluerit aliquod
sacramentum, vel quemcunq; alium actum
exercere

exercere, qui requirat hominem existentem
in gratia, &ccidentariam obligationem habet
nec à præcepto pœnitentiæ oritur : sed à præ
cepto alio de digna sacramentorum veſtis
ceptione, vel administratione. Vnde pecca
tur quidem peccato sacrilegij, si ab impeni
tente sacramentum aut ministretur aut susci
piatur : non autem peccato omissionis ad
uersus pœnitentiæ præceptum : vnum exci
pio eucharistiæ sacramentum, quod qui in
mortali sumit, duplex peccatum peccat: Al
terum sacrilegij in eucharistiam, alterum o
missionis in præceptum peculiare diuinum
de præmitenda pœnitentia eucharistiæ sa
cramento : de quo in fine huius relectionis
differemus.

Ad primum itaque argumentum respon
deret illam Diui Thomæ similitudinem in
ter præceptum restituendi, & præceptum de
ferendi peccatum, non per omnia quadrare.
Quia in re Cajetanus videtur fuisse deceptus
primum enim rei alienæ restitutio, re vera fun
datur in præcepto negatiuo, quo vetamur rē
alienā in uito domino retinere: neque enim
minus rei alienæ detrectator est, qui eam a
pud se inuentam in uito domino detractatae
detinet, quam si furto suscepisset. Quo fit,
ut ad obligationē restituēdi iniusta acceptio
impertinens sit: siue enim accepimus iniuste

F. MELCHI. CANO.

per furtum, siue iuste per commodatum: si-
militque in uito domino rem alicham usur-
po furti reus habeor: atque ex consequenti
violator præcepti negatiui.

Rursus etiam, quotiescumque adest com-
moditas, rem alienam Domino suo resti-
tuendi, toties denuo peccato non restituen-
do: etiam si nullum actum posituum ha-
beam, quo rem alienam iniuste velim apud
me tenere. Satis enim est ad peccatum no-
num usurpatio ipsa libera exterior rei alie-
næ, eo tempore quo oportebat eam domino
reddere.

At, præceptum pœnitentiaæ, per quam ho-
mo peccatum fugit & deserit, sicut & chari-
tas, quæ radix & fundamentum pœnitentiaæ
est, re vera, quicquid Caietan⁹ intelligat, præ-
ceptum est affirmatiuum: nec includit nega-
tiuum, nisi quemadmodū omnia affirmatiua
dicūtur includere de actu cōtrario, ut præce-
ptū charitatis secum habet annexū præceptū
odiū negatiuum: præceptum temperatiæ, ne-
gationem intemperatiæ: spes quoque despe-
rationem, fides infidelitatem negat & prohi-
bet, sic præceptum pœnitentiaæ ex conseque-
ti vetat, ne quis im pœnitens sit im pœnitentia
positiuè contraria. Quo fit, ut non pœnitere
propriè contra præceptum affirmatiuum sit
non contra negatiuum, Quocirca, tunc solū

pecca-

peccatum erit cùm præcepto affirmatiuo füe
rit aduersum: aduersatur autem, cùm quis eo
tempore pœnitentiam non agit, quò ex præ
cepto agere tenebatur: hoc est in articulo ne
cessitatis: quemadmodum superius explica
tum est.

Sed est tamen similitudo vtriusq; præce
ti, & restituendi & pœnitendi proportiona
lis duplex. Prius quòd quemadmodum non
dimittitur peccatum nisi restituatur ablatū,
ita quoque non dimittitur nisi agatur pœni
tentia. Posterius etiam, hæc duo præcepta
in hoc assimilantur, quod sicut non resti
tuere rem alienam iniustè detentam, habet
malum statum peccatoris annexum, ita &
non pœnitere de peccato commisso. Quo
fit, vt siue hic siue ille, hoc est, vel qui non
restituit, vel qui non pœnitet, in actum po
situum exeat. Alter, quo vult non restitu
re: alter, quo vult non pœnitere semper pec
cat nouo peccato: & quidem frequenter
loquendo, (vt Theologos decet) in prom
ptu patet, idquod diximus. A uarus enim pra
uè affectus aliena re detinenda, cùm in men
tem illi venit aliena res: si in actum voluntas
tis posituum prodeat, quo videlicet vult nō
reddere, ex consequenti, vt experimento cō
stat, statum illum probat, & elegit in quo est:
& qui non pœnitet simili ratione si peccata

F. MELCHI. CANO. 3. EC
quæ fecit illi occurrant, habeatq; actum volū-
tatis p̄posituum plerunq; nihil aliud quām cō-
tentit & probat statum peccati, quod ante
commisit.

Quòd si volumus etiam rem hanc magis
premere, sine dubio peccator cui peccata me-
moriæ occurrunt, nec pœnitet, si quem actū
eliciat etiam pro tempore quo non tenetur
pœnitentiam agere, semper peccat peccatum
nouum. Illud siquidem obiectum volitionis,
qua volo non pœnitere etiam dum non te-
neor, nulla ratione honestari potest: cum a-
ctus oppositus hoc est pœnitentia & contri-
tio, omni tempore vsque adeo bona & hone-
sta sit, ut contrarius actus, quo pœnitere no-
lo, nullo vñquam tempore honesti rationem
habeat. Non assero tamē, esse peccatum mor-
tale, velle non pœnitere, tempore quo non
teneor: peccatum (in quam) mortale ex gene-
re suo: est tamen veniale, quia non habet ob-
iectum honestum: actus verò indifferentes
schola nostra penitus rejicit. Hunc igitur in-
sensum. D. Thomas intelligendus est: ut scili-
cket, homo statim teneatur, imò semper, pœ-
nitere de peccato commisso: nō p̄posituè do-
lendo: sed negatiuè, non complacendo: quo
etiam sensu ipse idem loquitur. 3. p. q. 84. ar-
ti. 8. vbi secutus Augustinum lib. De penitē-
tia, cap. 19. & habetur De pœn. d. 3. c. Pœnitē-
tia est

tia est, & Hugo de S. Vi&t. dicent& quod deus absoluens homin& à vinculo culp& & pœn& ætern&, ligat eū vinculo perpetu& detestatio&nis peccati, afferit, pœnitentiā etiā post remissi&um peccatum debere durare usque ad finem vitæ. Quod egregiè annotauit Caietanus in commetarijs supra eundem art. nam, quod post imperat& veniam per primam cōtritio&nem, homo iterum atq; iterum dolere tenea&tur, nulla ratione nititur: nisi cùm homo dubitat, an verè fuerit contritus: tum enim locū habet quod Isidor. tradit. 2. lib. De sum. bo. Propitiatio Dei occulta est: sine intermissione flere necesse est.

Qu& etiā in modum possemus explicare, quod in. 4. sente. di. 17. dixit: homin& precep&to pœnitentiæ obligari, cùm peccata memoriæ occurrunt: tenetur enim non sibi ipsi placcere in peccato cōmisso, quod occurrit. Quare, nisi actum suspendat (quod tamen ratum & difficile est) si non pœnitiat, semper peccabit. Scio Caietanū huic ipsi loco ex. 4. sententiā aliter occurtere, legat qui volet, nec enī eius intelligentia omnino pessima est.

Pro secundi verò argumēti solutione notandum est, discrimē esse inter bona corporis, scilicet salutē & vitā corporalem, & bona animæ, hoc est, salutem & vitam spiritualem: quod illorū non magis sumus domini, quam

F. M E L C H I . C A N O .

vitæ & salutis proximorum nostrorum nam
vitæ & mortis solus Deus sibi dominium re-
seruauit: posteriorum verò bonorum vnus=
quisque dominus est, habetq; eandem libe=
ram potestatem, quam pecuniæ & reliquæ
rei familiaris. Hoc autem discriminem, primū,
ratione constat: sumus enim domini eorum
bonorum, quæ nostra diligentia, labore atq;
industria comparauiimus, cùm ergo bona spi-
ritualia, hoc est, virtutes quibus salus & vita
animæ continetur, nostra libertate & indu-
stria interueniente nobis obueniant: nostro
ea nobis iure vendicamus: nam & hoc titulo
Opifex quisque sui operis dominus est: vita
autem corporis, naturæ donum est, non in-
genio nostro, aut industria partum. Quocir-
ca nihil mirum, si naturæ autor, huius rei do-
minium sibi assumpsit.

Quod etiam bonorum spiritualium do-
mini simus, testimonium illud Ecclesiæ con-
firmat, Deus ab initio constituit hominem,
& reliquit illum in manu consilii sui: posuit
ante illum vitam & mortem, &c.

Signo quoque manifesto hoc discriminem
innotescit. Nam, si mortem mihi conscisco,
non aliter contra præceptum illud, Non oc-
cides, pecco: quām si proximum interficerē.
Item, si ex gula cibum aliquē sumo vitæ cor-
porali noxiū, duplex peccatum pecco: alte-
rum

DE POENIT. RELECTIO. IIII. 69
rum contra temperantiæ legem, alterum cōtra illud, quo teneor vitam corporalem seruare & meam & alienam, non tanquam dominus, sed tanquam dispēlator & custos. At verò , si mortis spiritualis mihi causa sum , ea iactura mihi non imputatur. Quin si per fornicationem, gratiam, virtutem, salutem , vitamque animi perdam , vnicum fornicationis peccatum agnoscitur. Quo vno argumēto satis liquet, bonorum spiritualium nos esse verè dominos, non dispensatores : quando horum dissipatio nobis nō imputatur ad specialem culpam.

Ex hoc etiā discrimine ratio patet, cur volenti se occidere corporaliter quisq; priuatus vim possit inferre: cogereq; vel inuitum , ne se occidat, quam tamen vim volenti se spiritualiter interficere nō licet inferre: nisi is, qui infert, superior autoritate & potestate sit. Cuius differentiæ (vt reor ego) non alia causa est nisi quod vitæ suæ corporalis nemo est dominus. Vnde, sicut volenti alium occidere, vim inferre quilibet potest, vt impedit: ita & se ipsum interrimere volenti. At, cùm vitæ spiritualis unusquisq; sit dominus: iniuriam illi feceris, si vim attuleris non aliter ac si Domino pecuniarum pecunias suas etiam prodigè consumenti manus ad impediendū iniicias violentas.

F. M E L C H I . C A N O .

Hic igitur explicatis, facile patet, consequiam illā non vallere: nō enim, si statim vitæ corporali, siue proximi, siue mēx teneor succurrere: statim quoq; teneor vitæ sp̄iri tuali mederi, pr̄sertim mēx, cuius sum Dominus. Certè, si salutis corporalis liberū dominij haberemus, qui quartanā febrem, quū protinus sanare posset, ad duos usque annos differret, mortaliter nō peccaret. Nunc autē, si quis, vel in se, vel in alio grauē aliquē morbum, quem pellere illico posset, ad longum tempus protraheret: nescirem equidem excusare à peccato mortali.

Ad tertium negatur item consequentia nec enim ego antecedens, (quod nō nulli faciunt) negare possum. Scio quidē, latitudinē quandam esse in ea temporis celeritate: quā homini ad cōpensandam iniuriam proximo illatam pr̄stituimus. Sed, qui proximū læsit in honore, vel fama, si habens opportunissimam opportunitatem iniuriam compensandi negligit, & ad finem vitæ referuat: nō existimo tam temerarium & inconsultum theologum esse futurum, vt illum per quinq; etiā annos cessantem & torpente excuset certè Christus non excusaret: an theologi debeat, ipsi viderint. Consequiā igitur ego nego, quia compensationē iniuria fa&x proximo, non solū propter nostras utilitates, verū (ac multo

DE POENI. RELECTIO. IIII. 70.

multo etiam magis) propter utilitatem eius, cui iniuria facta est, legislator exigit. At, compensatio iniuriae, quæ Deo per peccatum fit, non propter Dei commoditates, sed propter nostras exigitur: quippe, cum compensatio nisi nostræ Deus non indigeat, nos egeamus, Quo fit, ut bona sua Deo in hac parte pro nostris habeat. Unde ad eandem legem postulat, quæ illi debemus, & quæ debemus nobis ipsis: nec arctiore vinculo satisfactionem effigit iniuriae suæ, quam remedium salutis nostræ. Tum ergo, tenebimus Dei compensare iniuriam, cum bona nostra spiritualia diligere tenemur, inque necessitatis articulo procurare.

Ad quartum, (quoniam præcedentis argumenti confirmatio ex dictis facile solvit) non desunt, qui antecedens inficiuntur: eo quod apud Augusti. lib. i. de Ciuitat. Dei, cap. 9. correctionem fraternalm in aliud tempus cōmodius reseruare licet. At. hic (bona via me audietis) diuini Augustini intelligentia non assequuntur: nusquam enim Augustinus credidit, ubi se offert magna cōmoditas corripiendi fratrem, hoc est, cum id fieri potest nulla mea iactura, multa fratribus cōmoditate, licitum esse pro meo arbitratu, correctionem fraternalm in alium annū remittere, ubi expectetur vel & qua cōmoditas, vel etiā maior.

maior. Sed id sentit prudētissimus autor: Cū
correctio sine iactura mea fieri nō potest, dif-
ferri nō potest, differri nonnunquam posse
in tempus, vbi commodius sine iactura mea
fiat. Cūm igitur interior pœnitentia vbiq[ue]
gentium, & omni tempore fieri commodis-
simè posse, si nō licet liberationē proximi dif-
ferri commodissimè potest, ergo nec nostrā.
Sed nego tamen consequentiam: quia bono
rum spiritualiū proximi mei custos sum, non
dominus: idcirco illum mox eripere teneor,
& viuiuficare, si possum: me ipsum nō mox
teneor, etiam si possim. Commoditas præte-
rea ad corripiēdū fratrē, nō semper, & vbiq[ue]
parata est: idcirco, quādo sese offert lex, præ-
cipit ut attripiatur. Cōmoditas autem eripiē-
di nos, omni tempore & loco est in p̄ceptu.
Quare, noluit nos suauissimus legislator
semper obligare, quotiescunque opportuni-
tas adesset: ne nos innumeris peccatis inuo-
lueret. Ac re vera, (vt cunque opinemur) ne-
gare nō possumus, inter bona proximi & no-
stra, longum esse interuallum. Nam bouem
proximi, aut ouem iacentem leuare teneor,
& seruare, si possum: bouem meum, aut ouē
non item: nisi res esset ad vitam meam cōser-
uandam necessaria, tunc enim, sicut nec vita,
ita nec illius rei, sine qua vita non degitur, li-
beram habeo facultatem. Sic ergo & bona
spiritu

DE POENI. RELECTIO. IIII. 71
spiritualia proximi mei, etiam extra mortis
æternæ periculū curare teneorū mea non per
inde: nisi cum articulus necessitatis propriæ
spiritualis occurrit: hoc est, periculum mor-
tis æternæ.

Ad testimonium verò Gregorii, quod ibi
subiungitur, fateor e quidē, quod, si quis peri-
culum proximum & certum in se videret in-
cidendi in nouum peccatum mortale, nisi an-
tiquum aboleret, teneretur tunc tēporis pœ-
nitentiā agere. Quemadmodum enim, qui
ex assidua consuetudine iurandi intelligit, se
in eo periculo constitutum, ut facilè exeat in
perjurium, obligatur consuetudinem illam
retractare, per quam in periculo deierādi cō-
stituitur; sic q̄ ex assuetudine peccādi cognoscit,
se ad aliud, atque aliud peccatum trahi,
nec temptationibus quotidianis sine ingenti
periculo posse resistere, videtur proculdubio
teneri ad illum statum deferendum. Et hinc
patet quid ad Leonis Papæ verba dicendum
sit. Id vero, quod ex Ecclesiastico additur, cō-
siliū saluberrimum est, non præceptū. Cō-
siliū autem ratio redditur: ne forte subito præ-
occupati hora mortis, quæramus spatiū pœ-
nitendi, & inuenire non possimus.

Nam quinti argumenti concedo primū
consequens, si nihil aliud ibi significetur, quā
non esse peccatum pœnitentiam differre: sic
enim

enim interim solemus appellare licitū, quod peccatum non est. Sed cùm rursus colligis: ergo velle differre licitum est: nego cōsequētiam: nam talis volitio non habet bonū obiectum, ut ante diximus, nō enim ijs sumus, qui admittamus, aliquem actū esse licitū , qui me ritorius esse nequeat: imò ne bonus quidem mortaliter: quod non nulli libera fronte concedunt. Ergo, cùm tandem obiicis. Quod licet facere, licet velle, bene dicis, si , quod dicens, attendis. At pœnitentiam differre, nō est facere, sed, non facere: non autē statim licet, velle non facere, quæ non facere licitum est, id est, que si non feceris, non peccas verbi gratia , non leuare festucam, illicitum non est: at velle non leuare, si nullum finem honestum apponas, ociosum , ac proinde illicitum est. Itē, non facere bonū, interdū licet, videlicet, cùm nō teneor: at, velle non facere, quod retro etiā dixim') nulla ratiōe honestari potest.

Ad sextum argumentum . Licet præceptū negatiū generale sit, ne siamus inimici Dei per a&tum, quo iniuritia cōtrahatur: at, ne si mus inimici Dei secundum reatum, nullo negatiuo præceptolum us astricti. Sicut enim de amicitia habituali Dei, nullum præceptum affirmatiū est: sic, de inimicitia, quæ secundum reatum est, quasi habitualis , nullum est negatiuum, omnes siquidem leges, actus, vel præci-

præcipiunt, vel prohibent, non habitus. Et cum obiicitur. Velle esse Dei inimicum secundum reatum etiam, est intrinsecè malum, facteur id quidem, quia, ut volitio mala sit, ~~satis~~
est obiectum esse malum, siue secundū actū
siue secundum reatum, nam qui positiuē vult
habitum habere vitij, vel etiam esse reatu ma-
lus, cōsentit in rem, quæ recte rationi aduer-
satur, imò adeò implicitè consentit in culpā
sine qua nec habitum vitij habere, nec reatu
malus esse potest, non tamen proinde sequi-
tur, quòd sit præceptum de non perseueran-
do in peccato: sed solum, ne velimus malum:
quod cum recta ratione pugnat. Atque (ut
vno verbo dicamus) velle Dei inimicitiam,
directè charitati aduersatur, at, non velle ami-
citiam eo, scilicet, tempore, quo non teneor
velle, charitati non repugnat. Quare, negan-
tur consequentia.

Ad ultimum. Quanuis sciam ego, Scotū
& Gabr. in. 3. dist. 37. Angelum in verbo. Fe-
rix, Nider. in suo præcepto. Florētinum par-
te. 2. tit. 9. assenseruisse, in diebus festis, maximè
dominicis teneri homines ad diligendum
Deum super omnia, ac proinde, si in pecca-
to sint, ad habendam contritionem: sed, quo
niam ignoto, unde ad hanc opinionē docto-
res illi venerint, liberè possum, quod non sa-
tis exploratè perceptum sit & cogitum, sine
illa

F. M E L C H I. C A N O,

vlla dubitatione negare. Nam, sicut, esse plures mundos naturalis ratio negat, quoniam plures esse, ratio nulla naturalis pbat: sic peccati mortalis obligationem rationabilissime vbiquè negabimus, quoties idoneis argumentis non asseritur. Nam illud imbecillum est, quod subiugitur: cum ex D. Thomæ & grauiorum autorum sententia ad finem legislatoris minime teneamur, sed ad media, quæ lex, finis gratia consequendi, præscribit. Non enim, si finis præcepti charitas est, tenemur protin' omnia præcepta legis implere ex charitate, nec, si lex iubet. Quadragesimæ ieiunium, ut mens eleuetur in Deum, astrigimur proinde ex huius præcepti vigore', mentem in Deum eleuare. Quod verò dicitur, tenendum esse mentem legis non verba: sit ita sanè sensum enim legis amplectimur, non sonum verborum, credimus nāq; legem in eo sensu accipiendam, quem per verba legislator efficer voluit

Iam, illud, quod ex Leuitico affertur, nullius est momenti. Primum, quoniam Lex vetus abolita est: nec nos obligat, nisi ea parte, qua legis naturæ præcepta continebar. Deinde, quoniam lex de certo quodam die loquebatur, quod festum Propitiationis erat: ubi sacerdos semel in anno peculiariter pro peccatis populi orationem fundebat ad Deum,
atq;

DE POENI. RELECTIO. V. 73

atque hostias offerebat: ut quod nunc Ecclesia facit semel in anno obligans ad pœnitentiæ sacramentum: tunc in vetere illo populo præfignatetur. Non erat autem lex, quæ singularis festis & sabbatis hanc animi afflictionem præscriberet. Ac mihi videor satis de pœnitentiæ virtute differuisse. Proximū est, ut de pœnitentiæ sacramento differamus: videamusque iam ea, quæ sequuntur. Primum, an pœnitentiæ sacramentum sit ad salutem necessarium: deinde, an de pœnitentiæ sacramento præceptum sit. Hæc enim ex mea partitione restant duo de quibus accuratius differendum puto: quoniam vtraq; disputatio, & ad agnitionem sacrarum literarum pulcherrimā est, & ad componendas multas scholasticas certationes necessaria.

Q V I N T A P A R S.

QUOD igitur pœnitentiæ sacramentū non sit fidelibus ad salutem necessariū, primum suadetur ex eo, quod post baptismum qui in peccatum inciderit, non potest per pœnitentiam reparari, vt Apostolus ad Hebr. 6. videtur affirmare, cùm ait: Imposibile est eos, qui semel sunt illuminati, & particeps facti sunt spiritus sancti & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiā. & cap. 10. Voluntariè petcantibus nobis post acceptam notitiam veritatis iam non relinquitur

K pro

F. MELCHI-CANO.

pro peccatis hostia: terribilis autem quedam expectatio iudicii, & ignis simulatio, quæ cōsumptura est aduersarios.

Præterea, à præciso sacerdote non possu-

4. dis. 19. mus etiam in mortis articulo hoc sacramen= art. 2. q. 3 tū sumere, vt D. Thom. autor est. Liceret aut̄ Et. 3. p. q. si esset ad salutem necessarium: cùm ob id ab 82. atti. 7. ad. secun hæretico & schismatico sacramentum baptis= dum. milicite suscipiamus.

3. de ani- Præterea, Deus non deficit in supernatura ma. text.

libus necessariis: sicut nec natura in necessariis deficit, si ergo sacramentū hoc ex diuina institutione esset medium ad salutem necessarium, certè prouidisset Deus de ministro in articulo mortis. Quare iure diuino quilibet sacerdos quemlibet tunc temporis posset absoluere: sicut & baptizare tūc quilibet quē libet potest. Quo circa talem Ecclesia potest atem sacerdotibus simplicibus adimere nō v aleret, quod absurdum est.

Præterea. Si sine hoc sacramento non constaret salus: ergo summo pontifici via salutis non pateret, cùm nullum habeat interra superiorem & iudicem. At minister huius sacramenti iudex & superior est: pœnitens, inferior, ac iudicatus, non igitur est hoc sacramentum de necessitate salutis.

Præterea, Si hoc sacramentum necessariū esset, id maximè ex verbis thematis. Nisi pœnitent-

nitentiam habueritis &c. Sed inde non probatur: pari enim ratione ostenderetur, sacramentum Eucharistiae esse ad salutem necessarium: cùm in eundem modum dicat Dominus, Nisi manducaueritis carnem filij hominis &c.

Ioan. 6.6

Præterea D. Chrysostomus homilia in Psal. 50. secunda, Peccata tua (inquit) dico, ut deleas illa, si cōfunderis alicui dicere, quia peccasti: dico ea quotidie in anima tua, non dico, ut confitearis cōseruo tuo: dico Deo, qui curat ea. Et in oratione de beato Philogonio, Ego testificor, (ait) ut, si quisque nostrum recedens à pristinis malis ex animo verequem promittat Deo, se postea nunquam ad illa rediditum: nihil aliud Deus requirat ad satisfactionem ulteriorem. Idem in sermone De pœnitentia & confessione: & homil. 20. in Genesim: & super epistolam ad Heb. homil. 31. referturq; à Gratiano de pœnitentia. di. 1. cap. Quis aliquando: & à Magistro in. 4. dist. 27. Igitur sacramentū cōfessionis, & absolutionis sacerdotalis nō est ad salutē necessariū.

Et confirmatur: quia Nectarius episcopus Constantinopolitanus Chrysostomi antecessor abrogauit confessionem, quæ sacerdotibus fit, (ut libro. 9. historiæ tripartitæ capi. 35. Sozomenus refert) non autem vir sanctus abrogaret, si sacramentum confessionis

F. MELCHI. CANO.

esset ad salutem necessarium. Et confirmatur rursum: quia apud Græcos post illa tempora confessio, quæ sacerdoti fit, reiecta est atque abolita, non erat ergo medium necessarium ad salutem, aliás, exinde, nullus Græcorū salutem fuisse consecutus, quippe (ut ante docuimus) in mediis ad salutem necessariis nemini ignorantia patrocinatur: ut sine illis æternam salutem possit adipisci: quæ est ratio glossæ de pœnitentia, d. 5. statim à principio: vbi tenet confessionem esse institutā ex Ecclesiæ traditione, potius quam ex noui testamenti authoritate. Idem tenet Panor. super caput. Omnis utriusque sexus, de pœnitentiis & remissionibus. D. quoq; Bonaventura dist. 17. quarti sententiarum, q. 3. art. 3. asserit, confessionem non esse institutam à Christo, sed ab Apostolis, nō ergo ita grauis est error, negare confessionem sacramentalem apud sacerdotes esse ex diuino iure ad salutem necessariam.

In contrarium est. D. Thomas. 3. p. q. 84. art. 5. vbi ex verbis Thematis colligit, pœnitentiæ sacramentum esse ad salutem necessariū.

Quemadmodū enim de baptismō instituerat Ioan. 3. c. dominus loquitur, cùm ait, nisi renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c. ita & de pœnitentiæ sacramento, quo dicitur erat institutus, videtur loqui, cùm dicit. Nisi pœnitentiam

In huius controvërsiæ explicatione ponēda mihi sunt fundamenta quædam ad futurā fabricam constituantem necessaria.

Primum est, Pœnitentiam exteriorem, in qua sacerdos pœnitentem à peccatis absoluit, esse sacramentum. Hoc fundamētum primi Nouaciani cuertere voluerūt, negarūt enim sacerdotes per absolutionem peccata remittente: atque ex consequenti negarunt pœnitentia sacramentum: quod utique nullum est, si remissio peccatorum in eo non est. A duersus quos disputat Ambros. lib. I. De pœnitentia, cap. 2. & 6. & 7. Hos Vuiclepistę postea secuti sunt (ut autor est Thomas Vualdensis lib. De sacramentis, cap. 135.) negauerūt enim etiam ipsi, sacerdotes verè absoluere pœnitentes. Quæ tamen est aperta hæresis. Primum, ex cap. Ad abolendam, extra. De hæreticis: ubi Lucius tertius, Vniuersos (inquit) qui de sacramento corporis & sanguinis domini nostri, vel de baptiſmate, seu de peccatorū confessione, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis, aliter sentire, aut docere non metuunt, quām sacrosancta Romana Ecclesia prædicat & obseruat, vinculo perpetui anathematis innodamus.

Deinde, ex Concilio Florēt. sub Eugenio I. 4. in decreto super vniōne Armenorū, ubi

pœnitentia numeratur inter reliqua nouæ legis sacramenta. Item ex Concilio Tridentino less. 7. Cán. i. De sacramentis in genere.

Præterea, ex capit. Firmiter: ubi definitur, quod I E S V S C H R I S T V S claves Ecclesiæ commisit Apostolis, eorumque successoribus, clavis autem à catholico intelligitur, potestas aperiendi regnum cœlorum, ac proinde absoluendi à peccatis: per quæ regnum cœlorum peccatoribus clauditur. Nec huius modi intelligentiam aliunde quam à Christo Domino accepimus: qui Matthæ. 16. cùm claves Petro pollicitus esset, explicans euangelio, quidnam ipsi polliceretur. Quodcunque (inquit) solueris super terram, erit solutum & in cœlis.

Communis quoq; Ecclesiæ consensus id confirmat, quæ est columna & firmamentum veritatis: (vt dicitur. i. ad Timoth. 3.) Credunt autem omnes fideles, cùm peccata sua sacerdotibus confitentur, & ab eis percipiunt absolutionis formam, remissionem quoq; peccatorum simul percipere. Merito igitur Concilio Constantiensi præsidens Martinus quintus in bulla condemnationis Ioannis Vuiclephe definit, quod sacerdos potest peccatorem confessum à peccatis absoluere: & quod sacerdos, etiam malus, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, verè conficit, verè absoluit &c.

Suppe

Suppetunt etiam sacrarum literarum
testimonia ad huius rei confirmationem: ut
illud (quod Ambrosius adducit) Matthæ. 16.
Tibi dabo claves regni cœlorū: & quodcūq;
solueris super terrā, erit solutum & in cœlis.
Item illud. 2. ad Corinth. 2. Si quid dona=
stis, & ego: nam & quod ego donavi propter
vos in persona Christi. Et cùm sacerdotes in
baptismo abluant à peccatis, eo quòd baptis-
mi ministerium illis cōmissum est, pati ratio-
ne & in pœnitentia. Quid enim interest (Am-
broſ. ait) vtrum per pœnitentiam, an per laua-
crum hoc ius sibi datum vendicent sacerdo-
tes? Nempe vnum in vtroque ministeriū est.
Nam vt illis dictum est Matth. vltimo, Ba-
ptizate omnes gentes &c. Ita Ioānis. 20. Do-
minus ait: Sicut misit me pater, & ego mitto
vos: accipite spiritum sanctum: quorum re-
miseritis peccata, remittuntur eis: & quorum
retinueritis, retenta sunt. Si ergo acceperunt
sacerdotes potestatem remittendi peccata,
& eam exercent absoluendo confitentes pec-
cata sua, sine dubio signa illa sensibilia sunt sa-
cramentum.

Secundū fundamentū. Hæresis est nega-
re sacramentum pœnitētiæ esse iudiciū quod-
dam ex Christi institutione, hoc est, sacerdo-
tes remittentes peccata, esse veros iudices à
Christo dño constitutos. Decipiuntur enim

F. MELCHL. CANO.

nonnulli existimantes confessores esse iudices arbitros, habentes, videlicet, potestatem ex electione iudicandorum. Quod profecto errant in media luce. Nam potestas remittendi peccati sacerdoti à peccatoribus conferri nō potuit, sed à solo Christo, cuius sunt iudices delegati.

Præterea. Claves non conferunt sacerdotibus ipsi peccatores: sed ipse Dominus Iesus Christus contulit eas apostolis, eorumq; suc cessoribus: ut in ca. Firmiter, De summa trinitate definitur. Potestas ergo soluendi atque ligandi peccatores à Christo domino sacerdotibus collata est.

Præterea. Manifestissimè hæc res ostenditur ex illis verbis iā citatis. Sicut misit me pater, & ego mitto vos, quorū remiseritis peccata, remittuntur eis &c. Sunt ergo iudices à Christo constituti, à quo acceperunt potestam peccatores iudicandi. Quod si princeps, qui haberet à Cæsare potestatem delegandi, diceret cuiquam. Sicut misit me pater, & ego mitto te, quorum remiseris delicta &c. Non dubitarenius eiusmodi hominem esse à principe filio Cæsaris iudicem delegatum. Cū igitur filius Dei, homo Christus Iesus, cui omne iudicium datum est, omnisiq; potestas in cœlo & in terra, dixerit Apostolis, Sicut misit me pater &c. ambigi nulla ratione potest, eos esse

DE POENIT. RELECTIO. V. 77
esse iudices peccatorum à Christo Domino
constitutos.

Præterea. Ecclesiæ consuetudo apertissime indicat, pœnitentiæ sacramentum exerceri judicialiter: est enim ibi reus & accusator. est sententia: est pœna iniuncta. Sed hæc potestas, quam exercent sacerdotes in sacramento est à Christo (ut probatum est) ergo ab eodem instituti sunt iudices.

Ad hæc, in Concilio Florentino definitur, quod minister huius sacramenti est sacerdos habens autoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Ergo, si iurisdictionis potestas in ministro huius sacramenti requiritur: iam palam fit, sacrametum hoc esse iudiciale ex institutione Christi. Nam sicut pastores ouium Christi non sunt pastores ab ouibus, sed à Christo, Ioan. 21. Pasce oves meas: ad Ephes. 4. Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, alios pastores &c. Ita non sunt iudices ouium ob ouibus, sed à Christo, nam quibus commisit, ut oves pascerent, commisit simul, ut de ouibus iudicarent.

Tertium fundamentum. Non possunt iudices constituti à Christo iudicare de peccatis, nisi ea cognoscant. Hoc lumine naturali manifestum est, nisi enim innotescat delicta iudicanti, ignorare necesse est, vtrum soluere debeat, an ligare: remittere, an retinere. Qua

K v re,

F. M E L C H I - C A N O .

re, siue absoluat, siue retineat: utraque sententia erit imprudens.

Item, quia, vel iudex delegatus aliquā pœnam iniungit pro delicto, vel nullam, si nullam, iniquus est minister iustitiae, si aliquam, imprudentissimus est, quamlibet iniungēdo sine cognitione delicti. Nam & æquali pœna in æqualia crima vindicabit & æqualia in æquali. Cūm igitur Christus non instituerit iudicium absurdum, & imprudentia plenum certè, instituendo iudices, pariter instituit, ut delictorū haberent cognitionem: ne turpi erit in iudiciis aberrarent.

Quartum fundamentum. Omnia peccatorū tā publicorum quām occultorum, tā exteriorum, quām interiorū, sacerdotes constituti sunt iudices. Patet ex vniuersali sermone. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis &c. Ioannis. 20. Et Matth. 16. Tibi dabo claves regni cœlorū, &, Quodcunq; solueris &c. Alioqui tota Ecclesia seduceretur, quæ putat se accipere etiā remissionē delictorum occultorū, quę sacerdotibus cōfitetur. Seduceretur (inquā) si non accepissent potestatē remittendi cū publicis etiam occulta peccata.

Præterea. Si Christus de solis exterioribus loqueretur: ergo per absolutionem sacerdos remitteret solum exteriora peccata, & nō interiora, quare dimidiatam veniam præstaret,

(ait)

(aitem) Quorum remiseritis remissa sunt,
& Quorum retinueritis retenta sunt.

Quintū fundamentū, Pœnitentiæ sacra-
mentū tres partes habere, contritionem cor-
dis, confessionem oris, satisfactionem ope-
ris. Quæ videlicet quasi materia sunt huius
sacramentoi. Nam verba absolutionis sacerdo-
talis, forma sunt, qua hoc sacramentum per-
ficitur. Nec me clām est, Scotum in. 4. d. 14. q.
4. & d. 16. q. 1. id negare, quod nos tanquam
fundamentū iacimus, credit enim solam ab-
solutionem sacerdotis, esse integrū pœniten-
tiæ sacramentū, quia sola (inquit) ea significat
gratiā: solaq; proinde gratiā præstat, Durand.
etiam in eadem erroris nauī versatur. Qua- 4. d. 16. q.
tuor de causis dixit, contritionem & satisfa- 1.
ctionem non esse huius sacramenti partes. Pri-
mā posuit, quod forma, id est, absolutio, non
applicatur nisi confessioni: ergo sola confes-
sio est materia, cui, scilicet, soli forma tota ad-
iungitur, nam & rei artificialis materia ea est
integra, cui forma integra artis admouetur.
Alteram, quod contritio non est signum sen-
sibile, res autem sensibiles sacramentorū ma-
teriæ sunt. Tertiā, quod attritione sola verū,
atq; integrū conficitur sacramentum, quod si
contritio esset huius sacramenti pars, non pos-
set alia loco illius subrogari. Quartā causam
esse, quamque vel maximā: quod satisfactio sit
posterior

F. M E L C H I . C A N O ,

posterior tempore, quam absolutio sacramē
talis: ergo non est de integritate sacramenti,
nec enim est totum succelsiuum, sed perma-
nens: quod suas omnes partes simul habere
necessē est: cuique iam existenti, si posterius
tempore quicquam contingat, non est pars:
sed accidens rei, & confirmatur, quia tāta po-
test esse contritio, ut tota pœna remittatur,
erit ergo tunc satisfactio superflua, quare nō
est pars, nunquam enim pars suo toti super-
uacanca est. At verō omnia hæc commenti-
tia sunt, nec possunt fundamētum quod ie-
cimus infirmare, habetur enim ex Concilio
Florentino, cuius autoritatem. Theologis a-
nē tenere debemus: in Concilio siquidē Flo-
rentino definitur: omne sacramentum mate-
ria formaq; constare: & postea. Quartum (in
quit) sacramentum est pœnitentia, cuius qua-
si materia sunt actus pœnitētis: qui in tres di-
stinguntur partes, cordis contritionem, oris
confessionem, operis satisfactionem, forma
autem, sunt verba absolutionis: hactenus Cō
cilium Flor. Et Concilium Thrident. sessio-
ne. 6. cap. 14. docendum est (inquit) Christia-
ni hominis pœnitentiam, (quam secundam
tabulam post naufragium sancti patres apte
nuncupauerunt,) non solum continere cessa-
tionem à peccatis, & eorum detestationem,
verum etiam eorundem sacramentalem con-
fessio-

fessionem: itemq; satisfactionem. Hæc Synodus Tridentina. Ratio quoque in promptu est. Quia cum pœnitentiæ sacramentū, quod-dam iudicium sit: eius integritas ex his omni bus constat, sine quibus integrum iudicium non est. Sicut & processus judicialis multis a ctionibus continetur, videlicet, accusatione, testimonii, confessione ipsius rei, sententia iudicis &c. Omnia hæc enim ad integrum iu dicium requisita sunt.

Contritio itaque pars huius sacramenti est, quatenus est ratio exterioris confessionis: vt videlicet confessio non ficta sit, sed verus pœnitentiæ actus. Et indicere mulctam, atq; eā executioni tradere, ad integratatem iudicij pertinet. Siquidem non est perfectum iudicium, quo absolvitur reus à culpa: nisi pœna, per sententiam indicta, executioni tradatur. Quapropter, latis factionem à sacerdote in iunctam, sacramenti judicialis partem esse, negare nullo modo debemus.

Ad argumentum verò Scoti, non est diffi cile inficiari solam absolutionem gratiam cō ferre. Nam, sicut in iudicio fori exterioris, si quis per legitima testimonia & suam confes sionem absoluatur, omnia hæc sunt verè cau sa illius absolutionis, licet iudicis sententiam vt præcipuam causam spectemus: ita quoque in foro conscientiæ interiori princeps quidē causa

F. M E L C H I . C A N O .

causa absolutionis, sacerdotis sententia est, sed ratio tamen & causa concurrens, ut ritè pœnitens absoluatur, testimonium illud etiam fuit, quod aduersum se pœnitens dixit, (siue accusationem vocare malis) qua se accusauit. Vnde patet error glossæ De pœnitentia. d. i. ca. i. dicétis, nec cordis contritione, nec oris cōfessione peccata dimitti, sed tātūm gratia Dei. Nā in omnibus aliis sacramentis, non solum formā, sed etiam materia est causa instrumentalis, qua Deus vtitur ad remittendum peccatum, aqua enim baptismi, nedum forma verborum, corpus tangit, & cor abluit, ve August. afferuit. Quod idem in cæteris sacra mentis inducere possumus. Cūm ergo tā cōtritio, quām confessio partes sint huius sacramenti: consequens fit, ut gratiæ causa etiam existant.

Ad primum verð argumentum Durandi respondetur. Non omnes partes integrales eiusdem rationis esse, etenim, (ut modo dicebamus) in iudicio prophano, aliter est pars confessio rei, aliter testimonium testium, & aliter mulcta à iudice inflcta pro culpa commissa. Et licet per sententiam quis absoluatur à morte, & absolutio delicto applicetur, quod morte non erat dignum: si tamen iudicatur à iudice pecuniaria mulcta, illius executio spectat ad iudicii integratem: licet ablo-

DE POENI. RELECTIO. V. 80

absolutio non adiungatur, & ideo Diuus Thom. 3. par. quæstione. 90. articulo secundo, docuit, has tres partes, materia appellari sacramenti: quia partes, ex quibus integratur totum, habent se, ut materia. Et Concil. Florentinum. non dixit, huius sacramenti materiam esse actus pœnitentis: sed, quasi materiam.

At secundum respondet D. Thomas, (est enim primum argumentum illius secundi articuli) quod contritio virtualiter pertinet ad exteriorem pœnitentiā, in quātum implicat propositum confitendi & satisfaciendi. Contritio siquidē (ut recte Cajetanus admonuit) non quomodo cuncta pars huius sacramenti: sed quatenus refertur ad claves Ecclesiæ, habet enim pars, in eo quod pars, ordinē ad totum, & ad reliquias partes. Sic ergo contritio accepta, includit voluntatē compensandi delictum ad arbitrium sacerdotis: quia consideratione initium est & ratio exterioris pœnitentiæ. Cōstat autem, interiores actus hoc modo ad exterius iudicium pertinere, aliter enim iudicatur offendens ex odio, aliter offendens ex ira. Compensatio item pœnitentiæ, nisi sponte fiat à reo, non est reconciliatiua. Quare velle compensare delictū, quod in cōtritione clauditur, est prima huius iudicij pars, quod est nō solū vindicatiū, sed cōciliati-

F. MELCHI. CANO.

conciliatiūm. Non igitur oportet, quamlibet partem huius sacramenti esse sensibilem, sed satis est, si sit ratio, quare aliæ partes sensibles ad hoc sacramentum & iudicium pertineant. Idq; eò magis, quod hoc forum interius est, quod nihil vetat, actus etiam interiores referri.

Ad tertium, primò dicitur, quod nomine contritionis in præsentia complectimur attritionem, significamus enim dolorem de peccato cum propositio cauendi in futurū. Nec id nos somniamus, sed ipsum Concilium Florentinum ita nomen contritionis explicuit. Deinde responderetur, quod contritio ponitur pars sacramenti, quia est certa & indubitate materia. Quod autem attritio sufficiat, quanvis verum sit, non est tamen adeò certū & indubitatum, & ideo Conciliū Florentinū communisq; sententia, tenens certum, reliquens incertum, ponit contritionem, partē esse huius sacramenti.

Ad quartum. Nego consequentiam, capili enim & vngues partes hominis sunt; nec tamen simul cum homine nascentur. Accusatio quoque, testimonium, sententia iudicis, solutio pœnæ cùm non sint simul: sunt tamen de integritate iudicij. Breuiter. In omnibus, cuius partes quendam successionis ordinem habent, non oportet partes integrates simul esse

esse. Ad cōtritionē vero facile dicitur: quod cūm sacramenta per homines administren-
tur, quibus illa grandis contritio constare ne-
quit, an idonea sit ad integrā pœna remis-
sionem, semper opus est satisfactionē iniun-
gi: sine qua sacramentum quidem esse potest
sed sine qua tamen mancum, & imperfectū
est. Quemadmodum & quodcunque aliud
iudicium, in quo probatus reus sine mulcta
absoluetur. Nam & homo sine digito poten-
tit esse: sed erit tamen incommodè sine digi-
to. Nec nos asserimus, quamlibet satisfactio-
nem esse partem huius sacramēti. Satisfactio
quippe, quæ ex arbitrio pœnitentis profici-
scitur, nec est pars iudicij sacramētalis, nec ha-
bet ordinem ad Ecclesiæ claves. Vnde Con-
cilium Flōrentinū, Tertia(inquit) pars est sa-
tisfactio pro peccatis secundum arbitrium sa-
cerdotis. Quintum igitur fundamentū (vt
catera omnia quæ possumus) cūm firmū sit,
nihil aliud superest, nisi vt quæstioni propo-
sitæ respondeamus.

Prima igitur conclusio sit. Non est neces-
sarium ad salutem, sacramentum pœnitentię
in re suscepsum: hoc est, potest aliquis salua-
ri, etiam si re ipsa non suscipiat hoc sacra-
mentum, vbi non est facultas suscipiendi. Ac lo-
quor etiā de eo qui peccauit mortaliter post
baptismum. Id definit imprimis Leo Papa in

58

F. MELCHI. CANO,
epistola ad Theodorum Episcopum, numero. 69. Si autem aliquis (ait) quocunque interceptus obstatulo , à munere indulgentiæ præsentis exciderit, & priusquam ad constituta remedia peruerterit, temporalem vitam humana conditione finierit: non necesse est nobis eorum, qui sic obierint , merita discutere, cùm dominus Deus, quod sacerdotale ministerium implete non potuit, suæ iustitiæ reseruauerit, loquitur autem de pœnitentiæ sacramento.

Item. Baptismus non est necessarius in ressusceptus: sed tatis est in voto , si haberi aliter nequit, ergo nec pœnitentia. Antecedens probatur ex August.lib. 4.de Bapti.contra Donatistas ca. 22. ex Ambrosio de obitu Valentini ad Theodosium, ex Bernardo epistola septuagesima septima ad Hugonem, vbi id eruditissime cōmonstrat ex Innocētio de Baptismo, ca. debitum & De presbitero non baptizato. cap. 2. Sed & de pœnitentia. d. i. ca . Pœnitentia. & de. 6. cap. Qui vult, refertur testimonium Augustini, ex lib. De vera & falsa pœnitentia, cap. 10. & 12. & 26. q. 6. capit. Si aliquis: refertur in idem testimonium Concilij Epanensis. Nonnulla verò capita eiusdem causa & quæstionis, quæ in contrarium obici solent, faciliora sunt , quam quibus à nobis sit respondendum. Illud verò , quod dominus ait,

DE POENI. RELECTIO. V. 82

ait, Quorum retinueritis, retenta sunt, Ioā.
20. eandem intelligentiam habet, quam &
illud. Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. scia
licet, quum adest facultas, nam, cùm deest,
sufficit ut etum suscipiendi huiusmodi sacra
menta, quęcunque dicuntur adultis ad salu
tem necessaria.

Secunda conclusio. Sacramentum pœni.
tentiae est medium ad salutē necessarium pec
catoribus baptizatis in hunc sensum, ut sit ne
cessariū in re, si facultas adest: sit necessariū in
voto. Hanc conclusionē probat Diversus Tho
mas. 3. p. q. 65. art. 4. & q. 84. articulo. 5. Quia
peccator non saluatur nisi applicetur ei pa
tio Christi, vel in re, vel in voto. Nō est enim
aliud nomen sub cœlo, in quo nos oporteat
saluos fieri Actorum. 4. Patatio autem Chri
sti applicatur in sacramentis. In baptismō qui
dem, his qui ante baptismum peccauerūt: in
pœnitentia vero, his, qui peccauerūt post ba
ptismum.

Deinde probat. Quia ægroti, nisi per ali
quod remedium salutis, sanari non possunt.
Matth. 9. Non est opus valentibus medico,
sed malè habentibus. At pœnitentiae sacra
mentum est medicina salutis: ut ante nobis
demonstratum est.

Tertio probat Divi Hieronymi testimo
nio in commentariis super. 3. caput Esaiæ, &

in epistola ad Demetriad. De virginitate ser-
uanda dicentis, secundam tabulam post nau-
fragium esse pœnitentiam, nam primam ta-
bulam baptismum vocat: patet facile legen-
ti. Idem asserit Ambros. ad virginem l. ps. ca.
8. & Tertulianus in lib. De pœnitentia. Con-
firmatq; Tridentinum Concilium, sessione.
6. cap. 14. inquiens, pœnitentiam, secundam
tabulam post naufragiū, sanctos patres aptè
nuncupauisse. Ne quis autem hanc esse Diui
Thomæ mentem possit ambigere, legat libri
quarti aduersum gentes capi. 72.

Eandem quoque conclusionē tenuit Tho-
mas Vualden. lib. de sacramentalibus titulo.
8. cap. 68. citatq; Originem in eandem: qui
homilia. 10. supernumeros, Laicus, si peccet
(inquit) ipse suum non potest auferre pecca-
tum: sed indiget sacerdote, ut peccatorum re-
missionem possit accipere: & cap. 69. docet
Vualdens. Ioanem V uicelph oppositum hu-
ius conclusionis tenuisse: quem secuti Luthe-
rani, negant, ad salutem esse hoc sacramentū
necessarium. Quam ob rem firmiora (si pos-
sumus) argumenta debemus asserre, ut hære-
fis contraria manifestius reuincatur.

Hæc itaque cōclusio primū certa est per
definitionē Leonis Papæ in epistola ad Theo-
dorum episcopum. 69. & refertur De pœni-
ten, d. i. cap. Multiplex (inquit) misericordia
Dei

DE POENI. RELECTIO. V. 85

Dei ita lapsibus subuenit humanis, ut non solum per baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinâ spes vitæ reparetur æternæ. Et qui regenerationis donum violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent: sic diuinę bonitatis præsidiis ordinatis, ut indulgētia Dei, nisi supplicatione sacerdotū nequeat obtineri, mediator enim Dei & hominum hanc præpositis Ecclesiæ tradit potestatē, ut & pœnitentibus actionem pœnitentiæ darent: & salubri satisfactione purgatos ad communio nem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Et concludit tandem in hac verba. Necessarium est, ut peccatorū reatus ante ultimum diem sacerdotali supplicatione soluatur.

Præterea, Matth. 16. Tibi (inquit dominus) dabo claves regni cœlorum: & quodcunque solueris &c. Ergo, cum per peccatum nostra leta baptismo commissum, cœlum peccatori obseretur, necesse est, ut per claves Petri & successorum aperiatur, quod non aliter profectò fit, quam per sacramentum absolutionis, nec enim soluta erunt in cœlo, quæ non soluerit Petrus in terra.

Præterea, Ioannis. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt, ergo quæ nō absoluūt

9.
sacerdotes, retenta erunt. Quia propter, ne-
cessitatem est, si retineri non volumus, ut a sacer-
dotibus absoluantur.

Tertia conclusio. Non satis est ad æternam
salutem consequendam peccatoribus bapti-
zatis, votum implicitum huius sacramenti sed
explicitum, & formale requiritur. Quod ad
eundem modum pœnitentiae sacramentum
est necessarium peccatoribus baptizatis: ad quem
baptismus non baptizatis, eo quod per vitium=que
virtus passionis & sanguinis Christi in
peccatorum remissionem applicatur, sine qua
quidem applicatione ne unum quidem mortale
peccatum remitti potest. At sine voto ex
plicito baptismi nullus saluatur Marci ultimo,
Prædicte Euangelium omni creaturæ, qui
crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit: qui
vero non crediderit, condemnabitur. Vnde
primum colligitur, baptismum in voto satis
esse, cum re ipsa suscipi non potest. Idecirco enim
non dixit. Qui non fuerit baptizatus condé-
nabitur: sed. Qui non crediderit. Colligitur de
inde, fidem huius sacramenti, hoc est, baptis-
mi, esse ad salutem necessariam, id est, quod
per baptismum in nomine CHRISTI præstatur
remissio peccatorum omnibus gentibus. Id
enim est euangelium, quod, qui non credide-
rit, condemnabitur, ut Lucæ ultimo declara-
tur. Nec hanc huius loci nos intelligentiam

com-

commisimur: sed etiam nobis sancti patres tradidere. V ualde in lib. De sacramentis, cap. 130. Hugo de sancto Victore lib. 2. de sacramentis, parte. 6. capit. 7. Bernardus epistola. 77. ad Hugonem. August. lib. 1. de Baptism. contra Donatist. cap. 8. & lib. 4. capit. 21. & 2. libro. contra Crescon. capit. 13. Si igitur citra baptismi votum explicitum nullus omnino saluari potest, cum non adest facultas baptismum re ipsa suscipiendi: nec sine voto quidem poenitentiae explicio saluatur, qui peccatum mortale post baptismum perpetrauit. Noluit enim Deus sine Christo, & ecclesia sua cuiquam patere salutem, ac remissionem peccatorum, Cum igitur peccatores possunt Christo & ecclesiae suae uniri, & reconciliari, exterius etiam, susceptis sacramentis, id Deus requisiuit. At, cum non adest facultas exterioris unionis & conciliacionis, voluntas pro facto cedit: suppleturque per interiorem exteriori unio. Confirmat etiam hanc conclusionem id quod usu venire videmus: ut quantuncunque mors subito occurrat, poenitentiae remedia fideles efflagitent, nec sancte sentiunt de salute eius, qui moriens, nec re, nec voto hoc sacramentum accepit.

Ex his colligere licet, quae sunt ad salutem necessaria, ea esse in duplice differentia.

L. iiiii Nam

F. MELCHI. CANO.

Nam quædā sunt necessaria, solum quia præcepta: ut eruere innocentē à morte, vota redere, iuramenta seruare, quorum necessitas videtur esse præscripta, ibi, Si vis ad vitam ingredi, serua mādata. Alia verò sunt ad salutē necessaria, vt media: & inde in præcepto quia media necessaria: vt credere in Christū, suscipere baptismū, pœnitentiam agere. Inter hęc autem haud mediocre discriminē est. Nā, quæ sunt tantum, quia præcepta, ad salutem necessaria, non est opus in voto habeantur explicito ad salutem consequendam: sed satis est implicitè, & in genere propositum habituale tenere implendi diuina mandata. At, quæ sunt ad finem salutis media necessaria, si in re haberi nequeunt, oportet teneantur in voto: vt sacramentum baptismi, & pœnitentiæ, quod paulo ante docebamus.

Sed est tamen quæstio non parua, an exigatur votum explicitum huius sacramēti ad remissionem peccatorum, quæ post baptismū admissa sunt. Nam ad æternam salutē consequendam, iam diximus, huiusmodi votum explicitum esse necessarium. Et quidem de hac re inter viros doctos magna dissensio est. Sunt enim qui credant, votum explicitū huius sacramenti, non esse opus ad remissionem peccatorum: vt si quis commisit adulterium post baptismum, per solam contritionē
(aiunt)

(aiunt) quæ est actus virtutis, consequi poterit veniam sine proposito explicito suscipendi hoc sacramentum. Id tenet Adrianus. q. i. De confessione ad secundum principale. Est autem argumentum huius, quod baptismus non est necessarius in re, vel in voto explicito ad iustificationem, vt. 3. parte. q. 69. art. 4. ad secundum Diuus Thomas asseruit. Cornelius siquidem & Eunuchus ante fidem explicitam euangelii iustificationem quidem consequi potuerunt, licet æternam salutem posuerint adipisci.

Item, quilibet se potest couertere ad Deum in momento: & tamen notitiam baptismi habere in quolibet momento non potest, quomodo enim audiet sine prædicante? aut quomodo credet, nisi audierit? Igitur, nec sacramenti pœnitentiae votum explicitum ad peccatorum remissionem necessarium est. Nec ab hac sententia abhorret D. Thomas. 3. par. q. 86. articulo. 2.

Si quis tamen contrariam sententiam tenere voluerit, habebit pro se quantum conjectura colligere licet, Magistrum sententiarum. 4. d. 17. cap. 2. & D. Thomam. eadē dist. q. 3. art. 5. q. 1. & apertius, art. 1. q. 1. & d. 18. q. 1. arti. 3. q. 1. & lib. 4. contra gentes. capit. 72. & tertia parte. q. 84. art. 5.

Sunt quoque argumenta non leuia ad hanc
L v opinio

F. M E L C H I . C A N O .

opinionē confirmandā. Primum ex Concilio Complutensi sub Alphonso Carrillo archiepiscopo Toletano: quod probatum est à Sixto quarto, in bulla, qua condemnauit Petrum Oxomensem, cuius prima cōclusio ibi damnata est, in hanc formā. Peccata mortalia quantū ad culpam & pœnā alterius sæculi, de lentiur per solā cordis contritionem sine ordine ad claves. At, si per pœnitentiā, quæ est actus virtutis, peccata remituntur sine explicito voto huius sacramenti: re vera delentur peccata sine ordine ad claves. Rursum in concilio Tridentino, sessione. 6. capit. 14. definitur, quod pœna æterna cum culpa, vel sacramento, vel sacramenti voto remittimur. Itē, Ioannis ultimo. Quorū retinueritis retenta sunt, ergo quando quis nec re, nec voto accepit hoc sacramentum, cùm sacerdotes eiusmodi peccata retineat, retenta sunt.

Præterea, nulli hæretico vel schismatico remittitur culpa, nisi formaliter & explicitè proponat ecclesiæ vniri, atque ab ea veniam peccati implorare, ergo sola cōtritio, quæ est actus virtutis, non satis est ad remissionē peccatorum sine ordine ad claves ecclesiæ. Antecedens asserit August. libro de vera & falsa pœnitentia cap. 12.

Sacramentum igitur pœnitentiæ esse ad salutem necessarium, hūc in modū sit definitū.

Sed

Sed enim, Cùm hoc sacramentū quatuor habeat partes: neq; omnes sint & què necessariæ ad huius sacramenti constitutionem: me ritò poterit in quæstionem reuocari, an singulæ huius sacramenti partes sint ad salutem necessariæ. Et quoniā de absolutione & contritione, post ea, quæ diximus: aut parua, aut nulla controuersia est: de confessione primū quæritur: An sit ad salutem æternam necessaria. Nam Vuicleph impudentissime docuit, eam esse superfluam & inutilē: ut Thomas Vualdensis refert lib. De sacramentis, cap. 135 & in Concilio Constantiensi sessione. 8. inter illius errores septimus ponitur in hāc formam, Si homo debitè fuerit cōtritus, omnis confessio exterior est ei superflua, & inutilis.

Massiliani etiam negauerunt necessitatē confessionis: vt autor est Damascenus libro De hæresibus. Deinde Iacobitæ referēte Guidone Carmelita in lib. etiam hæresum. Hos sequuntur nōstro tempore Lutherani: atque adeò Erasmus in libro De ratione veritatis Theologiæ circa finem: & in colloquio cui index, Pietas puerilis in summa, omnes qui tenuerunt confessionem nouitiam esse; & institutionis ecclesiæ. In quibus fuit. B. Rhe-
nanus in afferenda confessione parum beatus & pius. Aduersum quos conclusionem statuimus.

Vide Rōphēſ. art.
8. & 9.

Confes-

Tertulia: Confessionem exteriorem, quæ sacerdoti
nide pœ. fit, esse ad salutem necessariam ex Christi in-
stitutione, confessionem (inquam) omnium
mortaliū, tam publicorum, quā occultorū
Probatus efficaciter. Quia peccata occulta
non remittuntur, nisi remittentibus sacerdo-
tibus: ut patet ex testimonio Ioannis citato.
Quorum retinueritis, id est, non remiseritis,
retenta sunt. Ex eo enim quod dixit. Quorum
remiseritis, remissa erunt: satis ostēditur, ver-
bum ē regione additū, scilicet. Retinueritis,
perinde esse, ac si dixisset Christus. Non re-
miseritis. Sed remittere sacerdotes non pos-
sunt, nisi cognoscant: (ut ostēsum est) cogno-
scere autem nequeunt, nisi peccatores confi-
teantur: ergo confessio etiam occultarū cul-
patum ex diuina institutione est ad salutem
necessaria. Qui enim instituit finem necessa-
riū, media etiam instituit, quæ essent ad eū
dem finem necessaria: nisi legislatorem veli-
mus in necessariis defuisse. Nam eandem ra-
tionem eisdem quoque verbis resumere nō
piget.

Præterea, in concilio Constantiensi Mar-
tinus quintus in bulla condemnationis arti-
culorum contra Vuicleph, Ioānis hus, & Hie-
ron. Pragensis: condēnans errores Vuicleph,
ac reliquorum discipulorum ait, Vtrum cre-
dat, quod Christianus vltra contritionē cor-
dis,

dis, habita copia sacerdotis idonei, soli sacerdoti de necessitate salutis confiteri teneatur, ubi licet non explicetur, an ex institutione diuina, an ex humana sit illa necessitas: sine dubio tamen est intelligenda ex diuino iure: id enim Vuiclep̄ negabat.

Præterea, hoc manifestè determinatū est in concilio illo Complutensi, & in illa extravaganti Sixti quarti contra Petrum Oxomē sem. Nam, post illam primam damnatam conclusionem, quam ante retulimus: hoc est, peccata mortalia deletri per solam cordis contritionem sine ordine ad claves, damnatur secunda in hanc formam: Confessio de peccatis in specie fuit ex aliquo statuto vniuersalis ecclesiæ, nō de iure diuino. Deinde damnatur tercia in hæc verba: Prauæ cogitationes cōfiteri non debent, sed sola displicentia delentur si ne ordine ad claves.

Præterea, in Concilio Florentino definitū est, idq; nos adeō firmiter constituimus, materiam huius sacramenti præcipuam esse confessionem. Si igitur sacramentum pœnitentiæ est ad salutem necessarium: certè non forma solūm & absolutio sacerdotis, sed & materia, hoc est confessio peccatorum ad salutem necessaria est, nec enim sacramentum sola forma subsistit. Cuius etiam rei definitio habetur in Concilio Tridentino. session. 6.

cap.

capit.14. vbi cùm Concilium docuisset, hoc sacramentum esse secundam tabulam post naufragium, per quam fieret lapsi hominis post baptismum reparatio, subdit: Docendum est, Christiani hominis pœnitentiā multò aliam esse à baptismali: eaque contineri, non modò cessationem à peccatis, & eorum detestationem, verum etiam eorundem sacramentalem confessionem: saltem in votō, & suo tempore faciendam: & sacerdotalē absolutionem.

Quibus ita constituis, manifestissimè colligitur, hanc secretam confessionem de peccatis secretis (quam quidem alij auricularem vocant, alij clanculariam) institutionis diuinæ esse, non humanæ, hoc est, Christum instituisse, peccata secreta secretò esse confitenda. Nam publicorum, publicè fieri confessio potest. Nec id Gaietanus inficiatur, nam licet in commentariis super ca. Ioannis. 20. aduersari videatur: at ipse tamen mentem suam explicuit, respondens ad censuras Parisienses sedem articuloru articulo. 5.

Probatur hoc corollarium imprimis, quia confessio de peccatis occultis est necessaria, ut ex fundamentis iactis constare facile potest. Constituit enim sacerdotes dominus iudices, non solùm publicorum: verum etiam occultorum. Sed rationis naturalis est, ut occulta pec-

ta peccata occulta correctione purgentur: ergo cū Christus instituerit hoc iudicū fieri secundū rectā rationē: instituit ex consequenti, occulta peccata occultè esse iudicanda.

Præterea, si modus confitendi ad aurē de peccatis occultis ex ecclesiæ institutione esset, in arbitrio ecclesiæ etiam esset, oppositū constituere: quemadmodum potest de immersione, vel al persone, vel infusione in baptismo, legem pro suo arbitratu, & ferre, & tollere. At non est in facultate ecclesiæ præscribere, ut cordis occulta peccata peccatores publice confiteantur.

Præterea, Leo Papa epistola ad vniuersos episcopos Campaniæ: numero. 57. & referatur De pœnitentia dist. 1. cap. Quamuis plenitudo: illam (inquit) contra Apostolicā regulam præsumptionem, quā nuper agnoui à quibusdam illicita usurpatione cōmitti, modis omnibus constituto submoueri: de pœnitentia videlicet, quæ à fidelibus postulatur, ut scripta professio publicè recitetur: cū reatus cōsciētarū sufficiat solis sacerdotibus indicare cōfessione secreta: & infra, Remouetur ergo improbabilis cōsuetudo, ne multi à pœnitētia remediis arceantur hactenus Leo. Id ergo quod aduersatur remedio à Chřo instituto ad remissionē peccatorū, nimirū cōtra diuinam institutionem est: cūm contra aposto-

V. F. MELCHI. CANO.

apostolicam regulam id fieri sumimus pontifex afferat, Ex apostolorum certè traditione secreta peccata in aurē sunt cōfita: quod vel ex eo liquet, quòd in ecclesia non habetur memoria, vnde incepit secreta confessio. Nam & Origenes eius meminit homilia prima, & secunda in Psalm. 37. & homilia. 10. super numeros: Basilius item in libello De institutione monachorum, capitulo. 21. &. 98. Dionysius etiam in epistola ad Demophilū. 8. & Sozomenus lib. 9. historiæ tripartitæ ca. 35. Quoniam iij(inquit) qui confiteri refugiūt maius peccatorum onus acquirunt: propterea vilum est antiquis pontificibus, ut velut in theatro sub testimonio ecclastici populi, delicta pandantur: & ad hanc causam presbiterum bonæ conuersationis, seruantemq; secretum, ac sapientem virum statuerunt, ad quem accedentes iij qui deliquerunt, delicta propria fateantur. Nota seruantem secretum nam si non essent occulte cōfita: peccata, non oporteret seruare secretum.

Postremò. Sigilum confessionis nō est ex humana institutione, sed ex diuina, ergo ex diuina est, quòd aliqua peccata, scilicet, occulta, iudicentur occulte, & confirmatur. Quia magister Oxomensis in Concilio illo Complutensi dānatus est: quòd affereret, confessio: nē non debere esse secretam, & à Sixto quarti in

to in illa extrauaganti cuius initium. Ad perpetuam rei memoriam, definitur contra eundem, necessariò exigi, ut confessio secreta sit. Quam obrem ex reuelatione & institutio-ne Dei est, quod confessio sit secreta, alioqui non esset hæresis, ab euangelica veritate penitus a liena, assertio contraria. Cùm tamen a liena esse ibidem decernatur.

Sed oritur circa ea quæ diximus dubium. Si enim peccata oportet confiteri, ut innotescant sacerdoti: ergo peccata publica, quæ aliàs sunt illi manifesta, non erit necessarium confiteri: quippe ob hanc causam, si circumstantia manifesta est, non est opus eam explicare cōfessori: ut si quis sacerdos, vel maritatus: idque confessori liqueat, non est necesse: vt, cùm confiteatur fornicationem, exponat se esse, vel sacerdotem, vel maritatum.

At, erroneum est credere, sine confessione publicorum etiam peccatorum cuiquam patere salutem. Primum, quia delictum iudicandum in aliquo foro, debet esse notum in illo foro: sed, etiam si peccata sint publica, nō sunt confessori nota in foro sacramenti: ergo opus est ut peccator illa sacerdoti cōfiteatur. Et hoc est quod Diuus Thomas dist. 17. q. 3. arti. 2. p. 1. ad primum, docet, inquiēs. Quāuis sacerdos aliquando sciat peccatum, ut ho-mo: non tamen scit ut Christi vicarius: sicut

F. M E L C H I . C A N O .

etiam iudex aliquando scit peccatum, ut ho-
mo: quod nescit, ut iudex.

Præterea, cōfessio est materia præcipua hu-
ius sacramenti: ergo etiam ad absolutionem
publicorum peccatorum est necessaria, nam
sacramentum sine præcipua materia esse non
potest. Deniq; si peccator publicum peccatū
non confitetur, nō potest innotescere iudicii,
an pœnitentia necne: an proponat emendatio-
nem, an non. Quare non valet discernere, an
soluere debeat, an ligare. Necessarium est igi-
tur, ut non modò secreta etiam peccata verū
etiā publica peccator se sacerdoti subiiciens
confiteatur.

Iam verò posterior illa questio relinquitur
An satisfactio, ad sacerdotis arbitrium, sit ad
salutē necessaria. Sunt enim autores, qui ne-
gant, in quibus Diuus Thomas. 4. dis. 17. q. 3.
art. 1. q. 1. ad primum argumentū videtur ei-
se: Dicendū (inquit) quòd post remissam cul-
pam, adhuc est peccator debitor pœnæ tem-
poralis: sed gratiæ tamen infusio suffici ad cul-
pæ remissionem, ad gratiæ verò infusionem
consequendā ordinata sunt gratiæ sacra-
menta: ante quorum susceptionem, vel actu, vel
propositio peccator gratiā non consequitur.
Sed tamen, ex hoc quòd operatur confessio
ad pœnæ remissionē, nō habet, q̄ sit de necel-
litate salutis: quia pœna ista est temporalis, ad
quam

quā post culpæ remissionem remanet homo
ligatus. Vnde sine hoc, quod in præsentि vitæ
ex piaretur, esset via salutis, habet igitur con-
fessio, quod sit de necessitate salutis, ex hoc quod
ad remissionem culpæ ordinatur, haec tenus
D.Tho. At, vel fallor ego, vel contrariū pro-
babilius est. Nam, sicut ante docuimus, exte-
rior pœnitentia est ad salutē necessaria, ergo
quemadmodum contritio in lege naturæ &
scripturæ habebat annexum propositum cō-
fitemendi & satisfaciendi Deo, iuxta illud, Dixi.
Confitebor iniustitiam meam domino &c.
ita & in lege noua habet annexum proposi-
tū confitendi sacerdoti, & satisfaciendi ad ar-
bitrium eius, hoc est enim subiicere se clauis
bus, & iuditio ecclesiastico, quod est ad salu-
tem sine dubio necessarium.

Præterea. Concilium Tridentinum sessio
ne. 6. cap. 14. posteaquam difiniuit, sacramé-
tum penitentiæ ad lapsi reparatiōnē, velut se-
cundā post naufragiū tabulam, necessarium
esse: decernit protinus, hoc sacramēto conti-
neri, non modo cessationem peccatorum,
& eorundem sacramentalem confessionem,
& sacerdotalem absolutionem: verum etiam
satisfactionem: per ieunia, eleemosynas, ora-
tiones, & alia pia spiritualis vitæ exercitia,
non quidem pro pœna æterna, sed pro pœ-
na temporali, & de hac(inquit) pœnitentia

scriptum est. Memor esto, vnde excideris, & age pœnitentiā, & prima opera fac, & iterū. Quæ secundum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur, & rursus, pœnitentiam agite, & facite fructus dignos pœnitentiæ. Quæ omnia loca de pœnitentia exteriori esse intelligenda, per quam scilicet exterior satisfactione pro peccatis fit, superius certis argumentis commostrauimus.

Præterea. Leo Papa, epi. 69. ad Theo. epi. Mediator (inquit) Dei & hominum hāc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem: vt & pœnitētibus actionē pœnitentiæ darent & salubri satisfactione purgatos ad communionē sacramentorum perianuam reconciliationis admitterent. Igitur: nisi proponant pœnitentes, se ecclesiæ potestati subiicere, vt iuxta ei⁹ arbitriū peccata cōpensent, seruari non posseunt. Iam enim docuerat summus Pontifex, hanc sacerdotalem autoritatem, & iudiciū, esse ad salutē necessaria.

Denique, cūm de satisfactione ad arbitriū sacerdotis præceptum sit, (vt nos proximè definiemus) certè satisfactione est ad salutē necessaria, nā si nō esset, nō esset in præcepto. Ac vera frustra fuissent sacerdotes iudices cōstituti, si eorum sententiæ patere non esset necessarium. Inanis enim est autoritas iudicandi, quæ impunè reiici potest: idq; eò magis, quod iudiciū

D E P O E N I . R E L E C T I O . V . gr
iudicium hoc non est ad dirimēdas lites, sed
ad vindicanda scelera. Et quod iudicibus ne-
cessarium est, scilicet, pœnam indicere reis,
ne sint iudices iniqui; id nos exequi necessa-
riō debemus, ne falsi pœnitentes & inobediē-
tes tum videamur, tum etiam simus. Nec ar-
gumentum quod in contrarium insinuamus
operę premium est nunc eludere: partim, q̄d
cile est: partim, q̄d postea eluere debemus.
Quapropter eadem argumenta confutantur
sunt, quæ à principio huius controvèrsiæ fe-
cimus.

ad
ca Ac primum quidem argumentum à ple-
risq; sanctorum facile diluitur, nam vtrunq;
apostoli Pauli locum interpretantur, non de
pœnitētia, quæ p̄st baptismum fit: sed de pœ-
nitentia, quæ fit in baptismo. Qui videlicet
semel dumtaxat percipi potest: nam pœnitē-
tiam baptismum appellari, habes apud Lucā
capitulo vltimo, Oportebat (inquit) prædicā-
ti in nomine eius pœnitentiam & remissio-
nem peccatorum in omnes gentes. Vbi, quæ
Matthæus de baptismo dixit, Lucas nomine
pœnitentiæ ac remissionis peccatorum tradi-
dit. Hanc expositionem Chrysostomus, &
Theophilactus sequuntur in eadem loca. Itē
Ambrosius lib. 2. De pœnitentia cap. 2. & Au-
gust. lib. De vera & falsa pœnitētia cap. 3. Col-
ligunt autem ex multis coniecturis, hāc esse

F. MELCHI. CANO.

eorum testimoniorum intelligentiam. Quas
ego coniecturas referrem, nisi ad metam hu-
ius disputationis festinaret oratio

Potest tamen uterque; locus intelligi etiam de
poenitentiae sacramento: ut, videlicet, intelli-
gamus, impossibile esse per poenitentiae sacra-
mentum rursum renouari: id est, priorē no-
uitatē, quā per baptismum accepimus, iterū
accipere. Vnde Gregorius Nazianzenus ora-
tione. 3. in sanctum lauacrum. Non superest
(inquit) regeneratione secunda, nec reformatio
seu in pristinum statum restitutio: etiam si per-
quām vehementer illam lachrymis, & mul-
tis quæramus suspiciis: ex quibus vix quidē
cicatricum obductio euenit.

Nec te moueat, q[uod] apostolus ait, esse im-
possibile: nā per excessum loquitur: atque, hy-
perbolice ingentem rei difficultatem impos-
sibile vocat: non, ut desperent audiētes: sed,
ut terreantur. Idcirco enim subdit apostolus.
Confidimus tamen de vobis dilectissimi me-
liora, & viciniora saluti: rametsi ita loqui-
mur. Loquutus sum (inquit op[er]tulus) ita, ut
vos à peccatis retraherē, & desperationis me-
tu faciem cautiores. Cæterum cōfido de vo-
bis, & reliqua, quæ sequuntur. Quæ quidem
huius loci interpretatio. mea nō est, sed Hie-
ronymi, lib. aduersus Iouinianū. 2. referturq[ue];
à Gratiano De poenitētia, d. 2. c. Si enim. Nec
modus

modus hic loquédi à sacris literis alienus est.
Nā Matth. 19. qđ ante dñs dixerat, difficile es
se diuitē intrare in regnū cœlorū, euestigio di-
xit, esse impossibile, quemadmodū exposuit
Hieronymus sup caput Esaiæ. 60. Sed & Ari-
stoteles. i. libro De cœlo capite. ii. inter reli-
quas significationes huius vocabuli, impos-
sibilis, eam annumerauit, vt (quod non faci-
lē, neq; citò, nec bene fieri potest) impossibi-
le dicatur. Et ad eandem formam per hyper-
bolem capit. 10. eiusdem epistolæ Apostolus
locutus est: vt ostenderet, qua animaduersio-
ne pecata nřa digna sint, post acceptā notitiā
veritatis, si ad iustitiae rigorē examinentur.
Sed aliud tamē est quod iustitia postulat: a-
liud quod clemētia, & misericordia suggerit.

Ad secundum argumentum certè posse-
mus respondere, negando maiorem, sentiūt
enim plures viri docti, licitum esse, ab hereti-
co recipere pœnitentiam in articulo mortis:
vt Petrus Paludens. 4. dist. 25. q. 1. Syluester in
verbo Confessor, primo. §. & Maioris. d. 17.
& glossa extra. De sponsalibus, capite. Non
est vobis. Quia licet recipere baptismum ab
eiusmodi præcisis, cùm extrema necessitas co-
git: vt Augustinus tradit, capit. Si quem for-
te. 24. distinctione. i. Ergo & pœnitentia sa-
cramentum licet ab exciso suscipere. Huic
vero loco solent occurrere, negādo cōsequē-

F. MELCHI. CANO.

tiā. Quia minister baptismi est institutus qui libet de iure diuino: quam ob rem ecclesia id tollere non potest. At pœnitentiae minister, non est quilibet sacerdos diuino iure: sed cui ecclesia demādauerit. Quocirca sicut potest committere, cui voluerit: ita & potest auferre. Sed hæc responsio non facit satis argumē. Primum, quia probabilissimum est, quemlibet sacerdotē in mortis articulo habere autoritatem absoluendi iure diuino. Idq; asseruit Palu. dist. 20. q. 1. art. 2. Dur. distin. 19. q. 2. Capreolus eadem distin. arti. 3. ad quartum. Id quoq; D. Thomas sentire videtur. dist. 19. q. 1. art. 3. q. 1. & dist. 20. art. 1. q. 2. Atque est præterea, rationi consentaneum: quia Deus non deficit in necessariis, nullus enim prouidus gubernator in necessariis deficit ergo quæadmodum prouidit, vt in articulo mortis, qui cūq; posset licite baptizare, nō obstante quacunq; ecclesiastica censura & prohibitione, ita etiam cauit, vt in eodem articulo quilibet sacerdos licite absoluueret. Cūn vtrunq; sit sacramentum necessitatis: vtrunq; iure diuino præceptum. Est insuper alia ratio, qua id confirmari possit. Quod, autore Augustino quanto libro De baptismo contra Donatist. ca. 24 quod vniuersa tenet ecclesia, semperq; retentum est: nec à Pontificibus, aut Conciliis tempore aliquo post apostolos diffinitum: traditione

tione Christi & apostolorum rectissimè creditur constitutum. At, quòd, quilibet sacerdos in mortis articulo quēlibet possit aboliuere, semper in ecclesia obseruatum est: nec noua aliqua hominum constitutione sanctum, à Christo igitur, & apostolis est institutum. Præterea ecclesia non posset hoc rescindere & abrogare, ferendo, scilicet, contraria legem: ergo est de iure diuino. Antecedens suadetur. Quia, seclusa quacunq; ecclesiæ lege, talis abrogatio esset cōtra rectam rationem: si (vt verū est) pœnitentia est sacramentum ad salutem necessarium. Sic igitur rationi maximè consentaneum est, quēcunque sacerdotem in articulo mortis pœnitentiæ ministrum diuino iure esse constitutum. Quo fieri, per ecclesiæ censuram talem autoritatem abrogari non posse.

Quòd si Christus dominus non cōsuluisse in mortis articulo periclitantibus, ministrum absolutionis necessarium exhibendo: ecclesia tamen, cuius prudentiæ dicitur esse commissum, cum pia mater sit, non est credēda filiis suis in articulo mortis deesse voluisse: idq; eò magis, quòd exemplo Christi sponsi sui facere, & potuit & debuit: quem cōstat in sacramento baptismi (quod necessarium esse ad salutem voluit) nulli in articulo mortis defuisse. Præterea. Necessitas non habet

M v legem,

F. MELCHI- CANO.

legem, ut habes in capit. quod non est, de re-
gulis iuris, non ergo existimanda est ecclae-
sia, legem, qua præcimum amouet à sacramen-
torum ministerio, ad extremum necessita-
tis articulum extendere voluisse. Præterea,
odiæ restringi, fauores conuenit ampliari : ut
etiam iuris regula tradit. Quòd autem quili-
bet sacerdos in articulo mortis quemlibet
possit absoluere, grā est & fauor populi Chri-
stiani. Quocirca, ampliare potius, quam strin-
gere debemus.

Quòd autem præcisi sacramentorum mi-
nisterio priuantur, in odiū est: restringendū
itaq; esse videtur: nam pœnæ, legū interpre-
tatione, molliendæ sunt, non exasperandæ;
De pœnitentia. d. 1. cap. Pœnæ. Probabile igi-
tur est, à præciso sacerdote fideles posse sacra-
mentū absoltionis in articulo mortis articulo recipi-
re: videlicet, si absque periculo fidei recipi po-
test. Ac profectò non ambigo, quin à catholi-
co excōmunicato, etiā nominatim, in articulo
mortis articulo pœnitētię possimus suscipere sacra-
mentū: si alius desit. Quippe, nō video cau-
sam, quare fideles in articulo mortis, plente
sacerdote catholico, priuētur sacramento ex
diuina institutione ad salutem necessario.
Quod vtiq; esset minus tolerabile, quām in
articulo mortis articulo casus reseruate: præfertim
cū homines ferē, non contritionem, sed at-
tritio-

tritionem habeant, quapropter durum es-
set, hominibus maiori ex parte imbecillis, in
tali periculo velle deesse. Quòd si hæc exce-
ptio ministri catholici, etiam per excommu-
nicationem præcisi, iure optimo defenditur:
non est absurdum, & alios præcisos excipere,
tantum in mortis articulo. Quoniam ex-
rema necessitas, siue corporalis, seu spiritua-
lis sit, ab omni ecclesiæ lege videtur excepta.

Id verò, quod obiici in contrariū solet ex.
24. q.1. cap. Audiuimus, per hæc facile dilui-
tur, cui simile est, quod Ambrosi⁹ ait, De pœ-
nitentia, d.1. cap. Verbum. & cap. Potest fieri:
obidq; si mili ratione soluitur. Illud autē,
quod opponitur ex ca. vltimo eiusdem cau-
ſæ & quæſtionis, aduersus hanc sententiam
nihil penitus facit. Primum, quòd ibi sermo
est de Eucharistiæ sacramento: quod non est
sacramentum necessitatis. Deinde, quòd id
fecit Hermogildus, ne Arriano episcopo fa-
ueret: quē rex ob eum finem distinauerat. In
quo euentu ne sacramentum quidem baptis-
mi ab hæretico recipiendum esset. Nā, quod
in extrauaganti, Vnam sanctam de maiorita-
te & obediencia Bonifacius docet, extra ec-
clesiam non esse remissionem peccatorum:
& ex dictis modò, explicari facile potest, &
quemadmodum intelligendum esset, in su-
perioris ani relectione docuimus.

F. MELCHI. CANO.

At, si quis communem opinionem sequi velit, cuius etiam D. Tho. fuisse viderur. 4.d.
19.artic.2.quæstione. 2. ad tertium: & distin.
17. quæstione. 3.articulo. 3. que. 1. ad secundū:
& 3.p. quæ. 82.art. 7. ad secundum: respon= dere aliter potest, negādo minorem. Nec est simile de baptismo & pœnitentia, quoniam baptismus multò magis est necessarius, quām pœnitentiæ sacramentū: eò quod non solū opus est, quatenus remediū peccati, sed quatenus professio est Ch̄riianæ fidei, & in Christum incorporatio.

Vnde ad tertium argumentum, iuxta duas has differentes opiniones dupliciter item responderi potest. Nam, difficile est de doctissimorum virorum iudicata sententiis: & in medio seniorū, iuuenes sedere arbitros. Itaq; ex his duabus utra sit opinio deligenda, prudenteriorum ego & doctiorum arbitrio derelinquo.

Ad quartum, vbi difficultas est, à quonam habeat iurisdictionem, qui Summum Pontificem absoluīt, communis opinio respōdet, quod Summus Pontifex eligendo confessorem, confert ei potestatē, quā tamē ipse exercere non potest, vt diaconus, electus episcopus, potest demandare absolutionem à peccatis: cùm ipse tamē peccatores absoluere nō queat: quæ est solutio Cardinalis Turrecremata

DE POENI. RELECTIO. V. 95

mata, lib. I. summæ ecclesiasticæ, capit. 98. &
D. Bonaventuræ. 4. d. 19. & D. Thomæ, d. 16.
q. I. art. 3. q. 3. At, Paludanus eadem dist. q. 2.
& Capreolus eadem distin. q. vnica, att. 3. me
lius sentire videntur: iurisdictionem, qua sa
cerdos electus à Pontifice eū absoluit, à Chri
sto esse, & non ab ipso Pontifice, quia Deus
non deficit in necessariis. Quare Summo pō
tifici de ministro sacramenti ad salutem ne
cessarij prouidit. Item Summus Pōtifex post
peccatum mortale factus est subditus in fo
ro interiore: nam obligatur confiteri sacerdo
ti, sicut & quilibet aliis, qui mortaliter pecca
uit, iudicio huius fori sacramētalis obnoxius
fit, ergo sine commissione ipsius est in ecclē
sia iudex, cui scilicet, confiteri teneatur.

Præterea. Licet episcopus diaconus cōmit
tere alteri absolutionem possit, sed nō tamē,
nisi eorum, quorum est pastor, committere
potest, hoc est, suorum subditorum. At. Sum
mus Pontifex non est pastor sui ipsius, nec iu
dex, quam ob rem sui ipsius absolutionē cō
mittere alteri non potest. Nec me fugiunt,
quæ Cardinalis Cajetanus vir aliòqui doctis
simus, scripsit quæstione vnica de ministro
huius sacramēti: quæ mihi nō placent omnia
sed (humanorū ingeniorum ea, vel sors, vel
conditio est) aliis non placebūt nostra. Equi
deim, quamdiu ratio melior nō succurrat, nō
auderem

auderē afferere, confessorem Summi Pontificis nullam habere iurisdictionis potestatē super ipsum, nec à Chřo, nec ab ecclesia, nec ab ipso Summo Pontifice, quod Caietanus videtur admittere. An admittendum sit vide rint alii, nam ego, principium absolutionis sacramentalis existimo, nō solam esse potestatem ordinis, verum etiam iurisdictionis. Quippe, cū minister huius sacramenti (iuxta Concilium Florentinum) sit sacerdos habens autoritatem, vel ordinariam, vel ex commissione superioris: cumq; etiam sacramētum hoc iudiciale sit, ministrum eius, nisi iudicem intelligere non valeo: iudicem autem sine iurisdictione, ne cogitatione quidem informare possum, eo vel maximē, quod minister huius sacramenti soluit, & ligat: ac proinde, iurisdictionis potestatē habet. Igitur, sicut Summus Pontifex propter crimen hæresis subditus fit ecclsiæ in foro exteriore, idq; ex divina institutiōe: sic per quodlibet mortale peccatum Ecclesiæ subiicitur in foro interiori, Christo instituente & obligante Pontificem Sūmum, vt coram sacerdote cōparet: tametsi hanc illi dederit facultatem, vt eligat, quem maluerit. Quam traditionem sicut & cæteras Christi, licet scriptas non habeamus, ab apostolis accepimus.

Itaq; sacerdos simplex, cū iniciatur, nō ordinis

dinis modò potestatē, sed iurisdictionis etiā
accipit, non simpliciter & quātum ad omnes
sed primū, quantum ad venialia peccata. D.
Tho.d.18.art.3.q.1.ad tertium, & est cōmu-
nis opinio. Deinde, quantū ad mortalia: qui-
bus est iam peccator à proprio sacerdote so-
lutes: quoniam illud iudicium est penitus ar-
bitrarium, cùm nulli teneat me subdere: neq;
apparet vnde proprius sacerdos habeat solus
potestatem in illa peccata, cùm non sit mate-
ria subiecta proprio sacerdoti. Præterea, quā-
tum ad omnia in articulo mortis: denique ad
Summū Pontificem absoluendū. Atq; horū
omniū radix eadem est, etenim, (vt Capre-
lus & Durandus.d.19.4. diligenter annota-
uerunt) in vniuersum apostolis dictū est. Ac-
cipite spiritum sanctum: quorū remisititis pec-
cata &c. Restrictio autem facta ex speciali
commissione facta Petro: cui, quoniam cla-
ues tanquam primo clavigero collatæ sunt,
id consequenter est demandatum, vt eius au-
toritate, quicunque aliis aperit, aperiat &c.
nam illa commissio de aliis à Petro facta est.
Ideoque Petrus, & eius successores non sub-
iacent illi restrictioni, quin possint absolui à
quolibet sacerdote.

Ad quintum verò argumentū, nōnulli re-
spondēt, illud verbū domini, nō de corpora-
li seu sacramētali mādicatione corporis dñi,

sed

F. M E L C H I . C A N O .

sed de spirituali esse intelligendum. Qui autem per fidem Christum habet in se manentem, is spiritualiter manducat corpus, & bibit sanguinem: quia Christi membrum efficitur: ac proinde particeps ipsius, & carnis, & sanguinis. Id autem necessarium est ad salutem, non solum adultis, verum etiam parvulis. Atque huius sententiae videtur esse D. Thomas. 3. p. q. 65. artic. 4. ad secundum: &. q. 80. artic. 9. ad tertium. Et Hieronymus in primū cap. epistolæ ad Ephes. De cons. d. 2. ca. Dupliciter. 10. Imō Origenes homil. 7. in Leui. & August. lib. 3. De doctrina Christ. cap. 16. manifestè docent, hunc locum figuratè esse accipiendum, ut per metaphoram, qui credit in Christum, eique incorporatur, Christum dicatur manducare. Eandemque expositio vbi que locorum Augustini vis probat: ut tractatu in Ioannem. 26. & 27. Et lib. 1. contra duas epist. Pelag. cap. 22. & lib. 1. ca. 4. De consecratione. d. 4. cap. In ecclesia: & capite sequenti: vbi & refert, Innocentium huius sententiae fuisse, ac re vera fuit: ut patet in epistola eiusdem Innocentii ad Concilium Cartaginense. Et ratio quoque illis suffragatur quia, si de sacramentali manducatione dominus loqueretur, falsum esset illud. Qui manducat meā carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in illo, constat enim multos car-

nem

nem Christi, atq; eius sanguinem in sacramēto accipere, & non eosdem in Christo manere. Item etiam, cūm sermo vniuersalis sit: si de sacramentali manducatione intelligeretur, iam paruulis esset eucharistia necessaria, vt vitam haberent in semetipsis, quod est eroneum. Ac Laicis præterea sumptio huius sacramenti sub vtraque specie esset ad vitam necessaria: quæ est hæresis Lutherana.

At verò, licet dominus ibi de spirituali mādicatione sermonem faciat: non tamen excluditur sacramentalis: vt patet ex D. Augus. in Ioannem, tractatu. 26. atque ex. Thoma. 3. p. q. 80. art. 11. Vnde & eiusdem partis. q. 65. art. 4. ad secundum, ait, Illud verbum domini intelligendum esse de spirituali mādicatione, & non de sola sacramentali. Non dixit. Et non de sacramentali. Quòd autem de sumptione etiam sacramentali verba fiant, mihi facile persuadeo. Primum, quia de futuro loquitur dominus dicens: Panis quem ego dabo, caro mea est, nondum enim instituerat eucharistiæ sacramentū. Deinde, quia discernerit manducationem & potationē, inquiens. Nisi manduaueritis carnē, & biberitis &c. ubi integrum sacramentum carnis & sanguinis, quod in cibum & pótum daturus erat, apertere distinxit. Accedit ad hoc, quòd Ioannes Euangelista, si eo capite de euc̄haristiæ

N sacramento

F. MELCHI. CANO.

sacramento non fecisset mentionem, omni= no nullā altissimi sacramenti rationē habui= set: cūm in reliquis sui Euāgelii partibus, ne verbū quidem vllū de eucharistia fecerit. Ad de, quod pleriq; sancti de eucharistiæ sacrmēto illum locū interpretantur: vt Chrysostomus in Ioannē homil. 45. & lib. 3. De dignita te sacerdotali cap. 4. & Augusti lib. 1. de Baptis. paruu. capi. 20. Ambros. lib. 4. De sacra= mentis. Bernardus in sermone De resurre= ctione, cuius initium. Vicit Leo. Cyrillus quo que, ac Theophylactus in cōmentariis super Ioannē: atque alii, quos refert Gratianus De consecratione. d. 2. Cettè ecclesia, cūm aduer sus hæreticos de eucharistiæ sacramēto dispu= tat, ex eo capite, vel maximè testimonia su= mit. In Concilio præterea Constantiensi ses= sione. 13. cūm hæreticorum argumento obis= ter responderetur, qui ex hoc testimonio su= mebant, Laicis sub vtraq; specie hoc sacramē= tum esse conferendum: non confugerunt pa= tres ad spiritualem manducationem, sed cre= diderunt, id quod dominus dicit, Nisi man= ducaueritis &c. etiā à Laicis sub specie panis
veruari: cūm firmissimè (inquiūt) credendum
sit, sub vtraq; specie integrum Christi corpus
& ianguinem contineri. Et (ne longum fa= ciatur.) Concilium Ephesinum in epistola ad
Nestorium, hunc ipsum locum, de quo disse= rimus,

rimus, de sumptione sacramenti corporis & sanguinis domini interpretatur. Atq; id nos latè persecuti sumus: vt vim argumenti conservaremus: scilicet, quod difficilius est, quam vt per illam priorem intelligentiam eludi possit.

Igitur, (vt ex locis citatis apud D. Thomā colligere licet) testimoniū illud, licet dissimiliter, utramq; tamē expositione complectitur, & spiritualis & sacramentalis manducationis. Non enim qui corporaliter dentibus terit eucharistiæ sacramentum, habet vitam æternam: nisi & spiritualiter manducet, hoc est, credat in C H R I S T V M viua fide: & Ecclesiastici corporis, cui^o C H R I S T V S caput est, membrum fiat. Ergo spiritualis manducatio perfidem, medium est necessarium ad salutem & adultis, & paruulis. Suscipiturque hoc medium, cum baptismus suscipitur: vt Diuus Augustinus exponit, libro primo, De baptismo paruolorum, capite viagessimo, & locis quoque paulo ante citatis: ac, Diuus Thomas tertia parte, quæstione, septuagessima tertia, articulo tertio. Sacramentalis autem manducatio non hoc modo est de necessitate salutis, sicut baptismus: videlicet, quia Baptismus est necessarius, non solum necessitate præcepti, verum etiam, vt medium, sine quo salus non constat.

F. M E L C H I . C A N O ,

At sacramentalis eucharistiae manducatio solum est necessaria, ut præceptum: ac proinde solis adultis: quibus duntaxat præceptum imponitur. Quod autem hæc sit mens Diui Thomæ, colligere possumus ex tertia parte, quæstionæ. 65. articulo quarto, & quæstione. 80. art. 11. Quid autem in causa sit, quam obrem similibus verbis non similis necessitas præscribatur, non facile dicitur: nisi ad ecclesiæ sensum nostras intelligentias referamus: quæ sacramentalem eucharistiae sumptuonem nunquam intellexit esse medium ad salutem necessarium: pœnitentiam esse intellectum, vel utrumq; sacramentum necessariū est in re vel in voto, sed aliter tamen utrumlibet nam votum eucharistiæ in baptismo continetur: votum autem pœnitentiæ in nullo alio sacramento. Quo fit, ut votum eucharistiæ satis sit implicatum, votum pœnitentiæ requiratur explicitum. Atque id forsitan est ad D. Thomæ sensum accommodatus.

Ad sextū argumentum respōdetur, quod Nectarius antecessor Chryſostomi confessio nem secretam de medio sustulerat, ut illo capite Sozomenus tradit. Quamobrem, Chrysostomus Nectario succedens, de confessione hac auriculari, populo verba facere noluit Nectarius, quia enim nondum scandalum sedatū erat, vir apbus quod in ecclesia Cōstantinopolitana per occasionem

cationem secrete confessionis fuerat exor- fuisse vi-
 tum: non est ausus, eam restituere: quam, sci- ðtur, quā
 licet, vir probatæ fidei apud Constantinopo- tū collige
 litanos abiecerat. Nec apud Græcos confes- re licet ex
 sio quæ sacerdotibus in aurem fit, tam est re- eodem li-
 cepta, quam apud Latinos, vnde Sozomen⁹. cap. 13.
 loco illo citato, apud occidentales ecclesias ri-
 tum confessionis afferit maximè & traditum
 & retentum. Sed & de pœnitentia, d. i. capit.
 finali Theodorus dicit, Græcos existimare so-
 lum Deo esse confitenda peccata. Quemad-
 modum itaque baptismus nō statim à passio-
 ne Christi cœpit esse medium omnibus ne-
 cessarium ad salutem, sed post sufficientem
 euangelij & baptismi euulgationem: ita & cō-
 fessionis sacramentum ex eo tempore cœpit
 omnibus hominibus esse necessarium, etiam
 de peccatis secretis, quo sufficienter promul-
 gatum est. Quo sit, ut Græci ante plenam in-
 uulgationem sine peccatorum confessione
 occultorum saluari potuerint. Iurisconsultis
 verò, ac nonnullis etiam Theologis sanè par-
 cendum est, q̄ in quæstione perobscura, &
 quæ eo tempore nondum erat fatis expli-
 cata ac definita, ignoranter errauerint.

Sed quoniam plus nimio longa facta est
 disputatio, iam ad partem relectionis postre-
 mam pergamus. In qua illud quærebatur, An
 de pœnitentiæ sacramento diuinum præce-
 N. iii ptum

F. MELCHI. CANO.

ptum sit: & quoniā primam huius sacramen-
ti partē, hoc est contritionē cordis, quemad-
modū in præcepto diuino esset, ostendis-
mus. Reliquæ sunt duæ, (de quibus nobis in-
stituenda est disputatio) confessio videlicet
oris, & satisfactio operis: nam alterius præce-
ptum hæretici negant, alterius etiā catholici.

Ad illud igitur explicandum prius aggrediamur, An confessio, quæ sacerdotibus in
autem sit, euangelico iure sit præcepta. Suade-
tur enim non esse. Primum, quia tale præcep-
tū diuini iuris nullo sacrarum literarum lo-
co reperitur. Quod si ita est, ut certè videtur
esse, non est cur diuini iuris præceptū esse fin-
gamus. Deinde. Si confessio diuinæ institu-
tionis esset, eius quoq; integritas ab euange-
lico iure proficeretur: unde fieret ut & pœ-
nitens omnium peccatorum & species & nu-
meros dicere, & confessor solicite utrumque
interrogare deberet, quod esset re vera mo-
lestissimum. Ac præterea non liceret ecclesiæ
vlla ex causa confessionem partiri. At parti-
tur: ut, cùm sunt casus reseruati, absolvit Ro-
manus pontifex ab iliis: pro aliis verò non re-
seruatis remittuntur pœnitentes ad proprios
sacerdotes. Nō igitur diuinæ institutionis est
omnia simul peccata sacerdoti confiteri.

Præterea. Si hoc præceptum Euangelicum
fuisset, tunc non obstante damno, vel pro-
prio,

DE POENI. RELECTIO V. 100

prio, vel alieno, confiteri teneremur, sicut & baptizari. At assentit doctores, iacturam, aut meam, aut alterius idoneam esse causam, cur ego non debeam confiteri: non est ergo diuini iuris obligatio.

Præterea. Si Christus dominus confessio nem iussit, certè eam iussit quæ medium est necessarium ad salutem, scilicet, formatam. Quam obrem, qui præstaret confessionem informem, eam iterum facere teneretur, quod esset profecto durissimum.

Præterea. Si præceptum de confessione diuinum esset, mutus hac etiam lege constingeretur. Id verò tam est absurdū, quām esset absurdā cōfessio, quę à muto proficeretur. Item & absens per epistolam confiteri deberet absenti sacerdoti, atq; adeò peccator ignota linguae præsenti per interpretem.

Ad hæc. Eadem ratione Dei præceptum esset, solis propriis sacerdotibus confiteri: cū soli sint, à Deo iudices constituti, vnde & in capit. Fimenter, De summa trinitate, claves solis apostolis, & eorum successoribus dicuntur esse collatae.

Postremò. Si mandatum hoc ex euangelio posset haberi: id vel maximè ex illo Ioannis. 20. capite. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta sunt. At inde nō habetur, pati enim ratione

N. iiiii oportet,

F. MELCHI. CANO.

oporteret, venialia confiteri: cùm de illis etiam ibidem sermo sit, alias confessio venia lium ad hoc sacramentum non pertineret, & si de vtrisque loquitur Christus, cùm ait, Quorum remiseritis peccata, ad vtraq; etiam pertinet, quod dicit, Quorum retinueritis &c. Compertum igitur videtur esse, aut utrumq;, aut neutrorū confessionem in præce pro diuino esse.

In contrarium est, quòd sacramentum pœnitentiæ ad salutem necessarium est, vt ante docuimus. Quod vtique sacramentum citra confessionem constare non potest: quæ, vis delictet, est præcipua hui⁹ sacramenti materia. Cùm itaque peccata mortalia confiteri, opus sit ad salutem: efficitur manifestè, de confessione diuinum esse præceptum.

In hac controuersia, post ea, quæ in superiori definita sunt, vix quicquā sup̄ est, quod adiicere debeamus. Quippe certum & persua sum nobis esse debet, omnem exteriorē virtutis actum ad salutem ex diuina institutione necessarium: ex eadem quoq; institutione in præcepto esse. Faciamus enim hominem peccatorem contritionē habere peccati sui. Tunc queritur, an hic teneatur confiteri ex diuino iure, nec ne. Si tenetur id fides catholica docet: id nos in præsentia confidere voluntus. Sin non tenetur, sine peccato mortali po-

D E P O E N I T . R E L E C T O . V . 101
li poterit confessionem omittere. Quare per
solam contritionem saluabitur: ac proinde
confessionis sacramentum non est ad salutē
necessarium.

Præterea, (vt reliqua argumenta præterea
mus, quæ modò repetere molestum negotiū
esset) definitio illa Concilii Complutēsis sub
Reuerendissimo Archiepiscopo Tolletano
Alfonso Carrillo, manifestā conuincit, non
solum confessionem diuina lege iussam esse,
verum etiam id negare, hæreticum esse.

Prima igitur conclusio Petri Oxomensis
ibidem damnata, sic habet: Peccata morta=
lia, quantum ad culpam, & pœnam alterius
ſæculi delentur per solam cordis contrito=
nem sine ordine ad claves.

Secunda conclusio. Quod confessio de
peccatis in specie fuerit ex aliquo statuto uni
uersalis ecclesiae, non de iure diuidi,

Tertia conclusio. Quod prauæ cogitatio=
nes confiteri non debent, sed sola displicen=
tia delentur sine ordine ad claves.

Quarta conclusio. Quod confessio nō de
bet esse secreta. Has omnes & singulas hære=
ticas esse synodus definiuit. Est autem cōgre=
gata autoritate Sixti quarti: & confirmata po
stea ab eodem Sexto in Extrauagāti, cuius re=
tro mentionem fecimus: ubi denuo condē=
nantur tanquam hæreticæ illæ propositiones.

M v Quo

F. M E L C H I . C A N O .

Quo sit, ut quia afferūt hūc errorē esse temerariū, aut hæresim sapere, hāc Sixti definitiōnē minimē viderint: quam non piguit semel atque iterum sumere, vt frequentiū ob oculos posita perenni memoria teneatur.

Ad primum argumentū. Iam ostendimus locum in euangelio Ioannis, vnde confessio nis præceptum dicitur. Nā quod Caietanus in cōmentatiis super hunc locum afferit: in nō - stitutionem sacramenti pœnitentiæ inde haberi, non præceptū: certissimē saluabitur. Habetur enim necessitas comparendi corā iudicibus à Christo constitutis, atq; ex consequēti præceptum confessionis: sine qua peccata nostra à sacerdotibus iustè ac prudenter discerni, iudicarique non possunt. Iam, quod hę retici tradunt, Innocentium tertiu fuisse confessionis auricularis autorem, imprudenter errant. Leo siquidem Papa multis annis ante Innocentium præcepit confessionem, non publicè fieri, sed occulte. Quinetiam afferuit contra apostolicam regulam publicam confessionem postulari: vt patet epistola. 57. ad episcopos Campanię: &. 69. ad Theodorum episcopum. Huius etiam iudicij sacramentalis apud sacerdotes meminit Innocētius primus in epistola ad Decentium capi. 7. Sed & Clemens in. 1. epistola ad Iacobum fratrem domini, Petrum apostolum tradidisse refert, cogita-

cogitationes etiam malas oportere Christianos mox ad Christum illidere, & sacerdotibus domini manifestare. Eius etiam est mentio apud Hieronymum in illud Ecclesiast. 10. Si mordeat serpens in silentio &c. Nam quod super Psal. 84. referri solet, forsitan relictetur, quod commentaria illa, an D. Hieronymi sint, incertum est: quemadmodum lib. 2. De visitatione infirmorum: & libellus Ad comitem, & liber De vera & falsa poenitentia, D. Augustini esse negantur. Sed est tamen in Augustino locus, quem euertere ne Erasmus quidem possit: in lib. 3. De baptismo contra Donatist. cap. 17. & 18. ubi nititur iudicium hoc sacerdotale eodem hoc ipso Ioannis assertore testimonio: vide etiam tractatu. 2. in Psal. 101. super illud, Ut audiret gemitus compeditorum. Cyprianus quoque sermonc. 5. De lapsis, etiam eos, qui corde tantum lapsi sunt, docet, hoc ipsum, apud sacerdotes Dei dolenter debere confiteri. Poenitentiae huius insuper, quae apud sacerdotes sit, mentione fecit Tertullianus in libro. De poenitentia. Ambrosius autem lib. 1. De poenitentia cap. 2. hanc sententiam eodem, quo & nos Ioannis testimonio confirmat. Nam alia, quae solent afferri, ut est illud Iaco. 5. Confitemini alterutru etc. Et illud Lucæ. 17. Ite ostendite vos sacerdotibus &c. non adeo firmavident aduersus hetereticos testimonia.

nia, tamen dici etiam facile poterat, quod licet ex sacra scriptura huiusmodi præceptum non haberetur: habetur tamen ex traditione Christi & apostolorum: quemadmodum & alia pleraque naturę fidei documenta. Quod si rata apud antiquos secrætæ cōfessionis mētio est, frequēs verò publicæ, ut in Cōcilio Niceno ca. 9. & aliis itē plurimis, ad sanè nihil nostræ huic definitioni aduersatur. Ostēsum est si quidem, non solum ex traditione maiorum, verum etiam ex euangelico testimonio: confessionem peccatorum sacerdoti fieri debere: quod quidem est de necessitate sacramenti. Secretam verò, aut publicam confessionem fieri, prudentiæ est naturali relictum quæ dicit, ut occulta peccata occultè, publica, publicè iudicentur.

Ad secundum argumentum, non possumus breuiter respondere: quoniam rei grauitas & utilitas multa nos dicere compellunt: quæ præteriri nulla ratione debent.

Primum igitur, confessionem integrā esse debere, apud Theologos exploratissimum est: ut patet in. 4. distin. 16. & 17. vbi ea de re ab scholasticis Theologis disseritur. Habetur autem manifestè huius assertionis definitio in Concilio Florentino: vbi, posteaquam decretum est, confessionem esse huius sacramenti materia: ad confessionem id pertinere definitur,

DE POENI. RELECTIO. V. 103

nitur, ut quis omnia peccata sua, quorum memoriā habet, integrē confiteatur: & concilium Lateranense, in capi. Omnis utriusque sexus, De pœnitentiis & remissionibus: Omnia (inquit) peccata sua proprio sacerdoti confiteatur. Quod etiam vſu totius ecclesiæ declarari facile potest: nam, qui tacet aliquid peccatum mortale, eum communi consensu fideles damnant.

Diuus quoq; Tho. 4.d.17.q.3.artic.4.q.2. rationibushoc suadere coatur. Prima, quod confessio mutila, non est confessio, sed confessionis simulatio: non enim verè vult sanari ab illis morbis, quos explicat medico, qui alios tacet: cùm medicina sit eadem omnibus sanādis instituta: quæ ratio sumitur ex Augusti. De vera & falsa pœnitētia, cap. 15. Qui dam(ait) vni cœlant, quæ alii manifesta conferuant. Quod est ad hypochrysim tendere, & semper carere venia, ad quam totam per frusta putant peruenire.

Secunda, quod confessio fit sacerdoti vice Dei cum ſpe veniae consequendæ: sed impium est, à Deo dimidiatam sperare veniam, De vera & falsa pœnitentia cap. 9. Ergo & à confefſore impium est dimidiatam peccatorum remissionem expectare. Quæ eadem est ratio Augustini in illo capi. 15.

Tertia, quod sacramentum hoc ordinatur
ad

F. MELCHI-CANO.

ad medicinā omnium peccatorū mortalium
quibus sacerdos curationem adhibiturus est.
Quod nisi cognoscat medicus ægri totā ha-
bitudinem, non potest prudenter medicinā
apponere. Nam, quæ vni morbo cōpetit, al-
teri affert quandoq; perniciem. Quæ ratio su-
mitur ex cap. Omnis utriusq; sexus: ubi . Sa-
cerdos more periti medici (Innocentius ait)
diligenter inquit peccatorum circumstan-
tias & peccati: quibus prudēter intelligat, qua-
le debeat ei præbere consilium, & cuiusmo-
di remedium adhibere, diuersis experimen-
tis utendo ad saluandum ægrotum.

Durandus tamen. d. 17. q. 15. hanc quidem
rationem calumniatur, sed eam tuetur Palu-
danus. q. 5. eiusdem distinctionis: ac multo
etiam magis Adrianus. q. 4. De confessione.
Nos verò fatemur, q̄ conclusionem mathema-
tica demonstratione plenè exploratam habe-
ri non posse: sed fide possit, afferuntur argu-
menta, quæ probant, consentaneum esse, ita
fieri oportere. Ac revera, cùm huius sacramē-
ti finis, non tam vindicare sit, quam sanare
(non enim venit filius hominis in mundum,
ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundos
per ipsum, Ioannis. 3.) notitia, necessaria iu-
dici ad hoc salutare iudicium, ex tali fine salu-
tis depromenda est. Tantū itaque criminum
pœnitens confessori debet manifestare, quā-
tum

tum opus erit ad salubre pœnitentis iudicium,
atque vindictam. Et quemadmodum leges
considerant, quod plerumque necesse est: ra-
tors autem euentus negligere solent sic & ra-
tiones legis in ea spectant, quæ plurimum ac-
cidere solent: quæ vero rarerter incidunt,
nec legem, nec rationem legis infirmant. Cō-
pertum sit igitur, confessionem peccatorum
integram esse oportere. Se d, an id sit de ius-
re diuino, in dubium vertitur. Cuitamen (no-
longas moras trahamus) breuiter respondeas-
tur, confessionis integritatem ex diuina in-
stitutione fuisse. Qui enim confessionem in-
stituit, non mancam & mutilam, sed integrā
instituit. Dei quippe perfecta sunt opera.

Deinde, materia sacramenti ex diuina in-
stitutione fuit. At confessio integra, est ma-
teria huius sacramenti, ut Concilio Floren-
tino definitur. Imò adeò, perspicum est, cū
formæ absolulutionis confessio mutila & di-
mida repugnet. Non enim absolutum ligatum
multis funibus, qui vnum præscindit, a-
liis non præcisis.

Deniq; Ioannis. 20. Sacerdotes iudices cō-
stituuntur à domino ad remitenda pecca-
ta loco Dei. Si ergo sacerdos partem pecca-
torū remiteret, partē non remitteret, (quod
paulò ante ratiocinabamur,) & Deus quo-
que partim absolucret, partim nō absolucret
quod

quod impium est. Cumq; omnium peccatorum mortalium sint iudices: si quibusdam cognitis, aliis neglectis, reus absoluere: procul dubio iudicium, non solum imprudens esset verum etiam iniquum.

Porrò, si omnia hæc argumenta defuisseint v̄sus Ecclesiæ usq; ab apostolis receptus id sat is ostendit. Semper enim intellexit ecclesia, confessionem, quam à Christo accepit, integrā esse debere.

Veruntamen adhuc dubium est, An satis sit confiteri omnia peccata, quorum quis forte memoriam habet: an oporteat etiam adhibere diligentiam, ut peccata in memoriā revocentur. Nam videtur, illud prius satis esse: quoniam in concilio Florentino dicitur, ad confessionem pertinere, ut omnia peccata, quorum homo memoriam habet, integrè confiteatur. In contrarium est communis sententia Theologorum: atque adeò cōmunis usus populi Christiani.

Pro huius rei explicatione, cum primis adiūtendum est, vnum, idemq; præceptum esse de cōfessione, de eius integritate, de examine conscientiæ, ac peccatorū inquisitione. Nā, ob id tenetur homo integrè confiteri, qui a tenetur confiteri: & idcirco examinare conscientiam, & peccata quæ fecit inquirere, quia debet integritatem in confessione seruare.

Illud

DE POENI. RELECTIO. V. 105

Illud deinde commemorādum est, (quod aliās sāpē diximus) huius iudicij sacramentalis finem, non tam punitionem, & vindicationem iustitiae esse, quām vindicationem salutarem. Ex quo sit: vt, licet in iudicio purē vindicatio exacta culparum cognitio requiratur, vt videlicet tanta sit pōena, quanta quis per culpas meritus est: at in iudicio hoc sacramentali non exigitur exacta cognitio peccatorum: sed qualis, & quanta necessaria est ad curationem, & salutem pōnitētis, hæc enim huius iudicij finis est, Quæ quidem doctrina habetur ex cap. Omnis De pōnitentiis, & remissionibus. Ibi, More periti medici sacerdos diligenter inquirat peccatoris circumstātias & peccati &c. Idem traditur ab eodē Innocentio, in cap. Deus qui: eodem titulo: Cū pōnitentia (inquit) non tam secundum quantitatem excessus, quām pōnitentis contritio nem per discreti sacerdotis arbitrium sit moderanda, pensata qualitate personarū, & consideratis circumstantiis omnibus, pro ut saluti eorum viderit expedire.

His animaduersis, prima conclusio sit. Nō tenetur quis omnem operam, quam potest, dare: vt omnia peccata, quę fecerit, in memoria conseruet: videlicet, vt postea tēpore confessionis nullum intermittatur. Hanc conclusionem, vel eo solo arguento amplecti de-

O beremus

fol. V F. MELCHI. CANO.

beremus, ne Christi iugū insuaue, imò adeò
importabile hominibus redderetur: ne Ger-
mani meritò possint obiicere (quod quidam
illorū impudēter) doctores scholasticos, ho-
mines nimium argutos, confessionem hodie
talem redidisse, ut iuxta illorum ætheros in
impossibile sit confiteri.

Præterea. Pauci admodum eorum, qui se-
mel in anno confitentur, memoria tenēt vni-
uersa peccata mortalia, omnes circūstantias,
omnesq; cogitationes: & tamē, si peccator si-
mul atq; peccat, scribebat peccatum, obliuio
ni certè frequentissimæ mederetur. Non igi-
tur quancunq; potest curam impendere ho-
mo tenetur, ut omnia peccata memoria te-
neat, nisi velimus ad hanc scribendi scrupu-
losam diligentiam homines obligare.

Item. Quidnam is faciet, qui literas nescit?
Num locis & signis peccata denotabit: ut eo
pacto memoriae imbecillitati succurrat? Mi-
nimè gentium. Age verò, quid cum rusticis
agemus, si hæc sententia vera non est? Nem-
penihil aliud, quam eos obligare, ut non se-
mel modò, verum etiam centies in anno con-
siteantur, si quicquid valent præstare tenen-
tur, ne ullius peccati obliuiscantur. Et, cùm
ex duobus iactis fundamentis hæc conclusio
maximè constet, non est cur nos in ea probā-
da amplius immoremur.

Secun

DE POENI. RELECTIO. V. 106

Secunda conclusio. Tempore, quod quis tenetur confiteri, aliquam diligentiam adhibere debet peccatis omnibus, que commisit, inquirendis. Tenetur enim integrum confessio facere: quod nulla adhibita diligentia, est moraliter impossibile. Idem etiam patet ex fine confessionis, siue quatenus iudicium voluntarium est, siue in quantum est iudicium medicinale.

Tertia propositio. Qui adhibet humanam vel mediocrem diligentiam, (qualem videlicet praestare solent viri, mediocriter timentes Deum, quisque iuxta conditionem gradus & ordinis sui) verè implet legem deconfessione integrè facienda. Verbi gratia, si ego adhibui aliquam diligentiam, & per paruam ultiori, probabilitate existimo aliqua mortalia fore in memoriam reuocanda, teneor ulterius inquirere. Quod si puto nullum aliud peccatum venturum in mentem, nisi forsitan ingenti quadam discussione, & magni temporis inquisitione, non oportet esse solicitum, satis nempe est illa mediocris, & humana diligentia.

Quarta propositio. Si quis adhibuit diligentia & curam in examinanda conscientia, quam credit esse sufficientem, etiam si fallatur, excusari talis negligentia à peccato mortali, & potest, & debet. Non in omnibus id quidem

F. M E L C H I C A N O.

sed in hominibus piis: qui timent Deum, atque habent mediocrem curam animæ suæ. Ceterum impios, quos videlicet nulla animæ suæ cura tangit, ego nulla ratione à peccato mortali excusatrem: etiam si existiment, se diligentiam idoneam adhibuisse: cùm, videlicet, omittunt, vel ignorantes, aliqua peccata, ex insufficienti discussione.

Nā, cùm huiuscemodi hominibus minima diligentia esse videatur maxima, cūq; sint soliti adhibere mediocrem, timere sibi necessariò debent. Quòd si non timent, nullam ex cussionem habent peccati sui. Contrà, viri conscientiæ sobriæ & timoratæ, cùm adhibere diligétiam & curam soleant: si quando ex ignorantia & inconsideratione prætermittant: iure optimo, à mortali culpa saltem, excusantur.

Quòd si obiicias, eam diligentiam mediocrem non sufficere, ex eo quod Augustinus ait De vera & falsa pœnitentia capi. 15. Ponat se omnino pœnitens in iudicio sacerdotis, nihil sibi reseruans sui, paratus facere pro reparanda animæ vita, quæcunq; faceret prouta da corporis morte.

Item doctores asserunt, eam diligentiam facturos pœnitentes, quan ficerent in inquinda pretiosa margarita. Probatissimum id est, quis negat? At, quoniam infirmis etiam oportet

DE POENI. RELECTIO. V. 107
oporet cōculere, non præscribimus quidfa-
ciant optimi, sed quid ad salutem necessariò
facere debeant, vel imbecilles.

Ex his manifestè colligitur, numerum pec-
catorum mortalium ad confessionis integri-
tatem pertinere. Nam, qui commissit decem
& solùm exprimit nouem, cœiat vnum. Qua-
re, non confitetur omnia peccata, quæ in me
motia habet: fit deinde, nō oportere, eos qui
sæpe peccat, ad mathematicos numeros pec-
catorum multitudinem exatè redigere. Dif-
fícilis sanè propositio, sed vera: quia vix pos-
sibile est iis, qui semel in anno confitetur, cer-
tum peccatorum numerū recensere. Sat igi-
tur erit, mediocri diligentia adhibita, paulo
plus vel minus, numerū explicare: verbi cau-
sa est, qui consuetudinem habet fornicandi
si maximam solitudinem haberet, forsitan cer-
tum posset exprimere: sed non tenetur, in-
quam: quin satis fuerit ita dicere. Habeo con-
suetudinem semel, vel bis in hebdomada for-
nican di: vel ferè quinquaginta, aut circiter cē-
tum &c. Hæc enim notitia sufficit confessio-
ri: ut finem confessionis præstet, siue cōsiliū,
siue remedium, seu vindictam salutarē: quē-
admodum exemplo medici facile declarari
potest.

Colligo tādem, interim non opus esse hæc
mediocrem diligentiam, ad numerum pecca-

O iii torum

V. MELCHI. CANO.

Eorū exprimendū, etiam pingui crassaq; Mis-
nerua. Sit prostibulum, (exempli causa) decē
annos in luponari, hanc (inquam) nō est opus
solicitam reddere, vt explicet, an centum mil-
lia peccatorū commisserit, plus, minus ve:
sat erit ita dicere: Ego decem annos in hoc vi-
tio fui, quoslibet homines admisi, qualibet
hora parata fui, &c. Probatur, quia ex eo tan-
tam accipit confessor notitiam, quanta opus
est ad quemcunq; finem confessionis conse-
quendū. Imò, quantam potest pœnitēs ei da-
re, etiam si exprimat, sexties milies peccauis-
se. Non ergo debet confessor vexare pœnitē-
tes, punctū interrogando de numero, per
anxiā & puerilem superstitionē faciens eos
vel mentiri, vel certè falsum dicere.

Huic & aliud corollarium adiunctum est:
videlicet, non necesse esse, vt pœnitens oēs
actus explicet, mortales etiam, singulatim, cū
in vno actu intelliguntur: vt, si volo inimicū
occidere, quæro arma, equum, &c. Item, qui
furatur, scalas suspēdit, aperit seras, &c. Quia
licet omnes illi actus sint peccata, omnes ta-
men ordinantur ad perficiendum actū vnū,
quē confiteor: licet enim in genere entis sint
vna entia, sed in mortalibus pro vno actu cō-
putantur. Hæc tamen ratio calumniā habet:
quia actus interior & exterior, in genere mor-
tis, vna culpa censemur: & tamen nō satis erit,

actum

actū interiorem confiteri, nisi simul aperias
actum exteriorem. Nam ille actus exterior
est peccatum mortale: & omne mortale con-
fiteri, necessum est. Ratio igitur vera huius
conclusionis corollariæ fuerit. Quod sacer-
dos in actu præcipuo explicato per meam cō-
fessionem, sufficienter intelligit actiones cō-
mitantes. Quemadmodum, qui confitetur
exteriorem actum, stultus erit, si velit interio-
rem explicare. At, cūm in interiore non in-
telligatur exterior explicetur oportet: vnde
fit, vt si ad perfectionem peccati principalis,
actus aliis adiunctus interuenire non soleat,
explicandus sit: vt si per internuncium solici-
taui puellam, vel si ad occidendum, socium
accersiui.

Sed iā quæstio valde difficilis vrget: an te-
neamur peccatorū circumstantias cōfiteri, vt
integra confessio sit. Quia explicanda, primū
intelligatis, circumstantias esse in duplice diffe-
rentia. Alias minuentes, alias verò aggrauan-
tes. Aggrauantes rursum, bifariam partiti ne-
cessē est, quædam enim mutant speciem, vt
furtum in loco sacro: aliæ non mutant, vt fur-
tum centū aureorum, quod eadem specie cō-
tinetur, ac furtum aureorum decem. Tunc
sit prima propositio. Circumstantia quæ ita
minuit, vt ex mortali faciat veniale, omnino
debet explicari: vt communicare in diuinis

O iiiii cum

F. MELCHI. CANO.

cum excommunicatio, veniale fit: si ex inconsideratione procedat. Quod si confitear, me cum excommunicato in diuinis communicaſſe, sacerdos seducitur in re graui ad iudicium pertinet. Nam intelligit, me peccasse mortaliter.

Secunda propositio, si circumstantiae minuant peccati malitiam, intra latitudinem mortalis culpæ: tamen non est necessarium, illas confiteri, nisi forsitan rarus euentus contingeret, vbi tanta esset, ex circumstantia adiacente, culpæ diminutio, ut dupla, vel tripla à sacerdote intelligeretur, tunc enim iudex in re graui decipitur. In uniuersum tamen, si quis animo pure & simpliciter confitendi, & non ut querat excusationes in peccatis, eiusmodi circumstantias explicet, consilium saluberrimum est: nos reprobare non possumus. Nec in hoc sensu reprobaret, aut Petrus Palud. d. 16. q. 3. aut Syluester in verbo, Confessio. 1. §. 9.

Tertia propositio. Circumstantiae mutant species speciem, & ex noua specie nouam peccato mortalem malitiam adiicientes, sunt omnino explicandæ: ut stuprum cum virgine Deo sacra, incestus cum consanguinea. quia vera ibi continentur plura peccata contra plura præcepta, & contra plures virtutes. Item, quia alias maior pars malitiae sacerdoti, celaret. Quãoib[re] merito precipit sacerdoti, in. c.

Omnis

D E P O E N I T . R E L E C T I O . V . 109

Omnis , de pœnitentiis, vt diligenter inquirat, & peccatorum circumstantias, & peccati, &c . Quod etiam præfinitum est in decreto quodam Vuormitiensis Concilii: quod re= In Cœcil.
fertur à Rhenano circa finem Tertuliani: o- Vuorma-
portere, scilicet , sacerdotes rei veritatem ad tiensi . ca.
liquidum interrogando discutere, & studio- 7.id habe-
sè perscrutari diuersos pœnitētis errores . Idē tur , licet
eleganter præscriptum est, in . 6. synodo gene non oia
rali apud Trullum congregata, canone vlti= quæ Rhe
mo. Est quoq; diligenter animaduersum ab nanus re-
Aug. in libro De vera & falsa pœnitentia. ca. fert ex eo
ultimo: & habetur de pœnitentia distinctio dem Con
ne . 6. cap . i. cilio .

Sed argumentantur quidam contra hoc:
quia etiam si confessor non inquirat eiusmo
di circumstantias omnes, fiunt omnia que suf
ficiunt, vt pœnitens gratiam consequatur:
ergo eiusmodi confessoris scrutinium nō est
necessarium.

Deinde. Pœnitens non tenetur maiorem
diligentiam adhibere in inquirendis peccato
rum circumstantiis, quam adhibuit, ergo nec
confessor.

Præterea: quia confessio ex multis huius=
modi interrogationibus fiet molesta nimis,
tum pœnitentibus, tum ac multò etiam ma-
gis confessoribus.

Demum. Plutimē peccatorum species, at-

O v que

MELCHI. CANO.

que earum differentiae ignorantur, non ab in-
doctis modo, verum etiam a doctis.

His argumentis priusquam ego respondeam:
dico necessarium esse confessori, interroga-
re pœnitentem: quando probabile est, quod
pœnitens ex negligentia prætermittit aliquam
cuiusmodi circumstantiam, quam diximus ex-
pliçandam esse: tum, quia alias peccaret absolu-
uendo ponentem obicem absolutioni: tum
quia iudex non seruaret debitam fidem officio
suo: tum quia medicus & negligens, & malus
haberetur, si ab ægrotō morbi circumstantiā,
& qualitatē non exquireret.

Secundò dico, quod si confessori proba-
bile est, pœnitentem diligentiam idoneam
adhibuisse in inquirendis & peccatis, & pec-
catorum circumstantiis, adhuc tenetur inter-
rogare, atq; disquirere, cum probabiliter cre-
dit aliquam peccati circumstantiam necessa-
riam, se per huiusmodi inquisitionem inuen-
turum. Verbi gratia, sit rusticus, qui pro rudi-
tate sua, mediocriter fuit diligens in peccato-
rum circumstantiis commemorandis: si con-
fessor probabili conjectura tenet, alicuius cir-
cumstantiæ pœnitentem obliuisci, tenetur si-
ne dubio interrogare. Primò, quia medicus
etiam si cognosceret ex obliuione inculpabi-
li ægrotum tacere aliquas circumstantias mor-
bi pestilentes, re vera teneretur inquirere. Se-
cundò,

cundò, quia iudex infideliter ageret, si sciens testes obliuisci alicuius criminis, de quo ius habet interrogandi, omittet tamen, ac disimularet. Tertiò, quia cōfessor institutus est loco Dei ad compensandas iniurias contra Deum factas, & taxandas pœnas pro offensis debitas: ergo hac etiam ex parte infidelis se quester ac mediator est: quemadmodum is cuius fidelitati ego committerem, ut rationē dati & accepti ab œconomio meo acciperet, &c. Quartò, de illa peccati omissa circunstanția non posset confessor præbere, nec consilium, nec remedium: ut pœnitens in futurum caueret illam, &c. vnde in cap. Omnis, de pœnitentiis, diligenter (Innocentius ait) Inquirat peccatoris circumstantias & peccati: quibus prudēter intelligat, quale debeat præbere cōsilium, & cuiusmodi remedium adhibere.

Ad primum igitur respōdetur: quod hoc sacramentum, non solum ordinatur ad reconciliacionem pœnitentis cum Deo, & ecclesia, sed etiam ad compensandas iniurias Deo factas, imposta pœna iuxta quantitatem, & qualitatem culparum. Alioqui, superflua esset tertia pœnitentiae pars, scilicet, satisfactio. Ordinatur etiam hoc sacramentū ad medendū vulneribus vniuersis, & remediū adhibendū ægrotō, debitumq; consilium pr̄standū: ne eadem vulnera iterum accipientur.

Ad

F. M E L C H I . C A N O .

Ad secundum negatur consequentia: alia est enim diligentia adhibenda à teste & reo in iudicio: alia à iudice: cui ex proprio munere competit inquisitio.

Ad tertium. Nolo ego confessores impetrunos esse, & intolerabile negotiū facessere pœnitentibus. Quemadmodum ne eos qui dem probo, qui imprudenter interrogando pœnitentibus scandalum iniiciunt, atq; adeò eos peccare docent. Quia in te cōfiterenter etiā reprobo summas istas confessionum interrogationibus plenas, quæ id tomate vulgari non solùm eduntur ut in publicum prodeant, sed passim etiā mulierculis & idiotis conferuntur, ut inde discant, non cōfiterendi, sed (ut ego sentio) peccandi rationem, & normam. Sed id nos modo asserimus, cùm moraliter constat confessori, aliqua vel peccata, vel peccatorum circumstantias ex obliuione præteriti oportere, vel commonefacere, vel interrogare, ut res in iudicio palā fiat. Quod si mediocrem probabilitatem sacerdos habet, qua sibi persuaderet pœnitentem omnia peccata, & eorū circumstantias confiteri, non oportet confessorem esse solicitum & scrupulosum, sed sanè intelligere, quod Syluest. in verbo, Confessor. 3. §. 14. &c. 15. tradit.

Hinc verò facilè patet, quid in ea questio ne tenendum sit, quæ Adrianum post quintam

DE POENIT. RELECTIO. V.

nam quæstionem de confessione, dubio. 7.
malè habuit, An, cùm pœnitens ignorat, ali-
quam circumstantiam non esse peccatum, &
propterea non confitetur, oporteat confessio-
rem interrogare, & commonere. Et quidem,
cùm ignorantia est vincibilis, nulla contro-
uersia est: sed pœnitentem etiam inuincibili-
ter ignorantem confessor admoneret tenetur
illius peccati aut circumstantiæ, quæ ex igno-
rantia præteritut, siue præceptum diuinum
sit, siue humanū: quia moraliter loquendo,
vt theologos decet, confessore tacens & absol-
uens penitentem errantem circa materiam
peccati mortalis, suo opere probat: cōfirmat
que pœnitentis errorem. Mox etiā, quia con-
fessor doctor est, ad quem accedit pœnitens,
tanquam ad vicarium Dei, vt instruatur: vnde
infideliter ageret contra magisterium sibi
cōmissum, nisi doceret errantē, liquet enim
pœnitentes accedere ad confessores, non so-
lū ut absoluantur, sed ut instruantur. Nam
et si confessor, quatenus confessor est, non sit
nisi aut iudex, aut medicus, at, quia proprius
sacerdos & pastor, & doctor est, (ad Ephesios
4.) fit inde, vt omnes leges tam diuinæ, quā
humanas, quæ spectant ad pœnitentem, eum
docere teneatur; vnde in Concilio Vuomar-
tiensi iam citato, interrogations etiam pro-
ponuntur, quæ ad pœnitentis eruditionem
necessariā

necessariam pertinent. Quia vero proprii sa-
cerdotes vicarios constituunt sui muneris &
officii delegatos, sentiant qui vices suscipiūt
proprietū sacerdotum, id sibi negotii dati, ut
non modo pœnitentes & audiāt, & absoluāt
verum etiam erroribus amotis instituant.

Atque id ego intelligi volo, cùm existimō
me pœnitenti pro futurū. Nam frustra niti, et
nihil aliud quām laborando odium querere
(ut Salustius ait) extremæ demētiæ est, & Au-
gustinus De pœnitentia. d. 7. ca. Si quis: Ideo
(inquit) do tibi pœnitentiam, quia nescio, nā
siscirem nihil tibi prodesse, non tibi darē, nō
te admonerem. Ratio quoq; perspicua est,
quia nulla lex obligat ad actus inutiles & o-
ciosos. Item, sicut correctio ad bonum illius,
qui corripitur: ita confessio ad bonum pœni-
tentis ordinatur, sed, quando scio nihil me
mea admonitione pro futurum, non teneor
fratrem corripere, aut delinquente, aut igno-
rante, ergo, &c. Nam, ex fine ratio medio-
rum est. Hinc facile discernetur, quid in mul-
tis euentis confessor habeat facere, si prudēs
esse velit: ut, si mulier nupsit Petro occulte
non consumato matrimonio: deinde contra-
xit cum Ioanne publice, & consummauit, cū
quo manet bona fide. Item, si mulier contra-
xit cum fratre suo, aut a fine quem inuicibili-
ter ignorat esse fratrem: &c. Nā in his omnibus

Si cre-

DE POENI. RELECTIO. V. in
si credo meū cōsilium profuturū, teneor ad-
monere: si verò minus, teneor nō admone-
re, siue id sit in detrimentū proximi, siue nō:
sit siue contra ius diuinū, siue humanum.

Testimonia verò, quæ Adrianus in cōtra-
rium refert ex Ambrosio sermone. 81. 83. &.
84. ex paulo apostolo Actorum. 20. ex Gre-
go. 43. d. cap. Ephesii: ex Innocen. 83. distin.
cap. Error, de doctore publico intelligenda
sunt. Cuius doctrina licet aliis sit odor mor-
tis in mortem, debet tamen populo tradi, vt
aliis sit odor vitæ. Nam (vt idem Ambrosius
ait sermone. 83.) Prædicatio sacerdotis in ple-
be, saluandis, correctio est: contestatio iudi-
candis. Doctrina ergo, quæ ad bonum publi-
cum ordinatur, propter malum priuatū non
est intermittenda. At, doctrina, quæ bonū
priuatū pro fine habet: cessante fine, id est,
priuato bono, cessare debet.

Id verò intelligēdum est, si nec statim nec
postea fructus admonitionis speratur. Dein-
de, cùm verisimiliter credo, hanc ignoran-
tiam esse duraturam. Nan si aliunde consta-
ret, submouendam esse ab alio, videlicet, cō-
fessore, qui imprudentius medebitur illi ma-
lo, certè consultius ignorantem admone-
bo, praterquam si remedium est intolerabi-
le: vt si, exemplis propositis, addas susceplos
filios ex existimato matrimonio, diutinam
cohæ-

F. M E L C H I . C A N O ,
cohabitationem, scandalum publicum , &c.
Quo euentu, nullus tam imprudens erit, qui
non periculum præsens horreat, nullus tam
temerarius, qui sibi fidat.

Ad quartum argumentum respondetur
ex Caietano in. q. 3. de confessione, quod, cu
cirunstantiæ specificè differentes, nullam dif
ferentiam in iudicio sacerdotali faciunt, non
oportet explicetur: ut, diuinare per astra, vel
per terram, specie forsitan distinguntur. Itē,
accedere ad bestiam, vnius vel alterius gene
ris, &c. At, circunstantiæ secundum speciem
differentes, quæ in iudicio salutari diuersum
remedium exigant, ac medicinam, hæ me
diocriter doctis notæ sunt: eas nos asserimus
esse explicandas.

Sed enim, grauissimū dubium est, An cir
cunstantiæ aggrauantes intra eandem speciē,
sint necessariò confitendę. Suadent enim nō
nulli, eiusmodi circumstantias explicari non
oportere: quia aliàs cogeremur, intensionē,
& cōtinuationē actus explicare? quas quidē
circumstantias, nec confiteri populus solet, nec
prudens confessor exiegere. Et confirmatur.
Quia circumstantia non mutans speciem nū
quām aggrauat in infinitum, ergo non est ne
cessariò declaranda. Antecedens probatur:
quia intendit pœnam, non extendit: extēsio
enim est infinita sine circumstantia, & per nul
lam

DE POENI. RELECTIO. V. 113
lam circumstantiam crescit. Intensio verò finita est: & per nullam circumstantiam sit infinita.

Quibus argumentis D.Tho. 4.d.16.q.3.
arti.2.q.5. expressè tenet, solas circumstātias,
quæ speciem mutant, esse confitendas. Item
D.Bonauentura in eadem dist. & Palud.q.3.
ac Durandus. q.4.eiusdem distinctionis: &
Syluester in verbo, Confessor.1.§.9. Quam
uis in fine eo quæ dixerat, intertubare videa-
tur. Adrianus tandem. q.4. De confessione,
id sequitur: licet postea contrariam opinio-
nem probabiliorem, & securiorem videatur
scerere.

At contra viti quoq; graues & nobiles sen-
tiunt: Alexander. 4. parte. q.77. membro. 3. ar-
ticu. 5. Gabriel. d.17. q.1. & Maioris. d.17. q.4.
Qui etiam Altisiodorensem in hanc senten-
tiam referunt: ut omnes circumstantiae sint
explicandæ: quæ etiam in eadem specie mor-
taliter aggrauat. Atque hæc opinio suadetur
ante omnia ex Augustino lib. De vera & fal-
sa pœnitentia, cap.14. & habetur De pœnitē-
tia. d.5. cap. Consideret: qualitatem (inquit)
criminis consideret in loco, in tempore, in per-
seuerantia, in varietate personæ & quali ten-
tatione fecerit, & inferius, Omnis ista varie-
tas(ait) confitenda est, & deflenda, & cap. 17.
Versum quidem puto, qui dolet de crimine:

P con-

F. MELCHI. CANO.

conuersum, qui dolet de omni eius quam ex posuimus varietate: & cap. vltimo, Diligens inquisitor, cognito crimine, varietates eius non dubitat inuestigare, & locum, & tēpus, & cætera, quæ supra diximus in exponendo eorum qualitates.

Deinde, circumstantia quæ non variat speciem, maiorem malitiam non nunquam addit, quam, quæ variat: ergo si hæc confitenda est, etiam illa. Nam malitiæ quantitas facit ad mores: species facit ad metaphysicam. Methaphysicum itaq; commentum videtur esse, cōpellere pœnitentem: ut rerum species differentes sacerdoti manifestet, propter malitiā additam: non item cogere ut explicet circumstantiam non differentem, cùm grauior ex ea iniquitas adiungatur.

Præterea, si decem horis quis odisset proximum, sic tamen, ut in fine cuiusque horæ odium interrumperet, illa peccata essent necessariò confitenda: ergo si nulla facta est interruptio, cum odium illud æquè graue sit, ac decem interrupta peccata.

Præterea, qui vult fornicari bis eadem voluntione, id explicare tenetur, ergo etiā si quis vnico actu velit occidere Petrum & Paulum. Ac proinde, &, si voluit furari ducētos auros.

Præterea, si adderetur species noua, & nō malitia

DE POENIT. RELECTION. V. 114

malitia mortalis, nō tenemur explicare. Tota
igitur causa necessaria explicationis, non est
species differens, sed adiecta malitia ergo ubi
additur malitia dupla, siue sit eiusdem speciei,
siue alterius, oportebit exprimere.

Equidem in re vehementer ambigua non
mihi satisfacerem, si solas circumstantias, quæ
mutant speciem explicarem. Nec cuiquam cō-
sulerem, vt in eum modum confiteretur: oēs
quippe incestus (vt in. 22. Caietatus probabi-
liter astruit) sunt eiusdem specie: & tamen si
quis cum matre coiisset, ne sibi quidem face-
ret satis, solūm exprimendo, se incestum cō-
misisse. Item, & peccata contra naturam non
videtur specie discriminari, quod Caietanus
etiam confirmat. At, non sat esset confiteri,
effudi semen contra naturam: circumstantias
verò illius peccati celare, aut etiam negare.
Istæ specierū differentiæ (mihi credite) ad su-
btiliores disputationes potius referuntur, quā
ad Christianas confessiones. Itaq; omnes eas
& solas circumstantias oportebit exprimere,
quæ addunt malitiam mortalem: dum tamē
illa noua malitia circumstantiæ notabilis sit:
nec intelligatur à confessore in expressione
culpæ principalis.

Et per hoc ad primum argumentum fa-
cile responderi potest. Intensio enim actus,
vel non addit notabilem malitiam, vel ferè

F. MELCHI. CANO:

intelligitur à confessore iuxta delicti quantitatē. Et eodem modo de continuatione respondeo. Nam, si continuatio parua fuit, nō est opus eam explicare: sin vero diu, multūq; durauit, opus erit. Similiter dicendum est de interruptionibus. Nam si interruptio facta est per actū contrariū, necesse erit confiteri, quoties eiusmodi culpam renouauit. At, si interruptio fuit naturalis, qualis plerunque fit, non oportebit exprimere, sed satis erit in hunc modum confiteri, Tota die amavi Mariam, &c. sufficiens nanque notitia confessori datur, & ad medendum, & ad iudicandū.

Sed, si maior pars ipsius culpæ iudici celaretur, quod iuxta contrariam opinionem fieret, tacendo, videlicet, circumstātias intra eadem speciem aggrauantes, primūm quidem sententia indicens pœnam, esset vehementer absurdā, nec esset iuxta nomen, satisfactio. Deinde, etiam si pœna non esset satisfactoria, sed medicinalis: maiori tamē morbo eiusdem quoq; speciei, maior est adhibenda medicina.

Ad confirmationē, quæ Paludensem mouere potuit, tam facilis responsio est, vt post ea quæ diximus, non sit opus quicquam super addere. Nā D. Thomas (vt mea fert opinio) sententiam retractasset: si tertię parti extremam manum imposuisset. Atque olim

iue-

DE POENI. RELECTIO. V. 115
iuuenis opiniones s̄apē communes sui secu-
lī se tabatur.

Multa hic de peccatorum circūstantiis ad confessionem pertinentibus Theologi solēt adiicere: quæ nos silentio volumus præterire: iustum atque integrum volumen vnius diei disputatione conficiamus. Sed illud tamē paucis admonendum est, circūstantiā loci esse necessariō confitendam: primō, quādo quis furatur à loco sacro: secundo, cùm in loco sacro semen effundit, etiam cum uxore propria: tertio, cùm sanguis humanus ibidē etiam funditur: & in genere, quando actes peccati commissus directè aduersatur sancti tati loci, id est, ei ad quod locus est sanctificatus: ut ad immunitatem configurantium, & rerum, quæ ibi sunt, vel depositæ, vel colloca-
3. aut
tæ, &c. At qui existens in ecclesia vult, aut furari, aut seminare, aut occidere extra ecclesiā, non tenetur explicare, se in templo id voluisse. Nec enim talis volitio est sacrilegiū: imò nec aspectum, aut etiam sermonem turpem in templo factū exprimere oportet. Tametsi Syluester in verbo confessio. I. §. 10. repugna re videatur.

De circūstantia verò temporis sacri, vt cum quis in die festo fornicatur, non est ne-
cessē plebem solicitari, quoniam huius circū-
stantiæ militia non est mortalis. Nec Aug. li.
e matthae

F. M E L C H I . C A N O .

De vera & falsa pœnitentia, cap. 14. solas necessarias circumstantias docet esse, & deflendas, & confitendas: ut patet de circumstantia peccati in die ieiunii cōmissi: & cūm de hac quæstione Syluester in Rosa aurea. q. 63. & Caietanus in opusculo. 27. q. quæstio. 10. copiose, docte q; disseruerint: non est nobis animus de eare in præsentiarum plura verba facere. Nec verò sumus tam, aut in eruditis, aut antiquitatis expertes, ut ignoremus, quæ Origene. homil. 18. super Nume. & Ambrosi. in tertium decimum Lucæ caput, & Hieron. in Esaiæ cap. 56. ac. 58. & Augusti. epistola. 119. ad Ianuarium de obseruatione sabbati iuxta spiritualem intelligentiā tradidere. Quæ videlicet nostræ huic sententiæ nō sunt aduersa, si sensum sanctorū non verba insestemur.

De reciduo etiam, minimè necessariū est pœnitētes macerare. Nec D. Thom, (ut quidam illi imponit) somniauit oppositum: sed solū, cūm ingratitudo residentis in peccatum, specialis culpa est. Nam, cūm est generalis ingratitudo, etiam si non explicetur, intelligitur à confessore. Quāquam optimum consilium est, reciduum & peccandi consuetudinem explicare sacerdoti, non ob verecūdiam solū, cuius fructus in confessione maximus est: verum etiam ob remedium: aliter enim simplici febri, aliter hethicæ medemur.

An

An verò teneamur explicare circūstantiā qua explicata intelligit confessor complicem criminis, paulo post oportunius definiemus.

Cæterum ex difinitis secundum illud argu mentum, satis superq; confutatum est: nisi ea parte, quā de partitione confessionis per cas sus reseruatos ambigitur: In qua scilicet quæ stione tot sunt sententiæ, quot capita: vide Durand.in.4.d.17.q.15.& Paludanensem.q.5.& Gabriel.q.1.& Adria.De confessione.q.4.& Caietanum in summa verbo Cōfessiō, conditione.10.Post quorum tractationem, quoniam adhuc sub iudice lis est, operæpre= tium fuerit, quædam fundamenta suppo nere.

Primiūm, superiores prælatos licetè posse aliqua peccata reseruare, à se solūm absoluē da. Hoc ponit cōtra Vuicleph Thomas Vual densis in libro De Sacramentis, cap.149. pro batque testimonio Innocētii afferentis, quæ dam peccata esse, quorum absolutio est Pe tro reseruata.

Item.33.q.2.cap.Latorem, refertur Rathol dus Argentoratensis ecclesiæ episcopus, quendam parricidā ad Nicolaū Papā misisse, vt ab illo absoluueretur. Nec mihi, quæso, obii cias alia nomina habeti apud Gratianū: quo niā innumera sunt in eo libro menda, nec o mnia Gratiani culpa, sed typographorum,

F. MELCHI. CANO.

Habes præterea Origenem Hom. 10. super Numeros: vbi docet, laicum peccantem indigere quandoque, non solum sacerdote, sed & pontifice.

Cyprianus quoque lib. 3. epistol. 16. & 17. tradit, non esse lapsos reconciliandos nisi ab episcopo, præterquam cum mortis periculum urget. Vide etiam Gratianum de pœnitentia d. i. cap. in actione: & .26. q. 6, per totam; sed maximè, cap. vlti.

Præterea, Benedictus undecimus in extra uaganti, cuius initium est, inter cunctas, enumerat quatuor crimina episcopis reseruata. Est denique extrauagans Sixti quarti. Etsi dominici: vbi excommunicantur, qui absoluunt à casibus reseruatis Romano pontifici.

Secundum fundamentum. Non solum censuræ ipse reseruantur à superioribus prelatis, sed etiam culpæ, & earum absolutio: hoc videtur esse contra Durand. loco citato: & probatur ex cap. 2. De Pœnitentiis in. 6. vbi dicitur, quod si episcopus concesserit subdito, ut sibi possit idoneum eligere confessorem, electus, in casibus qui eidem episcopo specialiter reseruantur, nullam habet penitus potestatem: quod si nullam habet: nec in pœnas, nec in culpas habet.

Et confirmatur hoc. Quoniam aliquorum criminum absolutio reseruatur episcopis, quæ non

non habent excōmunicationem ad iunctā: ut homicidium voluntarium: & alia pro quibus est imponenda pœnitentia publica. Nec valet dicere, homicidium habere irregularitatem annexam. Tum, quia irregularitas impedit, non pœnitentiæ, sed ordinis sacramentum: tum quia episcopus à culpa homicidii voluntarii absoluere potest: irregularitatem tollere non potest. Nō ergo reseruantur culpæ propter annexas cœsuras: sed absolute propter ipsas culpas.

Præterea, idem ostenditur ex extrauaganti, Inter cunctas: vbi Benedictus ait, fratres priuilegiatos non debere recipere confessiones criminum, pro quibus solennis est pœnitentia indicenda: quod inconueniens sit, ut à peccato absoluat, qui pœnitentiam debitam imponere non potest.

Id postremò manifestatur ex usu ecclesiastico. Nam prælati religiosi reseruant sibi aliqua peccata, nulli censuræ subiecta: ut votorum transgressionem. Nec usui ratio deest. Nam in omni iudicio & foro, superior potest sibi reseruare aliquas causas, præsertim grauissimas, idq; principes in repub. facere solent: ergo & Summus Pontifex, cùm habeat supremam iurisdictionem: non solum in exteriori foro quantum ad pœnas, verum etiā in interiori, quantum ad culpas.

F. M E L C H I . C A N O ,

Tertium fundamentum. Non potest quis
absolui à iudice inferiori de criminē reserua-
to sine facultate superioris . Quòd si tentet
inferior ab eiusmodi absoluere , nihil facit.

Quia nō habet iurisdictionem circa illa peccata
excepta à superiore , qui non commisit
absolutionem eiusmodi peccatorum .

fundamenta His iactis fundamentis, sit prima conclu-
sio. Si iudex superior & inferior sint præsen-
tes, non potest inferior absoluere à non re-
seruatis, nisi prius petatur facultas absolu-
di à reseruatis.

Probatur, quia integritas confessionis est
de iure diuino, ergo, cū ille pœnitens habeat
copiam confessoris, cui potest integrè confi-
teri, non potest inferior diuidere absolutio-
nem, antecedens probatur: quia vel superior
potest integrām absolutionem præstare, cū
præsto sit: vel inferior, habita facultate supe-
rioris. Probatur etiam hæc propositio ex usu
probatisimo religiosorum , qui nunquam
absoluūt à non reseruatis, nisi prius petita fa-
cultate, ut etiam absoluant à reseruatis. Et idē
est si parochus & episcopus sint præsentes:
& cùm patet faciles aditus ad superiorem.

Sed quid si superior nolit dare facultatem
sed velit ipse audire confessionem? Respon-
deo, quòd inferior non debet absoluere ab
aliquibus peccatis: sed remittere ad superio-
rem,

DE POENIT. RELECTIO. V. 118
rem, & pœnitens tenetur id pati, quia quādō
potest integrum confessionē facere confes-
sori idoneo, violat ius diuinū de integratō
confessionis, accipiendo absolutionē ab eo,
qui dimidiatam absolutionem præbet.

Secunda conclusio. Si superior audiat cō-
fessionem priusquam inferior, tenetur totā
confessionem audire, & non solūm peccato-
rū reseruatorū, si velit sacramentalē absolu-
tionē impendere. Hæc est Adriani & Duran-
di contra Caietanum, & suadetur: quia inte-
gritas confessionis, est de iure diuino, ergo
episcopus, vel prælatus alius superior, illicite
diuidit confessionē, & absolutionē, cū pos-
sit facile integritatē seruare, & confirmatur,
quia materia sacramenti est confessio inte-
gra, ergo illa dimidiata cōfessio nō est mate-
ria sacramenti: potest enim cōmode, (vt dixi
mus) peccator, omnia superior confiteri.

Deinde, sit Romani pœnitentiarii partiri
absolutionē possunt, parochus, nedū episco-
pus, etiā possit suos parochianos ab uno pec-
cato solū absoluere: pro cæteris verò dare fa-
cultatē eligēdi confessorē. Abbas quoq;, vel
Prior absoluere monachū ab vna culpa reſer-
uata, & pro reliquis pœnitentē ad alios cōfes-
sores mittere: & sic pro suo arbitratu, cōfes-
sionem, atq; absolutionem, tū etiā partiri, cū
commodissimè fieri integra potest.

Præ-

F. MELCHI. CANO.

Præterea, cū sacerdos ille superior soluat vice Dei: & possit omnia soluere, si dimidiam præstaret veniam, quædam soluendo, alia non soluendo, cùm omnia tamen posset, certè significaret, Deū etiam, cuius minister est, dimidiatam præstare veniam: & pœnitēs quoq; ad talem superiorem accedens, dimidiā à Deo veniā speraret: quod impiū est.

Sed arguit tamen Caietanus ex Romanæ Ecclesiæ vsu nam pœnitentiarii Summi Pontificis non audiunt, nisi à reseruatis, &c. & tamen illa absolutio est sacramentalis: alias cluderentur pœnitentes: nec pœnitentiarii teneantur confessionis seruare sigillum. Adhoc cum Durando & Adriano, nego euidē talē absolutionem esse sacramentalem. Sed pœnitens accedens ad Romanos cōfessores, à censuris excommunicationis absoluitur.

Nullum enim criterium est Pontifici Sūmo reseruatum, quod non habeat excommunicationē annexam. Vnde ex consequenti sit ei copia, ut inferiori omnia peccata sua fateatur: quo eo ipso, reseruatio tollitur, & facultas inferiori datur, vt possit ab omnibus absoluere. Quòd si pœnitentiarii intendat absolutionem sacramentalem impartiri, errat inquit Adrianus. Nec is Ecclesiæ Romanæ vsus erit, sed impietas sacerdotum, qui existimant, quæstum esse pietatem.

Cū

DE POENI. RELECTIO. V. 119

Cum verò obiicitur, quod pœnitentes deluderentur: nego id certè: quia iudex superior, cum ab eo casus reseruatus petitur, tenetur si gillum confessionis seruare. Verbi gratia. Si confessor accedat ad Abbatem, vel priorem, petiturus facultatem absoluendi, debet seruare secretū, eodem vinculo, ac si sacramentaliter ipse absolueret.

Et si rursus obiicias, neminē obligari ad aperiendum peccatum suum secretum extra confessionem sacramentalem, ergo male faceret Summus Pontifex si pœnitentes cogereret, ut extra confessionem sacramentalem peccata Romanis pœnitentiariis aperirent. Ad hoc primo responderi potest, ex cap. Ea nos citur, de sententia excōmunicationis: & cap. Eos qui, lib. 6. eodem titulo. Quod si quis in articulo mortis absoluatur ab excommunicatione Summo pontifici reseruata: tenetur si euadat, sistere se Romano Pontifici, atque consequenter aperire peccatum, pro quo in excōmunicationem inciderat. Et tamen certum est iam esse ab illo peccato absolutum.

Secundò etiam respondeatur, illam confessionem quodammodo esse sacramentalem, quemadmodum, cum peto facultatem à superiori, ut absolui possim à culpis reseruatis, censetur esse confessio sacramentalis: quo niam id totum ordinatur ad sacramentalem
absol-

F. MELCHI. CANO.

absolutionem. Ideoq; tenetur superior seruare sigillum.

Secunda conclusio Contra Durandum & Adrianū. Si non pateat aditus ad superiorē: videlicet, quia episcopus est absens, & instat necessitas celebrādi: vel si quis religiosus iter agat sine facultate recipiendi absolutionem à casibus reseruatis: tunc inferior potest absoluere à non reseruatis: & pro reliquis peccator expectare absolutionem superioris, In quo euentu D. Tho. loquitur in. 4. dist. 17. q. 3. art. 4. q. 2. ad quartum. Hæc conclusio probatur, quia, & confessio integra est, & absolutione: cùm ille sacerdos absoluat ab omnibus, à quibus potest: &, quantū ad reseruata, pœnitens nō habeat copiā cōfessoris. Quēadmodū, si pœnitens tacet aliquid peccatū, ex causa rationabili tacendū: quāuis sacerdos id cognoscat, debet absoluere, & est tum confessio, tum absolutio integra: hoc est de omnibus quæ ad illud iudicium spectabant,

Hanc propositionem intelligo, nisi excommunicatio peccato sit adiuncta: vt sunt omnia, quæ reseruantur Summo Pontifici in bulla cœnæ Domini. Tunc enim male faciet inferior absoluendo à non reseruatis: cū pœnitens sit excommunicatus: & prius habeat tolli vinculum excommunicationis, quā absolutio sacramentalis impendi.

At

At verò circa hanc tertiam conclusionem 39
 graue dubium exoritur, an pœnitens tenatur
 omnia peccata, etiā reseruata, inferiori iudici
 confiteri, quando non adest facilis aditus ad
 superiorēm. Et suadetur pars negatiua. Quia
 in tali euentu non requiritur vnitas absolu-
 tionis: cùm inferior à nō reseruatis, superior
 postea à reseruatis absoluat: ergo nec requiri-
 tur vnitas confessionis. Ideo enim confessio
 debet esse integra: vt absolutio sit integra.
Quocirca si diuisionem sacramenti formare
 cipit, materiam quoq; recipere necesse est.

Deinde, si sacerdos nullam haberet potes-
 statem absoluendi, nullam culpam tenere-
 tur pœnitens confiteri: ergo non potest à re-
 seruatis absoluere, ea pœnitens inferiori iudi-
 ci confiteri non debet. Cōfirmat autem hoc
 vel maximè, quòd superiū ostendebamur
 necessitatem confessionis: quia necessarium
 erat, peccata à sacerdote remitti, ergo si pecca-
 tum aliquod sacerdos nullo modo remitte-
 re potest, non tenetur pœnitens illud sacer-
 doti confiteri. Ostensum est autem, iudicem
 inferiorem reseruatam culpam remittere nō
 posse. Itaq; non tenemur culpam eiusmodi,
 illi sacerdoti cōfiteri. Nisi (quod ab surdū est)
 ecclesia cogat, vt idem peccatum bis cōfitea-
 mur: semel inferiori, à quo non absoluimur:
 iterum superiori, vt ab illo absoluamur.

Pro parte verò affirmatiua, primū est In nocentius in capi. Omnis utriusque sexus, De pœnitentiis, inquiens, Omnia sua peccata semel in anno sacerdoti suo confiteatur; non dixit Sacerdotibus.

Deinde. Diuinum præceptum est, vt homo omnia peccata suo sacerdoti cōfiteatur, ut deinceps ostendemus: ergo prælati, reseruando culpas, hanc obligationem tollere nō queunt.

In hac quæstione D. Thomas loco citato asserit, omnia peccata esse inferiori referenda. Quem sequuntur ferè doctores Theologi. Imò Durandus ait, assertionem oppositā, quippe quæ communem doctrinam sit, periculosa esse: quoniam iuxta eam diuiditur licet, tam confessio quam absolutio. Quod videtur erroneum, inquit.

At Gersoni non videtur erroneum: nam (ut proximè nobis confirmandum est) nihil vetat ex causa rationabili confessionem partiri, id est, quædam peccata tacere, alteri confitenda: quæ est diuisio confessionis mathematica, cùm pœnitens integrā moraliter faciat, explicans omnia, quæ videlicet explicare tenetur. Nondum autem ostendit Durandus, obligari peccatorem ad ea peccata confitendum, quæ sacerdos remittere nō potest. Et, sicut prælati reseruādo culpas, licet faciūt

DE POENI. RELECTIO. V 121
vt quandoq; absolutio diuidatur: ita non est
pœnititus absurdum, si proinde fiat, vt pœni-
tentes diuidant cōfessionem: cuius & neces-
sitas & integritas ex absolutione, tanquā ex
fine, sumitur.

Nec mihi facit satis, quod nonnulli asseue-
rant, confessionem integrum esse iniunctam
peccatoribus: absolutionem integrum sacer-
dotibus non item. Nam (vt s̄aepē resumpsis-
mus) confessio integra, materia sacramenta-
lis est: quoniam confessio mutila, cūm forma
sacramentali pugnat. Non igitur minus iniū-
cta est absolutionis integritas sacerdotibus
quam confessionis integritas pœnitentibus.
Alioqui liceret sine sacrilegio cōfessori, à qui
busdam pœnitentem absoluere: & quorun-
dam peccatorum absolutionem in alium diē
reseruare.

Sed quoniam Theologis nō licet, sine gra-
ui causa, noua placita cedere, communē sen-
tentiam nos sequamur: ea potissimum ratio-
ne, quòd lex nō in id spectat, quod raro pau-
cis euenire potest, sed quod plerunq; homi-
nibus vsu venit. Est autem necessarium ferè
populo, vt omnia crimina sacerdoti proprio
confiteatur, vel reseruata. Tum, quia ferè po-
pul⁹ ignorat, quæ peccata sint reseruata, quæ
contra non sint. Qua de re à sacerdote pro-
prio instituatur oportet. Tum etiam, quia me-

Q dicus

dicus ad eos morbos curandos, quorum ad se pertinet medicatio, ut plutimum necesse est, reliquos graueis morbos intelligat: ut & consilium aptum, & remedium opportunū impendat ægroto. Quod si quis obijciat, posse doctum esse peccatorem, atque instructū: peccataque usque adeò sciuncta, atque diuersa, ut vel consilium, vel medicina vni applicata, alteri nec obsint, nec prosint. Iā nos huic obiectioni respondimus, eiusmodi priuatos euentus legibus non ob sistere, quominus in vniuersum obligent: quæ videlicet id considerant, quod maiori ex parte populo necessarium est.

Verum adhuc Adrianus instat aduersus hanc tertiam conclusionem. Quia forma sacramentalis, cum ex vi sacramenti conferat gratiam, vel nulla mortalia, vel omnia peccata remittit, &c.

Et confirmat hoc: quia, sicut sacramenta, quæ pluribus formis conficiuntur, vna forma confici nequeunt: ita sacramētum, quod vna forma conficitur, pluribus confici non valet.

Confirmat deinde: quia absolutio, iure diuino debet esse integra. Superiores ergo prælati eam partiri non possunt: ut videlicet inferiores absoluant à non reseruatis: superiores à reseruatis.

Ad primū, idem argumentum fieret, cū ex causa rationabili tacetur aliquod peccatū idem etiam de peccatis oblitis, cui tamē nos euestigio respondebimus.

Ad secundum. Nos minimè assetimus, vnicum esse sacramentum, si quis absolutus à non reseruatis, postea confiteatur superiori reseruata. Quemadmodū, si peccata obliterata memoriæ occurrant post priorem absolutionem, illorum confessio & absolutio est verissimū sacramentū: habetq; integrā materiam & formā, & illud prius, in quo homo confessus est omnia peccata, quorū recordabatur. Atque idem omnino sentio, si quis ex iusta causa peccatum aliquod in priori confessione celauerit, reciperet quidem verum sacramentum & gratiam. Cumq; rursus illud, quo dū tacuit, alteri postmodum confiteretur, verū quoq; sacramentū suscipere, nouumq; proinde & gratiæ & virtutis augmentum. Quòd si vnu esset, idemq; sacramentū & collatio gratiæ ad posteriorē reseruaretur absolutionem (quod nonnulli perperā imaginantur) tunc certè, si pœnitens esset attritus, per primam absolutionem non iustificaretur. Nec illud signum exterius adhibitum, esset sanctificatiuum: quandoquidem, non ponenti obicem, gratiam minimè largiretur.

Ad tertium. Nihil vetat, ut absolutio, quæ iure diuino, per se quidem integra esse debet, per accidens tamen mutiletur: ut propter obliuionem alicuius peccati, vel propter periculum, quod urget, si exprimatur. Quare, si ex reseruatione quorundam peccatorum quæ legitime in Ecclesia sit, & simul ex absentiâ prælati superioris per accidens eueniat, ut cōfessor præsens soluere omnia nequeat, non exinde integritas absolutionis tollitur, iure diuino instituta. Quæ tunc, scilicet, toleretur, cum confessor habens autoritatem absoluendi ab omnibus, partim remitteret, partim retineret.

Id verò (quod sæpe in huius argumēti explicationem diximus) inferiorem à reseruatōis absoluere non posse, intellectū cupimus, donec superior ab eis non absolverit. Quod si iam soluit, ratio reseruatiōis cessavit. Quæ cum quodammodo pœnalis sit & odiosa, restringi non debet, sed ampliari. Imò asserit Adrianus & benè, quod si præmissā sufficiēti discussione, confessus est quis habenti facultatem absoluendi à culpis reseruatis, & oblitus est fortè vnam ex illis, asserit (inquit) quod non tenetur adire superiorem. Cum autem memoria occurrerit, poterit confiteri quicunque, qui semel habuit facultatem. Adrianus dicit, cuicunque simplici sacerdoti:

ti: quod equidem nulla ratione probari: quoniam (ut supponimus) absolutio requirit iurisdictionem in absoluendo. Simplex autem sacerdos, iurisdictionem nunquam habuit, &c. Quemadmodum, si ego oblitus sum confiteri aliquod peccatum mortale proprio meo sacerdoti, non possum deinde, cum in mentem venerit, confiteri cui libet sacerdoti, sed solum habenti facultatem ac iurisdictionem.

In tertio principali argumento, inter doctores scholasticos magna dissensio est, an cum iactura sequitur, vel propria, vel aliena a precepto confessionis, & ipsius integritate liberum. Et, ne in opinionibus aut recensendis, aut confutandis, longa texatur oratio, sit prima propositio.

Si ex confessione alicuius peccati sequitur scandalum, vel meum, vel confessoris, ego possum tacere tale peccatum, reliqua confitendo, & ratio est. Quia, quantum ad illud, non habeo copiam confessoris: cui videlicet recte, atque honeste confiteri possim eiusmodi peccatum.

Item (iuxta Bernardum, libro de precepto, & precepti dispensatione) Quod pro charitate institutum est, contra charitatem non debet militare. Confessio autem instituta est in remedium pœnitentis. Quocirca, si

F. M E L C H I - C A N O .

scandalum ipsi ex confessione alicuius peccati accidit, poterit idem licite reticere. De vitando autem scandalis confessoris, iuris naturalis præceptum est. Præceptū ergo diuinæ legis posituum, illius obligationem non abolet. lex enim gratiæ, legē naturæ non destruxit, sed perfecit. Loquimur autem de scandalis cōfessoris infirmi: nam si ex malitia paratus sit ad ruinā, utilius scandalū nascipermittitur, quam Dei præcepta relinquunt. Exempla vero huius cōclusionis non adhibemus, quoniam cuique erunt in promptu.

Z Secunda propositio, quæ cōmunis etiam theologorū est. Si ex cōfessione mea sequatur aut mors, aut infamia vel mea, vel aliena excusor ab obligatione cōfessandi tale peccatum: & ratio est, quia diuina præcepta positiva non obligat cum iacturavitæ, aut publicæ famæ. Verbi gratia, si confessor crederetur reuelatur confessionem, &c.

Itē, præceptū de vitanda morte, vel infamia proximi, est naturale: ergo per præceptū positivū adueniens, de cōfessionis integritate, non abrogatur. Quod si excusor à cōfessione peccati, ex qua sequitur mors, vel infamia publica proximi: excusabor etiam, si inde sequatur, siue mors, seu infamia mea publica.

Sed obiicies tamē, quia illa argumenta probant quidem esse cessandum à cōfessione, non autem

DE POENIT. RELECTIO. V. 124
autem confessionem esse diuidendam. Nā,
diuidere confessionem, sacrilegiū est. Tum,
quia impium fuerit, à Deo dimidiam expe-
ctare veniam: tum, quia talis diuisa cōfessio
formæ sacramentali repugnat.

Et augetur difficultas, si capiamus pœnitē-
tem attritum, qui habeat duo peccata morta-
lia: quorū alterū nos afferimus posse reticeri
ex causa probabili, tunc cōfessor absoluit ab
vno peccato, ab altero non absoluīt, ergo &
Deus absolutionē ipsam partitur, quod ab-
surdum est.

Pro quorū argumentorū solutione, cōm
memorandū est, cōfessionis integritatē, nō
oportere mathematicā esse: sed moralē: vñ-
de nō necesse est, omnia peccata cōtineantur: sed
quę in memoria sint, adhibita humana dili-
gētia. Inde etiā fit, vt si pœnitens cōperit pec-
cata dicere: & ex morbo, vel alia causa lin-
guæ vsu amiserit: confessionē quidē faciat
integrā, nō omniū absolutē peccatorum: sed
eorū tamē, quę & debet, & potest confiteri.
Ex qua etiā radice, illud colligimus, non esse
necessariū, hominē cōfiteri omnia peccata,
quę memoria tenet: sed illa quę cōfessori ra-
tionabiliter exprimentur. Lex enim Christi
de moribus ad moralē integritatē obligat,
id est, rationi cōsentaneam. Nam, quod à ra-
tione dissonat, non præcipit. Peccatū itaque

Q. iiiii quod

F. MELCHI. CANO.

quod rationabiliter tacetur, irrationabiliter explicatur, non est materia confessionis à Christo instituta. Dimidiare igitur confessionem à Christo domino præceptam, hoc est, aliquod mortale peccatum tacere, quod Christus instituit esse in illa confessione apriendum: id sacrilegium est, &c. Nec sacerdos dimidiatam absolutionem præbet: nam absolutio limitatur etiam ad confessionem institutam à Christo, sicut forma per materiam limitatur. **A**d omnibus ergo absoluit sacerdos, quæ ad suum iudicium spectant ex Christi institutione. Illud verò peccatum, quod causa urgente taceretur, nō pertinet tūc ad illius sacerdotis iurisdictionē, reliqua vero pertinent, vnde pœnitens alia confiteri tenetur, sicut qui non potest ieiunare uno die quadragesimæ, à reliquorum ieiunio nō absolvitur.

Ad id verò, quod tandem obiiciebatur, respondeo: sacerdotem quidem, immedia-
tè & directè remittere, quæ audiuit in con-
fessione peccata: sed ex consequenti, & indi-
rectè, remittere omnia, etiam quæ non audi-
uit. Quia enim effectus sacramentorum, gra-
tia est, quæ omnia peccata tollit: inde fit, ut
omnia sacramenta suos effectus immedia-
tos producendo, consequenter omnes mor-
taleis culpas remittant. Ac per hūc modum
peccata

peccata oblita per absolutionem remittuntur: non directe, ex vique absolutionis: sed secundariò, & consequenter.

Sed enim, quoniam leue detrimentū esse videtur, quod confessor sciat peccatum proximi mei: hinc grauis autorum concertatio est, an teneamur explicare circunstantiā: qua explicata cōfessor intelligit complicem criminis: ut exempli causa: si confiteor, me commisisse incestum cum sorore: nec habeo plures, &c. Quo quidem loco, nec est quæstio, cum ego habeo copiam confessoris, cui possum confiteri sine reuelatione alieni peccati, tunc enim iniquum erit, illi confiteri, qui ex mea confessione crimen alienū inteligit. Sed est quæstio, cum confessor non ad est, nisi parochus, qui & me & sororem cognoscit, ut in pagis & oppidulis frequenter solet accidere. Igitur communis sententia tenet, non esse desistendum ab illius peccati confessione propter paruum illud proximi nocumentum. Quemadmodum ex parua iactura famæ meæ, quam facio ex eo, quod confessor meum peccatum intelligit, confitendi obligatio nō cessat. Hanc sententiam D.Tho. amplectitur. 4.d.16.q.3.art.2.q.5.ad quintum. Duran.eadem.d.q.4.D.Bonauē. dist.21.in secunda parte distin.arti.1. Petrus Palud.d.17.q.2.art.1.& Gabri.q.1.conclusione

sione quinta: & Adria. q. i. de Confessione, ad quartum argumentum & Syluester, verbo Confessor. i. §. 24. Causa verò horū est, quòd potius debet pœnitens prouidere conscientię suę, quam alienę famę. Item, quod præceptum de integritate confessionis diuī nū est, nec debet omitti, ut bona opinio alterius apud confessorem seruetur.

At Caietanus in Summa, in verbo Confessio, conditione. 3. vbi multa adhibuit res media, quibus peccatum alienum in confessione celaretur: tandem subiicit, quòd si nullum remedium est, & deferri non potest confessio, quia oportet, aut celebrare, aut eucharistiam sumere debet illam circumstantiam tacere pœnitens: quia confessio non debet esse cum aliena iactura. Damnum siquidem propriæ famæ, confessionis & absolutionis utilitatis pensatur. Damnum verò famæ alienæ, non pensatur aliqua commoditate ipsius, qui patitur in cōmodum: & ideo non videntur nostra commoda proximorū nostrorum incommodis comparanda.

Præterea. Si ego non possum cōfiteri, nisi per interpres: confiteri non teneor: ergo si cum iactura aliqua famæ meæ præceptum confessionis non obligat, nec cum iactura quidem alienæ famæ obligauit.

Præterea. Si ego cognoscerem, confessio-

rem

DE POENI. RELECTIO. V. 126
rem reuelatur esse socium criminis cuiquam
alteri, non deberem explicare: ergo nec ipsi
debeo socii crimen aperire. Quia etiam apud
ipsum confessorem bona opinio proximi
mei, vel infirmatur, vel penit⁹ interit: eò vel
maxime quod illius pœnitentiam non videt
meam videt. Nec naturæ lex solum obligat,
negraue damnum proximo demus, verum
etiam ne mediocre demus.

Vt igitur hoc dissidiū componamus, sit
tertia propositio. Si habita ratione confessio
ris & complicis, vir prudens iudicauerit esse
iacturam, licet non grauem, mediocrem ra
men: tunc eiusmodi peccatum: aut circumstā
tia taceti potest. Atq; hanc mihi videtur pro
bare argumenta, quæ fecimus pro Caietano.

Quarta propositio. Si habita ratione utri
usq;, & confessoris & complicis, vel nulla ia
ctura sit, vel minima, ex eo quod sacerdos in
telligat socium criminis: videtur esse necessa
rium circumstantiam explicare.

Vltima propositio. In articulo mortis, nō
obstare illa famæ iactura, quæ plerunq; apud
confessorem fit, tenetur pœnitens circumstā
tiā explicare: quia & ipse socius criminis de
bet subire tale dispendium pro salute pœni
tētis. Secus: ubi iactura esset grauis & magna
ut si mors, vel infamia publica sequeretur.

In quarro argumento principali multa
variè

F. MELCHI. CANO.

variè à doctoribus scholasticis differuntur
in. 4. d. 17. Sed ego, quanta maxima breuita
te potero, ea in hac disputatione tractabo,
quæ & necessaria sunt, & digna quæ à vobis
magnopere animaduertantur.

Dupliciter itaque confessio informis est:
aut ex parte confitentis, aut ex parte absolu
uentis. Ex parte quidem pœnitentis, quia nō
erat in gratia quando eam fecit: siue quia ca
rebat contritione, siue quia eius confessio
non erat integra, vel ex verecundia, vel ex
negligentia, &c. Ex parte vero absoluuentis,
quia vel non impedit absolutionem, quæ
est forma huius sacramenti: vel, si impedit,
non erat sacerdos habens iurisdictionem ad
absoluendum: ergo si confessioni deest cha
ritas, quæ est forma virtutum, vel absolutio
vera, quæ est forma sacramentalis confessio
nis, talis confessio appellatur informis.

Et (vt certa ab incertis separamus) Primū,
in quo conueniunt viri docti, est: confessio
nem informem ex defectu absolutionis esse
à pœnitente repetendam. Nam (vt retro dō
cuimus ex Ioannis testimonio) necesse est vt
peccata à sacerdotibus remittantur. Igitur,
qui non percepit absolutionem à peccatis,
quamlibet millies ea fuerit confessus, eo usq;
que tenetur peccata fateri, quo usque veram
absolutionem accipiat.

Aliud

Aliud quoque in hæc materia certum est, aliquam confessionem ex parte pœnitentis esse reperendam. Nam, qui dedita opera, nō faciunt integrum confessionem mortalium sed ex verecundia vnum aliquod mortale tacent: ii sine dubio iuxta omnium doctorū communem sententiam tenetur iterum cōfiteri: quia confessio non integra sacramenti pœnitentiae materia non est: cùm ex propria ratione formæ sacramenti repugnat: unde in Concil. Floren. definitur, ad confessio nem, quæ est huius sacramenti materia, pertinere, vt omnia peccata mortalia, quorum homo memoriam habet, suo sacerdoti integrè confiteatur.

Tertium, me quidem iudice, certum est, non omnes cōfessiones informes, esse resu mendas. Nam (vt. D. Thomas argumentatur. d. 17. art. 4. q. 1.) si opus esset omnem talēm confessionem repetere, nullus tranquilitatis locus relinqueretur, cùm enim viri pii de propiciato peccato non debeant esse sine metu, Ecclesi. 5. omis confessio de qua veretur, an fuerit informis, an legitima, esset illis identidem repetenda. Quod omnino alienum est à prudentissimorum hominum cōsuetudine.

Præterea, cùm sacramentum extremæ vni cōfessionis, atque matrimonii, & item in vniuersum

F. M E L C H I . C I A N O .

Sum reliqua, ex informitate non sic invalidē tur, ut iterum sumenda sint; cur vnum hoc ex sola informitate quassabitur? eo vel maximè, quod etiam sine contritione, necessariam & materiam & formam huius sacramēti constare posse, certis argumentis astruximus. Non igitur ex informitate, sed aliunde sumendū est, quando sit confessio repetēda.

Illud denique cōpertum & exploratū est, confessionem sacramentalē, hoc est, ex qua cūm absolutione verum pœnitentiæ sacramentum consistit, eam non esse faciendam. Sed si sit aliqua confessio, ex qua non est cōstitutum verum pœnitentiæ sacramentum: ea videlicet resumenda est.

Prior huius fundamenti pars, vel ex eo cōstat, quod si semel accepimus veram aliquarum culparum absolutionē, veram (in quā) & validam: non oportet peccata: à quibus sumus verè absoluti, iterum confiteri. Quippe (vt Benedictus undecimus, in extrauaganti intercunctas, eleganter docet) ab surdum est, vt liberatus debitor adhuc ad soluedum maneat obligatus.

Atq; inde posterior pars eiusdem fundamenti constabilitur: si enim mea confessio fuit talis, vt ex ea cum absolutione factamētū pœnitentiæ nō est cōfectū: illa nimis ū pecata, quæ cōfessus sum, nō sunt per sacerdotem

tem remissa. Quia propter debo iterū cōfite
ri, ut clauium autoritate soluantur.

Ex quo quidem quarto fundamento, ma
nifestē colligitur confessionem, quę sine cul
pa pōnitentis nō est integra, iterum facere
non oportere: ut si propter, scandalum, aut
proprium, aut ipsius confessoris euitandum
aliquid peccatum tacerem: vel si diligentia
adhibui sufficientem, & tamen adhuc alicu
ius peccati sum oblitus. Nam in moralibus
ex fine velūtatio res denominatur. Qui igi
tur voluit omnia sua peccata cōfiteri: & ido
neā adhibere diligentiam: eius confessio, si
moraliter loquamur, est integra. **Quod &**
ex Concil. Florent. & ex aliis multis capitib⁹,
& causis antē nos liquido comprobauimus.

Colligitur deinde, quodd si peccator negli
gentiam affectatam, aut omnino crassam in
facienda integra confessione habuit, ita ut
ex eiusmodi negligentia peccatum aliquid
mortale prætermiserit: talis debet confessio
nem repetere, ac si data opera mutilaretur.
Verbi gratia: qui sine aliquo examine cōsciē
tiꝝ suꝝ post transactum annum accedit ad
confessionem: semper enim in peccatorum
oblivionem necesse est incidere. **Quare nō**
aliter vult confessionē mutilare, atq; , qui ve
nēnū homini porrigit, vult occidere: & qui
ignem subiicit, domū cōburere. Qui igitur
ad eū

ad eum modum imparatus accedit: re vera vult confessionem mutilam facere, qui volens prudensq; ita se gerit, ac si facere ex professo mutilam velit.

Colligitur tertio, quod, si peccator nullū dolorem habeat, nec contritionem, nec attritionem, talis confessio est repetenda. Nō enim est confessio, quæ sit materia sacramenti pœnitentia, cùm à nulla pœnitentia proficitur. Imò verò, cùm necc confessio quidem sit, sed pura confessionis simulatio: ut Caspreolus. d. 17. q. 2. & Durandus eadem distinctione. q. 13. & Caietanus. q. 5. additionū & in summa sua: & ferè autores scholastici tradidierunt.

Colligitur postremò (id quod etiam paulò ante insinuauimus) quod, si quis habeat attritionem: ex qua virtute sacramenti attritus, fiat contritus, gratiam, (cilibet, conseqe do: eius confessio non est resumenda, suscipit enim verum pœnitentia sacramentum, gratiamque, ac remissionem peccatorū per absolutionem sacramentalem. Hæc omnia, (nisi ego cæcus sum) in controversiā vertere non debemus.

Sed illud primum in hac materia, tanquam incertum in dubium vocari meritò potest. An confessio ex negligentia mutila & manca, non quidem penitus crassa & supina, sed culpa

culpabilē tamen, sit à pœnitente iterum facienda: ut, si quis peccata præterita quærat, & diligentiam nonnullam adhibeat, quam esse idoneam arbitratur: cùm tamē non sit.

Huic verò quæstioni, respondetur ex sententia Caietani, talem confessionem non esse repetendam: sed si postea in memoriam peccatum illud negligenter omissum venierit: sat erit illud confiteri, & negligentiam in conscientia examinanda, ac proinde sacram legium illud, quod insuscipiendo sacramento commissum est.

Hæc verò sententia non potest (fateor) per spiculè ac lucidè demonstrari. Sed in rebus quæ ad mores pertinent, non sunt (mibi credite) scientiæ moralis dogmata ad viuunt resecanda. Suaderetur itaque primura: quia moraliter loquendo talis confessio est integra: cùm intendat pœnitens omnia confiteri, quorum memoriam habet.

Item, quia alias, nimirū anxiōs redere mus scrupulosos: imò piorum etiam animos turbaremus perpetua iterandæ confessionis sollicitudine: verentur enim plurimū non scrupulosi modo, verum etiam mediocriter liberi, atq; cordati, sese in examine conscientiæ negligentes extitisse.

Sed obijcit fortasse quisquam, quod talis confessio ex parte pœnitentis non est in-

R. tegra

F. MELCHI. CANO

tegra peccatum non adhibendo diligenter debitam, atque ex consequenti pœnitens, confessionem, volens, mutilam facit.

Ad hoc primum dico, omissionem illam diligentiae debitæ, aliquando esse solum veniale, scilicet, ex inconsideratione, culpabili quidem proficiens, sed non mortali tamen. Quoniam pœnitens is est, qui alias diligentiam debitam adhibere solet. Atque in hoc euentu, non sacramentum modo, sed etiam fructus sacramenti recipitur. Nec hoc loco (ut reor ipse) Theologus quisquam nobis erit aduersus: nisi planè velit, & confessio nisi iugum importabile facere: & sine idonea ratione, mortalis culpa reatum inducere, nisi confessio venialiter tantum culpabilis resumatur.

Dico secundò, quod, etiam si negligentia mortalis sit, (non sit modo adeò supina & crassa, ut perinde habeatur, atq; ex industria res fieret) quia confessio tamen ex intentione formalis pœnitentis est integra: nō est cogendus eiusmodi confessionem iterare. Nā, quando salua pietate id facere possumus, confessionis iugū mollefaciendū est, nec iniiciē di laquei, eo præsertim loco, qui in id paratus est, ut ab omnibus laqueis liberemur.

Ac forsitan, qui in concertatione scholastica nobis conantur obsistere: si ad rē ipsam confe-

DE POENI. RELECTIO. V 130
conferantur, non aliter facient, quām nos in
præsentia consulimus: verbi causa: si quis ex
ignorantia vincibili existimet periurium p
seruanda vita hominis esse licitum: vnde nō
confitetur illud peccatum, quia non putat se
peccasse. Item, si quis mercator aliquem con
tractū licere credebat, vel muliercula aliquā
superstitionem censebat esse religionem ex
culpabili quadā ignorantia: nō arbitror equi
dem tam criticos ac seueros iudices esse fu
turos, vt omnes horum antea ^{tas} confessio
nes, iubeant iterati. Intrepide igitur cum Ca
rietano tenere possumus, eiusmodi confessio
nes repeti non oportere.

Alterum quoq; verti in quæstionem po
test: an cum quis attritionem habuit tam im
perfectā, vt virtute sacramenti non fiat ex at
trito contritus, quin potius sacrilegus sit in
eo, quod irreuerenter suscipit pœnitentiæ sa
cramentū, an huius(inquā) confessio sit ire
randa. Et quidem D. Thomas loco ante cita
to manifestè docet, quod, sicut si & us sine de
bita dispositione & dolore potest verum sa
cramentum baptismi suscipere: ita etiam &
confessionem sacramentalem facere, ac ve
ram absolutionem percipere.

Contrariam sententiam tenet Maioris. d.
17. quæ. 9. & Adrianus. quæ. 4. de Confes
sione ad tertium argumentum: & dubio. 5.

F. MELCHI. CANO.

eorum quæ de confessione proponit.

Est autem primum argumentum contra D. Thomā. Quod si ibi esset verum sacramētum, peccator ille fictus esset verè à sacerdote absolutus. Consequens est falsum ergo & antecedens. Maior probatur, quia si quis verum sacramentum baptismi, vel confirmationis accepit: verè manet baptizatus, & cōfirmatus: cōsequentis verò falsitas ostenditur, quia tunc verè etiā esset absolutus à deo quæcunq; soluūt sacerdotes in terra, soluuntur in cœlo, & tamē nō est ille absolutus in cœlo, cū maneat eisdē peccatis obligatus, & nouā insuper addiderit sacrilegii culpam.

Et confirmatur. Quia illi non sunt à Deo remissa peccata: ergo nō est absolutus à sacerdote, patet cōsequentialia ex illo. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.

Confirmatur deinde: quia sacramēta gratiæ, sacramenta veritatis sunt, non falsitatis: forma autem illa, qua confessio r̄titur, cùm fictum absoluit, falsa est, scilicet. Ego te absoluo à peccatis tuis. Nec valet dicere, formæ sensum esse. Ego te absoluo, quātum in me est: quia licet ex parte sua confessio verè conetur absoluere: nō tamē ideo verè soluit: cū pœnitēs impedimentū obiciat absolutioni. Qualibet enim q̄s ianuā nitatur apire: nō tñ verè aperit, si qui intus est obicē ponat

Prates

Præterea, vel ille qui non cōfiteatur, & accipit absolutionē, habet aliquam displicentiā de peccato, vel nullā: si nullā: ergo non est vera confessio, sed simulata enuntiatio peccati, si habet aliquam, illa erit attritio. Quare, adueniente absolutione, conferetur grā iuxta D. Thomam, qui tenet sacramētum pœnitentiæ attrito conferre gratiam, sicut & sacramentum baptismi.

Præterea vel ille talis cognoscit se habere dolorem sufficiētem: vel credit potius ex ignorantia, se satis dolere, cūm tamen nō doleat satis. Si primum, est illi absolutio denganda: si illam fictionem confitetur, si vero non confitetur, confessio de composito nō est integra: ac proinde irrita est, ac nullius prorsus momenti censenda. Si secundū, iam virtute sacramenti cōferetur gratia, cūm ille non ponat obstaculum.

Hæc tamen argumenta mouere non debet, ut D. Thomæ sententiam relinquamus, quæ multo quidem probabilior est. Primū quoniam nullus certō cognoscit, se sufficiētem dolorem habere cūm confitetur. Quocirca semper oportet, homines esse sollicitos de eadem confessione iterum atq; iterū repetenda: probabiliter enim timemus, nostras confessiones non fuissē formatas.

Præterea, (ut etiam paulò ante argumēta-
R 3 bamur

F. MELCHI. CANO.

bamur) cætera sacramenta recipiuntur à fictis:
ergo & hoc sacramentum à ficto recipi po-
test. Negabis forte consequentiā: quia cōtri-
tio est pars huius sacramenti: (vt Conci. Flo-
rent. definitur) nō est aut pars aliorū: & ideo
alia sacramenta non contritis etiam confe-
runtur: hoc verò sacramentum non nisi à cō-
trito recipitur. Contra, quia contritio nō est
pars essentialis huius sacramenti: sed integra-
lis: non autem quælibet integralis pars ades-
se totius necessaria est: vt patet de satisfactio-
ne, sine qua verum sacramentum consistit.
Deinde, quia licet cōtritio esset prima huius
sacramēti pars, nō est nōdō necessarius, vt
oporteat esse priorē confessionē. Nā si post
confessionem hominis attriti iam comple-
tā: sequatur contritio tēpore quo quis absol-
uitur: sine dubio suscipitur verum sacramē-
tum. Et tamen confessio tota fuit informis.
Rursum etiam nos ante constituimus, attri-
tionem esse idoneam huius sacramenti ma-
teriam. Quod si non esset: nec claves eccle-
siæ culpam remitterent, nec pœnitentiæ sa-
cramentum gratiam conferret. Deniq; si do-
lor interior assignatur pars huius sacramen-
ti, ideo est, vt confessio vocalis ad iudicium
sacerdotale necessaria, sit confessio, & non
simulatio: aut figura confessionis: sed sola at-
tritio satis est, vt homo verè confiteatur, &
accusat

accusat se coram sacerdote quemadmodū.
D.Thomas ad tertium argumentum illius
articuli docet: ergo , &c. Non enim huius=modi appellamus fictam, fictione contraria sacramento: sed fictione cōtraria effectui sacramento: adhibet quippe materiā necessariā sacramento , dispositionem verò necessariā effectui sacramenti non adhibet.

Quòd si ita est, vt certè videtur esse, confessionem informem esse veram materiam sacramentalis absolutionis: impertinens fuerit per illam dari gratiam, vel non dari ponēti obicem. Nā, si extrema vñctio veram materiam & formam habet, verumq; ministrū si suscipiens impedimentū apponit effectui sacramenti, non inde sacramentum irritum est: idem in matrimonio videre licet , atque in reliquis sacramentis.

Et cùm in superiori dubitatione docuerimus confessionem ex culpabili negligentia mutilam, si tamen formaliter & ex intentione fuisset integra, non esse repetendam: tene re compellimur, fuisse verum sacramentum quanuis à facto susciperetur sine præsenti fructu sacramenti.

Ad primū argumentum, cōcedo pœnitētē illum esse vera sacramentali solutione absolutum, & cum obiicitur, illum fore absolu tū à Deo, cōcedo itē. Sed cū rursus instatur

illum manere eisdē peccatis obligatum, dis-
tingo. Nā ex parte sacerdotis, & Dei absol-
uentis, absolutus quidem manet: sed ex par-
te pœnitentis ponentis obstaculum, absolu-
tio sacerdotis præsentem non habet effectū.
Quemadmodū, qui in peccato mortali sus-
cepit baptismum: verè baptizatus est à mini-
stro: sed baptismi non recepit effectum pro-
pter obicem, quem opposuit. Et per hoc ad
priorem confirmationem respōdetur, quòd
remissio peccatorum dupliciter intelligitur.
Altera quæ habet annexam iustificationem,
atque effectum remissionis peccatorum: &
sic qui peccata remittit, semper gratiam con-
fert, per quam remissio peccatorum effici-
tur. Altera peccatorū remissio, iudicialis est:
qua nihil aliud continetur, quām sententia,
cuius virtute quis soluitur à peccatis in tali
iudicio peccatorum remissio. In quem sen-
sum sacerdos semper peccata remittit.

Ad posterioreni confirmationem respō-
detur: quòd idem argumentum fieri possit
de sacramento baptismi, cū recipitur à factō.
Nam verbū, Baptizo in forma baptismi, nō
solū ablutionem corporis, sed ablutio-
nem quoque mentis significat: sacerdos er-
go non abluit interius sacrilegum, qui fietè
baptizatur: nihilominus verum sacramentū
baptismi cōfert, quia verā materiā, veramq;
formam

formam subministrat: ex quibus, nisi ponatur obex, ablutio interior cōsequatur. Idem in confirmatione videre est . Qui enim in peccato mortali confirmatur, cordis firmitatem, quæ significatur in forma non recipit, &c. Sic ergo sacerdos absoluens factum, verum absolutionis sacramentum impendit: & quantum in se est veram formam apponit: cuius effectus tunc quidē impeditur per indispositionem recipientis. Nec sensus formæ sacramentalis est. Ego te absoluo, id est, do absolutionem, quæ nunc effectum suum habeat remissionis peccatorum : sed sensus est: ego iudicialem absolutionem impendo, quæ vi sua potens sit te absoluere, si tu velis fructum eius obtinere. Quemadmodum, si absolutionis sententiam proferret iudex, qua liberareris à carcere, in quo postea tu voluntate tua manere vis: & si ego extinximus clavis ianuæ seram aperire, & tu volens intus obice opposeres, ego verè ianuam aperui.

Ad secundum principale respondetur, illum de quo loquimur in cōclusione, discentiam aliquam habere de peccatis, hoc est attritionem. At non quælibet attritio sufficit, ut accedens ad sacramentum pœnitentiæ, gratiam consequatur, potest enim dolor esse tam imperfectus, qui satis sit ad confessionem faciendam: non item, ut ex villius

F. MELCHI. CANO.

Ilius dispositionis homo etiam per sacramen-
tū iustificetur. Nam primò, cùm quis habet
attritionem conditionatā, id est, quæ oritur
ex veleitate, qua homo vellet placere deo, &
ipsi reconciliari: tunc nō sit ex attrito cōtritus
sacramento suscep̄to, recipit tamen verū sa-
cramentum, si tristatur, quia caret dolore in
efficaci: & accusat se etiam huius indisposi-
tionis. Hæc est autem communis attritio
meretricum, usuriorum, concubinariorū,
&c. quos omnes si iterare cōfessiones cog-
remus, immensi esset operis & laboris. Nec
tamen quisquam erit adeo remissus in rigo-
re disciplinæ Christianæ, qui eiusmodi ho-
mines excusat à sacilegio. Altera quoq; at-
tritio est, ex qua cū sacramēto pœnitēs nō iu-
stificatur. v.g. quæ ex timore infamiae pfici-
scitur, vel cuiusq; mali temporalis: ut q detesta-
tur peccatū, & proponit cōfiteri, ne eiiciat-
ur ab ecclesia, vel ne mulctet pecunia, &c.
Siue enim discutiat cōscientiā suā, & imper-
fectionē doloris, siue ex negligētia omittat
examen necessariū, homo sic attritus: nō sit
etiam virtute sacramēti, cōtritus, id est, non
accipit gratiā. Sic enim hoc loco intelligi vo-
lumus ex attrito fieri contritū.i. gratiā & iu-
stificationē cōsequi virtute sacramēti, perin-
de ac sive rē fuisset cōtritus. Et, si quæras, quā
do ex attrito fiat cōtritus virtute sacramenti.

Re-

Respódeo, id primū euenire, quocūq; attritionis genere homo sit attritus, si existimat se te p̄stisile quod necessariū erat: ignoratq; inuincibiliter, te nō habere sufficientē dispositionē, quia is nō ponit obicē: sed bona fide accedit ad sacramentū, sacramentū autē in nō ponente obicē suū semper habet effectū. Quo sit, vt omnia sacramēta ex huiusmodi attrito, contritū faciāt. Quod D.Tho.luci-dē tradit. 3.p.q.79.ar.3. & in cōmentariis super Ioannē, ca.ii.in illud, soluite eū.

Deinde etiā, attrito efficax ex timore pœnarū supernaturaliū idonea dispositio est ad sacramentorū baptismi & pœnitētiæ gratiā percipiendā: vt, cū quis detestatur oīa peccata mortalia, & propterea cōfitetur, ne p̄ peccatiū excludatur à gloria, vel ne in infernum ignē coniiciatur. Qui etiā, sic cognoscat, se nō habere contritionē, sed solā attritionē: licet accedit ad baptismi & pœnitētiæ sacramēta suscipienda. Quod (nisi me conjectura fallit) sentit D.Tho.3.p.q.79.arti.3.ad secundū: & q.80.ar.4.ad secundū: & 4. sententiarū d. 24. q.1. arti.3.q. 1. ad tertium. Ratio verò D.Thomæ non est contemnenda: quia sacramentum baptismi & pœnitentiæ per se ordinantur ad præstandum vitam mortuis. Quare licet sumi possunt ab his qui habent conscientiam peccati mortalis, modo has beant

F. MELCHI. CANO.

beant attritionem, quia tollitur obex, & cōplacentia in peccatum commissum. Est quoque altera eiusdem ratio, quia cūm hæc duo sacramenta sint medicinæ directè paratae cōtra morbos animæ: absurdum est, ut nullus qui se ægrum esse cognoscit, possit iustè hæc sumere sacramenta. Quemadmodum res esset penitus absurdum, quod medicinas corporales à natura potissimum institutas ad sanandos corporis morbos, non posset sumere nisi sanus: aut qui se iam esse sanum existimaret, vnde: & Innocentius. I. q. I. cap. Venum est, ubi vulnus (inquit) infixum est, medicina est adhibenda, qua possit recipere sanitatem, atque ubi pœnitentiæ remedium necessarium est, ordinationis honorem locum habere non posse decernimus, &c. quæ inferius adiiciuntur.

Tertiò etiam. Attritio, quæ procedit ab amore naturali Dei super omnia, forsitan dispositio est idonea, vt virtute sacramenti baptismi & pœnitentiæ gratia conferatur: quia talis etiam attritio tollere videtur complacentiam in peccato, & obicem sacramenti: & per hoc patet tertium argumentum.

Sed quæstio parua te offert circa ea quæ dicta sunt. Nam, si peccator intelligit imperfectionem doloris, qui videlicet nō est sufficiens ut virtute sacramenti gratia conferatur,

tur, sed committit sacrilegium sacramento irreuerenter suscipiendo : tunc aut confiteatur talis indispositionem & fictionem, aut non: si confitetur, sacerdos non absoluat, ne sit sacrilegus impendendo absolutionem, si cut peccator ipse petendo sacrilegus est. Confessio igitur erit irrita, & absolutio per nouam confessionem denuo querenda. Sin vero non confitetur illam indispositionem, confessio non erit integralis: itaque erit repetenda.

Ad hoc respondetur, quod sine dubio sacrilegus erit sacerdos, si certe cognoscet poenitentem esse indispositum, illum absolvit. Cuius rei exemplum habes, de poenitentiis, capit. Quod quidam. Nec te moueat, quod ibi Alexander præcipit, talis confessionem recipere: eorum videlicet, qui, quamuis confiteri velint: scilicet afferunt, abstinere non posse. Recipienda enim est talis confessio, quod ad ecclesiæ præceptum pertinet, quod verè implet qui in illum modum confitetur ut alio loco forsitan, vberius ostenderetur. Sed non est tam en recipienda, ut absolutio nem sacerdos impariatur: cum ibidem Alexander afferat, huiusmodi poenitentiam non esse veram: si tamen poenitentem absolvere, sacrilegium est.

Nec te rursum moueat, quod talis confessio videtur esse sacrilega, cum sit sacramenta talis,

F. M E L C H I . C A N O
tal is, & facta in peccato mortali. Quoniam tunc confessio facta sacrilegium est, cū à pœnitente sit, animo recipiendi absolutio nem. At, cūm quis confitetur, vt præcepto ecclesiæ pareat, & consilium salutare à sacer dote recipiat: vt si forte, vel inter confiten dum, vel confessione facta, animus permu tetur, absolutionem à sacerdote recipiat, eiusmodi confessio licita est: licet quodam modo pars sacramenti sit, non aetu, sed po tentia: quod satis est, vt sacerdos ad sigillum secreti reneatur.

Illud verò quod ibidem dicitur, eiusmo di hominibus pœnitentiam esse indicēdam, non de satisfactione sacramentaliter iniungē da intelligēdum est, sed de pœnitentia, quæ sit in peccatoris remediu &c. Non est igitur ille talis absoluendus: sed si absoluatur tamē vel ex ignorantia, vel ex affectu & passione sacerdotis, absolutionē valida erit: si tamē illā fictionem peccator confiteatur, quam ha buit antequam suscipere absolutionem, vi delicit negligentiam & indispositionē præ cedentem, animumq; recipiendi sacramen tum &c. Nam fictio illa exterior, hoc est, sa crilegium quod peccator commisit recipie do exterius absolutionem, post confitenda est: vt D. Tho. illò articulo tradit: nam ante explicati non poterat.

Sequi

Sequitur quæst. alia per difficultis, an sacra-
mentum pœnitentiæ recedente fictione, suū
effectum sortiatur. Et quidem Adrianus de
confessione. Dubio. s. & Gabriel. 4. d. 17. q.
1. art. 3. dubio. 2. atque alii non nulli negatiuā
sententiam tenēt. Primo, quia si quis in pec-
cato mortali eucharistiam recipit, non reci-
pit effectum recedente fictione: cùm iuxta
apostolum prioris ad Corinth. ii. qui indi-
gnè manducat corpus domini, non ad utili-
tatem, sed ad iudicium manducat. Igitur, ne
pœnitentiæ quidem sacramentum suum, re-
cedente fictione, habet effectum.

Deinde. Causa quæ non est, nihil agit: ef-
fectus enim supponit existentiam causæ, sed
recedente fictione iam transiit absolutio,
nec quicquam illius manet: ergo, &c. Nec
potest dici, quod licet non maneat absolu-
tio, maneat tamen ornatus quidā, velut i grā-
tiæ futuræ semen. Quoniam superiori relex-
etione, multis eisdemq; firmis argumentis,
hunc ornatum è medio suslulumus.

Sed enim opinio D. Thomæ articulo illo
iam sæpe citato contraria est: atque ea quidē
multo magis rationi cōsentanea, si id tenea-
mus, quod iam ostendimus, sacramentū re-
ceptum à ficto, esse verissimum sacramen-
tū. Probatur sic. Ille talis nō tenetur rursum
cōfiteri peccata, quæ semel cōfessus est, ergo
receden-

recedente fictione consequitur effectum sacramenti. Antecedens patet, quia si sententia in aliquo foro semel fuit valida, non est opus eam iterum ferri: nec qui semel absolu-
tus est sacramentaliter, tenetur confessio-
nem repetere. Iam verò consequentia pro-
batur. Quia illi homini est apertum regnū
cōclorum, quod erat clausum per eiusmodi
peccata. Ergo virtute clauium est illi aper-
tum: nam sacerdotibus claves regni cōclorū
datae sunt: nec aliter peccatoribus, nisi per
claves, regnum clausum aperiri potest. Con-
firmatur ex illo Ioannis. 20. Quorum re-
tineritis peccata, retenta sunt, ergo si illa pec-
cata non sunt remissa virtute absolutionis,
semper erunt retenta. Quare oportebit ea-
dem iterum confiteri. Nec alia ratio D. Au-
gustinum mouit, ut assereret, baptismum, re-
cedente fictione, effectum suum consequi,
nisi hæc. Nam, si postea peccator fierè bapti-
zatus conteratur: & asseras gratiam illi con-
ferri ex contritione, non ex vi baptismi ante
suscepti: tunc eiusmodi non esset renatus ex
aqua & spiritu sancto. Quare (iuxta domini
sententiam) non intraret in regnum cōclorū.
Cùm igitur pœnitentiæ sacramentum
sit necessarium ad salutem peccatoribus ba-
ptizatis, si cui ex visolius contritionis pē-
ccata remitteretur, illi tali sine remissione sa-

craz

DE POENI. RELECTIO. V. 137

eramentali peccata cōdonarentur, cū tamē scriptū sit : quorum retinueritis retēta sunt.
Ad primum argumentū, multi negant an tecedens, in vniuersum exīlantes sacramenta omnia, recedente fictione, suum esse cōsum habere. Cuius sententia est Caietanus in additionibus tertiae partis. q. 5. De confes-
sione: suadetque id peculiariter de extrema vnḡtione. Nā si quis vnḡtatur in peccato mortali, non iterabitur extrema vnḡtio in eodē morbo, vt ecclesia statuit, ergo si ille conteratur post vnḡtione, recipiet fructū illius: aliās ecclesia non negaret illi vnḡtione, re-
petitam, &c.

Et D. Thomas huius videtur esse senten-
tiæ, cūm ait, & sic etiam est in aliis sacra-
mentis, vnde iuxta hanc opinionem responde-
tur, quod idem potuit dicere Paulus de eo,
qui fictè baptizatur: sed iudicium & condē-
nationem accepisse ex sacrilego baptismo.
Nec tamē inde licet infette, baptismū illum
etiam, recedente fictione, nullius fore vti-
litatis.

Ego tamen non inuenio causam, quæ me cogat, vt id quod tribuimus baptismo & pœnitentiæ, cæteris quoque sacramentis tribua-
mus, sunt enim hæc duo sacramenta necessaria ad salutē, quorū proprius effectus est, a-
perire ianuam regni cœlorum peccatoribus

S occlu-

F. MELCHI. CANO.

occlusam. Vnde, si quis semel acceperit ve-
rè hæc duo sacramenta: consequens fit, vt
virtute horum sacramentorum regnum cœ-
lorum consequatur. Alias (vt arguebamus)
sine his sacramentis, & vi illorum esset aper-
tio ianuæ regni cœlestis, quod sacris literis
aduersatur.

Hoc autem argumentum pro reliquis sa-
cramentis non militat: ignoramus enim an
fructū eucharistiæ perceptæ, si quis per sacri-
legium impedierit, postea, recedente tali sa-
cilegio, consequatur. Nec habemus ratio-
nem consentaneam, qua id cōfirmare possi-
mus. Evidem facilius id admitterem in sa-
cramento confirmationis & ordinis: noa
quòd imprimant characterē, vel non impri-
māt (nō enim me hæc ratio mouet) sed quod
cùm repeti non possint, & fructus illorum
sacramentorum confirmatis & ordinatis sit
pernecessarius: verò simile est, diuinam ma-
teriam, fructu horum sacramentorum, aetio-
ne abscendente, conferre: ne perpetuo eius-
modi fructu priuentur: & hoc satis est ser-
uandam literam D. Thomæ inquietis. Et
sic etiam est in aliis sacramentis: non enim
dixit in omnibus: licet referri possit ad
hoc, quòd alia sacramenta recipiuntur à fi-
ctis.

Ad secundum argumentū, facile dicitur,
causam

DE POENI. RELECTIO. V. 138

causam quidein naturalem, quæq; agit admodū naturæ, oportere simul esse cū effectu vel aliquid relinquere loco sui, quod simul re effecta sit: at morales causas nō est opus cū effectis esse: sed satis est fuisse, miles enim strenuus, per rē p̄æclarè ac fortiter in bello gestā, causa est futuri honoris, atq; coronæ apud Cæsarem: nec tamē aliquid relinquit, etiā opere transacto, quod sit, veluti semen futuræ mercedis, sic etiā cū sacramētum pœnitentiæ causa moralis sit remissionis peccatorū per applicationem sanguinis Christi, & meriti ipsius: non est necesse, vt comittetur effectum: sed sat est, vt p̄cesserit, maneatq; vis eius in diuina acceptatione: quæ non acceptauit opus meum sacrilegum & fictum, sed opus Christi & meritum, mihi per sacra mentū applicatum.

His ita constitutis, nihil aliud superest, quam vt quarto argumento principali explicatius respondeamus. Nam Adrianus post quintam quæstionem de confessione dubio. 4. in vniuersum tenet, nullum hominem per actum culpabilem p̄cepto siue Dei, siue ecclesiæ satisfacere: quia p̄ceptū est de actu saltem moraliter bono, ergo per peccatum p̄ceptum impleri non potest.

Item, de regulis iuris, ca. 8. Qui ex timore facit p̄ceptum, aliter quam debeat facit: &

S ij ideo

F. MELCHI. CANO.

ideo iam non facit, vnde glo. colligit, quod
non dicitur factum, quod legitimè non sit.

Præterea. Deus non præcipit confessio-
nem sacrilegam, sed idoneam, ad absolutio-
nem percipiendam. Ergo qui fidele confite-
tur, Dei præcepto non facit satis. Et cùm ec-
clesia non præcipiat immediate confessio-
nem, sed præceptum à Deo limitet ad cer-
tum tempus: certè qui confessionem iure di-
uino debitam non facit, ecclesia mādatum
de confitendo semel in anno non implet,
vnde in cap. Omnis utriusque sexus, omnia
sua peccata (Innocentius inquit) fideliter cō-
fiteatur proprio sacerdoti, & iniunctam sibi
pœnitentiam propriis viribus studeat adim-
plere: suscipiens reuerenter in pascha Eucha-
ristiæ sacramentum.

Inde colligit Adrianus, sumentem eucha-
ristiam in peccato mortali, non satisfacere
præcepto, nec Dei, nec ecclesiæ. Itē & illud,
largientem pauperi eleemosynam in extre-
ma necessitate ob vanam gloriam, præces-
ptum de eleemosyna non implere.

Sed quoniam alterius loci est, accuratiū
id expēdere: nos cum cōmuni opinione in
præsentia teneamus, nō esse transgressorē
præcepti, qui actui bono ex genere suo, quē
lex præcipiebat, apponit aliquam malā cir-
cūstantiam, & per hoc patet ad primū ar-
gumen

mentum Adriani. Lex enim est de actu moraliter bono secundum se.

Ad secundū. Quædā præcepta sunt, quæ sine charitate nō implentur: ut de contritione, de actu charitatis: huiusmodi autem per timorem satisfieri non potest. At, præcepta de actibus exterioribus, cùm ex timore servili fiant, in utiliter quidē fiunt: & propterea censentur non fieri, sed non inde per nouā culpam violentur.

Ad tertium, iam patet, confessionem siam, aliquam esse idoneam ad percipiendā veram absolutionem, per quam, scilicet præceptum impletur, tum Dei, tum ecclesiæ, cū pœnitens sacramentaliter absolutitur. Imò crediderim ego, quod cùm peccator se sistit sacerdoti, iuxta præscriptum illius capituli, quod quidam, de pœnitentiis, etiam si non recipiat absolutionem implet præceptū ecclesiæ, ex quadam eiusdem ecclesiæ pia & clementi dispensatione. Nec aliud intelligo, cū pontifex ait, talē confessionem esse recipiendam. Quare censuræ, si quæ fulminentur ad uersus eos, qui eo anno non sunt confessi, huiusmodi peccatores imponitentes non tangunt. Per nullam tamen confessionē impletur diuinum præceptum, nisi absolutio sacramentalis superaddatur, sine qua sacramentum pœnitentiæ non est.

F. MELCHI. CANO

In quinto principali argumento, id primū
quæritur, an mutus confiteri diuino præce-
pto teneatur: vbi ego non dubito: mutum
ad confessionem obligari, siue per natus, si
habeat copiam sacerdotis qui natus intelli-
gat, siue per scriptum, si scribere didicerit D.
Tho. d. 17. q. 3. art. 4. q. 3. ad secundum. Sco-
tus eadem dist. in solutione argumentorū,
Gabri. & Maioris eadē dist. q. 1. Imò tandem
Caietanus in summa. Probatur verò ex illo
Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, re-
mittuntur eis, & quorum retinueritis, reten-
ta sunt. Si ergo mutus peccata aliqua expri-
mere potest sacerdotibus, illa non remitten-
tur, nisi sacerdotes remittat. Nec etiā video
causam, cur à præcepto illius cap. Omnis v-
triusque sexus exipiantur. Nā si nutibus cō-
fessio fieri possit, & forū secretissimum erit,
& decentissimū, si scruetur forma, quā Caic-
tanus tradit in summa. Sin autē scribere mu-
tus sciat, commodissimè ficit, per scriptū con-
fessio: nam scriptum manu tenere potest, &
lancinare: nā dicere scripturam suaptè natu-
ra publicā esse, ac proinde non cōuenire pœ-
nitentiæ, metaphysicum commentum vide-
tur esse: sic enim posses asserere, & natus sua
pīè natura publicos esse, atque adeò verba.
Aut ergo asseramus, mutos confiteri non
posse, aut si possunt, eosteneti fateamur.

Sed

DE POENI. RELECTIO. V. 140

Sed oritur dubium, an, si mutus nō possit quidē explicare species peccatorū & circūstantias, sed nutibüs duntaxat ostēdere, se offendisse Deum, an (inquam) possit absolui: & eadem quæstio est, si ægrotus linguae vñum amiserit, adueniente sacerdote.

Et suadetur pars affirmatiua: quia, si quis confiteretur generaliter venialia, scilicet, faciendo confessionē generalem, posset absoluui sacramentaliter, cūm nō teneatur species & circūstantias venialium explicare, ergo si quis non possit species mortalium exprimere, satis erit, generaliter confiteri.

Deinde Ioannis. 20. data est potestas apostolis remittendi peccata quorumcunque, ergo si mutus nesciat exprimere peccatorū species, ecclesia habebit potestatem remittendi illi peccata. Nec enim credendum est eiusmodi hominibus, legislatorem in necessariis defuisse.

Præterea, cūm non possum commode explicare speciem peccati, vt si sequatur inde periculum, tunc satis est confiteri peccati genus, ergo satis erit generaliter confiteri, ad confessionem sacramentalem. Si enim genus peccati subalternum ad sacramētum sufficit, non est, cur generalissimum non sufficiat.

Præterea, Arausicanum Concilium, cap.

S 4 12.

F. MELCHI. CANO.

¶ Subito (inquit) obmutescens, & baptizari
& pœnitentiam accipere potest, si voluntatis
præteritæ testimonium aliorū verbis ha-
bet, vel præsentis in suo nutu, & tertium Cō-
ciliū Carthaginense. ca. 34. Si ægrotantes
(ait) pro se respondere nequeunt, cū volun-
tatis eorū testimonium sui dixerint, bapti-
zantur, & manus etiam pœnitentibus impo-
natur, referturq; de consecratio. d. 4. capit.
Aegrotantes. Item apertius Concilium Car-
thaginense quartū, ca. 77. & habetur. 26. q.
6. cap. is qui, hunc in modum scribit. Is qui
in infirmitate pœnitentiam petit, si casu, dū
ad eū sacerdos venit, oppressus infirmitate
obmutuerit, dent testimonium, qui eum au-
dierunt, & accipiat pœnitentiā: & si cōtinuo
creditur moriturus, recōcilietur per manus
impositionem, & fundatur ori eius eucharistiā.
Idem habes in epistola. 69. Leonis Pape
ad Theodorum, in hæc verba: his qui in pe-
riculi vrgentis instantia præsidium pœniten-
tiæ, & mox reconciliationis implorant: nec
actio illis pœnitentiæ, nec communionis grā-
tia de negetur, si eam, etiam amissō vocis
efficio, per iudicium integri sensus quare-
re comprobentur: quod si aliqua cgritudine
ita fuerint aggrauati, ut quod paulò antè
poscebant, sub præsentia sacerdotis significa-
re non valeant, testimonia eis fideliū circun-
stantiū

stantium prodeesse debebunt, ut simul & po-
nitentiæ, & reconciliationis beneficium cō-
sequantur.

In hac quæstione Abulensis sup. 16 . capi.
Matth. quæstione. 79. tēnet, quod, si quis in
articulo necessitatis voce confiteri non po-
test, quanuis signa contritionis ostendat, ab-
solui non debet. Est enim (inquit) cōtra for-
mam absolutionis, in qua dicitur absoluo te
de peccatis confessis & oblitis, ille autē nul-
la peccata confitetur. Quæ quidem ratio ni-
hil me mouet: tum quia illa forma non mi-
hi magnopere probatur, (ne atrocius verbū
dicam) possem enim, cùm Concilium. Flor.
aliā , hac neglecta, prescriperit, hoc est, ego
te absoluo. Deinde, quoniam ille, de quo dis-
serimus, nutibus confitetur, licet ore nō pos-
sit. Sed dicet forsitan, non confitetur peccato-
rum species fateor id quidem, ad id nunc in
controversia est, an confessio generalis suf-
ficiat, cùm specialis fieri non potest: vbi mag-
nopere vellem audire potius, quād docere.
Nam D. Tho. nihil explicite tradidit, vnde
hanc quæstionem definire possimus. Distin-
ctione si quidem. 21. quarti lantentiarū. q. 2.
art. 1. ad primum, dicit: quod quandoq; con-
fessio generalis est sacramentalis, & quando
que non. Sacramentalis quidem est, quando
quis in secreto sacerdoti confitetur, quædā
quæ

F· MELCHI. CANO.

quæ meminit, & alia venialia in generali, &
ad secundum. Erat quippe argumentū hu-
iusmodi. Post confessionem generalem, ita
remanent occulta peccata pœnitentis con-
fessori, sicut & prius: quia in his quæ genera-
liter dicuntur, non est aliquis qui non pec-
cer, &c.

Huic igitur argumento responderet, quod
procedit de confessione sacramentali, quæ
iudiciū sacerdotale expectat, & ideo requiri-
tur aliqualis peccatorum manifestatio. Ha-
stenus D. Tho. At art. 2. afferit, confessionē
generalē sacramentalē operari ad remissio-
nem pœnæ debitè, propter peccatum obli-
tum, idq; ex vi clavium. Atq; idem sequitur
Petrus Palud. d. 21. q. 2. art. 2. vbi etiam do-
cet, materiam absolutionis esse peccata con-
fessa, vel in episcopali, vel in generali, alias
frustra adderemus in confessione de his &
de aliis quorum nō sum memor, &c. Quod
si peccata oblita: generaliter ostensa sacer-
doti, vera sunt materia absolutionis: non est
cur definiamus, generalem confessionem,
cum specialis fieri nequit, sacramenti huius
idoneam materiam non esse. Quam ob rem
ut antea dixi, quæstio multò obscurior est,
quam ut à me valeat illustrari.
Si At inhærendo ecclesiastico usui, quo hu-
odi peccatores in genere pœnitentes
absol-

absolui sacramentaliter non solent: teneamus interim (id quod tutius est) confessio-
nem, in qua nullum peccatum explicatur,
non esse sacramentalem. Nam, prater eccl-
esiæ consuetudinem, quæ in huiusmodi re-
bus magnum momentum habere debet, ra-
tiones illæ duxæ, quas D. Thom. insinuauit
non sunt omnino leues. Altera, quod hoc sa-
cramentum est iudiciale: iudicis autem sen-
tentia apta esse non potest, nisi iudex crimē
aliquod in specie conoscat. Altera, quod nō
plus innotescit mihi conscientia illius pecca-
toris per talem confessionem, quām ante il-
lam: cùm vir etiam santissimus posset ita ge-
neraliter confiteri.

Ad primū, nego antecedens. Nam licet
non teneatur explicare species venialium, si
cut nec venalia confiteri, si tamen vult ab
solutionem sacramentalem recipere, confes-
sio specialis opus est, ut iuxta qualitatem &
quantitatem delicti sententia ipsa feratur.

Ad secundum, eodem modo responde-
tur, quod apostoli acceperunt potestatem,
tanquā iudices: iudicium verò ineptum est,
nisi delicta à iudice cognoscantur. Nec opus
est, legislatorem priuatis & accidētariis euē-
tis prouidisse, ut in baptismo paruulorū ma-
nifestum est. Sunt enim paruuli, qui baptiza-
ti interdum non possunt.

Ad

F. MELCHI. CANO:

Ad tertium respondeo, quod, cum explicatur genus peccati subalternum, ut luxuria aut incestus; iam cognoscitur & substantia, & aliqua delicti qualitas iudicandi, &c.

Ad quartum dupliciter responderi potest. Prius, quod illi publicè pœnitentes, olim habebantur excommunicati: unde manum impositio, seu reconciliatio, quæ iubebatur impendi, non erat sacramentalis, sed quasi quædam absolutio ab excommunicatione, tali enim signo solebat olim ecclesia in communionem admittere, quos communione priuarat. & ideo eiusmodi manuum impositio non solum presbytere, sed diacono etiam permittebatur: quemadmodum videre licet apud Cyprianum. 3. epist. lib. epistola. 17. posterius respondeatur, quod, cum omnibus illis locis sermo sit de publicè pœnitentibus, intelligere debemus, quod illorum peccata, iam per confessionem publicam sacramentalis, in die cinerum innotuerant sacerdoti. Sed quoniam absolutio ad diem cœnæ dominicæ iuxta antiquum morem proferebatur, id etiam à maioribus cautum est, ut si interim periculum mortis urgeret, impendere tur absolutio, siue nutibus eam peterent istiusmodi pœnitentes, siue constaret petuisse. Est autem imprudentia non mediocris, ea quæ more maiorum in pœnitentia publica præ-

DE PONIT. RELECTIO: V. 143
præscripta sunt, ad hanc nostram secretam
penitus accommodare.

Quod si quis eiusmodi ægrotis generali-
ter confitentibus sacramentalem absolutio-
nem impendere voluerit, non equidem val-
de repugno: sed, me autore, non faciet: ex-
pectabit autem in re noua vir prudens &
modestus, aut episcoporum, aut Summi
Pontificis autoritatem, quam ego hoc sa-
nè loco desidero. Tametsi Augusti eius-
modi hominibus absolutionem forte pœ-
staret. Cuius in lib. I. de Adulterinis coniun-
giis capi. vltimo, hæc sunt verba. Ego non so-
lum alios catechumenos, verum etiam ipsos
qui viuentium coniungiis copulari retinent
adulterina consortia, cum saluos corpore in
his permanentes non admittamus ad baptis-
mum, tamen si desperati & intra se pœnitēs
iacuerint, nec pro se respondere potuerint,
baptizandos puto, ut etiam hoc peccatum
cum cæteris lauacro regenerationis ablue-
tur. Quis enim nouit utrum fortassis adul-
terinæ carnis illecebra usq; ad baptismū sta-
tuerant detineri? Si autem ab illa desperatio-
ne recreati potuerint viuere, aut faciat quod
statuerant: aut edicti obtemperabunt, aut
de contemptoribus fieri, quod fieri etiam de
baptizatis talibus debet. Quæ autem baptis-
matis, hæc reconciliationis est causa, si forte
pœniten-

F. M E L C H I. C A N O.

pœnitentem finiendæ vitæ periculum pœ-
occupauerit. Nec ipsis enim ex hoc vita si-
ne terra suæ pacis exire velle debet mater ec-
clesia hæc Augustinus.

¶ Alterum, quod in eodem quinto argumē-
to quæstione in habet, est, an confessio sacra
mental is, vel per nuncium, vel per epistolam
absenti confessio fieri possit. Nam, posse fie-
ri suadetur ex cap. Qualis. 30. q. 5. vbi Leo Pa-
pa tradit, pœnitentiam per scripturam, esse
recipiendam. Deinde, suadetur ex Cypriano,
lib. 3. epistola. 17. vbi dicitur, quod lapsi
per literas petierunt à Cypriano reconcilia-
tionem & pacem.

Tertiò item ex eo, quod matrimonium,
quia materia eius actibus nostris cōstat, per
epistolam, vel paranimphum fieri potest, er-
go & pœnitentia.

In contrarium est. quod August. libro de
Vera pœni. cap. 10. tradit, & habetur de pœ-
nitentia. d. 1. cap. Quem pœnitet in hæc ver-
ba. Præcipit dominus mundatis, ut ostende-
rent se sacerdotibus, docens, corporali præ-
sentia confitenda peccata, non per nunciū,
non per scriptum manifestanda.

In hoc dubio Petrus Palud. 4. dist. 17. q. 2.
videtur tenere, confessionem & absolutio-
nem factam literis per absentes, esse sacramē-
tū: idem tenet expressius Adrianus. q. 1. De
confessio-

confessione, ad tertium. Estq; argumentum
 præcipuum: quia absolutio sententia quædā
 est in foro iudiciali: de ratione autem senten-
 tiæ, nō est quòd vocalis sit, aut præsente reo
 feratur.

Mihi aut hæc opinio probari nunquā po-
 tuit: quāvis argumenta, quibus cōfutari so-
 let, non sint magnopere vehementia. Certè,
 quæ Cajetanus in Summa sua nobis tradit,
 nullius videntur esse momenti: præter illud
 vnū, quod re vera graue est, videlicet confes-
 sionem & absolutionē actiones sacramenta-
 les esse, ac proinde personales, ideoq; per in-
 ternūcios aut literas administrari non posse.

Argumentor itaque primū in hunc mo-
 dum. Absolutio, & quælibet forma sacramē-
 talis confert gratiam: ergo non operatur in
 absentem: alioqui, si absens dormiret tem-
 pore absolutionis, ab ignorantе sacerdote
 iustificaretur.

Prætera, absens non confitetur internun-
 cio, nec internuncius sacerdoti: ergo nulla
 est ibi confessio sacramentalis.

Item, sacerdos absens, ignorat an pœnitēs
 post literas mutauerit voluntatem recipien-
 di absolutionē: ignorat etiam, an pœnitens
 tempore quo absolutio impenditur, sit dia-
 spositus: rursum quoque, an cōmiserit ali-
 quod peccatum mortale post literas missas:
 quo-

F. M E C H I. C A N O.
quocirca, semper se exponit manifesto peri-
culo sacrilegii.

Est denique illud grauissimum argumen-
tum, quod non insolitum modo, verum etiam
inauditum est in ecclesia, iudicium sacramē-
tale inter absentes exteriori: aut absolutionē
peccatorum à confessione absente, per lite-
ras vel internuncium dati.

Ad primum argumentum, respondet pri-
mūm glossā: quod permittitur mulieri sim-
plici & verecundæ, dum tamen præsens sit,
peccata scripta confessori offerre: erat enim
olim usus, ut de peccatis publicis à pœnitен-
te libellus offerretur, in quo eiusmodi pec-
cata contineretur scripta: ut patet ex epistola
la Leonis. 57. ad episcopos Campaniæ. Atq;
adèò ex epistola Cypriani iam citata. Respo-
det quoque Gabriel, ibidem esse sermonem
de confessione adulteræ in foro exteriori:
recipiebatur enim scripto, ut constaret ecclæ-
siæ, eam esse legitimè à viro suo repudiatā.

Ad secundum argumentum facile dicitur,
nostram sententiam, potius ex Cypriano
confirmari: ait enim. Qui libellos à mar-
tyribus acceperunt, si infirmatis periculo oc-
cupati fuerint, non expectent præsentia no-
stram: quin, apud præsbyterum quemcun-
que præsentem ex omologesim delicti sui fa-
cere possint, ut manu eis in pœnitentiā im-
posita

DE POENI. RELECTIO. V. 145
posita, ad dñm veniant cum pace, quādari
literis ad nos factis, desiderauerunt.

Ad tertium respondeatur, quod sententia
sacerdotis & iudicialis, nec alterum ab alte-
ro potest separari: matrimonium autem, &
contractus est naturalis & sacramentalis: sed
aliquando alterum sine altero est: matrimo-
nium enim, quod per procuratores contra-
hitur, non est sacramentū: ut Caietanus cru-
ditè confirmauit.

Ad postremum de ratione sententiæ, fa-
teor, non esse iudicis, reiq; præsentiam: sed
est tamen de ratione sententiæ sacramenta-
lis: quæ gratiam confert. Nisi enim sacramē-
tum præsenti subiecto applicetur, ut per in-
ductionem patet, iustificare ratio potest: que
rerē nanq; libenter ab huiuscemodi autori-
bus, an episcopus possit absenti sacramentū
ordinis conferre: & cum negauerint, pro-
pter usum ecclesiæ perpetuo repugnantem,
eo dē ego argumento probabo, sacramentū
absolutionis conferri absenti non posse.

At existit hinc paruum illud dubium, an
pœnitens coram sacerdote per scripturam
confiteri possit, ut mutus, vel puella uerecū-
da. Ad hoc respondet D. Thomas quodlibe-
to. I. arti. 10. quod, cùm de essentia confessio-
nis sacramentalis non sit vocalis confessio, siis
qui verbo cōfiteri nequeūt, sat est scripta cō-
fessio.

F. M E L C H I . C A N O .

fessio. Atq; hæc quidem propositio communi-
nis est omnium doctorū, quos equidē legē-
rim. Sed addit D. Tho. huic alteram, quæ nō
perinde certa est: nempe, ex institutione ec-
clesiæ teneri hominem, qui potest, voce con-
fiteri: quoniam in omnibus sacramentis ac-
cipit id ecclesia, cuius est communior usus:
verborum autē usum, & cōmūnēm esse, &
ad confessionem accōmodatum, negari nō
potest. Et quamuis hoc præceptū non inue-
niatur expressum, satis est tamen consuetu-
do, quæ videlicet habenda pro lege est. Nul-
lus enim sacerdos confessionem admittit,
nisi pœnitens peccata voce profert. Ac cer-
tè, fictus videtur esse, qui ore tacet, cū ore ac-
cusare se possit: tutissima rectissimaq; via
hæc est: quis negat? Sed, si quando cōtingat,
(quod tamen rarū erit) ut puella verecundię
plena voces ædere non queat, cūm hac sacer-
dotis prudentia disp̄sabit. Itē etiam, si ægro-
tus per gutturis angorem confiteri quidem
voce possit, sed vix tamen & ægrē possit: nō
erit eiusmodi compellendus. Scribere facilē
peccata valet, ut vocalem confessionem ex-
hibeat.

In eodem quinto principali argumento
id postremū queritur, an cūm pœnitē signo-
rat idiomā sacerdotis, atq; è diuerso pœnitē
tis idioma sacerdos, oporteat cōfessionē fie-
ri per

ri per interpretē, & quidem cōmuniſſenten-
tia tenet, huiusmodi pœnitentē non obliga-
ri ad eam confessionem: quia nemo tenetur
reuelare ſecrēta peccata, niſi ſacerdotibus:
hic aut̄ reuelaret etiā interpreti, qui non eſt
ſacerdos. Aſſumpta verò priore loco propo-
ſitio patet ex Leone epiftola. 57. vbi ait: Rea-
tus conſcientiarum ſufficere ſolis ſacerdoti-
bus indicare confeſſione ſecrēta: & Auguſt.
De vera pœnitentia, cap. II. Si peccatum (in-
quid) occultum eſt, ſufficiat referre in noti-
tiā ſacerdotis. Sed & Innocētius in capit. I.
omnis utriusq; ſexus de pœnitentiis, pru-
denter limitauit p̄ceptū: inquiēs, Omnia
ſua ſolus peccata conſiteatur proprio ſacer-
doti: videlicet, iſiſuans, quod si ſolus conſi-
teri nequit, conſiteri non tenetur.

Hanc ego communem doctorum ſentē-
tiam, quoad p̄ceprum ecclesiæ de quoten-
di confeſſione pertinet, libentissimè recipio.
Sed in articulo mortis non auderem omit-
tere confeſſionem, ſi haberem interpretem:
iactura enim illa parua eſt, vt p̄termittam
ſacramentum, quod eſt neceſſarium ad fa-
lutem: quemadmodum retrò dicebamus, in
articulo mortis hominem obligari ad ex-
plicandum peccatum, etiam cū aliquo fa-
mæ alienæ detrimento, & in hoc euentu in-
telligitur Diuus Thomas. 4. diſtinzione. 17.

V. MELCHI. CANO.

q.3.art. 4.q.3.ad secundū,cūm vtitur illis ver
bis Exigitur , Debemus : quæ quidem verba
obligationem præ se ferunt:in reliquis verò
euentus,etiam quū iurediuino cōfessio est
in præcepto, credere sine periculo possumus
neminem obligari ad confessionē peccato=
rū per interprætum. Quæ aut̄ sint hæc euen=

ta,sive tempora,in quibus præceptum diui=

nū,etiam præter mortis articulum,ad con=

fessionem obligat,paulò post expediemus.

q.3.p.319
sacer
805 - Ad sextum principale argumentū prius-
quā respondeamus,& necesse est explicare,
quisnā proprius sacerdos appelleretur. Nā Pe=

trus Palu. 4. d. 17.q.3. & Syluester in verbo

confessor primo, docent, nomen propii sa-
cerdotis duplicitet accipi : uno modo , pro

quocunq; habente potestatem absoluendi,

sive ordinariam,sive delegatā , & sic capitur

(aiunt) in cap. Omnis utriusq; sexus, ab Inno-
centio ibi , Omnia sua peccata semel con-
fiteatur in anno proprio sacerdoti. Alias non

impleret illud præceptum , qui confiteretur

fratribus mendicantibus:nō enim sunt pro-
prii sacerdotes nisi in hac significatione. A=

lio modo(inquiunt)capitur , sacerdos pro=

prius, pro sacerdote habente iurisdictionem

ordinariam absoluendi , qualis est, vel paro-

chus, vel episcopus, vel Summus Pontifex.

Quem in modum accipitur in codein capi-

ge,

te, Omnis, cùm subiungitur, Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet, & obtineat à proprio sacerdote.

Sed re vera sine causa admittitur aquiuocatio in eadem oratione apud Innocentium. Nam illud suum præceptum ipse idem explicuit, exceptionem addens, nisi de licentia proprii sacerdotis. Et quod in illo capite, Proprius sacerdos, parochus intelligatur, manifestè liquet ex quadam extrauaganti Martini Quinti, quam refert Adrianus. q.5. De confessione. Sic etiam accipit nomen proprii sacerdotis Diuus Thomas. d.17. quest.3. arti.3. quæst.5.

Itaq; sacerdos proprius, vel intelligendus est parochialis sacerdos, ut Martinus Quartus intellexit, & vt re vera Innocentius accepisse videtur iuxta planam illius decretalis intelligentiam, vel intelligendus est sacerdos habens ordinariā potestatem & iurisdictionē. Ei in priori quidem significatione, sacerdos proprius vocatur, & vt distinguitur contra alienum, & vt distinguitur contra communē. Contra alienum quidem, vt quilibet parochianus intelligat, suo proprio parocho, nō alterius parochiæ sacerdoti debere confiteri. Contra communem autem, quia supponerbat Innocentius, episcopus & Sūmum Pō

F. M E L C H I . C A N O ,

tificem, qui sacerdotes communes dici possunt, non habere consuetudinem audiendi confessiones. Quare spectans in communem usum (quod leges facere solent) praecepit, ut parochiani suis parochis confiterentur. Nec obiecitio illa mouere nos debet, quod, si in illo capite proprius sacerdos sic acciperetur, qui confessionem ficeret vel episcopo, vel Summo Pontifici, praeceptum illius capituli non impleret. Nam, cum parochus iurisdictionem habeat ab episcopo, episcopus a Summo Pontifice pro cuncto relinquitur, ut penitens, qui priuatis suis sacerdotibus confiteri solet, si ad episcopum, vel Summum Pontificem recurrit, eisque confiteatur, multo etiam magis precepto confessionis satis faciat.

At, si quis contendere velit, & episcopum & Summum Pontificem appellari proprios sacerdotes dicat, ideo proprios appellari, quia propriam habent iurisdictionem absolucionis: quam, scilicet, sibi propriè vendicant ex officio ordinatio pascendi oves.

In hunc igitur posteriorem sensum dubium est, an ex divino iure sit necessarium confiteri proprio sacerdoti. Nam Armacanus lib. II. De questionibus Armenorum, cap. 4. ex solo iure humano id existimat necessarium: cum quilibet sacerdos in ordinatione sua acceperit potestatem remittendi peccata quorum=

rūmcunq;. Idem quoque videtur insinuare D.Thomas.d.17.q.3.art.3.q.4.ad quintum: si literæ tantum superficies spectetur. Durā. etiam.4.d.19.q.2.hanc Armacani opinionē asserit esse probabilem: hoc est, seclusa ecclesiæ lege, quemlibet sacerdotem quēcunque peccatorē absoluere posse: hanc tenuit Vinciph, hanc demum nunc temporis Lutherani.

At, hæc sentētia defendi nulla ratione potest: quin exploratū haberi debet, præceptū de confitendo proprio sacerdoti, diuinum esse. Primum, ex Concilio Florentino, vbi minister huius sacramenti definitur sacerdos habens autoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Quapropter, sine huiusmodi commissione sacerdos alienus non est huius sacramenti minister: atque proinde iure diuino tenemur proprio sacerdoti confiteri. Nam, confessio, quæ fit alteri ex facultate proprii sacerdotis, proprio sacerdoti fieri censetur.

Præterea, capite, Si episcopus de pœnitentiis & remissionibus lib.6. Bonifaci tradidit nulla consuetudine introduci posse, ut aliquis, præter sui superioris licetiam, confessore sibi eligere valeat, qui cū possit solvere, vell ligare. Et tamē, si esset solū de iure possit, aliqua consuetudo posset praualere: ut

F. MELCHI. CANO.

patet in decimis soluendis: in comedēdis o-
uis tempore quadragésimæ, & aliis eiusmo-
di ecclesiasticis legib⁹, quæ per consuetudi-
nem contrariam abrogari possunt.

Præterea, hoc videtur etiam definiri, in il-
lo cap. Omnis, de pœnitentiis: vbi Innocen-
tius, Licentiam (inquit) prius postulet & ob-
tineat à proprio sacerdote: quum aliter illū
alienus non posset absoluere, vel ligare.

Ratioq; id manifeste docet. Nā potestas
iurisdictionis nō habetur, nisi ab his qui sub-
ditos habent. At, non quilibet sacerdos ex
iure diuino subditos habet, sed solum pasto-
res ecclesiæ, quibus oves Christi commissi
sunt: ergo solus ille, cui ex officio est annexa
cura animarū ex diuina institutione, iudex
est, atq; ex consequenti ad eū solum iudicia-
lis sacramenti administratio pertinet. Erro-
neum igitur est hac tēpestate, asserere, sacer-
dotem simplicem iurisdictionē habere, po-
testatemq; soluēdi: vnde & Martinus Quin-
tus in cōcilio Constatiensi circa finē inter re-
liquas interrogationes ponit hanc: vtrū cre-
dat, autoritatē iurisdictionis Papæ & episco-
pi esse maiore in soluēdo ligādoq; autorita-
te simplicis sacerdotis, etiā habētis curā aīaz-
rū. Vide Caietanū in additiōib⁹. 3. partis, quę
stione vnica, de ministro sacramēti pœnitен-
tię: Turrecremata lib. I. cap. 96. & 97. & 98.

nam

Nam in hanc sententiam conueniunt omnes scholastici autores: atque adeò D. Thomas. d. 19. q. 1. articu. 3. q. 1. & dist. 17. q. 3. arti. 3. quæst. 4.

Argumentum verò illud potissimum,
quod opponitur ex ordinatione sacerdotū,
quibus dicitur, accipite spiritum sanctū, &c.
quoniam eisdem verbis dominus apostolis
dedit potestatem iurisdictionis Ioannis. 20.
cùm ibi fecerit eos iudices, & instituerit sa-
cramentum confessionis, cuius eos quoque
ministros effecit: respondetur, quod eisdem
quidem verbis ecclesia nunc posset tradere
potestatem iurisdictionis omnibus iniciatis:
at re vera non tradit, sed solam potestatem
ordinis necessariam ad absolutionem sacra-
mentalem. Nam ille actus sacramentalis du-
plicem potestatem exigit: alteram ordinis, al-
teram iurisdictionis: neutraq; sine altera fa-
tis est. Nā episcopus diaconus subditos qui-
dem habet: sed, si tentet absoluere, nihil fa-
cit. Simplex quoque sacerdos ordinis pote-
statem habet: sed, quia caret iurisdictione,
nihil facit absoluendo. Accipit itaque sacer-
dos quisque, cùm iniciatur, per illa verba.
Quorum remiseritis, &c. potestatem ordi-
nis, quæ necessaria est, ad remittenda pecca-
ta: tametsi (ut retro diximus) iurisdictionem
quoq; accipiat ad remittenda venialia, &c.

Quod

F. M E L C H I . C A N O

Quòd si quæras, vnde constare possit, ec
clesiam ordinatis solam potestatem ordinis
cōferre velle: certè, ecclesiæ vsu constat, intē
tioneq; prælatorū ordinantium. Non enim
intendunt episcopi tradere iurisdictionis po
testatem. Nam, & episcopus titularis cū or
dinat, eisdem verbis id facit: cùm tamen nul
los habeat subditos, &c.

At verò, circa ea quæ dicta sunt, oriuntur
aliqua dubia indigna prolsus, quæ à nobis
prætereantur.

Primū est: an, quando nō est tutū confite
ri peccata proprio sacerdoti, quia timetur,
scilicet, vel scandalū, vel reuelatio cōfessio
nis, possit homo cōfiteri cui voluerit sacer
doti, si proprius negat facultatem alteri cō
fitendi.

Ad hoc, doctores graues asserunt, quòd,
si, nec sacerdos proprius, nec episcopus vo
lunt dare facultatē, tūc potest peccator cōfi
teri cui maluerit. Id tenet Hostiensis in cap.
Omnis vtriusq; sexus, id videtur sentire ma
gister. d. 21. ca. postremo: & Gratianus de pœ
nitentia. d. 6. circa fine m: id Syluester inver
bo confessor. I. §. 6. & Ricardus. d. 17. art. 3. q.
7. & Palud. eadem. d. q. 3. art. 3. & Adrianus.
q. 5. de confessio dubio. 3. Id verò probant
ex cap. vltimo, de pœnitentia. d. 6. vbi Vr
banus Papa, placuit (inquit) ut deinceps nul
li sa

DE POENIT. RELECTIO. V. 150
li sacerdotum liceat, quemlibet commissum
alteri sacerdoti, ad pœnitentiam fulcipere, ni
si pro ignorantia illius, cui pœnitens prius
cōfessus est. Est igitur argumentū, pro igno-
rantia proprij sacerdotis, licet adire ad aliū
sacerdotem, etiam sine proprij consensu: ut
hic textus manifestè dicit, & glossa item eō-
dem loco: ergo multo magis pro malitia,
& cætera.

Deinde confirmant hoc autoritate Augu-
stini, lib. de vera pœnitentia, cap. 10. & refer-
tur de pœnitentia, dif. 6. cap. 1. ubi Augusti-
nus, & qui vult (inquit) confiteri peccata sua
querat sacerdotem, qui sciāt ligare & solue-
re, ne ambo in foueam cadant, quam stultus
euitare noluit.

Præterea, sacerdos proprius in tali euē-
tu tenetur dare facultatem: ergo, neget, satis
fuerit petiisse: argumento capit. Licet, extra
de regularibus. Nam (ut ibidem dicitur) præ-
latus in discretè negans facultatem iustè pe-
titam, priuilegium meretur amittere, qui cō-
cessa sibi abutitur potestate.

Præterea, legislator non deficit in neces-
sariis. Sed, quando sacerdos proprius est
inceptus ad audiendam confessionem, vel ex
ignorantia, vel ex malitia: confessionis ne-
cessitas instat, sicut & communionis: ergo in
tali euētu iā legislator de cōfessione puidit,

F. M E L C H I . C A N O .

vt etiam in articulo mortis quilibet sacerdos posset absoluere.

His tamen argumentis præceptor meus bonæ memorię, cōmoueri non potuit, quin crederet, hanc opinionem esse, & minus tam & irrationabilem. Idem tenuit Caietanus in Summa in verbo Absolutio ex parte absoluentis. Atque D. Thom. idem sentire videtur. d.17. q.3.arti.3.q. 4.ad tertium : vbi dicit , quòd electio discreti sacerdotis nō est nobis commissa, vt nostro arbitrio facienda sed de licentia superioris, si fortè proprius sacerdos esset minus idoneus ad apponendū peccato salutare remedium. Et ad quintum argumentum, expressè docet, quòd in quibus euentis probabiliter timet pœnitens periculum sibi, vel sacerdoti ex cōfessione: debet recurrere ad superiorem. vel ab eodem petere licentiam alteri confitendi: quòd si licentiam(ait) habere non possit, idem est iudicium ac de illo, qui non habet copiam sacerdotis. Nec.d.21.in expositione literę huic sententiæ aduersatur. Nam, prius ex sententia propria asseruerat, quòd cū pœnitens habet sacerdotem ignorantem, ex facultate ipsius sacerdotis, vel superioris, debet aliū petere prudentiorem. Cùm autem posterius subdit per coniunctionem aduersatiuam, quique tamen casus ponuntur, quibus licet confi-

DE POENI. RELECTIO. V. 151
confiteri alij, quām proprio sacerdoti, sine
eius licentia, &c. refert quidem aliorum opi-
nionem: quam tamen ipse non probauit.

Et certè eām nos reprobare debemus. Pri-
mū ex cap. Omnis vtriusque sexus, vbi di-
citur, quod si quis alieno sacerdoti voluerit
iuxta de causa sua confiteri peccata, licētiā
prius postulet, & obtineat à proprio sacerdo-
te, cùm aliter illum non possit soluere vel li-
gare. Ad hoc respondet Adrianus, quod cū
Innocentius dicit, licentiam postulet & ob-
tineat à proprio sacerdote, subintelligendū
est, vel à iure. In casu autem de quo loqui-
mur, pœnitens habet à iure facultatem ob-
tentam, scilicet, ex illo cap. vltimo de pœni-
tentia. d. 6. At, hæc solutio non est idonea,
tum, quia ius illius capituli antiquius erat
Concilio Lateranensi, cùm Urbanus secun-
dus sub quo illud decretum est multis annis
præcesserit Innocentium tertium, qui illius
capitis, Omnis vtriusque sexus fuit autor:
tum, quia cùm supponit Innocētius iustum
causam in petendo, & addat, licentiam pe-
tit, & obtineat: consequenter insinuat, licē-
tiā petitam & negatam in causa iusta, non
sat esse, vt aliis possit absoluere, quamuis iu-
stè petita malè negatur. Tum, quia hæc fa-
cultas, per quam sit exceptio à decreto Cō-
ciliij generalis, nusquam habetur in iure: vt

F. MELCHI. CANO.

ex argumentorum solutione patebit. Tum demum, quia per hanc exceptionē aperitur ianua multis incommodis, eisdemq; absur= dissimis. Nam, & vnuſquisq; facile ſibi per= fuaderet, ſuū parochū eſſe ignorantē, indeq; eligeret facultate iuris confeſſorem: & i dem quoque in caſibus reſeruatis fieri eadem ra= tione poſſet, vt videlicet, quando nolleſt præ latus vel ex ignorantia, vel malitia, iuſtē pe= titam concedere facultatem, hanc ſibi ex cō= ceſſione iuris pœnitens aſſumeret. Quibus profeſto qui non mouetur, hunc nihil horū reputauiffe certo ſcio.

Præterea, mortuo proprio ſacerdote, nō poſteſt ille de quo loquimur, cui maluerit confeſſeri: ergo nec viuente, & facultatem negante.

Præterea, ſi proprius ſacerdos nominatim excommunicaretur, vel eſſet percuſſor cleſ= rici maniſtus, non liceret parochianis cui= libet cōfiteri, ſed ſolūm illi, quem epifcopus, vel Papa prouiderit.

Fac deniq; (id quod vſu venire poſteſt) vt proprius ſacerdos ex malitia, vel animi per= turbatione, nolit confeſſionem cuiusquam audire: tunc quāro, an parochianus poſſit alieno ſacerdoti pro ſuo arbitratu confeſſeri. Ac poſſe quidem nullus, niſi indoctus & te= merarius admittet. Quod si nō poſteſt, certe nec

nec poterit, propter ignorantiam vel scádālum proprij sacerdotis alieno sine superioris facultate confiteri.

Ad primū argumentum, quod Urbanus loquitur de pœnitentia publica iniuncta à sacerdote, cui pœnitens prius cōfessus est, ut ipse etiam textus expressit. Docet autē Summus Pontifex, pœnitentiam publicā iniunctam à parocho, in propria ecclesia esse faciendam, non in aliena parochia. Ac præterea docet, alium sacerdotem pœnitentiam iniunctam à priore confessore, non debere aut commutare, aut relaxare, nisi prior sacerdos ad eò fuerit imprudens & ignarus, ut pœnitentiam indiscretam indexerit: tū enim si imprudentia fuerit manifesta, sacerdos secundus poterit pœnitentiā suo consilio moderari. Imò, in ecclesia olim, ubi erant plures sacerdotes, qui atque poterant populi cōfessiones audire, si quis pœnitens vni illorū sacerdotum se cōmissiseret, crediderim equidē iure optimo cautum esse, ut posteaquam illi peccata sua fuerat confessus, atque illius cōsilio pœnitentiam salutarem acceperat, ab alio sacerdote non susciperetur ad pœnitentiam, nisi forsitan prior fuisset ineptus, & imprudens. Erat autem ea lex iusta: primum, ne identidem mutatis animorū medicis salus ipsa spiritualis pœnitentiū p̄epediretur:

dein-

F. M E L C H I - C A N O .

deinde, ne pœnitens seueritatē iustum prioris iudicis , cui se commiserat , veritus apud iudicem alium, remissionē quæreret : quod nostra hac tempestate quidam facientes, dū prē pudore sacerdotes graues & probos, qui bus se permiserant, fugiunt, nouosque quærunt, vel incognitos, experimento suo disce re possunt, quām parūm in salute spirituali prouehantur. Reliqua omnia faciliora sunt quā quæ nos morari debeant, qui ad alia gra uiora properamus.

dubius
att
Aliud quoque dubium est, idque grauis simum, an habens facultatem à proprio sacerdote eligendi confessorem, possit elige re quemlibet sacerdotem, etiam aliás nō probatum, nec expositum . Ad hoc Gabriel. d. 17. q. 2. atticu. 3. tenet partem affirmatiuam: idem tenet Syluester , in verbo confessor. I. §. 5. Idem quoque Adrianus post quintam quæstionem de confessione, dub. i. Referūt que in hoc Hostiensem de pœnitentiis, cap. Omnis & Panormit. Clement. i. De priuile giis: breuiter , hæc est communis opinio iuniorum: quām suadent imprimis ex capi. finali de pœnitentiis , vbi dicitur: Permittimus episcopis, & aliis superioribus, nec non minoribus prælatis exemptis, vt etiam præ ter sui superioris licentiam, prouidum & di scretum sibi possint eligere confessorem. At

ex

DE PEONI. RELECTIO. V. 155

ex vi huius priuilegij non oportet eum, qui
aliás est probatus confessor eligere: ergo nec
qui à Summo Ponti. vel episcopo facultatē
habet eligendi confessorem, tenetur eligere
aliás probatum & examinatum.

Prærerea, simplex sacerdos ab ordinatio[n]e
ne sua habet potestatē absoluendi: sed quia
deest illi materia, circa quam posset illam
exercere, idcirco non absoluuit. At, pœni-
tens qui habet facultatem à proprio sacerdo-
te, præstat se subditum confessori, quem eli-
git. Talis igitur absolutio, cùm habeat mate-
riam, erit valida.

Tertio. Summus Pontifex, per hoc solūm
quòd voluntariè subiicit se simplici sacerdo-
doti, eo ipso dat materiam conuenientem
absolutioni sacramentali: ergo & quilibet
Christianus, qui habet facultatem à proprio
sacerdote, vbi primum se voluntariè subdit
sacerdoti simplici, &c.

Quartò. Quia aliás diploma Pontificium
nihil daret: nam eligere confessores iam ex-
positos, videlicet fratres præsentatos episco-
pis, & ab ipsis probatos sine diplomate fide-
les poterant: ergo per tale priuilegium con-
ceditur eis facultas eligēdi aliás nō pbatos.

Contrariam sententiā tener glossa super
illud caput, Omnis utriusque sexus: & super
Clementinam primam De priuilegiis. Et

F. MELCHI. CANO.

certè hæc opinio glossæ, non est contemnenda. Nam, ut in cap. 2. De pœnitentiis in sexto dicitur, in generali concessione illa non veniunt, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus: sed inter sacerdotes simplices, non examinatos, sunt multi ignorantissimi & perditissimi, quibus si exprimerentur in specie: non sit verisimile, superiorum talem facultatem concessurum: ergo, &c.

Et confirmatur: nam, si Summus Pontifex institueret iudices in foro interiori omnes sacerdotes simplices sine aliquo examine & probatione, peccaret mortaliter, quod non est existimandum de Summo Ponti. in generali & publica concessione: & tamen re vera, si daret facultatem eligendi quemlibet sacerdotem, eo ipso facit vniuersos sacerdotes, etiam stultissimos, iudices in foro interiori: quod, nisi prælati pestilentissimis tribuere, indignissimum est.

Confirmatur ultimo. Quia Summus Pontifex in diplomate semper notat, se concedere facultatem eligendi confessorem idoneum. Idoneus autem in iure appellatur, qui habet publicam iuris sufficientiam. Verbi gratia. Religiosus presentatus episcopo iuxta normam Clementinæ, Dudum, de sepulturis. Item clericus examinatus, & probatus ab episcopo, licet alias non habeat iurisdictio-

DE POENI. RELECTIO. V. 154
risdictionem, per probationem tamē factus
est idoneus, &c.

Propter hæc argumenta, quæ videlicet
mihi magnam faciunt fidem, ego tenui sem-
per, teneoq; , quod si sacerdos aliàs est præ-
batus, ab episcopo, vel eius vicario, iuxta mo-
rem, quem episcopi seruant bene instituti,
tum, per facultatem eligendi confessorem,
sive à parrocho, sive ab episcopo, sive à Pont.
Summo cōcessum, potest eligi, etiam si aliàs
nullos subditos haberet, nullā ve penitus iu-
risdictionē. At, si quis sit reprobatus ab epi-
scopo, vel à visitatore rejectus, tāquam stul-
lus & ineptus: eiusmodi non potest eligi per
clausulā eligendi confessore. Atq; idē omni
no de illo sentio, qui non est examinatus, &
probatus à prælato, iuxta formā præscriptam
vellege, vel cōsuetudine. Quia sententia cō
traria, ut minimum, ianuam facit potentissī
mam ad perniciem populi Christiani, dum
indiscriminatim eligūtur ab ignorāte plebe
sacerdotes ignorantissimi: atq; vtinam, qui
illam opinionem inuexerunt, prudentiore
consilio incommoda, & sacrilegia quæ exin
de consequuta sunt, considerassent.

Præterea, ridiculus esset, imò nefarius Sū-
mus Pontifex, si examen & probationē ido-
nei confessoris, relinqueret arbitrio cuius=libet popularis, non minus quam, si examen

F. MELCHI. CANO.

iudicis ecclesiastici in foro exteriori, aut su= toribus, aut satoribus committeret. At, per illam opinionem, quam refellere conamur, quilibet idiota, & vulgaris homuncio pro suo arbitratu potest vt eligere confessorem, ita quoq; expendere ac probare. Atqui, quāto latius est, ratione Christiana duce, crede re, duo esse præcepta necessaria: alterum, ne quis alieno sacerdoti confiteatur: alterū ne quis sacerdos non examinatus confessiones audiat. Nempe, si hæc præcepta duo, vt ne cessum est, admittimus, per facultatē eligēdi confessorem, soluitur pœnitens ab obliga tione cōfitendi proprio sacerdoti: quod pri mo præcepto iubebatur. At, nō soluitur sa cerdos à præcepto, quo videlicet astringitur ne confessiones audiat nō examinatus. Qua re, semper peccabit mortaliter contra illud secundum præceptū, si audiērit cōfessiones non probatus. Non est autē verisimile, eius modi sacerdotibus iurisdictionem esse col latam: qui, quoniam iure optimo, audire cō fessiones inhibentur, si audiāt, mortalis pec cati rei efficiuntur.

Præterea, si Summus Pontifex, omnes ta les constituit iudices: non posset episcopus condere legem, vt illi non audiant cōfessio nes, nisi prius examinati. Atq; adeò ne pos set quidē stulto sacerdoti confessoris officiū prohi

prohibete: eslet: enim perinde ac si prætor iuberet, ne delegatus à principe iudicaret. Et item, prælati religionū, qua autoritate possent punire religiosos non expositos & examinatos, cū per hæc diplomata eliguntur in confessores. Nam, si generalis ordinis, aut provincialis faceret me iudicē alterius religiosi, non intelligo quo pacto inferior possit prohibere. Quemadmodum, si daret mihi provincialis facultatem cœnandi, aut constitueret me vicariū monasterij: ignoro prorsus qua autoritate prior illud impediret. Et tamen fatentur omnes, eiusmodi leges, ab episcopis vel prælati monasteriorum ferri optime posse, quippe ut necessarias ad rectā & populi Christiani, & monachorum institutionem.

Deniq; (ut semel finiam) rogo eos, qui oppositam opinionem defendere volunt, an sacerdos depositus auctoritate publica, ac degradatus, possit eligi per generalem concessionem eligēdi quilibet sacerdotē. Quod si neges (ne theologus insanus habeare, iā quæ ro rursum, quis possit eligi, cū detur in diplomate facultas eligendi quemlibet sacerdotem? Dices forsan, excipiatur depositus, & degradatus: quemadmodū & excommunicatus nominatim, & percussor clerici manifestus, quoniam ciuiusmodi sacerdotes legibus

F. MELCHI. CANO

ecclesiæ peculiariibus, à sacramentorū admis-
tratione reiecti sunt: bene uolo: hoc enim
tuote gladio iugulare possum: nam, & sacer-
dotes non probati, seu reprobati ab epis-
copis, atq; eorū visitatoribus legibus certis ar-
centur à sacramenti huius administratione.

Ad argumentum itaq; primum, concedo
antecedens: supponitur enim episcopos &
prælates electuros esse confessores peritos:
nam ad illos iure pertinet examen, & proba-
tio confessorum. Nego tamen consequen-
tiā: quoniam ad populares nō spectat, sua ele-
ctione idoneos facere confessores & iudices,
sed ex iam probatis vnum quemlibet elige-
re. Imò ex illo cap. potest fieri argumentum
pro nostra sententia: Prouidum (inquit) &
discretum sibi possint eligere confessorem.
Quod si episcopi ex illo priuilegio, impro-
uidum & indiscretū diligere nequeunt, cur
cocedamus hominibus vulgi, ut si elegerint
ineptissimum & improvidissimum sacerdo-
tem, quod absurdissimum est, id ex priuile-
gio Summi Pontificis consequatur.

Ad secundum, iam respondimus, sacerdo-
tem nō habere potestatem iurisdictionis ad
ordinationē sua. Nec ad hanc potestatem sa-
tis est, quod peccator se præbeat materiam,
& subditum sacerdoti: hoc enim verū esset
si autoritas absoluendi esset iudicis arbitri:
qui,

qui, scilicet, per voluntariam subiectionem
reorum, iudicandi acciperet potestateim. At
retrò nos ostendimus, sacerdotes autoritatē
iudicandi non à populo, sed à Deo accepisse
nec hanc ex iure diuino quoslibet sacerdo-
tes habere: sed solos pastores: veleos qui à
pastoribus fuerint delegati.

Ad tertium, nego antecedens: sed, sicut ante-
diximus, sacerdos electus à Papa, à Chri-
sto immeditāè accipit iurisdictionem, &c.

Ad quartum: nego consequentiam: nam,
non omnis examinatus & probatus, iudex
meus erat constitutus. Sunt enim in ciuitate
& alijs parochi præter meum, & alijs quo-
que probati ab episcopo: qui per probationē
facti sunt idonei, ut eligi possint in iudices.
Datur ergo facultas eligendi ex examinatis
quemcunq; ego voluero: id enim rationabi-
liter cōcedi poterat: sed cō amplius, non nisi
irrationabiliter. Quod autē additur, etiā de
ordine mendicantium, mirū est, si nos tor-
queat, velimusq; in apicibus diplomatū esse
mysteria: pari enim argumēto crederemus
irregularitatem esse mentalē. Magis noster-
et consuetudo recepta, quæ cūm tot auto-
rū grauissimorū sententia confirmetur, pro-
babili ignorātia excusari potest. Sed, an hæc
consuetudo ius absoluendi conferat, incer-
tum est. Sola nanque ea ius hoc præstat, quā

F. MELCHI. CANO.

prælati vident, & tacent: ut episcopi videntes sacerdotes simplices in mutuo se absoluere, interpretatiuè & implicitè concedunt huius modi iurisdictionem. Sed quod Summus Pontifex hanc consuetudinem sciat, quæ videlicet apud Hispanos maximè in ualuit, me profecto fugit. Quamobrem, in sacramento adeò necessario, nō existimotum, huic nos periculo committere, ut eligamus sacerdotem, cui forsitan Summus Pontifex autoritatem absoluendi minimè concesserit.

Iam, si hinc colligere velis, ne viros quidē peritissimos eligi posse, si non fuerint ab episcopo probati, etiā si theologiæ sint professores: huic ego respondeo, eiusmodi viros in theologia magistros, autoritate publica habeti probatos: nō enim solēt ab episcopis examinari. Si quis verò sit quālibet doctus, nec autoritate publica gradus theologici cōprobatus, nec ab episcopo, implicitè saltē promisus cōfessiones audire: hūc nō probatū, nec examinatū eligere equidē nō auderē. Satago enim per certa media certa facere, & vocationē, & salutē meā. Atq; in sexti principiis argumenti. explicationē hæc satis dicta sint. Septimū verò id querit, an venialia peccata teneamur confiteri. At, certissimum est minimè teneri. Primum ex communione omnium theologorum consensu: deinde, ex

com-

communi ecclesiæ consuetudine: qua post confessionem mortalium , nullus Christianus solitus est de confitendis venialibus. Item, ex D. Augustini testimonio in Enchiridio.ca.71. & refertur de pœnitentia.d. 3.cap.de quotidianis.habeturq; idem in lib. de ecclesiasticis dogmatibus capi.53. Præterea,qua ratione iure diuino teneremur aliqua venialia cōfiteri, pariter & omnia:quod non modo grauiissimum esset, verum etiam impossibile. Et ,cūm dolore de venialibus non sit necessarius:ne confessio quidem venialium necessaria est. Ad argumentum igitur respondet Adrianus.q. 4. de confessione,art.1.ad quartam confirmationem:quod testimonium illud Ioannis , solum procedit de peccatis mortalibus. Et quantum ego sentio:de his directè & primario dominus loquitur,quæ videlicet sicut sacerdotes absoluendo remittunt , ita non absoluendo retinent.

Non est enim verosimile, & quiocè accipi peccati nomen in illo eodem contextu, ut videlicet in ordine ad verbum , Remiseritis,capiatur pro mortalibus & venialibus:in ordine verò ad verbum retinueritis pro solidis mortalibus. Et cūm potestas remittendi, & retinendi huic concessa sit potestas claviū ad apariendum, & claudendum regnum cœlorum

F· MELCHI. CANO.

Iorū, non cōprehendit directè venialia per
quæ regnum cœlorum non clauditur.

Sed cùm obiicitur, peccata venialia non
esse materiam huius sacramenti: quia Christus
hīc non loquitur de venialibus, vbi ta=men
instituit huius sacramenti materiā, ita
fieri ut confessio venialiū non esset sacramē
talis contra Magistrum, atq; omnes docto=res scholasticos. Imò contra ecclesiæ sensum
credunt enim fideles accipere absolutionem
sacramentalem, cùm venialia sacerdotibus
confitetur: nec sacerdotes v̄surpatent sibi po=testatem iudicandi de venialibus, nisi eam à
Christo domino accepissent. Ad hanc (in=quā) obiectionem, respōdetur, quod qui cō
cedit maius, ex consequenti concedit & mi=nus. Nam, si princeps cōmittit mihi remissio
nem grauissimorum scelerū, sine dubio in=telligitur concessisse remissionem leuiorū.
Nec est eadem ratio de potestate remitten=di: quoniam si maiora peccata retineri di=cuntur, non exinde censentur retineri mino=ra: quæ videlicet multis aliis modis remitti
possunt.

Sed oritur tamen dubium, an saltē ex præcepto ecclesiæ teneantur homines venialia
confiteri. Nā, in cap. Omnis vtriusq; sexus,
De pœnitentiis, confiteatur (inquit Innocēti), omnia peccata sua semel in anno: omnia
inquit:

DE POENI. RELECTIO. V. 158
inquit:& cùm cōstitutio illa obliget omnes,
nullo excepto, sequeretur, ecclesiast in hac
lege supponere, omnes fideles singulis annis
peccare mortaliter, si sola mortalia præcepit
confitenda. Et cōfirmatur ex eo enim quod
dicit Decretalis, Omnis vtriusq; sexus, &c.
vniuersi obligantur ad præceptum cōmunio-
nis in'paschate, siue mortaliter peccauerint,
siue non: ergo, & ad præceptum confessio-
nis: vnde, in Clementina. i. De statu mona-
chorum, confessio venialium monachis præ-
cipitur semel in mense. Omnibus igitur fide-
libus semel in anno præcipitur: ut & Diuus
Thomas videtur insinuare. d. 17. quæstione.

3. art. i. q. 3.

At verò huic quæstioni respondet ege-
giè Caietanus. 3. parte. q. 65. art. 2. ad quartū:
& in additionibus. 3. partis. q. 1. De confessio-
ne, statutum ecclesiæ non obligare eos, qui
solùm habent venialia peccata. Primiò, quia
lex illa de confessione semel in anno facien-
da, limitatio est diuini præcepti, quātum ad
tempus: sed præceptum diuinū non cōpre-
hendebat habentes venialia peccata, &c.

Secundo quia, vt D. Tho. argumentatur
articulo illo proximè citato ad tertiu argu-
mentum, decretalis illa dicit omnia peccata,
quod de venialibus intelligi nō valet: nemo
cōm omnia venialia potest cōfiteri. De morta-
libus

F. MELCHI. CANO

libus itaque solum intelligitur, sicut & illud
concilii Florentini definitis, ad integrata=
rem confessionis pertinere, ut peccator o=
mnia peccata, quorum memoriam habet,
confiteatur.

Tertio ex eo quod dicit, proprio sacerdo=ti:
peccata autem venialia non exigunt pro-
prium sacerdotem.

Postremo quia ecclesia confessionem vo-
luntariam oculorum praecipere non potest
esset enim gravissimum onus, sine causa ne=
cessaria, cum aliis multis modis veniale pec-
catum remitti possit. Atque haec est commu-
nis theologorum doctrina. Nam argumen-
ta contraria facilè soluuntur: præter illud ul-
timum: cui respondetur, eam Clementinam
obligare quidem monachos ad menstruam
confessionem venialiū, nō tamen sub mor-
tali, ut patet ex pœna subiuncta, quæ non a-
deò grauis est.

Ac, de confessionis præcepto quidē quo-
niā fūse varieq; dissentiimus dictum poten-
ter videri satis, nisi illa quæstio consequen-
ter occurreret, de tempore, quo, iure diuino
confiteri tenemur. Quam ego quæstionem
si nunc omittereim, in iustas multorum re-
prehensiones incurrerem.

Et quidem, nonnulli existimant, satis esse
(quod ad diuinum ius attinet) semel in vita
peccata

DE POENI. RELECTIO. V 159

peccata confiteri: quia non est (inquiunt) ma-
ior ratio, quare obligemur magis in uno té-
pore, quam in alio: ex lege quippe Dei, nec
post horam, nec post diem, nec post men-
sem, nec post annum, confessionis vinculo
astringimur. Nam, quod Innocentius quat-
tus, super caput, Omnis vtriusq; sexus, & Ar-
chidiaco nus super caput, Illerex, de pœnitē-
tia. d. 3. tenuerunt: obligari, scilicet, homines
ad statim confitendum: uno theologorum
consensu explosum est; & à D. Thom. d. 17.
q. 3. art. 1. q. 4. duobus irrefragabilibus argu-
mentis refelitur. Quorum alterum sumi-
tur ex sacramento baptismi multò magis ne-
cessario, ad quem tamen illico suscipere nō
tenemur. Alterum, ex natura præcepti affe-
matiui, quod non protinus obligat. Ius ita-
que diuinum nullum certum tempus confi-
tendi præscribit. Hæc dissentūt ab his, qui cō-
fessionem semel in vita faciendam definire
volunt. Ad falluntur tamen. Nam, semel in
vita de omnibus peccatis confiteri, est im-
possibile: magna enim ex parte obliuione de-
lerentur. Quam ob rem lex de integritate
confessionis, plurimū fraudaretur: ad quam
pertinet, omnia peccata mortalia confiteri.

Quocirca dicendum est, Christum domi
non tulisse leges aliquas communes, quas ec-
clesia postea ad tempus aut etiam locum, pe-
culiari-

F. MELCHI. CANO.

culiariter determinaret. Præcepit enim Christus dominus, in ecclesia sua episcopos esse, sed non reliquit pro singulis dicēcessibus definitos. De Dei cultu, festisq; seruandis diuinū præceptum est, sed certum tempus euangelium non præscripsit. Eiusmodi itaq; præcepta cōmmodè seruari non possent, nisi ecclesia quædam vel loca, vel tempora præfiniret. Nam, (ut posterius hoc exemplum perse quamur ridiculus esset, qui præceptū de Dei cultu sese arbitraretur impletissē, semel in vita ab opere seruili quiescendo. Sic ergo, præcepta de sumenda eucharistia & confessione reliquit Christus, nec re vera potest determinari ex solo diuino iure, pro quo tempore hæc præcepta nos obligant. Siue dicamus semel in vita, seu potius in mortis articulo, nihil dicimus prorsus: sed tunc obligamur, quando ecclesia definierit. At, hoc est (inquietus) de iure posituo, semel videlicet in anno cōfiteri: fateor: sed citra ius hoc humanū quoad certū tēpus cōfessio limitatur, diuina de confessione lex in cōmmodè seruaretur.

Sed sunt tamen aliqui casus, in quibus ius ipsum diuinum obligat ad confitendum.

Primus est, in periculo mortis.

Secūdus, cū q̄s voluerit eucharistiā sumere, si reus est peccati mortalis: tunc em̄ habet præcedere cōfessio iuxta Ch̄ri institutionē.

Tertius

Tertius est, ratione periculi carendi confessore, quē nunc habeo: non habiturus tēpore necessario. Nam quartus de confessione quotanni, non solum diuini præcepti est, sed diuini limitati ac definiti per humanum: ita utriusque iuris violatio vnicum peccatū est: quoniā ambo illa præcepta vnicum actū in iungunt, & alterū est alterius determinatio.

Quintum verò, quem Durandus adiecit. d. 17. q. 10. & Palud. eadē distinctione: quē Adrianus quoq; refert. q. 3. De confessione: sed ratione conscientiæ scrupulosæ nos existimamus superuacaneū. Non enim obligat præceptum de confessione in tali euētu: sed ip'se habens erroneā conscientiam se se ligat, quādiu non deponit talem errorē. Quem admodum ergo in ceteris præceptis affirmatiuis, cùm querimus, quo tempore obligent vanum forsitan esset: duo tempora prescribere, alterum ex necessitate, alterum ex errore conscientiæ: ita quoque, cùm euēta & casus enumeramus, quibus præceptum de confessione ligat: is qui recensetur ex errore conscientiæ, superuacuus videtur esse, imò, re vera, falsus, si naturam & obligacionem huius præcepti, de quo disserimus, consideremus. Quatuor igitur illi nobis explicandi sunt, idque quam maxima breuitate.

Circa primum casum, diligenter aduertē
dum est, non idem esse hoc sanè loco, peri-
culum mortis, & articulus mortis. Est nam-
que periculum mortis in his duntaxat, vnde
mors frequētē solet accidere: etenim in ha-
starum ludo, in agitatione taurorum, in na-
uigatiōe placidi maris, quāuis interī mors
sequatur, non est rāmen periculum mortis:
sed in bello, in mari vehementer turbato, in
partu fœminæ, de cuius morte probabiliter
propter causas naturales timeretur, periculū
mortis agnoscimus: quod certè viri pruden-
tis arbitrio, magis quām disputatione theo-
logica definiendum est: ut quis morbus pe-
riculosus sit & lētatis prudentis medici si-
niat arbitrium. At articulus mortis, si nomi-
nis vim, & proprium usum spectes, non idē
est. Cū enim conceduntur per diplomata
casus reseruati in mortis articulo, nō intelli-
gūtur cōcedi in quocunq; periculo, sed quū
regulariter certa mors est, aut à morbo vel
vulnere, aut ab exteriori vi: vt cū q̄s mortis
pœna damnatur. Idē itelligo cū doctores af-
serunt in mortis articulo, quemlibet sacerdo-
tem posse absoluere ab omnibus quemcun-
que peccatorem. Non enim qnemcunque
aut nauigaturum, aut congressurum cū ini-
micis: quilibet sacerdos potest absoluere, etiā
vbi periculum est. Quod si hæc sentētia scrū-
pulosa

pulosa esse videatur, parati sumus ea retrahere, cum aduersarius (si quis erit) idoneas causas contrariae opinionis reddiderit.

In secundo vero casu Caietanum habemus repugnantem. 3. p. q. 80. arti. 4. & in summa, in verbo communio. 1. ad Corint. ii. in illa verba, probet autem se ipsum homo, &c. Imo cum huius erroris esset ab academia Patisioni si notatus, respondit, non ex suo capite id assertere, sed ex Pauli testimonio, atque sententia. Nec huius opinionis primus autor Caietus fuit: sed eam prius Ricardus tenuit in. 4. d. 17. art. 3. q. 6. Petrus quoque Palud. eadem d. q. 2. sentire videtur, non esse mortale peccatum sine confessione ad eucharistiam accedere, si homo alias contritus est. Idem etiam sequitur Adrianus. q. 3. de confessione: & Abbas in cap. De homine in celebra missa. Sua detur autem hec opinio primum ex eo apostoli testimonio, prioris ad Corin. ii. probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat. In quae verba Cris. homil. 18. Non iubet (inquit) ut alteri alteri probetur, sed ipse sibi, non publicum faciens iudicium, & sine teste argumentum. Eadem ferè Theophilactus in eundem locum. Neminem (inquit) tibi ipsi iudicem proposuerim, ipse te proba, & sic de pane illo ede, &c.

Præterea, si diuinum præceptum esset, id

F. MELCHI. CANO

ex sacris literis colligeretur: non enim nobis licet diuina præcepta pro nostro arbitratu fingere. Cum ergo nusquam huiusmodi lex reperiatur, certè qua facilitate inuehitur, eadem quoq; reicitur.

Præterea, sunt euenta quædam, in quibus licet sine prævia confessione eucharistiā sumere: primùm villulis, vbi non est copia cōfessoris. Deinde, vbi homo se infamaret, si nō perficeret rem diuinā: vt si sacerdos post sacrificiū inceptū recordaretur alicuius mortalis peccati, &c. esset enim infamia tum vocare confessorem. Tertio etiā, propter reuerentiā sacramenti: vt si post consecrationē, solus esset cū alio sacerdote, & post cōsecrationē calicis, aliquod mortale veniret in mē tem: ne sacrificium rumpatur, poterit sacerdos sine confessione eucharistiam sumere, vt communis theologorum opinio credit: hæc autem non licerent, si iure diuino consisteri ante eucharistiam teneremur.

Præterea præcepta affirmativa obligat in casu necessitatis, iuxta cōmune theologorū prouerbiū. At quādo sanus sumit eucharistiæ sacramentū, videlicet, ex cōsilio, & deuotione, nō est casus necessitatis: ergo in tali euētu præceptū de cōfessione nō obligat.

A dhæc si homo tenetur ante eucharistiā cōsideri, id, ob eā rationem maximè, q̄ purus

&

& gratus Deo debet ad hoc sacramentū accedere. At, exinde pari argumento ratiocinaremur, administraturū aliquod sacramentū debere prius confiteri, si quod peccatū mortale commiserit. Nam sacramentorū ad ministratores mundos, Deoque acceptos es se oportet, nisi velint esse factilegi.

Præterea ad alia sacramenta suscipienda, ut confirmationē, ordinem, matrimonium, nullo diuino præcepto priùs confiterit tenemur: ergo nec ad sumendum eucharistiæ sacramētum: par enim causa, aut in omnibus, aut in nullis sacramentis obligabit.

Deniq; in ca. Omnis vttiusq; sexus de pœnitentiis Innocentius iuber, vt omnis Christianus semel quidem in anno confiteatur omnia peccata sua, eucharistiam autē sumat in paschate. Quòd si hæc duo sacramenta cōnexa essent, esletq; necessarium ante eucharistiam confessionem facere, non dixisset Concilium, semel in anno confiteatur: sed, ante pascha confiteatur: vt id temporis percipiat eucharistiæ sacramentum. Hæc dicuntur ab his, qui nobiscum, in hoc secundo casu pugnare volunt. Quem tamen plerique Theologi omni vi & ratione astruere conati sunt: idque adeò effecerunt, vt nostra hac tempestate Caietani placitum unanimi consensu doctorum & piorum fue

F. MELCHI. CANO.

rit explosum. Ac re vera, non existimo hu-
iusmodi Caietani sententiam inter opinio-
nes probabiles esse reponendam: sed qua ta-
mē nota in urā à theologis iure possit, alii do-
ctiores iudicabunt. Nā, Caietano tātū schola
debet, homini alioqui de repub. Christiana
maximē merito, vt quoad fieri per pietatem
h̄cet, parcere ei iure optimo, summisq; rati-
nibus debeamus.

Nostra igitur eademq; communis theo-
logorum sententia primū ostēditur ex eo,
quod D. August. principium suum. 4. lib.
de baptismo contra Donatistas, capi. 24. in
hæc verba. Si quisquam in hæc re autoritatē
diuinam querat, quod vniuersa tenet eccle-
sia, nec Conciliis institutum, sed semper re-
tentum est, non nisi apostolica authoritate
traditū, rectissimē credit. Ex hoc itaq; prin-
cipio fit argumentum. Nam viri pii ab ineun-
te eccllesia confessionem eucharistiae præmit-
tendam cēsuerunt. Nec id ab aliquo, aut Cō-
cilio, aut Pontifice præceptum est. A poste-
licā igitur authoritate traditum retinemus,
vt & alia nonnulla, quæ non, nisi verbo te-
nus, apostoli à Christo receperunt: nobisq;
tanquam viuæ vocis oracula tradidere feru-
da. Quòd vero consuetudinem hanc confi-
tendi ante eucharistiam, quam modo ecclie-
sia seruat, à patribus acceperit, atque adeo a
posto

DE POENI. RELECTIO. V. 163
postolis, quæ sequuntur testimonia mani-
festant.

Eusebius imprimis. 6. historiæ ecclesiasti-
cæ ca. 25. de Philippo (inquit) imperatore tra-
ditum nobis est, quod cum in die paschæ co-
municare mysteriis voluisset: ab episcopo lo-
ci non prius est permisus, nisi confiteretur pec-
cata sua, & inter pœnitentes staret: nec ullo
modo copiam sibi posteriorū futuram, nisi
prius per pœnitentiam culpas diluisset, fe-
runt igitur, libenter eum, quod à sacerdote
imperatum fuerat suscepisse diuinum sibi in
esse metum, &c. Nec huic loco potest occur-
ri, ex eo quod Eusebius de publica confessio-
ne sermonem facit. Nam quæ ratio est de co-
fessione publica in ordine ad peccata publi-
ca, eadem prorsus est de confessione secreta
in ordine ad peccata secreta: Quod enim,
vel publicè vel occultè confessio fiat, qualitas
sacramenti est, non substantia. Et sicut ante
diximus, Christus quidem, confessionis le-
gem tulit: eam verò, vel secretam, vel publi-
cā fieri, rationi ac prudētię naturali dereliquit.

Sozomen⁹ deinde, li. 9. historiæ tripartite
cap. 35, hanc consuetudinem ab antiquissimis te-
potibus Romanos Pontifices conservasse,
testis est. Idemq; testatur Nectarium episco-
pum, quibusdam suadentibus, ut singulos
ad communicandum iudicio conscientiæ

F. M E L C H I . C A N O ,
suā relinqueret, illam antiquitatis consuetu-
dinem substulisse.

Autor itē libri de ecclesiasticis dogmati-
bus cap. 53. Quem mortalia (inqūit) criminā
post baptismū cōmissā premunt, hortor pri'
sacerdotis iudicio reconciliatum, cōmuni-
ni sociati, si vult non ad iudicium & conde-
mnationem sui eucharistiam percipere.

Circunfertur prærerea inter Augustini o-
pera libellus quidam ad Comitē de saluatri-
bus documentis: quem quidem librum Eras-
mus licet D. Augustini neget esset, non ne-
gat tamen esse hominis pii. In huius itaq; ca-
pite. 33. hæc verba sunt. Quādo corpus Chri-
sti accipere debemus, antea ad confessionē
debemus recurrere, si peccata obnoxia in no-
bis senserimus, ne cùm Iuda proditore, dia-
bolum intra nos celantes, pereamus.

Augustinus in super in epistola. 118. ad Ia-
nuariū nō reprobat, quod ex ore disputan-
tis dicitur, si tanta est plaga peccati, autorita-
te antistitis debet quisq; ab altari remoueri,
ad agendam pœnitentiam, & eadem autori-
tate recōciliari: hoc est enim indignè accipe-
re, si eo tempore accipiat, quo debet agere pœ-
nitentiam: non ut arbitrio suo, cùm libet, vel
auferat se communioni, vel reddat.

Cyprianus verò multis locis huius rei te-
stis est. Nam in epistola. 54. tertii libri, quæ
scribi-

DE POENI. RELECTIO. V 164

scribitur præsbyteris & diaconis, Cum in ini-
noribus (inquit) peccatis agant peccatores
pœnitentiam iusto tempore , & secundum
disciplinæ ordinem ad exomologesim ve-
niant & per manus impositionem episcopi
& cleri, ius communicationis accipient, nūc
crudo tempore nondum restituta ecclesiæ
ipsius pace, ad communicationem admittū-
tur: & non dum pœnitentia facta, nondum
exomologesi finita, nondū manu eis ab epi-
scopo, aut clero imposta, eucharistia illis da-
tur, cum scriptum sit, Qui ederit panem, aut
biberit calicē domini indignè, reus erit cor-
poris & sanguinis domini. Sed nunc illi rei
non sunt, qui minus scripturæ legem nouve-
runt: erūt autem rei, qui præsunt, & hæc fra-
tribus non suggerunt, vt faciant omnia cum
Dei timore, & cum data ab eò & præscripta
obseruatione: haec tenus Cyprianus, Et pau-
lò post, de his qui hanc traditionem non ser-
uant: Contempta(ait) dominilege & obser-
uatione, quam iidem martyres & confessio-
res tenēdam mandant, ante redditum nostrū
communicant cum lapsis & eucharistiam
tradunt.

Eadem ferè refert epistola. 18. eiusdem li-
bri: in sermone autem. 5. De lapsis, Contra
Euangelii vigorem (inquit) contra domini
ac Dei legem, temeritate quorūdam laxatur

F. M E C H I. C A N O:

incautis cōmunicatio, irrita & falla, pericu-
losa dantibus, & nihil accipientibus profun-
da. Et inferius, Ante expiata delicta, ante ex-
omologesim factam criminis, ante purgatā
conscientiam manu sacerdotis, pacem pu-
tant esse, quamquidam verbis fallacibus ven-
ditant. Et infra de peccatis, & confessione se-
creta, (Ne quis existimet solum de publicis
esse sermonē) ita differit. Qui quamuis nul-
lo sacrificii, aut libelli facinore cōstricti, quo-
niam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc
ipsum apud sacerdotes Dei, dolenter & sim-
pliciter confitentur, ex omologesim consciē-
tiæ faciunt, animi sui pondus exponunt, sa-
lutarē medelam paruis, licet, & medicis vul-
neribus exquirūt, scientes scriptū esse, Deus
non irridetur: & multa alia, quæ gratia bre-
uitatis omittimus.

Præterea leo Papa in epistola, 69. ad Theo-
dorum episcopum, foro Iuliensem: refer-
turq; de pœnitentia. d.i.ca. Multiplex: Me-
diator (inquit) Dei & hominū hanc præposi-
tis ecclesiæ tradidit potestatem, ut confiten-
tibus pœnitentiæ satisfactionem darent, &
eadē salubri satisfactione purgatos, ad cōmu-
nionē sacramentorū per ianuam reconcilia-
tionis admitterent. Hugo etiam de sancto Vi-
cto. in libro de ecclesiastica potestate ligādi,
atq; soluēdi, (quē refert Gabriele 7. cano)

Aus

DE POENI: RELECTIO. V. 165

Audacter, inquit, dico, si ante sacerdotis absolutionem ad communionem corporis Christi quis accesserit, pro certo sibi iudicium manducat & babit, etiam si vehementer doleat & ingemiscat.

Præterea, præceptum de iejunio quadragesimali (iuxta Gaietani sententiam) non est scriptum: & tamen non licet in dubium vertere, an iejunij ecclesiastici violatio, peccatum mortale sit: eo quod Christiani etiam si ne scripta lege ita iejunant, ut reos grauis mortalibus peccati se existiment, si iejunium soluant. At, viri sancti, actimenter Deum, cum homo habet in promptu idoneum sacerdotem, eiusmodi commendant, si accedat ad eucharistiam sine prævia confessione.

Nec quisquam inter fideles vir bonus & sapiens ausus est vñquam post mortale peccatum ad eucharistiam sine prævia confessione venire. In mente igitur cuiusque fidelis scriptum est, & in animo quasi insculptum de confessione ante eucharistiam facienda præceptum.

Præterea suadetur id, ex eo quod habetur Matthæi. 5. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod trahet tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo. Inde itaque sic argumentor. Christiani

F. MELCHI. CANO.

stiani non habemus, nisi vnicum munus,
quod offeramus ad altare: ergo prius debe-
mus fratri reconciliari si quem offendimus,
quam hoc munus de altari aut manu sacer-
dotis accipiamus. Multò igitur magis, qui
ecclesiam offendit per peccatum mortale, ec-
clesiæ debet reconciliari per confessionem
quam reconciliationis sacramentum ob id
antiqui appellauere.

Præterea, ad ministros ecclesiæ pertinet,
ad hoc conuiuum dignos admittere, indi-
gnosque repellere iuxta parabolam Matth.
capit. 22. de eo, qui inuentus est in conuiuio
non habens vestem nuptialem. At, dignos
admittere, indignos repellere nisi per con-
fessionem non queunt, &c.

Et profecto, si constaret ecclesiæ, quem= quam peccasse mortaliter, non exciperet ad
hanc amicorum mensam, Dei inimicum,
nisi prius per sacramentum cōfessionis Deo
sibiq; concilaret.

Ad primum igitur argumentum respon-
detur, testimonium apostoli, nec confessio-
nem præscribere, nec excludere, tantū enim
iubet, ut homo expendat vitam suam, exas-
minetque conscientiam, ut si iustū se inue-
nerit securus accedat, si verò iniustū, videat
quid factō opus sit, ut digne corpus domini
cū accipiat: verbi causa, si inimicitias habuit,
probes

probet seipsum, non ut sua probatione contentus, suo q; interiori dolore sacramentum eucharistiae sumat: sed ut examinatus atque probatus inimici gratiam querat, cui iniuriā fecit, & veniam petēs inimicitiam priorem aboleat, non interius modo, sed etiam exteriorius: in hūc modum, si publice fuerit homo, aut concubinarius, aut surarius, tempturus eucharistiae sacramentum probet seipsum: non in eum sensum, ut post contritionem secretam de pane illo edat, & de calice bibat, sed ut iuxta criminis qualitatem, post examen & probationem, publicas peccati occassiones abiiciat: pecunias quas iustè rapuerat, reddat, scandalo populi satisfaciat, &c. In hunc etiam modum post quodcunq; peccatum probet seipsum homo. Et si veniale fuisse repererit, nihil opus est ut de confessione solicitetur: sed si dolorem interiorem habeat, de pane illo edat, & de calice bibat: sin verò mortale fuerit, quod cōmisit, ad sancta sanctorum non, nisi per ianuam reconciliacionis intrœat. Pro nobis itaque facit testimonium Pauli, non contra nos, sūrētē intelligatur.

Nam, Chrysost. adnotauit, sui temporis intelligētia fuit: in quo Nectarius episcopus peccatores suo iudicio reliquerat, & cōfessionem sacramentalem abiecerat: ut retro nobis

F. M E L C H I - C A N O :
nobis ostensum est. Theophylactus autem
nihil aliud fuit, quam breuiator simiaque
Chrysostomi.

Ad secundum, iam ex dictis facilè patet,
non enim omnia præcepta siue Christi, siue
ecclesiæ habentur scripta: sed quædam ex tra-
ditione, moreq; seruantur. Certè consuetu-
dinem hanc grauiter in ecclesia, diuque ser-
uatam vinculo peccati mortalis astringere
qui negauerit, pari confidentia negare pote-
rit consuetudinem iejunandi certis diebus
oliu ab ecclesia seruatam peccati mortalis
obligationem inducere. Quamobrem, præ-
ceptum esse peccatori, ut ante eucharistiam
confiteatur, inficiare non possumus. An ve-
rò ius hoc ab ecclesia, an à Christo domino
extiterit, id verti in questionem potest. Nos
diuinum præceptum esse arbitramur: quod
per manus à Christo ad apostolos, ab aposto-
lis ad nos venit.

Ad tertium non est difficile respondere,
si quæ superius diximus, teneamus: simili-
enim argumento probaretur, confessionis
integritatem nō esse iure diuino præscriptā,
quoniam licet vel propter incommodum,
vel propter scandalum evitandum, peccatū
aliquid mortale in cōfessione retinere. Le-
ges itaque Christi seruatoris nostri suauiter
disponunt omnia, salua semper & naturæ
æquitate

æquitate, & prudentiæ ratione. Nam, & arbitrio boni, prudentisq; viri decernendum est, quanta locorum intercapedo necessaria sit, ut confessor absens esse credatur, censeat que pœnitens non habere copiam cōfessoris. Porro, si cōfessor intra ciuitatem sit, quālibet longo interuallo distet, debet pœnitēs ad ipsum accedere: si tamen pœnitens sit in oppidulo, quod à ciuitate tribus milliaribus distet, tunc ego non censerē huiusmodi pœnitentem copiam confessoris habere.

Ad quartum respondeatur, præcepta duplīciter obligare: per se & per accidēs: ut pœnitentia, per se quidem obligat in periculo mortis, per accidens autem, cūm quis vult sacramentum aliquod vel suscipere, vel administrare. Quod igitur de pœnitentiæ lege idem de confessionis præcepto dicere, consentaneum est: ut per se in articulo necessitatis confiteri teneamur, per accidens autē, vt dignè suscipiamus eucharistiæ sacramentum, cui digne suscipiendo peculiarem dispositionem & pœnitentiam lex diuina præscripsit.

Ad quintum, non propter animi putitatem solum & Dei gratiam necessariam, sed propter Christi peculiare præceptum confiteri ante eucharistiā debemus. Administranti autem sacramenta, nulla aut Christi, aut ecclesiæ

F. MELCHI. CANO.

ecclesiæ lege, confiteri tenentur sed solum
animi munditiem habere, quæ sola interio=
ri penitentia comparatur.

Ad sextum non esset penitus absurdum si
diceremus, ad reliqua etiam sacramenta sus=
menda, confessionem præuiam esse pecca=
tori necessariam: ut sicut baptismus ianua
omniū sacramētorū est, sic secūda post nau=
fragium tabula residenti post baptismū im=
mortale peccatum, sit aliorū quoq; ianua sa=
cramentorum. Id autem Leo Papa in episto=
la iam citata docere videtur, inquiens, ad cō=
munionem sacramentorum per ianuam re=
conciliationis admitterent. Non ait, ad com=
munionem eucharistiae sacramenti, sed ad
communionem sacramētorum.

Præterea, de consecratione. d.5. capi. Ut
ieiuni, Concilium Aurelianense iubet, vt,
qui ad confirmationem veniunt, monean=
tur confessionem facere prius, vt mundi do=
num spiritus sancti valeant accipere.

Præterea, si ecclesiæ constaret quenquam
fuisse publicum peccatorem, non ei admi=
nistraret ordinis siue confirmationis, aut
matrimonij sacramentum: nisi prius sacer=
dotis autoritate Christo domino, atque ip=
si eidem ecclesiæ fuisset reconciliatus. Indi=
gnum enim esset, vt qui ecclesiam offendit,
munus ecclesiæ & ministerium sine prævia
conci-

conciliatione recipiat. Vnde D. Thomas,
in. 4. d. 24. q. 1. arti. 3. q. 1. ad tertium: Aliquæ
(inquit) in medicinæ sunt, quasi exigunt rōdur
naturæ alias cum periculo mortis assumun-
tur, & aliæ sunt, quæ debilibus dari possunt:
ita etiam in spiritualibus quedam sacramen-
ta sunt ordinata ad remedium peccati, & ta-
lia peccatoribus sunt exhibenda, sicut ba-
ptismus & pœnitentia: illa verò quæ per-
fectionem gratiæ conferunt, requirunt ho-
minem per gratiam confortatum: & talia,
(supple) non sunt peccatoribus exhibenda.
Quo loco certum est, peccatores à D. Tho-
mocari, qui mortaliter ante peccauerunt:
etiam si dolorem habeant de peccato, ani-
mumque in futurum rectè ac iustè viuen-
di. Nam, si peccatores appellaret, quibus in-
terior pœnitentia non est: profectò nulla sa-
cramenta esset peccatoribus ministranda. Vi-
detur ergo D. Thomas sentire, ecclesiam his
qui ante peccauerūt, si habeant tamen inte-
riorē de peccato dolorē, sacramenta baptis-
mi & pœnitentiæ administrare debere. At,
reliqua sacramenta non, nisi per sacramentū
aliquid eorū iustificatis, quæ directe ad ius-
tificationē ordinātur: ut baptismus & pœni-
tentia. Atq; id etiā definisse videtur Innocen-
tius primus in epistola ad Ruffum & Euse-
biūm capit. 4. his verbis: at dicitur legitimū
sacer-

F. MELCHI. CANO.

Sacerdotis benedictio auferre omne vitium ergo si ita est, applicentur ad ordines sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei. Quia in ordinatione criminali vitia putantur auferri, nullus sit pœnitentiæ locus, quia id potest præstare ordinatio, quod longa satisfactio præstare consuevit.

Sed quoniam huiusmodi argumenta retundi possunt, & præceptum eiusmodi non ratiocinatione, sed traditione maiorum constare debet: dicamus sanè, non esse eandem causam, quoniam alterum nobis traditum est, alterum non item.

Ad ultimum D. Tho. in. 4. d. 17. q. 3. art. 1. q. 4. ob eam rationem tenere videtur, quod obligatio, qua ecclesia obligat ad confessio- nem semel in anno faciendam, sumitur ex eo, quod ligat semel in anno, ad eucharistię sumptionē. Ait enim: Ad eucharistiam nullus post peccatum mortale, nisi confessus debet accedere, copia sacerdotis oblata: & inde venit obligatio, qua ecclesia omnes obligat ad semel in anno confitendum, quia instituit, ut semel in anno scilicet in pascha, omnes sacram communionem accipiant: & ideo ante tempus illud confiteri tenentur: hactenus ille: & iuxta hanc sententiam con- nexa sunt etiā in ecclesiæ præcepto hæc duo sacramenta.

Id autem

Id autem etiam suadetur ex Concilio Aga-
then. quod refertur distin. 50. in capite: & ex
pœnitentiali Romano, vbi dicitur, quod heb-
domada priore ante initium quadragesimæ,
tum primum confitentibus peccata, sacerdo-
tes pœnitentiam dent. Citat quoq; B. Rhena-
nus in fine annotationū super Tertulianum,
decretum alterius Synodi, quo præscribitur
ut feria. 4. ante quadragesimam peccatores
confiteantur. Ac revera, publicè pœnitentes
in die cinerum ex more antiquo peccata sua
confitebantur. Imò adeò nunc etiam, qui in
quadragesima non confitenrur, existimant
se illius præcepti præuaricatores. Prælati
quoq; excommunicant illos qui in quadra-
gesima non fuerint confessi. Præceptum igi-
tur de confessione iure etiam ecclesiastico eu-
charistiæ præcepto adiunctum est. Nam, &
Sixtus quartus in quadam extrauag. de tregua
& pace: cuius initiū, vices illius, iubet ut médi-
cates desistat p̄dicare, parochianos nō obliga-
tos, saltē in paschate, p̄prio cōfiteri sacerdoti.

Verùm enim uero, cùm in illo capi. Omnis
vtriusq; sexus, Innocētius dedita opera, limi-
tasse videatur præceptū cōmuniōis ad pascha
le tēpus, non itē præceptū confessionis, dixit
enim, cōfiteatur saltē semel in anno, suscipiēs
ad minus in pascha eucharistiæ sacramentum
nō video ego, cur ex eo p̄cepto fideles astrin-

F. MELCHI. CANO

gamus ad confitendum in quadragesima.

Præterea, si quis peccauerit mortaliter diu ante quadragesimā, & statim cōfiteatur peccatum suum proprio sacerdoti, quæro an ille implet præceptū illius capitī necne: si implet, vincimus: si non implet: ergo etiā si nō peccasset mortaliter vsq; ad pascha post priorem cōfessionem, teneretur iterū eadem peccata cōfiteri, à quibus semel absolutus est.

Præterea, si homē habeat legitimū impedimentū ad cōmunionem accipiendā, vt frequentem vomitū, vel quia detinetur in carcere, vel quia nō habet ætatem idoneam ad eucharistiam percipiendā, rōgo, an præcepto defemel in anno cōfitendo satisfaciat, cùm ante quadragesimā cōfitetur: quod negare quoniā impudētia est, teneamus, præceptū cōmunionis ad certū anni tēpus cōstringere: præceptū verò confessionis, nō item.

Verū est itaq; ante eucharistiā oportere cōfiteri, quotiescunq; illam homo percipiat: sed nō ex illo præcepto Cōciliij Lateranēsis: sed ex diuina lege, vt prius nobis ostensum est. Nec intentio præcipientis obligat, sed forma præcepti: vnde, quāuis Sūmus Pontifex præcipere cōfessionē, eo fine, vt eucharistiæ præmitteretur, nō tamen suo ad id præcepto obligauit. Iā enim erat ius diuinū, quo huiusmodi cōfessio semp erat p̄mittēda, siue in paschate, seu

seu quocūq; alio tēpore eucharistia sumeret.

Circa tertiu casum, dubiu oritur: eadē enim ratione, homo sanus in principio diei, si time ret febrim superuenturam, teneretur diuinū totius diei officium præuenire. Imò etiā tene retur præuenire ieuniū præceptū ab ecclesia, si probabiliter crederet, se præscripto die non habiturum ieunandi facultatem. Item, si in paschate crederem me habiturum legitimū impedimentum eucharistiam suscipiendi, debereim quoque prius sumere, cùm ad esset opportunitas.

Ad hoc respōdetur, nō esse simile. Nā quædam præcepta sunt homini ad certū & determinatum tēpus implenda: vt de ieunio quadragesimæ, aut vigiliæ alicuius festi: & eiusmodi nō est necesse præuenire, etiam si existimus impedimentū legitimū nos habituros tēpore quo essent implēda. Alia verò præcepta sūt sine determinatiōe tēpotis, quæ videlicet nos obligat, vt aliquādo iplement, saltē semel in vita: vt sunt media ad salutē necessaria, atq; p̄cepta, quæ de huiuscmodi ferūtur anteuerte renecessum est: vt de baptismo. Imò, q; nunq; in vita eucharistiā suscepit, credēs futurū periculū mortis, nech habiturum se eucharistiæ copiā, præuenire debet, cū habet copiā: nā teneatur saltē semel in vita illud præceptū implete. Hinc nauigaturus periculoso tēpore, si non

F. M E L C H I . C A N O

habet in naui cōfessorē, tenet piculū puenite.

Hinc Christianus, qui tenetur semel in anno cōfiteri ex ecclesiastica lege, si credat, se nō habiturū copiā cōfessoris in duob⁹ postremis mēsib⁹ anni, obligat ad cōfessionē faciēdā, intra decē mēses priores illi⁹ anni. v. g. si habeat quis prolixa maria transfretare, etiam si aliās nullum nauigationis periculum esset.

Sed, quid illi primo argumento respōdebi-mus? nā reliqua faciliora sunt, népe, distinguē dū est impedimentū legitimū postea futurū. Nā, si voluntariū est, teneor profecto diuinū officiū ante soluere, cū reliqui tēporis impe-dimentū quālibet legitimū & necessariū ego liberè præstē. Quòd si impedimētū à natura, aut violetia extiterit: vbi ab ingruēte morbo, tūc ego nō astringerē, nisi ad id officij persoluendū, quod pro tēpore præsentia atq; præte-rito debetur. Facultas autē quæ datur ab ecclē-sia, aut anteuertēdi, aut postponendi diuinū officium, intra diem tamen naturalē, priuile-gium fauoris est, non vinculum necessitatis: hoc est, præuenire possumus, non tenemur.

In quatto casu. Durandus. 17. quarti. q. 14. in dubiū vocat, an statutū illud ecclesiæ de cōfessione semel in anno facienda, sit præceptū, an potius exhortatio ad confessionē. Suadet autē nō esse præceptū, quòd nullū sit ibi ver-bū, vnde vis p̄cepti colligi possit: habet enim

textus

textus in hūc modū: Oīs vtriusq; sexus, postquā ad annos discretionis puererit, oīa sua solus peccata, saltē semel in anno cōfiteat, p̄prio sacerdoti, & iniunctā sibi p̄cūnitentiā propriis viribus studeat adimplere, suscipiēs reuerēter ad min⁹ ī paschā eucharistiæ sacramētū, quod si dicas, verbū, confiteatur, vim habere præcepti, idque colligas ex p̄cūna subiunctā, alioqui & viuens ab ecclesiæ ingressu arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Cōtra, Durandus argumentatur, quia illa clausula & p̄cūna non refertur ad transgressionem legis de confessione: sed ad transgressionem præcepti de eucharistia. Nō enim ecclesia legem fert, cuius transgressionem p̄cūna legis punire non potest: frustra siquidem lex eiusmodi p̄cnalis à legislatore ferretur. At ecclesia non potest punire violatorem legis de confessione, quia non potest ecclesiæ constare, quisnam sit illius legis transgressor: primō, propter peccata occulta: secundō, quia non potest cognoscere, an omnia mortalia confiteatur, quod tamen lex præcipit: tertid, quia solus soli sacerdoti confiteri debet, iuxta illam legem: & sacerdos tenetur seruare secretum, etiam si nullum peccatum peccator confiteatur. Quāobrem incassum p̄cūna illa trāsgressori legis de confitendo, præfiniretur.

At verò, communis omnium & theolo-

Y 3 gorū,

F. M E L C H I . C A N O .

gorū, & iurisperitorū sentētia certis argumētis astruit, legē illā cōfessionis ad mortale pecatū obligare, nō enim fideles existimār, cū in quadragesima cōfiterent ex cōsilio se cōfiteri, & nō ex præcepto. Quod si quis negligeret toto anno confiteri, malè dubio pcul apud fideles audiret, & mortaliter peccare credereſ. Et cōfirmatur, quia plati in eos, q nō fuerint eo anno cōfessi, ex cōicatiōis sentētia animaduertere solēt, supponūt igit̄ peccasse mortaliter.

Præterea, vt ante docebamus, diuinū de cōfessione præceptū p humanā legē ad certū tēpus limitat̄. Nā citra huiusmodi limitationē diuinū illud præceptū cōmodo seruari nō posset. Nō est ergo exhortatio, & cōsiliū, sed præceptū: quippe, si cōsiliū esset, vix vnuſ aut alter in quadragesima confiteret nec in implendo cōsilio rāta solicitudine, timore, ac diligentia plebs vniuersa concurreret.

Ita, licet ecclesia nō possit confessionē interiorū peccatorū pcipere, nec p trāggressione pœnā inferre, præceptū à Deo tamē, potest ad certū tēpus limitare, transgressoresq; limitatę legis excōmunicatione plectere. Illa verò pena decretalis huius de qua disserimus, locū habet, cū trāggressio præcepti manifesta est. v. g. si non habet scedula m confessoris.

Illud tamē verè verti in qstionē potest, an ante quartū decimū anni pueri cōfiteri ex hac lege

lege cōciliij teneant̄. Dicit enim cōciliū, cū ad annos discretionis puererit, &c. sed anni discretionis dicūtur, cū homo tertiu decimum, vel quartū decimū attigerit: igit̄ usq; ad id etatis, nō tenentur homines cōfiteri. Quod autē anni discretionis in eū modū sint intelligēdi, spbatur, quia nō obligamus paruulos ad sumēdā eucharistiā ante illā ætatē. At, simul utrūq; præscribitur & quod omnis homo, cū ad annos discretionis peruerterit, confiteatur, & q; suscipiat eucharistiæ sacramentum.

Huic quæstioni respōdetur, vsum ratiōis nā simul circa oīa paruulis cōtingere: nā sūt pueri, qui peccata grauiā discernere à leuibus possunt, distinguere cibum sacrum à prophano nō possunt. Puer ergo, vbi primū habet vsum rationis ad peccādum mortaliter, huius legis obligatione cōstringitur: teneturq; iam semel in anno confiteri: sed eucharistiam percipere non tenetur, nisi tantū vsum habeat rationis, quo congruēter sacrum Christi corpus sumere, & diuinitatem possit reuereri latenter, proptereaq; dixit Innocentius, reuerenter suscipiens, &c.

Illud quoque scholastici autores vocare in quæstionē solēt, an ecclesia possit ī diuino de cōfessione præcepto cū aliquo dispēsare. Nā in eo, quod humanū est de quotenni peccato rum confessione dispēsare per ecclesiā posse,

minimè cōtrouertitur. At illud controuersiā habere meritò potest. Nam reddere vota, iumenta seruare: iuris est & diuini & naturalis, habet autem ecclesia facultatem & dispensandi in votis, & relaxandi iumenta: ergo, licet confessio iure diuino præscripta sit, ecclesia tamen poterit dispensare.

Et confirmatur ex eo, quod Matth. 16. Petrus dicitur. Quodcunque solueris super terrā solutum & in cœlis: ergo si quem Petrus absolverit ab obligatione confessionis, ille erit coram Deo re vera solutus.

Huic ego quæstiōni, quoniā alio loco opportunius differetur, solū dabo quod ad præsentē locū satis est: negando primi argumenti cōsequentiā. Nec enim est similis ratio de præcepto cōfessionis & baptismi: ac de præcepto reddendi vota, & seruādi iuramenti, quia baptizari, aut cōfiteri, salutis impedimentū afferre nemini potest, cū in his sacramentis tota hominis salus consistat: sunt quippe ad salutem necessaria. Qua propter nō expediebat, ut relinqueretur Ecclesiæ facultas in huiusmodi præceptis dispensandi. At vota & iumenta præstare, non nunquā vergit in salutis dispensandum: eo quod homines sunt ad iurandum, atq; vouendum faciles, non habita ratione futurę incommoditatis. Quamobrem necessarium erat, ut ecclesia Christi potestatem haberet in

in voto & iuramento dispensandi: quæ scilicet, vincula subinde maioribus bonis poterat esse impedimento.

Et per hoc ad testimoniū ex Matthæo respondeatur. Nā, quia potestas ibi promissa potestas claviū est ad aperiendū regnū dignis, claudendū verò indignis: & per sacramēta baptissimi & confessionis regnū cœlorū suscipientibus aperitur: non est Petro collata potestas, vt dispensaret in his sacramētis, ne suā videlicet destrueret potestatem, ea sacramēta tollēdo, quibus administrādis regnū cœlorū habebat fidelibus aperire: sed enim, vota & iuramēta seruare, poterat esse fidelibus regni cœlorum impedimentū. Quocirca, sicut potestas claviū limitatur ex ordine ad finē. s. apertione regni cœlestis, quapropter nō potest ecclesia sacramēta tollere: ita etiā ex eodē fine amplificatur ad omnia ea tollēda, quæ apertione regni cœlorū impediūt: qualia interim sunt vota & iuramēta. Et certè, illius testimoniī intelligentiā, ecclesiæ vsu magis quā ratiocinatio=ne colligere possumus: quotus enim quisque perrationē humanā cōsequetur, qualis quantaq; potestas per illa generalia uerba. Quæcū que ligaueris, quæcunq; solueris, fuerit Petro promissa. Accepit quidē potestatē ad ædificationē & nō ad destructionē, vt. 2. ad Corint. 10. Apostolus tradit vnde in his quæ sunt de necessita

necessitate dispensauit nunquā:nempe, non poterat, quod in destructionem esset. In votis aut & iuramentis dispensauit. Ac poterat quidem, quod erat in ædificationem.

Vnde D. Thomas. d. 17. q. 3. arti. 1. q. 5. In necessitate huius sacramenti fundauit, quod in eo dispensari nō possit. Quāuis in solutione ad primū expressè doceat, Summū Pontificē in iure diuino positivo dispensare non posse. Ita discipuli D. Thomæ, ut hanc sententiā tueantur, aiūt prelatos ecclesiæ, cū dispensant in voto, nō dispensare in præcepto iuris naturalis, vel diuini: sed in eo quod humani iuris est. Nā vinculum voti mei, lex mea priuata est, ita humanū est nō diuinū: habent aut D. Thomā à se. 22. q. 88. art. 10. ad secundū sed in hac tamen philosophādi ratione dux difficultates existunt. Prima quod ea, quæ sunt de iure positivo, potest Sūmus pōtifex etiam sine causa collere, & abrogare: ut quamvis malefaciat, factum tamen validum sit. At in voto absq; rationabile causa dispensare nequit: & si dispenset, irritum est quod facit: seruare igitur votū non humani iuris solum est, sed diuini.

Altera aut difficultas est, quod si vinculum voti & iuramenti humanæ facultatis esset, ante diuinā legē nouā & veterem, per humanā potestatem dissolui posset: quod si non poterat, certè plusquā humanū erat hoc vinculum

natura

DE POENI. RELECTIO. V. 174
naturale siquidem est, ut omnis obligatio, per
qualsuncq; caus. s' nascitur, per eadē dissoluat-
ur. Si igitur voto & iuramento obligatio
per iuris humaniarbitriū solū extitit, per idem
etiam arbitrium dissolueretur. Quò fieret, ut
qui, aut voti, aut iuramenti vinculum indu-
xisset, idem haberet eiusdem soluendi faculta-
tem. Quemadmodum princeps qui legem di-
cit publicam, eam soluere potest & abrogare.
Quamobrem, si vobis non fuerit ingratum,
priorē nostrām responsonem interim te-
neamus, faciamusque hic tractatui de confes-
sionis præcepto finem, cuius prolixitatē
postrema de satisfactione disputatio compē-
sabit. Erit enim quām breuissima.

De tertia igitur pœnitentiæ parte, hoc est
satisfactione, inter fideles etiam ambigitur an
diuinum præceptum sit. Nam Scotus. d. 18. et
19. circa finem, asserit, nullum pœnitentē obli-
gari ad acceptandum pœnitentiam, quam sa-
cerdos iniungit.

Afferit rursus, quòd, si satisfactionem in-
iunctam acceptat, tenetur implere sub pœna
peccati mortalis. Idem sequitur Gabriel. d. 16.
quarti. q. 2. Quoniā ad satisfactionē pro pœ-
na duo remedia sunt: alterū in hac vita, alte-
rū in purgatorio: potest ergo pœnitēs suo fa-
uor i cedere, quo ex misericordia Dei satisfactio præ-
sens acceptat pro futura pœna. atq; proinde,

F. M E L C H I . C A N O :

eligere poterit satisfactionem futuri sæculi.

At hæc opinio nulla ratiōe nititur: si enim sacerdos obligare ad mortale nō potest, mea acceptatio nō inducit peccati mortalis obligatiōē: quippe nō aliter pœnitēs implere vult pœnitentiā iniunctā, quam sacerdos obligare potest. Nō itaq; cohærēt ambæ illæ assertiōnes. Quāobrē acutius multo Caietanus in.q. 2. de satisfactione ad secundū argumentū rexū cōsequentiā & cōexionē intuitus, existimauit quod pœnitens, nec acceptare tenetur pœnitentiam iniunctā subpœna peccati mortalis, nec acceptam implere.

At verò D. Thomas lōgē diuersam opinio nē sequutus est in. 4.d.18.q.1.art.3.q.3. & d.20 art.2.q.2.ad secundū: sed & d.16.in expositio ne textus apertè dicit, Ioannē quidē fuisse de nūciatorē præcepti de satisfactione: Christū aut̄ institutorē sacramēti, & partiū eius: &c.3.p q.84.art.8.dicit quod pœnitētia exterior, qua iuxta arbitrium sacerdotis peccator satisfacit, oportet duret vsque ad determinatum tēpus secundum mensuram peccati.

Durādus etiā D. Thomæ subscripsit. d.17. q.3. ad secundū & Syluest.in verbo Cōfessio priū. §.26. Atq; hāc nos sentētiā tenere debe mus, si rectā Thēologiæ rationē seqvolum?

Primū quia sacrilegiū est, sacramentum ali quod, mancū & imperfectū volūtariē relinqueret.

DE PONIT. RELECTIO. V. 175

quere. At, si satisfactio prætermittitur, tertia poenitentia pars, mancū & imperfectū conficitur sacramentum. Sacrilegum igitur fuerit, satisfactionem à sacerdote iniunctam, vel non accipere, vel non explere.

Deinde in foro cōtentioso iudex habet potestatē poenā pro delictis imponēdi: quā etiā re⁹ subire tenetur: ergo & iudex ecclesiasticus in foro cōsciētię hāc habebit potestatē. Nō em̄ potestas apostolis in foro interiore à ch̄odño collata, imbecillior est, quā in foro exteriori.

Præterea potestas, quā nō habet vim coercēdi, ridicula est, & in nullos futura usus: ut, inter afferendū p̄ceptū de confessione docuimus. Si ergo iudices à Ch̄o instituti, non haberent vim, autoritatemq; ligandi ad poenā rationabilē & iustā pro qualitate, & quantitate delicti, profectò eorum iurisdictio & potestas de culpis iudicandi, meritò rideretur.

Præterea, Clavis potestas est nō solū soluēdi, sed & ligādi, vt patet ex definitione clavis, quā & Ioānes. 22. in extrauagā. Quia quorundā, de verborū significatione, & cōmunis probat theologerū cōfensus. Imò adeò Dñs Matth. 16. nā cū dixisset. Tibi dabo claves regni cœlorū, explicaturus quid nomine claviū intelligeret, euestigio subdit, & quodcūq; solueris super terrā, erit solutū & in cœlis & quodcumque ligaueris, erit ligatū. Quod si æquā habet sacer-

F. MELCHI. CANO.

sacerdōtes absoluēdi & ligādi potestatē, certē
sicut absoluūt vice Dei, cū formā sacramenti
proferūt, ita ligāt vice Dei, cū mulētā pro cul
pis indicūt. Pœnā aut̄ diuina sentētia in sacra-
mento taxata m̄ subire nolle, sine dubio graue
peccatū est. Et cōfirmatur. Nā, si princeps con-
stitueret aliquē delegatū ad id iudicandum in
rep. de criminibus, nimirū intelligeremus illi⁹
reip. ciues sententiis iudicis instituti obligari
ad patendū. Cūm ergo Christus sic institue-
tit vicarios suos, vt Ioannis. 20. dicitur. Non
est dubitandum, quin eorum sententiæ & in
absoluendo, & in ligando, eandem habeant
vim, ac si à Christo lat̄e fuissent. Quamobrē,
cūsmodi sententiis obtemperare fuerit om-
nino necessarium.

Præterea, (quod retro docuimus) exterior
satisfactio in præcepto est, cūm sit ad salutem
necessaria: ergo qui ad aliam vitam remittit sa-
tisfactionem, reus peccati mortalis efficitur.

Nec aliud intelligendū est (quod alias s̄a p̄e
cōmemorauimus) in lege noua factū esse, nisi
vt quā pœnitentiā tenebar: ut peccator in deli-
cti cōpensationē Deo præstare, eā præstet sa-
cerdoti Dei vices habenti. Quò fieri, vt, si in
naturæ lege, vel scripta, homines exteriorem
satisfactionē exhibere pro peccatis teneban-
tur, teneantur etiam in lege euangelica ean-
dem exhibere ad sacerdotum arbitrium, qui-
bus

bus Deus huiusmodi iudicium delegauit.

Age verò, quē dolorē de peccatis, quē animū emendādi vitā ille habet, qui pœnitentiā iustā & æquā iniunctā à iudice, Dei locū habēte, nec vult acceptare, nec' implere? Qua rursum humilitate accedit iudicādus, qui iudicis sententiā iustitia & quitateque plenā negligere nō veretur? Cumq; etiā vel iudicis arbitri, quē tua volūtate delegeris, iustæ sententiæ nolle parere iniquū sit, ac iudici quoq; arbitro iniuriū quid nī sit iniquū pariter & iniuriū iudici nō arbitro, sed diuina autoritate substituto nolle obedire, cùm iustum sententiam profert?

Præterea etiam, ut sacramentū hoc medicinale esset, nō itē iudiciale: vel etiā tūc absurdū esset, libere pronunciare, non obligari pœnitentē ad parendū sacerdoti in remediis curationis: quod perinde esset, atq; diceretur, non oportere ægrotū medico obtēperare salubriter præcipienti. At, satisfactionio sacramentalissimū est in compensationem iniuriæ factæ deo ita etiam in medicinam spiritualis ægritudinis. Quocirca: intollerabilis opinio est quæ peccatorem ab obligatione satisfactionis sacramentalis absolvit.

Nos autem admirari satis non possumus, quid causæ fuerit hominibus doctis, ut nō modo, verū etiam nomen satisfactionis excluderint, satisfactionio enim nomen iustitiae est, atque

F. MELCHI. CANO.

atq; h^ec loco sanè iustitiæ eius qua Deo proculpis pœnas debitas soluimus. Quod si iure iusta atq; debita, Christi & vicariorum eius iudicia non amplectimur, impuneq; licet eorum sententias reiicere: profecto (vt diximus) satis factionis & res, & nomen aboletur: aboleturque proinde omnis obligatio, quæ ad standū parendumq; iudiciis humana ratione constituitur. Illud vero, quod nobis obiiciunt contrariæ opinionis assertores, indignum est vt à nobis refellatur: & tempus postulat vt finem iam dicendi faciamus: nam elatus studio res multas atq; magnas explicandi, longior quidem fui, non inferior, sed erat tamen difficile, argumentum tantum, tāq; præclarum inchoatum relinquere. Quod si pro dignitate vestra mihi tractatum non est, veniam obsecro deis viti humanissimi: sin autem aliqua ex parte dignitati vestræ fecimus satis, id omnes

Deo optimo maximo acceptum referemus. In cuius gloriam, pœnitentiam siue virtutem, seu sacramentum & ad salutis finē & ex præcepto quoq;

Dei peculiari ne-

cessariam esse,

haec ten⁹ di

ctū sit.

F I N I S.